Załącznik do uchwały nr .....
Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego
z dnia .....

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2011-2020

Program rozwoju

Szczecin, 2011

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Dokument został przygotowany w ramach projektu systemowego pt. „Tworzenie, rozwój i aktualizacja Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Zachodniopomorskiego". Wykonawcą zadania w wyniku postępowania o udzielenie zamówienia została Zachodniopomorska Grupa Doradcza Sp. z o.o.

Tekst strategii został opracowany przez ekspertów w składzie:

Luk Palmen – Koordynator Projektu
Marcin Baron
Anna Dmowska
Konrad Frontczak
Małgorzata Gajewska
Daniel Owczarek
Joanna Pośpiech
Marta Rzeczkowska-Owczarek

Współpraca merytoryczna ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego:

Jacek Baraniecki
Jerzy Ruszała
Agnieszka Lisicka
Sławomir Doburzyński
Agnieszka Kropa-Szyszkowska
Rafał Niewiarowski
Paweł Szeremet

Lider projektu - Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

Spis treści

PRZEDMOWA 5

STATUS DOKUMENTU 6

STRESZCZENIE 8

ROZDZIAŁ 1. ŚWIAT – EUROPA – POLSKA – ZACHODNIOPOMORSKIE 2020 10

ŚWIAT 11
UNIA EUROPEJSKA 15
Historyczna szansa rozwoju w okresie programowania 2007-2013 20
Przejrzyste procesy planowania strategicznego 23
Nowa polityka regionalna państwa (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego) 27
Polska nauka w obliczu reform w finansowaniu nauki 31
Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013 36
WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE 37

ROZDZIAŁ 2. DIAGNOZA OTOCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO DLA ROZWOJU INNOWACJI DO 2010 43

OTOCZENIE PRAWNE 43
WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE W PIGUŁCE 45
RYNEK PRACY 48
GOSPODARKA 49
Tendencje w okresie 2007-2009 53
Stan na czerwiec 2010 81
Wpływ światowego kryzysu ekonomicznego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa zachodniopomorskiego 83
INNOWACJA W KONTEKŚCIE REGIONALNYM, KRAJOWYM, EUROPEJSKIM 84
REGIONALNY SYSTEM INNOWACJI 92
Nauka 94
Instytucje otoczenia biznesu 96
SPÓJNOŚĆ TERYTORIALNA W KONTEKŚCIE INNOWACJI 100
NARZĘDZIA FINANSOWE WSPARCIA ROZWOJU INNOWACJI 102
Pierwsze doświadczenia nowych narzędzi finansowych 102
Fundusze Publiczne w zasięgu ręki 105

ROZDZIAŁ 3. REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO NA LATA 2011-2020 115

ANALIZA SWOT 115
ZASADY POLITYKI INNOWACYJNEGO ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO 121

KLUCZOWE WYZWANIA W PERSPEKTYWIE 2010-2020 124
Wyzwanie 1: Świadomość i kompetencje innowacyjne *125*
Wyzwanie 2: Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej *129*
Wyzwanie 3: Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji *131*
WIZJA INNOWACYJNEGO ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO 2020 136
CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ 136
Spójność RSI WZ na lata 2011-2020 z SRWZ *138*
Obszar 1: Świadomość i kompetencje innowacyjne *153*
Obszar 2: Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej *155*
Obszar 3: Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji *157*

ROZDZIAŁ 4. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU ROZWOJU PN. REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO 160

SYSTEM WDRAŻANIA RSI WZ W LATACH 2005 – 2010. 160
SYSTEM WDRAŻANIA RSI WZ W LATACH 2011 – 2020. 161
SYSTEM MONITORINGU RSI I KLUCZOWE WSKAŹNIKI 163
KONTROLA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ 179
NARZĘDZIA FINANSOWANIA WDRAŻANIA RSI WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO 187
Potencjalne źródła zewnętrznego finansowania realizacji Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2011-2013/2015 ..... *187*
Potencjalne źródła zewnętrznego finansowania realizacji Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2014-2020 ..... *208*
REKOMENDOWANE OBSZARY WSPARCIA I INTERWENCJI 212

SPIS TABEL 251

SPIS WYKRESÓW 252

SPIS RYSUNKÓW 253

Przedmowa

Wyzwania XXI wieku postawione w Strategii „Europa 2020" wymagają od polskich regionów jeszcze większej koncentracji działań na wzmacnianiu kluczowych kompetencji innowacyjnych.

Jednym z priorytetów leżących u podstaw polityki spójności przyjętej na lata 2014-2020 jest rozwój inteligentny, rozumiany jako rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. Osiągnięcie tego celu wymaga od społeczności lokalnych determinacji, wiedzy w kreowaniu nowych usług i produktów. Skłania także władze samorządowe do wyznaczania i realizowania nowych wyzwań.

Zaktualizowany program rozwoju pn. „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego" jest odpowiedzią na charakter i dynamikę światowych i europejskich procesów ekonomicznych. Zaproponowane w nim zadania mają na celu mobilizowanie do ciągłego wzmacniania świadomości i kompetencji innowacyjnych. Regionalna Strategia wskazuje też nam wszystkim kierunek wykorzystania kapitału intelektualnego mieszkańców Województwa oraz pracowników regionalnych firm, uczelni, instytucji wsparcia biznesu.

Postarajmy się, aby idea innowacji na stałe zagościła w naszym codziennym życiu i sposobie myślenia.

Olgierd Geblewicz

Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego

Status dokumentu

W czasach globalizacji i światowego kryzysu innowacja jest kluczem do osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju. Przyszłością, zarówno państw Unii Europejskiej, jak i całego świata jest rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy oraz wsparcie mechanizmów kreowania innowacyjnych rozwiązań. Regionalna Strategia Innowacji jest narzędziem inicjowania przemian gospodarczych województwa, tak aby rozwijały się w nim solidne podstawy tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji. Celem nadrzędnym dokumentu jest osiągnięcie trwałego rozwoju regionu przy wykorzystaniu jego endogenicznego potencjału, w tym głównie wiedzy, doświadczenia i kompetencji.

Pierwsza Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Zachodniopomorskiego powstała w roku 2005. Przeprowadzone analizy wykazały, że dokument stał się inspiracją dla szeregu działań podejmowanych wokół jej priorytetów przez różne środowiska w regionie. Poprzez realizację indywidualnych projektów, tworzenie konsorcjów regionalnych i oddolne inicjatywy, starano się konsekwentnie wdrażać jej założenia strategiczne. U progu kluczowych zmian w globalnej gospodarce i w sposobie prowadzenia polityki regionalnej w kraju, jak również w duchu otwartej dyskusji na temat kierunków rozwoju Unii Europejskiej, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w 2009 r. podjął decyzję o aktualizacji dokumentu, tak aby był on również zgodny ze zaktualizowaną w czerwcu 2010 roku „Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego".

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego jest dokumentem strategicznym o charakterze programu rozwoju, który zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju zawiera następujące elementy:

1. diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej Województwa Zachodniopomorskiego pod kątem innowacji,
2. zidentyfikowane wyzwania, przed którymi stoi województwo w kontekście rozwoju innowacji,
3. wskazane do realizacji cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań wraz z przypisanymi do nich wskaźnikami osiągnięcia celu,
4. listę potencjalnych źródeł finansowania w odniesieniu do środków regionalnych, krajowych i unijnych,
5. opis sposobu wdrażania strategii oraz monitorowania stopnia osiągania celów w niej zapisanych,
6. plan finansowy, w tym: źródła finansowania realizacji programu, kwotę środków przeznaczonych na finansowanie realizacji programu, informację o współfinansowaniu.

Niniejszy dokument zawiera założenia wejściowe: analizę trendów światowych, europejskich, krajowych i regionalnych, a także wyzwania, cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki

działań. Koncepcja nowej Regionalnej Strategii Innowacji skupia się wokół trzech obszarów, związanych z trzema wyzwaniami, które stoją przed Województwem Zachodniopomorskim w kontekście jego innowacyjnego rozwoju do 2020 roku: Świadomość i kompetencje innowacyjne, Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej, Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji.

Dokument w sposób zrównoważony, a jednocześnie odważny i nowatorski pokazuje kierunek nowej polityki regionu na drodze do kreowania innowacyjnej marki Województwa Zachodniopomorskiego. Główne założenia strategii powstały w sierpniu 2010 roku podczas spotkań roboczych oraz warsztatowych z udziałem ekspertów zaangażowanych w realizację projektu oraz przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego. Zagadnienia o charakterze kierunkowym poddano również pod dyskusję kluczowym ekspertom regionu – przedstawicielom uczelni, instytucji otoczenia biznesu oraz przedsiębiorstw zaangażowanych w procesy innowacyjne w województwie zachodniopomorskim.

Na przełomie października i listopada 2010 roku dokument został również poddany pod konsultacje społeczne. Konsultacje zostały przeprowadzone zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, a część uwag wniesionych do dokumentu zostało uwzględnionych w jego ostatecznej wersji.

Streszczenie

W ostatnich dziesięciu latach pojęcie *innowacja* pojawiło się na dobre w prawie wszystkich dokumentach politycznych. Jest ono traktowane przez instytucje międzynarodowe jako sposób przeciwstawiania się wielkim wyzwaniom współczesnego świata. Jednocześnie zaobserwować można nasilającą się tendencję do tematycznego podejścia do innowacji. We wcześniejszych latach dominowało podejście „od pomysłu do przemysłu", czyli od znalezienia rozwiązania technicznego do jego wdrożenia w konkretnym produkcie lub procesie jego tworzenia. Obecnie, zarówno globalne firmy innowacyjne, jak i kraje i regiony coraz częściej odnoszą się w swoich strategiach do tworzenia wielopłaszczyznowych rozwiązań by stać się liderem w określonych dziedzinach. Ponadto rośnie znaczenie tzw. procesów otwartej innowacji, w których zakłada się łączenie wewnętrznych i zewnętrznych procesów i idei na rzecz kreowania nowych wartości w gospodarce. Procesy te związane są z nowymi zastosowaniami takich narzędzi zarządzania własnością intelektualną, jak: licencje, wyłączność stosowania, czy otwarty obrót patentami.

Unia Europejska dysponuje jednym z najbardziej otwartych systemów gospodarczych na świecie, ale konkurencja ze strony krajów rozwiniętych i wschodzących jest coraz ostrzejsza. Dlatego też w czerwcu 2010 r. Rada Europejska zatwierdziła dokument pod nazwą „Europe 2020" („Europa 2020"). Kolejnym krokiem będzie określenie nowego podejścia wobec alokacji środków w europejskich i krajowych publicznych programach wsparcia na lata 2014-2020. Wszystko wskazuje na to, iż środki w przyszłym okresie programowania zostaną skierowane na wsparcie dużych projektów generujących znaczną wartość dodaną w skali krajowej lub europejskiej, a także na rozwój inicjatyw realizowanych z uwzględnieniem endogenicznego potencjału danego obszaru. Innymi słowy, w kolejnych latach coraz większego znaczenia będą nabierały umiejętności takie jak: zdolność identyfikacji wewnętrznych sił oraz szans kryjących się w trendach światowych i regionalnych, umiejętność połączenia zasobów na poziomie regionalnym, a także rozwijanie odpowiednich postaw wobec innowacji i kreowanie przychylnego klimatu otoczenia biznesu.

Z roku na rok Polska stopniowo poprawia swoją pozycję w klasyfikacji „European Innovation Scoreboard" (EIS) i znajduje się obecnie wśród krajów grupy „umiarkowanych innowatorów". Wzrost znaczenia innowacji jako czynnika decydującego o pozycji konkurencyjnej kraju i regionu powoduje, że niezwykle istotnym elementem dla rozwoju konkurencyjności polskich regionów jest zapewnienie wysokiego i stabilnego poziomu innowacji i stworzenie niezbędnych warunków do jej absorpcji.[1] W rankingach poziomu innowacyjności Województwo Zachodniopomorskie ma jedno z ostatnich miejsc wśród pozostałych regionów. Nie należy interpretować tego jednoznacznie negatywnie, gdyż region dysponuje nieco innymi zasobami i potencjałem, niż na przykład województwo mazowieckie, śląskie,

[1] Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie, dokument przyjęty przez radę ministrów dnia 13 lipca 2010r., strona 39-43, Warszawa, lipiec 2010r.

dolnośląskie, czy małopolskie. Negatywny jest fakt, iż do tej pory nie do końca potrafiono skutecznie wykorzystać tkwiącego w regionie potencjału.

Gospodarka Województwa Zachodniopomorskiego jest bardzo zróżnicowana pod względem przestrzennym. Potencjał regionu skupiony jest przede wszystkim w dwóch obszarach – aglomeracji szczecińskiej oraz w Koszalinie i okolicach.[2] Według stanu na koniec czerwca 2010 r. rejestr REGON obejmował 218,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących wyłącznie gospodarstwa rolne). Około 31,5% lokalnych przedsiębiorstw prowadzi działania innowacyjne, które najczęściej związane są z wdrażaniem innowacji produktowych lub procesowych. Innowacje techniczne są rzadsze, są bowiem znacznie bardziej kosztowne, co stanowi poważny problem dla większości firm.[3] Przedsiębiorstwa najczęściej korzystają ze sprawdzonych w krajach zachodnich lub w innych regionach Polski rozwiązań transferowanych przez zakup maszyn i urządzeń oraz gotowych technologii. Współpraca pomiędzy przedsiębiorstwami i jednostkami naukowo-rozwojowymi jest sporadyczna i nietrwała.[4]

W ostatnich latach w regionie podejmowane były różnego rodzaju nowe inicjatywy i próby rozbudowania narzędzi wsparcia w obszarze innowacji z wykorzystaniem środków europejskich. Przy niemal każdej publicznej uczelni wyższej w województwie została powołana do życia jednostka pod szyldem centrum transferu technologii. Również w ramach izb i stowarzyszeń gospodarczych, agencji rozwoju regionalnego i instytucji samorządowych zaczęto wyodrębniać działy specjalizujące się w doradztwie dotyczącym nowych technologii oraz realizacji przedsięwzięć innowacyjnych. Niewiele instytucji zlokalizowanych jest jednakże poza Szczecinem i Koszalinem, co znacznie utrudnia przedsiębiorstwom z mniejszych miejscowości dotarcie do podstawowych usług wsparcia biznesu.[5]

Dnia 22 czerwca 2010 r. podczas posiedzenia XLII sesji Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego został przyjęty projekt aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Od tej pory dokument ten będzie wyznaczał kierunki działań społeczności regionu oraz mechanizmy monitorowania jego rozwoju. Z kolei Regionalna Strategia Innowacji na lata 2011-2020 ma szczególne znaczenie w kontekście budowy silnych fundamentów gospodarczych w okresie przemian gospodarczych w województwie zachodniopomorskim. Dokument ten wytycza kierunek innowacyjnego rozwoju Województwa

[2] Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego, Autorzy raportu: dr hab. Piotr Błędowski, dr Paweł Kubicki, Karolina Bojadżijewa-Wesołowska, Monika Fedorczuk, Zamawiający: Województwo Zachodniopomorskie – Wojewódzki Urząd Pracy, WUP.VIII.3331/26/WG/09, strona 8, Szczecin

[3] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Firmy zorientowane na innowacje i zaawansowane technologie, Tomasz Rydzkowski, 2010

[4] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 59, Szczecin, czerwiec 2010

[5] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Instrumenty niefinansowego wsparcia innowacji, Jan Zasadziński

w oparciu o istotne procesy, które należałoby uruchomić i wspierać przy współudziale podmiotów gospodarczych, instytucji badawczo-rozwojowych, instytucji otoczenia biznesu oraz władz samorządowych. Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań zostały określone wokół 3 kluczowych wyzwań w perspektywie 2011-2020r. Są nimi:

1. *Świadomość i kompetencje innowacyjne,*
2. *Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej,*
3. *Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji.*

Projekt aktualizacji programu rozwoju pn. „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2011-2020" został przygotowany w duchu i zgodności ze zaktualizowaną w 2010 Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, uwzględniając zapisy poszczególnych celów strategicznych, kierunkowych i działań, które są w szczególności istotne dla sfery innowacyjnego rozwoju regionu.

Cele strategiczne i operacyjne zaktualizowanego dokumentu RSI WZ to:

Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych społeczeństwa oraz przedsiębiorstw:

- *Pobudzanie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie*
- *Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji*
- *Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy*

Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał Województwa:

- *Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu*
- *Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych*

Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji:

- *Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii*
- *Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych*
- *Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji*
- *Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych*
- *Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu*

Działania skoncentrowane na procesach pobudzania aktywności poszczególnych środowisk w procesach tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji wokół endogenicznego potencjału wzrostu oraz specjalizacji regionalnych, umożliwią osiągnięcie wartości dodanej w gospodarce Województwa Zachodniopomorskiego w najbliższych 10 latach, a w konsekwencji zrealizowanie głównych założeń wizji sformułowanej w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020r.

Rozdział 1. Świat – Europa – Polska –

Zachodniopomorskie 2020

Świat

Światowy kryzys finansowy z 2008 r. będzie miał prawdopodobnie swoje miejsce na kartach historii, tak jak wielki kryzys z lat ’30 zeszłego wieku. Polska została dotknięta jego skutkami na niewielką skalę. Biorąc pod uwagę poziom wskaźnika produktu krajowego brutto, stanowiła „zieloną wyspę” wśród pozostałych krajów Unii Europejskiej. Z jednej strony było to konsekwencją dość stabilnego wewnętrznego popytu w tym okresie, z drugiej zaś wpływu na nasz kraj programów zaradczych wdrożonych przez państwa zachodnie.

Kryzys dotknął przede wszystkim kraje nisko-budżetowe, w których gospodarka jest ciągle zbyt podatna na wpływy zewnętrzne. Podejmowane w ostatnich latach duże inwestycje infrastrukturalne w znacznym stopniu obciążały budżety tych państw, a kryzys powodował zmniejszenie wpływów z podatków do budżetu, co z kolei przyczyniało się do zachwiania ich stabilności finansowej. Po katastrofie rynków finansowych w Islandii z przerażeniem patrzono na sytuację na Węgrzech, w Grecji, Hiszpanii i Portugali. Kraje, w których gospodarka opiera się w głównej mierze na eksporcie surowców poważnie odczuły skutki osłabionego zapotrzebowania na surowce i zasoby energetyczne w przemyśle.

Skutki kryzysu, choć w mniejszym stopniu, nie ominęły także Polski. W latach 2008 - 2009 banki i fundusze kapitałowe ograniczyły transakcje inwestycyjne. W konsekwencji w krajach Europy oraz w Stanach Zjednoczonych obniżyła się wielkość środków inwestowanych drogą bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Fakt, iż w tym samym czasie inwestycje zagraniczne Chin rosły (w 2009 r. inwestują około 150 miliardów dolarów za granicą[6]), skłonił rządy krajów zachodnich do nakłaniania rodzimych przedsiębiorstw do realokowania swoich działalności u siebie. Doprowadziło to do wycofania się wielu koncernów z uruchomieniem nowych projektów w krajach rozwijających się, w tym również w Polsce.

Eksperci szacują, iż pierwsze znaki ożywienia gospodarczego pojawiły się w pierwszej połowie 2010 r., przede wszystkim w Azji. Fakt ten, wraz z uzupełnieniem zapasów w gospodarce chińskiej, może w kolejnych latach pozytywnie oddziaływać na niemiecką gospodarkę, która w coraz większym stopniu zorientowana jest na zdobywanie silnej pozycji na rynkach azjatyckich. Dla polskiej gospodarki, która jest jednym z kluczowych elementów w niemieckich łańcuchach wartości, powyższe czynniki mogą również okazać się bardzo korzystne.
Na drodze do stabilizacji gospodarczej jednym z kluczowych czynników były interwencje rządów w postaci wsparcia dla instytucji finansowych (gwarancje, pożyczki, nacjonalizacja

[6] World economic Situation and Prospects 2010, Global Outlook, United Nations, strona 13, New York, 2009

niektórych banków), które w dość krótkim okresie czasu przywróciły zaufanie na rynkach finansowych. W ten sposób przerwany został niebezpieczny cykl kolejnych zdarzeń gospodarczych, które mogły pogrążyć wiele krajów w negatywnej spirali bankructw, masowych zwolnień oraz protestów społecznych. Międzynarodowy Fundusz Walutowy udzielił w 2009 r. ponad 53 miliardów dolarów wsparcia, a Bank Światowy kolejne 33 miliardów dolarów.[7]

W międzyczasie na poziomie światowym dokonało się również kilka innych istotnych zmian. W 2009 r. Chiny wyprzedziły Japonię jako drugie mocarstwo ekonomiczne na świecie. W okresie lat 2001-2006 Chiny były odpowiedzialne za prawie 1/3 globalnego wzrostu nakładów na badania i rozwój. Również Brazylia i Indie wzmocniły swoją pozycję na rynku innowacyjnych wdrożeń.[8] Przed kryzysem (2007 r.) 92% firm produkcyjnych w Chinach deklarowało, iż prowadzi szkolenia dla pracowników.[9]

W ostatnich dziesięciu latach pojęcie „innowacja" pojawiło się na dobre w prawie wszystkich dokumentach politycznych na poziomie regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Jest ono traktowane przez instytucje międzynarodowe jako sposób przeciwstawiania się wielkim wyzwaniom współczesnego świata, takim jak kryzys gospodarczy, bieda, zagrożenia środowiskowe, czy też kurczenie się zasobów naturalnych. Z drugiej strony w nowej fazie globalnego rozwoju niezbędnym warunkiem prowadzenia regionalnej i krajowej polityki są konsekwentnie planowane publiczne inwestycje infrastrukturalne (infrastruktura drogowa i telekomunikacyjna, tereny przemysłowe, zaplecze badawczo-rozwojowe i edukacyjne), społeczne (edukacja, zaradność, umiejętność życia w zmiennym otoczeniu) i naukowe (technologie przyszłości).

Kluczowe znaczenie w globalnym systemie innowacji odgrywa działalność badawczo-rozwojowa, otwierająca drogę do nowych zastosowań technologicznych, procesowych, produktowych i usługowych na rynku. Jednakże połowa nakładów na B+R ponoszona na świecie pochodzi z grupy 700 koncernów międzynarodowych, które odgrywają wiodącą rolę w światowych łańcuchach wartości, łącząc regionalnych dostawców i poddostawców w międzynarodowe sieci powiązań. Na poziomie regionalnym są odpowiedzialne za kreowanie centrów wiedzy i klastrów wokół kluczowych kompetencji. Stanowią magnes dla najlepszych specjalistów.
Wraz z dostępem do zasobów i dóbr na skalę światową (globalizacja gospodarki) w ostatnich latach, rośnie również znaczenie regionalnych specjalizacji. Dostrzega się również rosnące znaczenie wiedzy i kompetencji konsekwentnie rozwijanych w określonych obszarach geograficznych, gdzie istnieje dostęp do wykwalifikowanych pracowników, do

[7] World economic Situation and Prospects 2010, Global Outlook, United Nations, strona 23, New York, 2009
[8] Ministerial report on the OECD Innovation Strategy – Innovation to strengthen growth and address global and social challenges – Key Findings, strona 8, maj 2010, (www.oecd.org/innovation/strategy)
[9] Unleashing India's Innovation, Towards Sustainable and Inclusive Growth, Mark A. Dutz, The World Bank, Washington, 2007

wyspecjalizowanych centrów badawczo-rozwojowych oraz do lokalnych grup współpracujących ze sobą przedsiębiorstw. Proces ten ma tą zaletę, że wspólne działania, takie jak np. wspólne patentowanie, ma większą szansę na realizację wśród wynalazców z tego samego regionu, niż wśród osób i podmiotów na poziomie międzynarodowym.[10]

Należy „podjąć strategiczne decyzje odnośnie strategicznych przemysłów"
Barack Obama, Prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki, 2009 r.[11]

W trakcie dwóch ostatnich lat (2008-2009) załamanie się sytuacji na światowych rynkach finansowych spowodowało konieczność nowego spojrzenia na dotychczasowy układ sił mocarstw gospodarczych. W ciągu następnych 4 lat powstanie nowy model gospodarczy oparty na łączeniu wielu dziedzin nauk ścisłych oraz powstaniu nowych branż oferujących innowacyjne, dotąd nieznane, produkty i usługi. Eksperci mówią o synergicznej konwergencji, a także o skupieniu się na rozwiązaniach związanych z bezpieczeństwem i zrównoważonym rozwojem. Raport pt. „The Global Technology Revolution 2020, In-Depth Analyses, Bio/Nano/Materials/ Information Trends, Drivers, Barriers and Social Implications" opracowany w 2006 r. przez RAND Corporation przedstawił listę 56 rozwiązań technologicznych, które według ekspertów mają największą szansę pojawić się na szeroką skalę na rynku do 2020 roku.[12] Również Komisja Europejska i poszczególne rządy i władze terytorialne zleciły w ostatnich dwóch dekadach badania foresightowe w celu zidentyfikowania kluczowych obszarów technologicznych na tle wyzwań społecznych, gospodarczych i środowiskowych.

Wśród dziedzin technologicznych i zastosowań z nich wynikających, które będą się pojawiać w kolejnych dziesięciu latach i mogą mieć pozytywne oddziaływanie również na gospodarkę Województwa Zachodniopomorskiego, można wymienić:

- technologie ekologiczne,
- bezprzewodowe połączenia elektroniczne,
- mobilna komunikacja,
- inteligentne sieci przesyłu energii,
- inteligentne materiały (trwalsze, lżejsze i bardziej elastyczne w obróbce),
- biologia syntetyczna (biologia cyfrowa, wirtualizacja dziedziny biologii),
- bio-interfejsy (człowiek staje się maszyną),
- data-interfejsy (nowe sposoby przekazu informacji),
- energia solarna, energia wiatrowa, energia z biomasy,

[10] Ministerial report on the OECD Innovation Strategy – Innovation to strengthen growth and address global and social challenges – Key Findings, strona 9, maj 2010, (www.oecd.org/innovation/strategy)

[11] http://www.economist.com/node/16741043?fsrc=scn/tw/te/ar/pickingwinnerssavinglosers (stan 12.08.2010)

[12] The Global Technology Revolution 2020, In-Depth Analyses, Bio/Nano/Materials/ Information Trends, Drivers, Barierrs and Social Implications, Richard Silberglitt, Philip S. Anton, David R. Howell, Anny Wong, Natalie Gassman, Brian A. Jackson, Eric Landree, Shari Lawrence Pfleeger, Elaine M. Newton, Felicia Wu, 2006

- produkcja ekologiczna.

Jednocześnie zaobserwować można nasilającą się tendencję do tematycznego podejścia do innowacji. We wcześniejszych latach dominowało podejście „od pomysłu do przemysłu", czyli od znalezienia rozwiązania technicznego do jego wdrożenia w konkretnym produkcie lub procesie jego tworzenia. Obecnie, zarówno globalne firmy innowacyjne, jak i kraje i regiony coraz częściej odnoszą się w swoich strategiach do tworzenia wielopłaszczyznowych rozwiązań by stać się liderem w dziedzinach takich, jak na przykład:

- infrastruktura miejska,
- transport ekologiczny,
- efektywność energetyczna,
- starzejące się społeczeństwo,
- styl życia.

Innymi słowy kładzie się nacisk na tworzenie portfolio rozwiązań technicznych, marketingowych i menedżerskich, które w całości pozwalają „obsługiwać" dane zagadnienie i w konsekwencji generować wartość dodaną, w postaci: obniżonych kosztów integracji systemów, kreowania standardów, tworzenia zasobów specyficznej wiedzy.

W biznesie odzwierciedleniem tej tendencji jest rozwijanie szeroko rozumianej koncepcji „otwartej innowacji" sformułowanej przez Henry Chesbrougha[13]. Uważa on, że

- rosnąca mobilność zawodowa kadry o dużym doświadczeniu i wysokich umiejętnościach,
- szeroki zakres kształcenia podyplomowego,
- zwiększające się zaangażowanie kapitału wysokiego ryzyka w procesach gospodarczych,
- skrócenie czasu od pomysłu do rynku, a co za tym idzie skrócenie cyklu życia technologii

spowodowały, iż firmy mogą i powinny używać pomysłów, zarówno z zewnątrz, jak i własnych, a także wewnętrznych i zewnętrznych ścieżek docierania na rynek, w kontekście swojego rozwoju technologicznego. „W modelu otwartej innowacji zakłada się łączenie wewnętrznych i zewnętrznych pomysłów w architekturę i systemy, których parametry wynikają z przyjętego modelu biznesu". Procesy te związane są z nowymi zastosowaniami takich narzędzi zarządzania własnością intelektualną, jak: licencje, wyłączność stosowania, czy otwarty obrót patentami.

Z kolei w sektorze publicznym echem tej tendencji staje się tematyczne ukierunkowywanie takich narzędzi prowadzenia polityki, jak inicjatywy klastrowe czy foresighty. Połączone ono jest z rozwijaniem koncepcji *triple helix*, która stała się „mantrą" dla europejskiej polityki regionalnej i proinnowacyjnej w początku XXI wieku. Obecnie coraz częściej formułuje się

[13] H. Chesbrough, Open Innovation. The New Imperative for Creating and Profiting from Technology, Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts, 2003

potrzebę prowadzenia polityki w układzie „poczwórnej helisy" – *quadruple helix* – czyli uwzględnienia czwartego ogniwa, jakim jest odbiorca / użytkownik / klient.[14] Zagadnienie to nie jest niczym innym, jak wpisaniem w politykę biznesowej koncepcji „innowacji kreowanej przez klienta", który wyraża swoje oczekiwania, czy to przez pośredników w transferze technologii, czy też przez organizacje społeczne lub też uczestnicząc w procesach foresightowych, bądź tworząc społeczności internetowe – biznesowe i konsumenckie.

Trafnie podsumowują opisane powyżej tendencje eksperci OECD[15], którzy formułują hipotezę, iż współcześnie mamy do czynienia z czterema siłami napędowymi innowacji. Są nimi:

- współkreowanie wartości z klientami i pozyskiwanie wiedzy od użytkowników,
- globalne pozyskiwanie wiedzy i tworzenie sieci współpracy,
- reagowanie na globalne wyzwania,
- wykorzystanie usług publicznych jako nośnika innowacji.

Kwestie te wyznaczają kontekst współczesnego rozumienia roli narodowych i regionalnych systemów innowacji.

Unia Europejska

Kryzys był szokiem dla milionów obywateli i ujawnił fundamentalne słabości europejskiej gospodarki.[16] PKB w Unii Europejskiej skurczył się w 2009 r. o 4%, produkcja przemysłowa spadła do poziomu z lat 90-tych, a 23 miliony osób (czyli 10% aktywnej zawodowo ludności UE) jest bez pracy. Dwa lata kryzysu przekreśliły 20 lat konsolidacji budżetowej. Kryzys zmniejszył potencjał wzrostu Europy o połowę. Wiele projektów inwestycyjnych, talentów i pomysłów najprawdopodobniej przepadnie z powodu niepewności, słabego popytu i braku finansowania.

Mimo wielkiej staranności w realizacji założeń Strategii Lizbońskiej, Unia Europejska, nawet przed kryzysem, w wielu obszarach nie rozwijała się w wystarczającym tempie[17]:

- średnia stopa wzrostu w Unii Europejskiej była strukturalnie niższa w porównaniu z jej największymi partnerami gospodarczymi, głównie z uwagi na różnice w poziomach wydajności, rosnące w ciągu ostatniego dziesięciolecia. Wynika to w dużym stopniu z:
  - różnic w strukturach biznesowych,
  - niższego poziomu inwestycji w działalność badawczo-rozwojową i innowacje,
  - niewystarczającego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych,

[14] R. Arnkil, A. Järvensivu, P. Koski, T. Piirainen, Exploring the Quadruple Helix, Report of Quadruple Helix Research For the CLIQ Project, *Work Research Centre, University of Tampere, 2010*
[15] J. Rosted, Ch. Kjeldsen, T. Bisgaard, G. Napier, New Nature of Innovation, FORA, 2009
[16] KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, KOMUNIKAT KOMISJI EUROPA 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010.
[17] Ibidem.

  - niechęci części europejskich społeczeństw do wprowadzania innowacji,
  - trudności w dostępie do rynku i mniej dynamicznego otoczenia biznesu.
- mimo postępów, wskaźniki zatrudnienia w Europie – średnio 69% dla osób w wieku 20-64 lat – są wciąż znacznie niższe niż w innych częściach świata. Pracuje tylko 63% kobiet, podczas gdy zatrudnienie mężczyzn wynosi 76%. Spośród osób starszych (osoby w wieku 55-64 lat) zatrudnionych jest 46% – dla porównania, w Stanach Zjednoczonych i Japonii wskaźnik ten wynosi 62%. Ponadto, Europejczycy pracują średnio 10% czasu mniej niż pracownicy w USA lub Japonii,
- społeczeństwa starzeją się coraz szybciej. Wraz z odchodzeniem na emeryturę pokolenia wyżu demograficznego liczba osób aktywnych zawodowo zacznie się w UE zmniejszać począwszy od 2013/2014 r. Liczba osób w wieku powyżej 60 lat rośnie dziś w tempie dwa razy szybszym niż przed rokiem 2007, tj. o ok. 2 mln osób rocznie – wcześniej był to 1mln rocznie. Mniejsza liczba ludności czynnej zawodowo i wzrost liczby emerytów będzie dodatkowym obciążeniem dla naszych systemów opieki społecznej.

Europejskie narodowe systemy gospodarcze są coraz bardziej współzależne. Unia Europejska dysponuje jednym z najbardziej otwartych systemów gospodarczych na świecie, ale konkurencja ze strony krajów rozwiniętych i wschodzących jest coraz ostrzejsza. Kraje takie, jak Chiny i Indie poważnie inwestują w badania i technologie pragnąc, aby ich przedsiębiorstwa znalazły się wyżej w łańcuchu wartości i dążąc do zdobycia lepszej pozycji w gospodarce światowej. Wszystko to wywiera presję konkurencyjną na niektóre sektory europejskiej gospodarki.

Silniejszy, lepiej rozwinięty i bardziej rozległy jednolity rynek ma ogromne znaczenie z punktu widzenia wzrostu i tworzenia miejsc pracy. Aby wspólny rynek przysłużył się osiągnięciu celów Europa 2020, Unia Europejska potrzebuje dobrze działających rynków, na których wzrost i innowacje są pobudzane przez konkurencję i możliwości dostępu dla konsumentów. Należy poprawić dostęp przedsiębiorstw do jednolitego rynku. Konieczny jest rozwój przedsiębiorczości, czemu mają służyć konkretne inicjatywy, między innymi uproszczenie prawa spółek (procedury upadłościowe, statut spółki prywatnej itp.) oraz inicjatywy umożliwiające zbankrutowanym przedsiębiorcom ponowne otwarcie działalności.[18]

W duchu dyskusji na temat kierunków rozwoju Unii Europejskiej w czerwcu 2010 r. Rada Europejska zatwierdziła dokument pod nazwą „Europe 2020" („Europa 2020"), który obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,

[18] KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, KOMUNIKAT KOMISJI EUROPA 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010

- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach strategii Komisja Europejska proponuje do 2020 r. osiągnąć następujące cele:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%,
- na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii,
- należy osiągnąć cele „20/20/20" w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki),
- liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie,
- liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

Powyższe cele mają zostać zrealizowane dzięki włączeniu się Unii Europejskiej oraz państw członkowskich we wdrażanie siedmiu tzw. projektów przewodnich. Z punktu widzenia prowadzenia polityki proinnowacyjnej na szczególną uwagę zasługują w tym kontekście następujące z nich:

- „Unia innowacji" – projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy,
- „Europejska agenda cyfrowa" – projekt na rzecz upowszechnienia szybkiego Internetu i umożliwienia gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego,
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów" – projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej,
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji" – projekt na rzecz poprawy otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MSP, oraz wspierania rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych.

Powyższe zagadnienia nie są nowymi, a szczególnie w okresie programowania 2007-2013, w którym w całej Unii Europejskiej uruchomiono liczne inicjatywy oraz rozbudowano infrastrukturę umożliwiającą działania właśnie w zakresie informatyzacji, uzyskiwania efektywności energetycznej oraz usprawnienia transferu technologii. Oznacza to, że na rynku ustabilizowała swoją pozycję grupa podmiotów publicznych i prywatnych, które pośrednio bądź bezpośrednio korzystając ze wsparcia publicznego, rozwinęły swoje

kompetencje w powyższych zakresach. W konsekwencji, w kolejnych latach coraz trudniej będzie generować nowe inicjatywy, gdyż kluczowi gracze stali się już zbyt silni na europejskiej arenie. Jednocześnie jednak, wciąż pozostaje wiele miejsca na tworzenie rozwiązań technicznych, które mogą stać się podstawą przełomowych zmian produktowych.

Dodatkowo, kraje Unii Europejskiej z pewnością będą forsowały wdrażanie rekomendacji OECD w zakresie polityki proinnowacyjnej.[19] Kierunki działań zapisane pod hasłem „uwolnić innowacyjność" zdefiniowano jako:

- zwiększanie dynamiki przedsiębiorczości,
- poprawianie dostępu do kapitału,
- tworzenie podstaw i ramowych warunków do innowacji w biznesie,
- kreowanie rynków dla innowacyjnych dóbr, usług i procesów,
- wzmacnianie silnych i efektywnych publicznych badań naukowych,
- inwestowanie w infrastrukturę gospodarki wiedzy,
- dynamizowanie efektywnych: przepływów, sieci i rynków wiedzy,
- inspirowanie innowacyjności w sektorze publicznym,
- wspieranie współpracy międzynarodowej,
- innowacyjne podejście do wyzwań: klimatycznych, zdrowotnych i żywnościowych,
- zawężanie luki rozwoju gospodarczego dzięki innowacjom.

Także i w tym zakresie dostrzec można kontynuację dotychczasowego myślenia, co odczytać można za przesłankę do postawienia hipotezy, iż aktualni liderzy we wskazanych obszarach (w przypadku OECD - obszarach funkcjonalnych) będą mieli możliwość rozwijania swojego potencjału, natomiast nowe szanse pojawią się dla specyficznych rozwiązań tematycznych. Nowymi liderami staną się te podmioty / konsorcja / metropolie / regiony, które potencjał nagromadzony w kilku obszarach funkcjonalnych będą potrafiły synergicznie zastosować w obszarach tematycznych i budować na tej podstawie produkty oferowane na rynkach globalnych.

Polska, Wizja rozwoju Polski do roku 2015.

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (SRK) jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić.[20] Jest również nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, stanowiącym odniesienie dla innych

[19] Getting a Head Start on Tomorrow. The OECD Innovation Strategy, 2010
[20] Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 roku, strona 6, Warszawa, 2006

strategii i programów rządowych, jak również tych, opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.[21]

Wizja określona w Strategii Rozwoju Kraju zakłada, że Polska w 2015 roku to kraj o wysokim poziomie i jakości życia mieszkańców oraz silnej i konkurencyjnej gospodarce, zdolnej do tworzenia nowych miejsc pracy.[22] Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin.[23]

Podstawowymi postulatami wizji Polski do 2015 roku sformułowanymi w Strategii Rozwoju Kraju są[24]:

- tworzenie nowych miejsc pracy, zwłaszcza w sektorze usług, a przede wszystkim w obszarze usług rynkowych, ze względu na fakt, iż tylko sektor usług będzie mógł zaabsorbować pracowników z modernizującego się sektora przemysłowego i zrestrukturyzowanego rolnictwa,
- zmniejszenie różnic w poziomie życia mieszkańców Polski i UE, głównie w kontekście osiąganych dochodów i PKB na mieszkańca, w konsekwencji zmniejszenie liczby wyjazdów zarobkowych za granicę młodych i dobrze wykształconych Polaków,
- rozwój gospodarki opartej na wiedzy i szerokim wykorzystaniu technologii informacyjnych i komunikacyjnych we wszystkich dziedzinach, w tym usługach społecznych, dostępnych dla każdego obywatela, promocja rozwoju kapitału intelektualnego, zarówno w odniesieniu do osób, jak i organizacji,
- tworzenie sprzyjających warunków dla awansu zawodowego i finansowego osobom najbardziej uzdolnionym, twórczym i przedsiębiorczym, w konsekwencji ma nastąpić wzrost aktywności i mobilności społeczno-zawodowej ludności,
- silna i konkurencyjna gospodarka na arenie europejskiej i światowej, charakteryzująca się wysokim i stabilnym wzrostem gospodarczym, wysoką innowacyjnością, wydajnym przemysłem, rozwiniętymi usługami i zmodernizowanym sektorem rolnym,
- wykorzystanie procesów globalizacji do transferu technologii i wzrostu innowacyjności gospodarki, podniesienia jakości kapitału ludzkiego i tworzenia nowych miejsc pracy,
- funkcjonalna i efektywna oraz właściwie rozwinięta techniczna infrastruktura transportowa, infrastruktura społeczna i z zakresu ochrony środowiska,
- uporządkowanie przestrzennie, ochrona zasobów środowiska naturalnego, dbanie o dobry stan środowiska i bogatą różnorodność biologiczną, realizacja polityki zrównoważonego rozwoju przez integrowanie działań w sferze gospodarczej,

[21] Ibidem, strona 7
[22] Ibidem, strona 22
[23] Ibidem, strona 24
[24] Ibidem, strona 22-23

społecznej i środowiskowej w interesie przyszłych pokoleń,
- spójność społeczna, gospodarcza i terytorialna.

Kierunki wsparcia dla Województwa Zachodniopomorskiego w ramach Krajowej Strategii Rozwoju do 2015 r.[25]:

- Województwo zachodniopomorskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do poprawy skomunikowania transportowego Szczecina w układzie południkowym, a także z Poznaniem i Warszawą (zarówno w układzie drogowym, jak i kolejowym). Polityka regionalna będzie dążyć do zwiększenia międzynarodowej konkurencyjności zespołu portowego oraz funkcji okołoportowych, głównie usługowych, spedycyjnych i finansowych.
- Kontynuowane będą i rozwijane różne formy współpracy przygranicznej z Niemcami, jaki w regionie Morza Bałtyckiego.
- Ważnym elementem polityki regionalnej będzie umocnienie funkcji metropolitalnych Szczecina, jak również wzmocnienie potencjału akademickiego Koszalina.
- Istotne będzie wsparcie obszarów wiejskich oraz działań na rzecz poprawy stanu środowiska, utrzymania wysokich walorów przyrodniczych, bazy uzdrowiskowej oraz międzynarodowej promocji turystycznej regionu.
- Ważnym elementem polityki regionalnej państwa będzie ochrona przeciwpowodziowa, regulacja stosunków wodnych w dorzeczu Odry oraz przywrócenie funkcji transportowej dolnego biegu tej rzeki.

Historyczna szansa rozwoju w okresie programowania 2007-2013

Polska w okresie 2007-2013 jest największym beneficjentem europejskiej polityki spójności. W jej ramach może otrzymać łącznie ponad 67 mld euro podzielonych na interwencje Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności. Transfer środków dla Polski ma stanowić łącznie ponad 20% wszystkich środków finansowych przeznaczonych z budżetu UE na realizację polityki spójności. W odniesieniu do wielkości polskiego PKB transfery z budżetu UE mogą średniorocznie osiągnąć poziom bliski 4%, ale uwzględniając dodatkowe finansowanie ze strony środków krajowych (publicznych i prywatnych), w realizację polityki spójności będą zaangażowane środki stanowiące równowartość 5% polskiego PKB (średniorocznie). Biorąc pod uwagę nierównomierny rozkład przestrzenny realizacji projektów oraz poziomu współfinansowania przez fundusze strukturalne i Fundusz Spójności, w niektórych

[25] Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 roku, strona 65, Warszawa, 2006

województwach poziom wydatków może zbliżyć się nawet do 10 % PKB w danym województwie.[26]

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, jako dokument opracowany w celu realizacji w latach 2007-2013 na terytorium Polski polityki spójności, za kluczowe wyzwanie o charakterze gospodarczym uznaje: zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki. Zgodnie z jego założeniami, podstawowym czynnikiem, od którego zależy dynamika rozwoju gospodarczego kraju jest zdolność innowacyjna przedsiębiorstw. Polska gospodarka musi zatem stopniowo przejść z gospodarki opartej o niskie koszty pracy do gospodarki opartej na wiedzy. Trendy rozwojowe oraz postępująca globalizacja powodują, że trwały rozwój może być zagwarantowany jedynie poprzez budowanie przewagi konkurencyjnej przez przedsiębiorstwa opierające swoją działalność na innowacjach. Dlatego wyzwaniem jest znaczące podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw za pomocą wzmocnienia znaczenia innowacji w działalności przedsiębiorstw oraz stymulowanie wzrostu nakładów inwestycyjnych. Kluczowe znaczenie ma w tej sferze większe wykorzystanie wyników prac badawczo-rozwojowych przez podmioty gospodarcze, w tym zwiększenie transferu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych.[27]

Wizja do 2013 r.[28]

W latach 2007-2013 Polska będzie skutecznie wdrażała cele Strategii Lizbońskiej, co umożliwi szersze wykorzystanie wiedzy i innowacyjności, służących wzrostowi gospodarczemu. Na realizację tych celów Polska będzie przeznaczać coraz więcej środków w ramach Celu „Konwergencja" polityki spójności, tak aby w 2013 r. zbliżyć się do zalecanego przez Komisję indykatywnego poziomu 60%. Będzie to stymulować większe ukierunkowanie publicznych nakładów inwestycyjnych na wydatki rozwojowe, czego wyrazem będzie miedzy innymi znaczący wzrost skali inwestycji w badania i rozwój w stosunku do aktualnego poziomu około 0,6% PKB, a przede wszystkim ukierunkowanie tych wydatków na inwestycje w sektorze przedsiębiorstw.

Gospodarka polska będzie w 2013 r. gospodarką innowacyjną, dzięki istotnemu zwiększeniu przez przedsiębiorstwa przemysłowe nakładów na działalność innowacyjną, w tym udziału wydatków na B+R oraz stymulowanie współpracy jednostek naukowych z sektorem przemysłowym i usługowym. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw zyska znacznie lepsze warunki dla rozwoju dzięki wdrożeniu w Polsce rekomendacji Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw, w tym w szczególności dotyczących uproszczenia przepisów regulacyjnych w zakresie uruchamiania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz szeroko rozumianego otoczenia prawnego oddziałującego na klimat

[26] Narodowe strategiczne ramy odniesienia 2007-2013, wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie, Narodowa Strategia Spójności, Dokument zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 33, Warszawa, listopad 2006 r.

[27] Ibidem, strona 36

przedsiębiorczości.

Na terenie całej Polski zostanie zapewniony powszechny dostęp do Internetu. W wyniku informatyzacji służb publicznych i otoczenia biznesowego, zostanie wdrożona e-gospodarka, e-administracja, e-zdrowie, e-edukacja, a możliwości wynikające z tego procesu zostaną w sposób bardziej efektywny wykorzystane dla rozwoju gospodarki. W sposób skuteczny rozwiązany zostanie problem dostępu do finansowania, w tym w szczególności takich grup, jak: przyszli przedsiębiorcy, mikroprzedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe.

Zgodnie z obecnymi trendami gospodarczymi, Polska będzie krajem, w którym nastąpi zwiększenie zatrudnienia w sektorze usług oraz podniesienie ich jakości, przy jednoczesnym spadku zatrudnienia w rolnictwie. Zwiększeniu ulegnie w szczególności rola sektora usług rynkowych, w tym zwłaszcza turystyki krajowej i zagranicznej, która wykorzystując dobry stan środowiska przyrodniczego oraz walory kulturowe, stanie się ważnym źródłem zatrudnienia i dochodów dla społeczeństwa.

Do głównych kierunków wsparcia uwzględnionych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia w aspektach gospodarczych, można zaliczyć[29]:

- wsparcie sektorów będących nośnikami gospodarki opartej na wiedzy,
- zwiększenie wydatków instytucji publicznych na badania i rozwój, mających bezpośrednie przełożenie na sferę działalności gospodarczej,
- stymulowanie wzrostu inwestycji w B+R w przedsiębiorstwach oraz inwestycji w zakresie innowacyjnych rozwiązań, zarówno technologicznych, jak i organizacyjnych,
- zwiększenie świadomości przedsiębiorców w zakresie konieczności inwestowania w działalność B+R oraz innowacje,
- zwiększenie dostępu przedsiębiorstw, w szczególności MSP, do finansowania inwestycji, poprzez oferowanie instrumentów komplementarnych do kredytu bankowego: poręczeń, mikropożyczek i kapitału podwyższonego ryzyka,
- wsparcie doradcze dla nowopowstających przedsiębiorstw,
- wsparcie instytucji otoczenia biznesu, dzięki którym możliwe będzie zwiększenie dostępności usług wspierających przedsiębiorczość i innowacje,
- wsparcie współpracy sektora przedsiębiorstw z nauką i ukierunkowanie badań na ich wykorzystanie w gospodarce,
- stymulowanie powstawania i rozwoju powiązań kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorcami oraz przedsiębiorcami, a instytucjami otoczenia biznesu, w tym jednostkami naukowymi,

[28] Ibidem, strona 38

[29] Narodowe strategiczne ramy odniesienia 2007-2013, wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie, Narodowa Strategia Spójności, Dokument zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 60-61, Warszawa, listopad 2006 r.

- promowanie wykorzystania w sektorze prywatnym i publicznym technik informacyjno – komunikacyjnych, zwiększających dostępność zasobów informacyjnych i usług w formie elektronicznej dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych oraz ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej.

Przejrzyste procesy planowania strategicznego

Celem zapewnienia przejrzystszych procesów planowania strategicznego w ostatnim kwartale 2009 r., rząd podjął decyzję o zmniejszeniu ilości dokumentów strategicznych. Zamiast 42 dokumentów strategicznych istniejących dotychczas, będzie funkcjonowało 9 nowych, realizujących średnio i długookresową strategię rozwoju kraju. W rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju będą one stanowiły „inne strategie rozwoju" i charakteryzowały się następującymi cechami:[30]

- inne strategie rozwoju – dokumenty odnoszące się do obszarów wskazanych w ŚSRK (Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju), w przypadku strategii opracowywanych przez administrację rządową szczebla centralnego są to dokumenty o 4-10-letniej perspektywie realizacji, ale nie dłuższej niż perspektywa realizacji aktualnie obowiązującej ŚSRK, chyba że dłuższy horyzont czasowy wynika ze specyfiki rozwojowej w danym obszarze. Dokumenty te podlegają ocenie zgodności z ŚSRK.

Wśród wspomnianych dokumentów strategicznych będą:

- Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki (koordynator – Minister Gospodarki),
- Strategia rozwoju zasobów ludzkich (koordynator – Minister-członek Rady Ministrów, Przewodniczący Stałego Komitetu Rady Ministrów),
- Strategia rozwoju transportu (koordynator – Minister Infrastruktury),
- Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko (koordynator – Minister Gospodarki),
- Sprawne państwo (koordynator – Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji),
- Strategia rozwoju kapitału społecznego (koordynator – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego),
- Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (koordynator – Minister Rozwoju Regionalnego),
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (koordynator – Prezes Rady Ministrów),
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa (koordynator – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi).

[30] Plan uporządkowania strategii rozwoju, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 2, Warszawa, listopad 2009r.

Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki ma w szczególności obejmować następujące zagadnienia [31]:

- stabilne podstawy makroekonomiczne rozwoju - podstawa dla podejmowania działań rozwojowych w kraju, zapewnienia właściwej pozycji gospodarki w warunkach globalizacji oraz podniesienia odporności na uwarunkowania zewnętrzne (finanse publiczne, polityka podatkowa, uwzględnienie trendów demograficznych),
- rynek finansowy – perspektywy rozwoju i zagrożenia związane z globalizacją (m.in. rynek pieniężny, kapitałowy, walutowy, terminowy, kredytowy, działalność banków),
- przyjazne środowisko dla przedsiębiorczości – otoczenie prawne, finansowe oraz instytucjonalne jako warunek podstawowy dla podejmowania działalności gospodarczej, jej ciągłości oraz rozwoju (uproszczenie prawa i procedur administracyjnych, koszty działalności gospodarczej, dostęp do technologii i kapitału, instytucje otoczenia biznesu, dostęp do wiedzy i doradztwa, współpraca przedsiębiorstw, bezpieczeństwo i higiena pracy),
- rozwój usług – podstawa dla tworzenia większej liczby miejsc pracy oraz większej adaptacyjności zasobów pracy, potencjalna przewaga konkurencyjna gospodarki (warunki dla rozwoju usług, w tym turystyki i kultury, usług medycznych, usługi odpowiadające na trendy demograficzne),
- rozwój sektorów przemysłu i budownictwa – określenie możliwych przewag konkurencyjnych gospodarki, zadania państwa w stosunku do sektorów strategicznych, procesy restrukturyzacyjne i prywatyzacyjne, poprawa produktywności,
- rozwój sektora rolnego – konkurencyjny i innowacyjny sektor rolno-spożywczy (modernizacja, wspieranie innowacyjności, integracja pionowa i pozioma sektora), uwzględniający zaspokajanie potrzeb żywnościowych (bezpieczeństwo żywnościowe), wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, zrównoważone i wielofunkcyjne rolnictwo, uwzględniające nowe cele publiczne, m.in. w zakresie zmian klimatycznych (przeciwdziałanie tym zmianom i adaptacja rolnictwa),
- rybołówstwo – racjonalna gospodarka żywymi zasobami wód, poprawa efektywności sektora, podniesienie konkurencyjności przetwórstwa rybnego (odnowa wyposażenia, reorganizacja, wykorzystanie nowoczesnych systemów technologicznych, organizacyjnych oraz innowacyjnych),
- innowacyjność – podnoszenie poziomu technologicznego polskiej gospodarki jako niezbędny warunek jej konkurencyjności (innowacje technologiczne i pozatechnologiczne, wykorzystanie potencjału do generowania innowacyjnych rozwiązań w oparciu o wyniki badań nauk przyrodniczych, technicznych,

[31] Plan uporządkowania strategii rozwoju, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 4-5, Warszawa, listopad 2009r.

społecznych i humanistycznych, w tym rozwój bazy badawczej, wzmocnienie kadry naukowej, ukierunkowanie innowacji, wykształcenie postaw proinnowacyjnych, współpraca jednostek naukowych z przedsiębiorcami oraz instytucjami otoczenia biznesu, wykorzystanie technologii wojskowych, promocja polskiej myśli innowacyjnej, udział w programach badawczych UE, własność intelektualna, w tym przemysłowa),

- rozwój kapitału ludzkiego w gospodarce – rozwój kwalifikacji z wykorzystaniem mechanizmów uczenia się przez całe życie (system szkoleń zawodowych, rozwój kluczowych kompetencji, w tym przedsiębiorczości, inicjatyw i postaw innowacyjnych, wykorzystanie potencjału uczenia się innego niż formalne w przedsiębiorstwach, w tym uznawanie doświadczenia zawodowego w systemach kwalifikacji, wykorzystanie doświadczenia zawodowego pracowników migrujących),
- społeczeństwo informacyjne – informacja jako kluczowy czynnik wzrostu i konkurencyjności gospodarki (warunki prawne, ekonomiczne i organizacyjne dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego, rozwój efektywnej ekonomicznie, bezpiecznej, zorientowanej na przyszłe potrzeby społeczeństwa infrastruktury technologii informacyjnych i komunikacyjnych, upowszechnienie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych, e-usługi);
- eksport i promocja gospodarki – w tym tworzenie klimatu przyjaznego do napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz promocja eksportu polskich towarów i usług, warunki dla prowadzenia działalności eksportowej (wsparcie dla pozyskiwania nowych rynków zbytu, instrumenty finansowe, promocja).

Z kolei Strategia rozwoju zasobów ludzkich ma obejmować m.in.[32]:

- uczenie się przez całe życie – podstawowy czynnik dla zwiększania jakości kapitału ludzkiego oraz poprawy adaptacyjności zasobów pracy; pełne korzystanie z potencjału różnych miejsc i sposobów uczenia się (w systemie edukacji – od wychowania przedszkolnego do edukacji dorosłych oraz w naturalnych warunkach życia od najmłodszych do najstarszych lat, w pracy i w zaangażowaniu społecznym), a także ocenianie i uznawanie efektów takiego uczenia się w krajowym systemie kwalifikacji obejmującym wszystkie kwalifikacje ważne dla rozwoju gospodarki i społeczeństwa obywatelskiego, ponadto spójnym z europejskimi ramami kwalifikacji,
- rynek pracy – aktywna polityka rynku pracy, elastyczne formy zatrudnienia, większa adaptacyjność i mobilność zasobów pracy, aktywizacja zawodowa, zielone miejsca pracy, równość szans na rynku pracy, bezpieczeństwo i warunki pracy, dialog społeczny, otwarcie rynku usług zatrudnieniowych, polityka migracyjna, dostosowanie do trendów demograficznych,

[32] Plan uporządkowania strategii rozwoju, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 6-7, Warszawa, listopad 2009r.

- technologie informacyjne i komunikacyjne – kluczowa rola ICT w modernizacji usług publicznych (edukacja, szkolnictwo wyższe, rynek pracy) oraz zaspokajaniu potrzeb z zakresu opieki zdrowotnej i społecznej.

Z uwagi na specyfikę Województwa Zachodniopomorskiego, również Strategia rozwoju transportu będzie w kolejnych latach oddziaływać na gospodarkę regionu, przede wszystkim w aspektach takich, jak[33]:

- transport morski – autostrady morskie i wzmocnienie znaczenia portów (infrastruktura portowa, powiązanie z siecią drogową i kolejową, rozwój żeglugi morskiej i przybrzeżnej, odnowa floty, usługi okołoportowe, bezpieczeństwo i normy środowiskowe),
- transport wodny śródlądowy – wzrost udziału transportu wodnego śródlądowego w przewozach ładunków i pasażerów, poprzez m.in. poprawę technicznych, organizacyjno-prawnych i ekonomicznych warunków funkcjonowania żeglugi śródlądowej, w tym poprawę parametrów eksploatacyjnych śródlądowych dróg wodnych i portów oraz włączenie ich do europejskiego systemu dróg wodnych, jak również wymianę przestarzałej technicznie i technologicznie floty śródlądowej,
- poprawa efektywności ekonomicznej i organizacji infrastruktury transportowej – postęp techniczny oraz zaawansowane systemy organizacji i zarządzania w transporcie, zwiększenie udziału transportu zbiorowego w przewozach pasażerskich, regionalne i międzyregionalne połączenia, wykorzystanie dróg wodnych;
- transport intermodalny - budowa i modernizacja centrów logistycznych, terminali kontenerowych na liniach kolejowych, w portach morskich i w portach rzecznych, tworzenie i doskonalenie profesjonalnych kadr sektora transportu w oparciu system szkoleń zawodowych, rozwój kluczowych kompetencji ważnych dla sektora, wykorzystywanie potencjału uczenia się innego niż formalne;
- technologie informacyjne i komunikacyjne – zastosowanie ICT w modernizacji usług transportowych, inteligentne systemy transportu, interoperacyjność.

Wpływ polityki „20-20-20" Unii Europejskiej w obszarze ochrony środowiska i zarządzania energią na gospodarkę Województwa Zachodniopomorskiego wymaga zwrócenia uwagi na aspekty uwzględnione w strategii „Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko", a w szczególności[34]:

- bezpieczeństwo energetyczne – efektywność energetyczna, innowacyjne technologie, dywersyfikacja źródeł energii (węgiel, ropa, gaz, odnawialne źródła energii), w szczególności dostaw surowców energetycznych, tzw. czysta energia,

[33] Plan uporządkowania strategii rozwoju, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 7, Warszawa, listopad 2009r
[34] Ibidem, strona 8

efektywność przedsiębiorstw energetycznych, rynek energii, systemy przesyłowe, międzynarodowa współpraca w zakresie energetyki,

- ochrona środowiska - system gospodarowania odpadami, wycofywanie z produkcji i użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych, oczyszczalnie i systemy kanalizacyjne, substancje szczególnie szkodliwe odprowadzane do środowiska, emisja CO2, SO2, NOx i pyłu pochodzącego z sektora, techniki BAT/NDT w najważniejszych gałęziach przemysłu,
- racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi - gospodarka wodna, zrównoważona, wielofunkcyjna gospodarka leśna, system obszarów chronionych (w tym NATURA 2000), bioróżnorodność, rekultywacja gleb, zrównoważona gospodarka zasobami złóż kopalin, rozwój wyrobów i usług spełniających wysokie standardy w obszarze ochrony środowiska,
- tworzenie i doskonalenie profesjonalnych kadr sektora energetyki, ochrony środowiska i gospodarki zasobami naturalnymi w oparciu o system szkoleń zawodowych, rozwój kluczowych kompetencji ważnych dla sektora, wykorzystywanie potencjału uczenia się innego niż formalne,
- technologie informacyjne i komunikacyjne – tzw. inteligentna energia obejmująca działania mające na celu zwiększenie wykorzystania i zapotrzebowania na wydajność energetyczną, promowanie odnawialnych źródeł energii i ich dywersyfikacji, a także stymulowanie dywersyfikacji paliw, technologie środowiskowe.

Nowa polityka regionalna państwa (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego)

Dla powodzenia strategii ogólnorozwojowej kraju oraz w związku z potrzebą akceleracji procesów rozwoju w obliczu szybko zmieniającej się gospodarki globalnej, polityka regionalna państwa powinna koncentrować się na optymalnym wykorzystaniu endogenicznego potencjału rozwojowego poszczególnych regionów. Takie podejście umożliwi skoncentrowanie wysiłków na obszarach o największym potencjale wzrostu i zapewni ich najefektywniejsze wykorzystanie.

Polityka regionalna państwa została określona w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR). Dokument ten ma w kolejnych latach przyczynić się do budowy tożsamości regionalnej i podnoszenia konkurencyjności wszystkich regionów, koncentrując swoją uwagę na rozwijaniu mechanizmów wzmacniających rozprzestrzenianie impulsów rozwojowych na obszarze całego kraju, a także promując równy dostęp do usług publicznych postrzegany jako czynnik decydujący o możliwościach pełnego uczestniczenia wszystkich mieszkańców w rozwoju regionów.[35]

[35] Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, synteza, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 2, Warszawa, lipiec 2010r.

Strategia wyznacza nowe paradygmaty prowadzenia polityki regionalnej państwa[36]:

- przejście od tradycyjnej redystrybucji środków do podejścia zakładającego wzmacnianie
  i wykorzystanie potencjałów terytorialnych,
- odejście od podziału na polityki inter- i intraregionalną na rzecz jednej, wspólnej polityki określającej cele dla wszystkich podmiotów publicznych w odniesieniu do danego terytorium,
- odejście od modelu krótkoterminowych, odgórnie dystrybuowanych dotacji „dla najmniej uprzywilejowanych obszarów" do modelu długofalowych, zdecentralizowanych polityk rozwojowych adresowanych do wszystkich regionów,
- wielosektorowe (horyzontalne) podejście do działań rozwojowych ukierunkowane terytorialnie, czyli wprowadzenie systemu integracji i koordynacji polityk publicznych, mających istotny wpływ terytorialny, z celami polityki regionalnej określonymi dla poszczególnych terytoriów,
- odejście od rozproszonej interwencji do bardziej selektywnych (skoncentrowanych) inwestycji, m.in. dzięki zintegrowanym programom dedykowanym obszarom strategicznej interwencji przy zachowaniu integracji przestrzennej prowadzonej w ramach polityki regionalnej,
- zwiększenie roli szczebla regionalnego w uruchamianiu procesów rozwojowych w systemie wieloszczeblowego zarządzania,
- zróżnicowane podejście do różnych typów terytoriów (rozumianych funkcjonalnie), które uwzględnia wielowymiarowość procesów rozwojowych i pozwala na prowadzenie polityki dostosowanej do uwarunkowań społecznych, gospodarczych i środowiskowych występujących w poszczególnych obszarach.

KSRR wprowadza instrumenty służące poprawie efektywności działań związanych z zarządzaniem rozwojem na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym przez odejście od silnie scentralizowanego modelu sprawowania władzy (top-down), na rzecz wzmocnienia wielopoziomowego systemu zarządzania (multi-level governance), a w szczególności[37]:

- zwiększenie roli samorządu województwa, jako kluczowego (obok Ministerstwa Rozwoju Regionalnego) podmiotu realizacji polityki regionalnej, oraz wzmocnienie partnerskiej współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację polityki oraz dopasowanie odpowiedzialności za zadania publiczne do najbardziej efektywnego poziomu zarządzania,
- racjonalizację systemu finansowania polityk publicznych przez „proces terytorializacji" (mający na celu ocenę efektywności i przydatności, dla realizacji

[36] Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, synteza, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 2, Warszawa, lipiec 2010r
[37] Ibidem, strona 3

celów polityki regionalnej określonych w KSRR, mechanizmów dystrybucyjnych polityk sektorowych oraz instrumentów finansowych stosowanych przez samorządy terytorialne. W efekcie zakłada on określenie najbardziej efektywnego poziomu realizacji publicznych zadań rozwojowych i zwiększenie ilości środków samorządów terytorialnych na prowadzenie polityki rozwoju) oraz systemu finansowania jednostek samorządu terytorialnego,
- wprowadzenie nowego instrumentu koordynacji działań ukierunkowanych terytorialnie – kontraktu terytorialnego.

Kolejne zmiany dotyczą systemu realizacji, gdzie głównym kryterium jest zwiększenie efektywności:
- wprowadzenie zasady warunkowości i mechanizmów konkurencji w dostępie do środków publicznych,
- przemodelowanie systemu finansowania polityki regionalnej (Wieloletni Plan Finansowy Państwa i kontrakty terytorialne),
- skoncentrowanie interwencji polityki regionalnej na wybranych obszarach tematycznych i przestrzennych (obszary strategicznej interwencji).

Nowa polityka rozwoju regionalnego pozostawia miejsce na aktualizację jej celów, lecz w wyraźny sposób podkreśla konieczność konsekwentnego utrzymania zasad prowadzenia tej polityki w kolejnych latach, w szczególności[38]:
- zasada koncentracji geograficznej i tematycznej,
- zasada partnerstwa i współpracy,
- zasada warunkowości,
- zasada podejmowania decyzji na podstawie rzetelnych informacji,
- zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego,
- zasada koordynacji i subsydiarności,
- zasada wieloszczeblowego zarządzania,
- zasada zrównoważonego rozwoju.

Jak wynika z powyższego, głównym nośnikiem polityki rozwoju regionalnego będzie tzw. kontrakt terytorialny, traktowany jako instrument partnerstwa i koordynacji działań ukierunkowanych terytorialnie. System finansowania realizacji strategii przewiduje, iż środki pochodzące z budżetów jednostek samorządu terytorialnego będą z jednej strony zapewniały niezbędne współfinansowanie projektów w ramach programów operacyjnych współfinansowanych przez UE, a z drugiej uczestniczyły w realizacji innych programów finansowanych ze źródeł krajowych objętych kontraktem terytorialnym.[39] Zakłada się, że

[38] Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, synteza, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 3, Warszawa, lipiec 2010r
[39] Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, synteza, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 19, Warszawa, lipiec 2010r.

łącznie co najmniej 70% środków w ramach polityki regionalnej przeznaczonych zostanie na realizację programów regionalnych w ramach KSRR.[40]

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego powstała w świetle kluczowych dla kraju wyzwań, które rysują się przed Polską w perspektywie do 2020 r., a mianowicie:

- Lepsze wykorzystanie potencjałów najważniejszych obszarów miejskich do kreowania wzrostu i zatrudnienia oraz stymulowania rozwoju pozostałych obszarów.
- Zapewnienie spójności wewnętrznej kraju. Niedopuszczenie do nadmiernych zróżnicowań przestrzennych.
- Zwiększenie potencjału do tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji.
- Przeciwdziałanie negatywnym trendom demograficznym oraz pełniejsze wykorzystanie zasobów pracy.
- Poprawa jakości zasobów pracy.
- Odpowiedź na zmiany klimatyczne i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego.
- Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych.
- Wykorzystanie zasobów kultury i turystyki dla rozwoju regionalnego.
- Efektywne stymulowanie rozwoju kapitału społecznego.
- Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury transportowej i teleinformatycznej do wspierania konkurencyjności i zapewniającej spójność terytorialną kraju.
- Podwyższenie zdolności instytucjonalnej do zarządzania rozwojem na poziomie krajowym i regionalnym.

Wizja rozwoju regionalnego ujęta w KSRR mówi o tym, iż w 2020 roku polskie regiony mają stanowić lepsze miejsce do życia, dzięki zwiększeniu poziomu i jakości życia oraz przez stworzenie takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają szanse rozwojowe we wszystkich regionach oraz realizacji aspiracji i możliwości zamieszkujących je jednostek i wspólnot lokalnych.[41]

Oczekiwanym rezultatem realizacji KSRR jest zwiększenie siły i spójności gospodarczej i społecznej regionów w skali krajowej i europejskiej. Środkiem do osiągnięcia takiego rezultatu będą działania różnorodnej natury dążące do wzmocnienia powiązań gospodarczych, społecznych i przestrzennych (sieciowanie) oraz samorządności (decentralizacja, silniejsze partnerstwo i właściwa subsydiarność). Rola regionów i ich władz publicznych musi ewoluować od zwykłego zarządcy środkami unijnymi („szafarz dóbr") do świadomego oraz aktywnego planisty i zarządcy procesów rozwoju regionalnego.

[40] Ibidem, strona 20
[41] Ibidem, strona 6

Celem strategicznym polityki regionalnej jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym. Cel strategiczny obejmuje trzy cele szczegółowe:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

W trosce o maksymalizację efektywności interwencji polityki regionalnej jej założenia adresowane są do terytoriów cechujących się największą zdolnością do kreowania wzrostu gospodarczego oraz dających największe szanse osiągnięcia oczekiwanego rezultatu w skali międzynarodowej. Chodzi tu o tzw. obszary strategicznej interwencji polityki regionalnej, do których zaliczono w pierwszej kolejności najważniejsze obszary miejskie.

Działania do nich skierowane polegać będą na jak najlepszym wykorzystywaniu ich potencjałów rozwojowych. Powyższemu nurtowi interwencji towarzyszyć będą działania polegające na rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych do słabiej rozwijających się ośrodków oraz na budowaniu potencjału absorpcyjnego. Działania te obejmować będą również wykorzystanie potencjału endogenicznego ośrodków subregionalnych, obszarów wiejskich oraz innych obszarów funkcjonalnych o wyraźnej specjalizacji przestrzennej, oraz budowanie przewag konkurencyjnych na tych terenach, które wcześniej w niewielkim stopniu uczestniczyły w procesach rozwojowych.[42]

Polska nauka w obliczu reform w finansowaniu nauki

Reformy nauki w Polsce

Przed nauką w Polsce stoi istotne wyzwanie o charakterze społecznym. Nadchodzące zmiany demograficzne będą miały niebagatelny wpływ na kierunki jej dalszego rozwoju.

W latach 2008-2020 nastąpi spadek ogólnej liczby ludności w Polsce o ok. 280 tys. osób, ale w grupie wiekowej 18-24 lata, a więc wśród osób w „tradycyjnym" wieku studenckim, aż o ok. 1,5 mln osób. Bezpośrednim efektem tej tendencji będzie, przy założeniu utrzymania się stóp partycypacji w szkolnictwie wyższym na niezmienionym poziomie w poszczególnych kohortach wiekowych, spadek liczby studentów w Polsce nawet o 600-800 tys. osób do 2020 r.[43]

[42] Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, synteza, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, strona 6, Warszawa, lipiec 2010r.

[43] Uwarunkowania przyszłego rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce: globalizacja, demografia i zmiany społeczno-gospodarcze w Polsce, Raport cząstkowy przygotowany przez konsorcjum: Ernst & Young Business Advisory, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, strona 3, Listopad 2009

Chcąc stworzyć optymalne warunki dla rozwoju w Polsce społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy celem strategicznym „Strategii Rozwoju Nauki do 2015 roku" jest wykorzystanie jej dla podniesienia poziomu cywilizacyjnego Polski, w szczególności przez pełniejsze wykorzystanie jej w edukacji, gospodarce i kulturze.[44]

Skuteczna realizacja tak sformułowanego celu strategicznego możliwa będzie dzięki działaniom podjętym dla realizacji trzech celów cząstkowych, którymi są[45]:

- podniesienie poziomu i efektywności nauki w Polsce,
- stymulowanie wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki, zwłaszcza poprzez wzrost poziomu i zakresu komercjalizacji wyników działalności badawczo-rozwojowej,
- wzrost międzynarodowej konkurencyjności nauki polskiej zmierzający do zwiększenia jej wkładu w naukę światową i ściślejszego zespolenia z Europejską Przestrzenią Badawczą.

W roku 2010 dokonało się wiele istotnych zmian dla polskiej nauki. Nadrzędnym celem wprowadzanych reform jest stworzenie nowoczesnego, przejrzystego systemu finansowania instytucji naukowych, premiującego jakość prowadzonych przez nie badań. Nowe prawo pozwoli też na efektywniejsze wykorzystanie środków budżetowych na naukę oraz ich koncentrację w jednostkach naukowych, które gwarantują najwyższy, światowy poziom badań.

Pakiet reformujący naukę obejmuje sześć aktów prawnych: ustawę o zasadach finansowania nauki, ustawę o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, ustawę o Narodowym Centrum Nauki, ustawę o instytutach badawczych, ustawę o Polskiej Akademii Nauk oraz ustawę - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące system nauki.[46]

W związku z pakietem wprowadzanych zmian zreformowano lub utworzono nowe instytucje nauki. Istniejące od 2007 r. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju z siedzibą w Warszawie otrzymało dodatkowe uprawnienia. W rozumieniu znowelizowanej ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146) Centrum jest agencją wykonawczą, powołaną do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa.[47] Centrum zarządza strategicznymi programami badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansuje lub współfinansuje te programy.

[44] http://www.nauka.gov.pl/nauka/polityka-naukowa-panstwa/dokumenty-strategiczne/ (stan 12.08.2010)
[45] Ibidem
[46] http://www.nauka.gov.pl/ministerstwo/aktualnosci/aktualnosci/artykul/reforma-nauki-przyjeta-wejdzie-w-zycie-w-pazdzierniku-2010-r/ (stan na dzień 12.08.2010)
[47] Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (Dz. Ust. Nr 96, Poz.616)

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju posiada kluczowe znaczenie w punktu widzenia systemu innowacji w Polsce. Do zadań Centrum bowiem, należy pobudzanie inwestowania przez przedsiębiorców w działalność badawczo-rozwojową, w szczególności poprzez:

- współfinansowanie przedsięwzięć prowadzonych przez podmiot posiadający zdolność do zastosowania wyników projektu w praktyce,
- wspieranie pozyskiwania przez jednostki naukowe środków na działalność badawczo-rozwojową pochodzących z innych źródeł niż budżet państwa.

Do zadań Centrum należy również:

- wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki,
- inicjowanie i realizacja programów obejmujących finansowanie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz działań przygotowujących do wdrożenia wyniki badań naukowych lub prac rozwojowych;
- inicjowanie i realizacja programów obejmujących finansowanie badań stosowanych, o których mowa w art. 2 pkt 3 lit. b ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki,
- udział w realizacji międzynarodowych programów badań naukowych lub prac rozwojowych, w tym programów współfinansowanych ze środków zagranicznych.

Również w kwietniu 2010 roku powołano do życia Narodowe Centrum Nauki z siedzibą w Krakowie. Centrum jest agencją wykonawczą w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. 2009 r., Nr 157, poz. 1240 oraz Dz. U. 2010 r., Nr 28, poz. 146), powołaną do wspierania działalności naukowej w zakresie badań podstawowych. Głównym zadaniem centrum jest m.in.[48] finansowanie badań podstawowych o zasięgu, zarówno krajowym, jak i międzynarodowym realizowanych na różnym stopniu kariery naukowej.

W myśl nowego prawa dotychczasowe jednostki badawczo-rozwojowe zostaną przekształcone w instytuty badawcze. Podlegać one będą ścisłym zasadom kontroli oraz systematycznemu audytowi. Podstawowym zadaniem instytutów będzie realizowanie badań wdrożeniowych i prac rozwojowych na potrzeby gospodarki, a także transfer technologii i przystosowywanie wyników badań do oczekiwań przemysłu. Instytuty badawcze zyskają nowe, szerokie uprawnienia – będą mogły m.in. prowadzić studia doktoranckie i podyplomowe oraz kursy i szkolenia, tworzyć spółki kapitałowe dla potrzeb wdrożeniowych, łączyć się z innymi instytutami, a także jednostkami PAN oraz uczelniami. Są to istotne zmiany z punktu widzenia podnoszenia innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki.

W ustawie o Polskiej Akademii Nauk zaproponowano zmiany, które pozwolą na szybką poprawę zasad działania i finansowania instytutów badawczych, odmłodzenia korporacji

[48] Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Nauki (Dz. Ust nr 96, poz. 617)

naukowej, a także zagwarantowania udziału w badaniach osobom o największych osiągnięciach i najwyższym międzynarodowym prestiżu. Ustawa zakłada ponadto możliwość tworzenia centrów naukowych, w skład których wejdą instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze i przedsiębiorcy. Zadaniem centrów będzie m.in. prowadzenie projektów badawczych uwzględniających potrzeby regionu.[49]

Kierunki badań naukowych i rozwoju technologii w Polsce

W odpowiedzi na potrzebę stworzenia platformy dyskusji i współpracy pomiędzy decydentami, środowiskiem naukowym, przemysłem i opinią publiczną w zakresie priorytetów badawczych i technologicznych oraz kluczowych problemów społecznych, dokonano, w ramach narodowego programu foresight „Polska 2020", wyboru technologii, które ze względu na potencjał naukowo-badawczy i kapitał intelektualny stwarzają szanse komercyjnego zastosowania na rynku. Na bazie przeprowadzonych badań oraz biorąc pod uwagę specyfikę regionu uznano, iż następujące obszary i technologie mogą stać się w przyszłości motorem rozwoju sektora badawczo-rozwojowego oraz gospodarczego w województwie zachodniopomorskim[50]:

- nowa generacja materiałów konstrukcyjnych i funkcjonalnych oraz technologii inżynierii powierzchni, w tym nanomateriały i nanotechnologie,
- energooszczędne technologie konstrukcyjne, systemy użytkowania i materiały dla „inteligentnych" budynków mieszkalnych, infrastruktury użyteczności publicznej, budowli przemysłowych z uwzględnieniem recyklingu i ochrony środowiska,
- poligeneracyjne, bezpieczne dla środowiska, technologie zintegrowanego wytwarzania produktów energetycznych i technicznych,
- technologie odnawialnych i alternatywnych źródeł energii, w tym umożliwiające wytwarzanie elektryczności i ciepła w systemach rozproszonych,
- zaawansowane metody i technologie informatyczne, kształtujące konkurencyjność gospodarki, w tym systemy ekspertowe sterowania urządzeń, procesów przemysłowych, sieci komunikacyjnych i monitorowania stanu środowiska naturalnego.

Wśród technologii, których rozwój należy wspierać ze względu na duży krajowy potencjał naukowo-badawczy i znaczenie strategiczne dla Polski, a w tym także dla Województwa Zachodniopomorskiego można wymienić:

- zaawansowane, bezodpadowe technologie materiałowe i biodegradowalne materiały inżynierskie dla przemysłu, transportu i energetyki w zamkniętym, bezpiecznym dla środowiska „cyklu życia",

[49] http://www.nauka.gov.pl/ministerstwo/aktualnosci/aktualnosci/artykul/reforma-nauki-przyjeta-wejdzie-w-zycie-w-pazdzierniku-2010-r/ (stan na dzień 12.08.2010)
[50] Narodowy Program Foresight Polska 2020, Wyniki Narodowego Programu Foresight Polska 2020, Warszawa, czerwiec 2009

- zaawansowane, wysoko wytrzymałe materiały dla przemysłu i transportu,
- biodegradowalne, podlegające recyklingowi materiały konstrukcyjne,
- wysoko wydajne, przemysłowe biotechnologie i zrównoważone, zintegrowane z nanotechnologiami i rozwiązaniami bioniki do zastosowań w różnych gałęziach gospodarki, w szczególności farmacji, przetwórstwie żywności, ochronie zdrowia i ochronie środowiska,
- przyjazne dla środowiska produkty i technologie chemiczne przetwarzania surowców kopalnych, biomasy oraz odpadów w chemikalia masowego stosowania i paliwa.

Z kolei w kategorii aproksymowania działań organizacyjno-systemowych wymagających zastosowania krajowych i zagranicznych rozwiązań technologicznych zapewniających tendencje trwałego rozwoju adekwatnego do potrzeb i możliwości Polski, pojawią się technologie, wokół których sektor badawczo-rozwojowy i sektor gospodarczy w ramach powiązań kooperacyjnych mogą wypracować nowe wspólne rozwiązania:

- spersonalizowane systemy automatycznego pozyskiwania, gromadzenia, przekazywania, przetwarzania i prezentowania informacji podwyższonej dostępności (np. w zadaniach ochrony zdrowia, administracji, edukacji, ochrony środowiska, obronności i bezpieczeństwa wewnętrznego),
- pozyskiwanie, reprezentacja wiedzy i jej analiza w (inteligentnych) systemach wspomagania procesów decyzyjnych (np. w zadaniach wyszukiwania informacji, robotyce, medycynie, gospodarce itp.),
- budowa niezawodnych (przeżywalnych) systemów przechowywania informacji z ochroną dostępu, uwierzytelnieniem i integralnością danych,
- dedykowane systemy teleinformatyczne wspomagające człowieka w otoczeniu cyfrowym lub środowisku naturalnym,
- urządzenia i oprogramowanie wspomagające osoby niepełnosprawne i osoby w podeszłym wieku w celu umożliwienia im samodzielnego funkcjonowania i korzystania z różnych dóbr, w tym dóbr kultury,
- systemy i sieci sensorowe (układy wbudowane) wykorzystujące technologie informatyczne i telekomunikacyjne do budowy spersonalizowanych, efektywnych systemów pomiarów, sterowania, informacji, itp. (monitorowanie stanu środowiska, stanu bezpieczeństwa, stanu pacjenta w systemach telemedycznych, systemy ochrony fizycznej obiektów, procesów produkcji, mobilne roboty usługowe i interwencyjne, itd.),
- szybkie, bezpieczne, efektywne i ekologiczne środki transportu i zintegrowane sieci komunikacyjne, zwiększające konkurencyjność i atrakcyjność zbiorowego transportu pasażerskiego,
- zintegrowane systemy rozwoju, organizacji, eksploatacji, finansowania i zarządzania transportem i infrastrukturą transportową,
- technologie zmniejszające energochłonność gospodarki w zastosowaniach

przemysłowych oraz w rolnictwie, usługach i gospodarstwach domowych, a także zintegrowane techniki inteligentnego zarządzania energią,
- zaawansowane, inteligentne systemy oszczędności energii i monitoringu bezpieczeństwa technicznego dla budynków mieszkalnych, infrastruktury użyteczności publicznej i budowli przemysłowych,
- metody diagnostyki środowiska i oceny stanu klimatu oraz badania interakcji zmian ekologicznych z działalnością człowieka, z uwzględnieniem zjawisk ekstremalnych.

Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013

Okres 2007-2013 jest okresem kluczowym z punktu widzenia transformacji świadomości społecznej, a w szczególności świadomości przedsiębiorców, naukowców i służb administracyjnych, w wyniku której innowacje zaczną być w końcu postrzegane za największą szansę rozwoju dla Polski i podstawę budowania przewagi konkurencyjnej na rynkach lokalnych i międzynarodowych. Identyfikując kierunki działań, których wdrożenie umożliwi stworzenie w polskich realiach gospodarki opartej na wiedzy, w której siłą przedsiębiorców na konkurencyjnych rynkach będzie ich wysoka innowacyjność, należy oprzeć się na dokumencie „Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013". Cel strategiczny jest tu zdefiniowany jako: wzrost innowacyjności przedsiębiorstw dla utrzymania gospodarki na ścieżce szybkiego rozwoju i dla tworzenia nowych, lepszych miejsc pracy[51]. Główne kierunki działań zwiększania innowacyjności gospodarki:

- Kierunek działań: Kadra dla nowoczesnej gospodarki, w tym:
  - rozwijanie kształcenia ustawicznego,
  - transfer wiedzy pomiędzy sferą B+R a przedsiębiorcami poprzez wymianę kadr,
  - innowacyjność elementem systemu kształcenia dostosowanego do wymogów nowoczesnej gospodarki,
  - promocja przedsiębiorczości i innowacyjności.
- Kierunek działań: Badania na rzecz gospodarki, w tym:
  - finansowanie badań naukowych i prac rozwojowych przedsiębiorstw,
  - koncentracja finansowania publicznego na badaniach w obszarach strategicznych wyznaczonych również w oparciu o potrzeby przedsiębiorstw (w tym foresight technologiczny),
  - restrukturyzacja publicznej sfery jednostek naukowych,
  - internacjonalizacja działalności naukowej i innowacyjnej – integracja europejska.
- Kierunek działań: Własność intelektualna dla innowacji, w tym:

[51] Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013, Ministerstwo Gospodarki, Departament Rozwoju Gospodarki, strona 58, Warszawa, sierpień 2006

  - wsparcie dla zarządzania własnością intelektualną,
  - wsparcie dla podmiotów zgłaszających patenty poza granicami Polski,
  - usprawnienie procesu uzyskiwania ochrony w obszarze prawa własności przemysłowej,
  - wzornictwo przemysłowe źródłem przewagi konkurencyjnej.
- Kierunek działań: Kapitał na innowacje, w tym:
  - ułatwianie dostępu do kapitału na przedsięwzięcia innowacyjne,
  - wspieranie powstawania przedsiębiorstw opartych na nowoczesnych technologiach,
  - zastosowanie instrumentów podatkowych motywujących do ponoszenia nakładów na działalność innowacyjną.
- Kierunek działań: Infrastruktura dla innowacji, w tym:
  - rozwój instytucji świadczących usługi doradcze oraz techniczne na rzecz innowacyjnych przedsiębiorców,
  - wspieranie wspólnych działań przedsiębiorców o charakterze sieciowym, ukierunkowanych na realizację przedsięwzięć innowacyjnych,
  - wzmocnienie współpracy sfery badawczo-rozwojowej z gospodarką,
  - upowszechnienie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Województwo Zachodniopomorskie

Dnia 22 czerwca 2010 r. podczas posiedzenia XLII sesji Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego został przyjęty projekt aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Od tej pory dokument ten będzie wyznaczał kierunki działań społeczności regionu oraz mechanizmy monitorowania jego rozwoju.

Dokument przedstawia następującą wizję Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku. [52]

„Województwo zachodniopomorskie 2020 roku to region o nowoczesnej i zróżnicowanej gospodarce stawiający na naukę i innowacyjność. Dzięki swojemu korzystnemu położeniu i rozbudowie infrastruktury transportowej województwo odgrywa rolę ważnego ośrodka wymiany gospodarczej, kulturalnej i naukowej o dobrej dostępności komunikacyjnej.

W roku 2020 województwo zachodniopomorskie to region konkurencyjny, stwarzający wszechstronne możliwości rozwoju, zwłaszcza osobom przedsiębiorczym, wykształconym i kreatywnym oraz małym i średnim podmiotom gospodarczym. Cechami charakterystycznymi

[52] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 105-106, Szczecin, czerwiec 2010

województwa, oprócz silnej gospodarki morskiej, jest produkcja dóbr i usług o wysokiej wartości dodanej, konkurencyjnych na rynkach krajowych i zagranicznych, nowoczesny i efektywny sektor gospodarstw rolnych oraz silnie rozwinięty sektor usług turystycznych. Umożliwia to pełne wykorzystanie potencjału specyficznych zasobów i branż gospodarczych funkcjonujących w regionie. Rozwój nowych technologii wspomagać będzie sprawny system pobudzania, transferu oraz promocji innowacji i postaw innowacyjnych.

Włączenie regionu do międzynarodowej sieci przepływu informacji, wiedzy i kooperacji naukowej, gospodarczej i kulturalnej sprawi, że region będzie stanowił atrakcyjne miejsce dla inwestorów, turystów, studentów, naukowców, a także obecnych i potencjalnych mieszkańców. Rozwojowi przedsiębiorczości sprzyjać będzie dobrze zorganizowana, efektywna i działająca w sposób przejrzysty administracja publiczna, ukierunkowana na trwały rozwój społeczno-gospodarczy, z wykorzystaniem m.in. partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego.

Region przyciąga nowych przedsiębiorców dzięki łatwo dostępnym, wykwalifikowanym, innowacyjnym zasobom ludzkim i otwartym na zmiany społecznościom lokalnym, staje jednym z najbardziej konkurencyjnych regionów w Polsce. W Szczecinie i Koszalinie rozwijają się ośrodki badawczo-rozwojowe współpracujące z przedsiębiorstwami wytwarzającymi produkty wysokiej jakości dzięki kadrze ciągle podnoszącej swe umiejętności i gotowej na zmiany, o wysokich kompetencjach technicznych i społecznych.

Województwo zachodniopomorskie w pełni wykorzystuje swoje przygraniczne i nadmorskie położenie. W województwie zintegrowane są wszystkie rodzaje transportu.

Poprzez utworzenie Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC-ROUTE65) województwo jest włączone do europejskiego łańcucha logistyczno – transportowego. Sprawnie funkcjonuje transport publiczny, który stał się alternatywą dla transportu samochodowego. W Województwie zapewnione jest bezpieczeństwo energetyczne, dzięki dywersyfikacji źródeł energii oraz poprawie infrastruktury energetycznej.

Społeczeństwo, przedsiębiorstwa, instytucje powszechnie korzystają z Internetu. Szczecin funkcjonuje jako obszar metropolitalny, a Koszalin jako aglomeracja z dobrze rozwiniętymi funkcjami w zakresie edukacji, nauki, kultury, ochrony zdrowia i administracji.

Rozwój gospodarczy regionu nie wpływa negatywnie na środowisko z uwagi na stosowanie nowoczesnych technologii i urządzeń chroniących środowisko. Województwo spełnia standardy unijne w zakresie jakości wód i powietrza oraz gospodarowania odpadami.

Region jest liderem w Polsce w produkcji energii odnawialnej, która pochodzi głównie z energii wiatru i spalania biomasy. Obszary chronione o bogatych walorach przyrodniczych, w tym obszary NATURA 2000, rozwijają się w sposób zrównoważony. Mieszkańcy

Województwa Zachodniopomorskiego są świadomi walorów przyrodniczych swojego regionu, jakości środowiska i jego znaczenia dla zdrowia; potrafią dbać o środowisko. Atrakcyjny przyrodniczo i krajobrazowo region przyciąga licznych turystów, jest także doskonałym miejscem do życia dla jego mieszkańców. Turystyka i przyjazne dla środowiska rolnictwo opierając się na racjonalnym wykorzystaniu zasobów naturalnych stanowią ważny element gospodarki regionu.

W całym województwie, na wszystkich szczeblach edukacji, nacisk kładzie się na zainteresowanie młodzieży naukami ścisłymi i kontynuację nauki na kierunkach technicznych i przyrodniczych na zachodniopomorskich uczelniach.

Przedsiębiorcy mają swobodny dostęp do wykwalifikowanych zasobów ludzkich dzięki wpływowi na kształcenie osób dorosłych i szkolnictwo zawodowe, włączeniu kobiet, osób starszych i niepełnosprawnych w rynek pracy oraz mobilności potencjalnych pracowników z grup i obszarów zagrożonych wykluczeniem. Oferta kulturalna regionu, dostosowana w aglomeracjach do potrzeb konsumentów o jak najwyższej sile nabywczej dzięki prężnej uczelni artystycznej, a na terenach wiejskich przyciągająca młodzież i zwiększająca aspiracje osób dorosłych, podnosi jakość życia w regionie i jego atrakcyjność jako lokalizację dla nowych, innowacyjnych przedsięwzięć.

Samorządne i samoorganizujące się wspólnoty lokalne, otwarte na odmienność i stosujące zasady zrównoważonego rozwoju, przyciągają nowych mieszkańców i są atrakcyjnym miejscem do życia i samorealizacji dla osób w każdym wieku.

Społeczeństwo Pomorza Zachodniego korzysta z nowych, dostosowanych do potrzeb klientów, usług społecznych wspierających role zawodowe i społeczne osób dotąd nieaktywnych zawodowo i społecznie: kobiet, osób starszych, rodzin z terenów marginalizowanych. Maleje zagrożenie uzależnieniami dzięki wsparciu rodzin i współpracy między różnymi instytucjami publicznymi, niepublicznymi i grupami nieformalnymi.

Podstawowa i specjalistyczna opieka zdrowotna o wysokiej jakości jest dostępna nie tylko w aglomeracjach, ale także dla zwiększonej populacji osób starszych i osób z terenów i grup zagrożonych marginalizacją. Region postrzegany jest jako miejsce zdrowego stylu życia w przyjaznym środowisku naturalnym. Lokalne społeczności aktywnie włączają się w proces podejmowania kluczowych decyzji i działają poprzez organizacje pozarządowe na rzecz swego otoczenia.

Region postrzegany jest jako atrakcyjne miejsce do życia, dzięki przyjaznym wspólnotom lokalnym, otwartym na nowe osoby, pomagającym innym w potrzebie, aktywnie uczestniczącym w kulturalnych i sportowych inicjatywach lokalnych."

Przy opracowaniu Regionalnej Strategii Innowacji należy w szczególności zadbać o spójność

z określonymi celami strategicznymi, kierunkowymi i typami działań Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Są nimi[53]:

1. WZROST INNOWACYJNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI GOSPODAROWANIA

1.1 Wzrost innowacyjności gospodarki

- Zwiększanie świadomości innowacyjnej przedsiębiorstw i instytucji oraz kreowanie postaw i rozwiązań proinnowacyjnych,
- Rozwój oferty edukacyjnej i dostępności szkolnictwa wyższego na całym obszarze Województwa,
- Rozwój bazy badawczo-rozwojowej i jej ścisłych związków z gospodarką regionu wraz
  z systemem monitoringu i transferu technologii,
- Komercjalizacja i wdrażanie produktów i technologii, promocja wynalazków i patentów,
- Rozwój powiązań przedsiębiorstw i instytucji z partnerami gospodarczymi oraz ośrodkami naukowo-badawczymi o potencjale innowacyjnym,
- Wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych przez przedsiębiorstwa oraz tworzenie autonomicznych i systemowych bezpiecznych sieci
  i systemów informatycznych,

1.2 Wzrost konkurencyjności Województwa w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym

- Tworzenie warunków organizacyjnych i finansowych dla rozwoju infrastruktury turystycznej i jej zagospodarowania oraz wydłużenia sezonu turystycznego,
- Budowa powiązań gospodarczych turystyki z rolnictwem, rybactwem, leśnictwem, gospodarką portową oraz innymi sektorami w oparciu o racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych,
- Rozwój markowych produktów turystycznych,
- Poprawa stanu i wykorzystanie bazy uzdrowiskowej,

1.3 Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości

- Promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie dostępu do specjalistycznej pomocy doradczej i informacji dla przedsiębiorstw i osób podejmujących lub przekształcających działalność gospodarczą,
- Wspieranie i rozwój inicjatyw klastrowych, samorządu gospodarczego, porozumień branżowych, partnerstw lokalnych oraz innych form integracji działań i potencjału gospodarczego,
- Opracowywanie i wdrażanie narzędzi przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie lokalnym i wojewódzkim,

1.4 Wspieranie wzrostu eksportu

[53] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 108-111, Szczecin, czerwiec 2010

- Tworzenie i rozwój mechanizmów gospodarczej współpracy międzynarodowej poprzez monitorowanie i identyfikację trendów gospodarczych, tworzenie i rozwój baz danych eksporterów,

1.5 Zintegrowana polityka morska

- Restrukturyzacja przedsiębiorstw gospodarki morskiej,
- Rozwój lądowo-morskich łańcuchów transportowych, wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych w transporcie ładunków oraz przenoszenie potoków ładunkowych z lądu na wodę,
- Rozwój edukacji morskiej, prowadzenie badań rozwojowych oraz odbudowa morskiego dziedzictwa i tożsamości Pomorza Zachodniego,

1.6 Restrukturyzacja i rozwój produkcji rolnej i rybactwa

- Restrukturyzacja działalności rolniczej i rybackiej poprzez jej rozszerzanie m.in. o usługi turystyczne wdrażanie nowych form produkcji rolnej, nowoczesnych technologii, upraw do celów niespożywczych,
- Wspólne przedsięwzięcia przedsiębiorstw z branży rolnej i rybołówstwa z jednostkami naukowo-badawczymi i instytucjami odpowiedzialnymi za rozwój regionalny,
- Rozwój grup producenckich, rozwiązań kooperacyjnych, logistyczno-dystrybucyjnych, w sferze produkcji rolnej oraz sieciowej współpracy związanej z produkcją rolną i rybołówstwem,

2. WZMOCNIENIE ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ REGIONU

2.1 Podnoszenie atrakcyjności i spójności oferty inwestycyjnej regionu oraz obsługi inwestorów

- Rozwój i usprawnianie regionalnych narzędzi promocji i obsługi inwestycyjnej,

2.2 Wzmacnianie rozwoju narzędzi wsparcia biznesu

- Dostosowywanie oferty i działań instytucji otoczenia biznesu do potrzeb przedsiębiorców,
- Budowa proinnowacyjnych mechanizmów wsparcia finansowego, prawnego i organizacyjnego dla przedsiębiorstw, w tym funduszy pożyczkowych, poręczeniowych i venture-capital, inkubatorów akademickich i technologicznych,

2.3 Tworzenie i rozwój stref aktywności inwestycyjnej

- Rozwój warunków do lokowania inwestycji poprzez tworzenie i uzbrajanie stref aktywności inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną i drogową,
- Promocja stref aktywności inwestycyjnych oraz aktywne pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych,

4. ZACHOWANIE I OCHRONA WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH, RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI

4.1 Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

- Ograniczanie emisji zanieczyszczeń, hałasu i gazów cieplarnianych ze źródeł

komunalnych, komunikacyjnych i przemysłowych,
- Rozwój badań naukowych w priorytetowych obszarach tematycznych dla technologii środowiskowych określonych przez Komisję Europejską (ochrona zasobów wód, ochrona powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, zrównoważona produkcja i konsumpcja,
- współpraca placówek naukowych, ośrodków badawczych i podmiotów gospodarczych w zakresie kreowania i wdrażania nowych rozwiązań z dziedziny ochrony środowiska, w tym zużycia energii, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, zmniejszania energochłonności wyrobów,

4.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów
- Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin i zużyciem wody oraz zapewnienie równowagi między poborem a zasilaniem wód podziemnych,

4.3 Zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii
- Działania informacyjne i promocyjne na rzecz wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- Rozwój podmiotów gospodarczych działających na rzecz wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz ich współpracy z instytucjami nauki i samorządami lokalnymi,

5. BUDOWANIE OTWARTEJ I KONKURENCYJNEJ SPOŁECZNOŚCI

5.1 Rozwój kadr innowacyjnej gospodarki
- Podnoszenie jakości, atrakcyjności i dostępności nauczania na wszystkich poziomach edukacji, w szczególności matematyki, nauk przyrodniczych i kierunków technicznych, w tym wspieranie kształcenia zamawianego, tworzenie programów stypendialnych i wyrównawczych,
- Wzmacnianie potencjału adaptacyjnego kadr w przedsiębiorstwach poprzez wdrażanie nowych rozwiązań w zakresie organizacji i form pracy, zarządzania zmianą gospodarczą, promocji podnoszenia kwalifikacji zawodowych, społecznej odpowiedzialności biznesu,
- podnoszenie umiejętności pracowników placówek badawczo-rozwojowych w zakresie komercjalizacji rezultatów prac badawczych, np. stypendia dla doktorantów,
- Promocja i wspieranie staży i szkoleń praktycznych pomiędzy przedsiębiorstwami i uczelniami,
- Zakładanie innowacyjnych przedsiębiorstw przez naukowców (firmy typu spin-off) i absolwentów uczelni,

5.3 Rozwój kształcenia ustawicznego
- Rozwój systemu szkoleń oraz doskonalenia zawodowego poprzez specjalistyczne kursy, szkolenia, doradztwo, praktyki, a także studia uzupełniające, podyplomowe i doktoranckie oraz wizyty studyjne,
- Poszerzanie i dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy (…),

5.4 Rozwój szkolnictwa zawodowego zgodnie z potrzebami gospodarki

- Stworzenie i wdrożenie systemu identyfikacji kierunków kształcenia zawodowego zgodnych z potrzebami gospodarki regionu,
- Dostosowywanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy przez współpracę z pracodawcami i instytucjami rynku pracy, wyposażanie w sprzęt dydaktyczny, podnoszenie jakości praktyk i staży zawodowych,

5.5 Budowanie społeczeństwa informacyjnego

- Powszechna edukacja teleinformatyczna na wszystkich poziomach nauczania i w odniesieniu do wszystkich grup ludności, przełamywanie przyzwyczajeń i stereotypów w tej dziedzinie rozwój e-usług, e-handlu i innych działań wykorzystujących zaawansowane technologie IT.

Rozdział 2. Diagnoza otoczenia społeczno-gospodarczego dla rozwoju innowacji do 2010

Otoczenie prawne[54]

Do najważniejszych aktów prawnych związanych z innowacyjnością należy zaliczyć:
1) Ustawa z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. 2004 nr 238, poz. 2390):
ze środków przeznaczonych na naukę, finansowaniu podlegają między innymi: inwestycje na badania naukowe i prace rozwojowe, projekty badawcze i celowe (m.in. projekty zamawiane, własne oraz rozwojowe mające na celu wykonanie zadania badawczego stanowiącego podstawę do zastosowań praktycznych), współpraca naukowa z zagranicą oraz działalność wspomagająca badania.

2) Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. 2008 nr 116, poz. 730), obowiązująca od 17 lipca 2008 r., za wyjątkiem art. 14-16 oraz art. 29-31, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2009 r.
ustawa określa zasady wspierania działalności innowacyjnej poprzez udzielanie kredytu technologicznego przez banki kredytujące i premii technologicznej przez *Bank*

[54] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Otoczenie formalno-prawne działalności innowacyjnej w Polsce, Zbigniew Pluta, 2009

Gospodarstwa Krajowego oraz nadawanie przedsiębiorcy statusu centrum badawczo-rozwojowego.

3) Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (DZ. U. 2000 nr 109, poz. 1158 z późn. zmianami),
dokument rozszerza zakres pro-innowacyjnej działalności *Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości* i stanowi podstawę prawną do aktów wykonawczych dotyczących udzielania pomocy w ramach *Programu Operacyjnego - Innowacyjna Gospodarka* oraz pomocy finansowej niezwiązanej z programem operacyjnym, a dotyczącej m.in. sfinansowania kosztów związanych z przygotowaniem i zgłoszeniem wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego.

4) Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz. U. 2001 r. nr 49, poz. 508 z późn. zmianami):
ustawa określa zasady udzielania patentów na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe i znaki towarowe, a także praw z rejestracji na wzory przemysłowe, topografie układów scalonych oraz oznaczenia geograficzne. Organem właściwym w tym zakresie jest Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polski.

5) Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz. U. 2000 r. nr 103, poz. 1100) znowelizowana w 2007 r.:
ustawa reguluje zasady działalności ośrodków badawczo-rozwojowych, centralnych laboratoriów oraz innych jednostek organizacyjnych, których podstawowym zadaniem jest prowadzenie w sposób ciągły badań naukowych i rozwojowych. Ustawa stworzyła wprawdzie podstawy prawne do przekształceń strukturalnych i własnościowych jednostek badawczo-rozwojowych oraz w pewnym stopniu zreformowała ich funkcjonowanie, proces ten przebiega jednak zbyt wolno, a jego skutki nie są zadowalające.

6) Ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o Krajowym Funduszu Kapitałowym (**Dz. U. 2005 nr 57, poz. 491)**:
w celu stworzenia przyjaznych warunków dla intensyfikacji procesów innowacyjnych w 2005 roku uchwalono ustawę, która reguluje funkcjonowanie funduszu wspierającego fundusze kapitałowe, w tym instytucje typu *venture capital.*

7) Ustawa z dnia 15 czerwca 2007 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (**Dz. U. 2007 r. nr 115, poz. 789).**
Narodowe Centrum Badań i Rozwoju jest państwową osobą prawną powołaną do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej i innowacyjnej państwa i działa od 1 lipca 2007 r.

8) Ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji (Dz. U. 2002 nr 41, poz. 363):
ustawa określa zasady i formy udzielania wsparcia finansowego przedsiębiorcom

dokonującym nowych inwestycji lub tworzącym nowe miejsca pracy związane z tymi inwestycjami.

9) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o Funduszu Poręczeń Unijnych (Dz. U. 2004 nr 121, poz. 1262):
ustawa reguluje utworzenie *Funduszu Poręczeń Unijnych* oraz zasady udzielania przez *Bank Gospodarstwa Krajowego* ze środków tego Funduszu gwarancji lub poręczeń spłaty kredytów bądź pożyczek udzielanych przez banki oraz wykonania zobowiązań wynikających z emisji obligacji.

10) Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. 2009 nr 19, poz. 100):
ustawa reguluje zasady współpracy podmiotu publicznego i partnera prywatnego w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Przedmiotem partnerstwa publiczno-prywatnego jest wspólna realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyk pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym.

Opinia ekspercka[55]:
Otoczenie formalno-prawne działalności innowacyjnej w Polsce jest w okresie tworzenia, doskonalenia, i dostosowywania do standardów Unii Europejskiej. Powstają lub wchodzą w życie akty prawne regulujące zagadnienia z nią związane. Pomimo istnienia ustaw często nie są publikowane rozporządzenia. W ten sposób przepisy ustawowe są tylko martwymi zapisami. Instrumenty wsparcia realizowane głównie w sektorowych programach operacyjnych umożliwiają rozwój innowacyjności w znacznie większym stopniu niż stosowane dotychczas (w poprzednim okresie programowania). Większość MSP nie potrafi jeszcze z nich korzystać. Słabością wsparcia procesów innowacyjnych jest brak możliwości finansowania procesów związanych z budową instalacji laboratoryjnych i półprzemysłowych umożliwiających testowanie opracowanych technologii i aparatury.

Województwo Zachodniopomorskie w pigułce

Województwo Zachodniopomorskie położone w północno-zachodniej części Polski, graniczy z Niemcami, a przez Bałtyk z Danią i Szwecją i zajmuje 22 902 tys. km^2. Powierzchnia województwa stanowi około 7,3% powierzchni kraju. Region podzielony jest na 21 powiatów, w tym 18 to powiaty ziemskie (białogardzki, choszczeński, drawski, goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, kołobrzeski, koszaliński, łobeski, myśliborski, policki, pyrzycki, sławieński, stargardzki, szczecinecki, świdwiński oraz wałecki), a trzy to powiaty grodzkie (Szczecin, Koszalin, Świnoujście). Województwo obejmuje 114 gmin: 52 gminy wiejskie, 51

[55] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Otoczenie formalno-prawne działalności innowacyjnej w Polsce, Zbigniew Pluta, 2009

gmin miejsko – wiejskich oraz 11 gmin miejskich. Liczba mieszkańców w województwie wynosi 1 693,3 tys. Gęstość zaludnienia wynosi średnio 74 mieszkańców na km², ale jest znacznie zróżnicowana między powiatami. Ma to związek z faktem, iż najwięcej osób (prawie 25% mieszkańców województwa) zamieszkuje Szczecin, a około 7% Koszalin.[56]

Dane o województwie zachodniopomorskim[57]:

- ludność (31 marca 2010 r.) – **1 693,3 tys.,**
- przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw (czerwiec 2010 r.) – **158,7 tys.,**
- bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy (czerwiec 2010 r.) – **98,0 tys.,**
- stopa bezrobocia rejestrowanego (czerwiec 2010 r.) – **15,4%,**
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw (czerwiec 2010 r.) – **3 063,74 zł,**
- podmioty gospodarki narodowej (czerwiec 2010 r.) – **218,1 tys.,**
- obroty ładunkowe w portach morskich (czerwiec 2010 r.) – **1 518,7 tys. ton,**
- mieszkania oddane do użytkowania (czerwiec 2010 r.) – **943 szt.,**
- dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (czerwiec 2010 r.) – **116,5** (analogiczny okres roku poprzedniego = 100).

Województwo zachodniopomorskie skupia 4,44% populacji całego kraju i zajmuje 11 miejsce pod względem liczby mieszkańców, która w latach 2004-2008 zmniejszyła się w regionie z 1 694 865 do 1 692 957. Województwo jest jednym z najsłabiej zaludnionych obszarów Polski, z wartością wskaźnika na poziomie 74 osób/km² zajmuje 13. miejsce, przy średniej krajowej wynoszącej 122 osoby/km². W miastach na 1 km² przypada średnio 848 osób (w tym 1 354 osób/km² w Szczecinie, 1 286 osób/km² w Koszalinie, 207 osób/km² w Świnoujściu). Na terenach gmin miejskich gęstość zaludnienia wynosi 984 osoby/km², natomiast w najsłabiej zaludnionych powiatach wynosi od 33 osób/km² (powiat drawski) do 36 osób/km² (powiat łobeski). Najwięcej mieszkańców liczą powiaty: miasto Szczecin – 406 941 osób, stargardzki – 119 248 osób i miasto Koszalin – 107 146 osób. Najmniejszą liczbę ludności w 2008 roku miały powiaty: łobeski (38 162) i pyrzycki (40 002). Na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet. Najwyższym współczynnikiem feminizacji charakteryzują się Szczecin i Koszalin (111) oraz powiat kołobrzeski (108), najniższy cechuje powiaty: koszaliński, choszczeński i pyrzycki (101). Utrzymuje się spadek odsetka ludności w wieku przedprodukcyjnym na korzyść grupy ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.[58] Aż 52 miasta (82%) liczą mniej niż 20 000 mieszkańców, z czego 31 nie przekracza 5 000 mieszkańców.[59]

[56] Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego, Autorzy raportu: dr hab. Piotr Błędowski, dr Paweł Kubicki, Karolina Bojadżijewa-Wesołowska, Monika Fedorczuk, Zamawiający: Województwo Zachodniopomorskie – Wojewódzki Urząd Pracy, WUP.VIII.3331/26/WG/09, strona 7, Szczecin

[57] http://www.stat.gov.pl/szczec/index_PLK_HTML.htm (dane ze strony internetowej na dzień 09.09.2010)

[58] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 10, Szczecin, czerwiec 2010

[59] Ibidem, strona 11

Studenci szkół wyższych

W województwie zachodniopomorskim funkcjonują ogółem 22 szkoły wyższe. Najważniejszymi uczelniami są: Uniwersytet Szczeciński, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny (powstał 1 stycznia 2009 r. z połączenia Politechniki Szczecińskiej i Akademii Rolniczej w Szczecinie) oraz Politechnika Koszalińska. W regionie funkcjonuje również po jednej publicznej wyższej uczelni medycznej, pedagogicznej, jedna szkoła morska, jedna uczelnia artystyczna i jedna muzyczna (filia Akademii Muzycznej w Poznaniu – obecnie Akademia Sztuki w Szczecinie). Głównym ośrodkiem akademickim jest Szczecin, gdzie usytuowanych jest ok. 2/3 funkcjonujących w województwie szkół wyższych, jednak część z nich ma swoje ośrodki zamiejscowe w innych miastach.[60]

Stabilne są preferencje w wyborze kierunków studiów, wśród których stale najbardziej popularne są nauki społeczne oraz ekonomia i administracja, w nieco mniejszym stopniu kierunki humanistyczne, pedagogiczne, prawne, medyczne i informatyczne. Korzystny jest wskaźnik liczby studentów kierunków naukowo-technicznych, do których zalicza się nauki biologiczne, fizyczne, matematyczno-statystyczne, informatyczne, inżynieryjno-techniczne, produkcja i przetwórstwo, architektura i budownictwo.[61]

Niepokojące zjawisko to stopniowo zmniejszająca się liczba studentów szkół wyższych. Gdy w roku akademickim 2007/08 jeszcze 80,1 tys. studentów wpisało się na studiach wyższych, to w kolejnych latach, liczba ta wynosiła 76,5 tys. (2008/09) i 73,1 tys. (2009/10).[62] Spadek ten był efektem z jednej strony wstępowania w wiek akademicki pokolenia niżu demograficznego, a z drugiej częstszego wybierania przez absolwentów szkół średnich uczelni w innych regionach kraju w wyniku wprowadzenia w Polsce bardziej elastycznego systemu naboru do szkół wyższych.[63]

System szkolnictwa zawodowego w województwie tworzy 70 zasadniczych szkół zawodowych, 139 techników (łącznie z technikami uzupełniającymi i ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe), 41 liceów profilowanych oraz 143 szkoły policealne. W strukturze specjalności absolwentów zasadniczych szkół zawodowych przeważają kucharze, sprzedawcy, mechanicy i elektromechanicy samochodowi, ślusarze, stolarze, elektrycy, monterzy instalacji i urządzeń sanitarnych. Wśród absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół policealnych dominują technicy żywienia, usług kosmetycznych, mechanicy, ekonomiści, handlowcy. Dużą grupę stanowią absolwenci

[60] Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego, Autorzy raportu: dr hab. Piotr Błędowski, dr Paweł Kubicki, Karolina Bojadżijewa-Wesołowska, Monika Fedorczuk, Zamawiający: Województwo Zachodniopomorskie – Wojewódzki Urząd Pracy, WUP.VIII.3331/26/WG/09, strona 11, Szczecin

[61] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 29 Szczecin, czerwiec 2010

[62] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie, 2010

[63] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 31, Szczecin, czerwiec 2010

zawodów związanych z administracją, turystyką, hotelarstwem i organizacją usług gastronomicznych. Absolwenci szkół zawodowych, zwłaszcza sprzedawcy, technicy ekonomiści, kucharze, technicy żywienia i gospodarstwa domowego, mechanicy, technicy i robotnicy budowlani, stanowią większość zarejestrowanych w województwie bezrobotnych. Zachodniopomorski rynek nie stwarza dla absolwentów tych kierunków dostatecznej liczby stabilnych miejsc pracy, a jednocześnie są to wciąż najpopularniejsze kierunki nauczania w szkołach zawodowych. Obszary i sektory o największym potencjale rozwojowym i zatrudnieniowym, w których będą tworzone nowe miejsca pracy to ochrona zdrowia i opieka społeczna, ochrona środowiska, informatyka, telekomunikacja i technologie informacyjne, zaawansowane usługi i operacje finansowe, produkcja i usługi, a także turystyka, edukacja i kultura.[64]

Rynek pracy[65]

Rynek pracy województwa zachodniopomorskiego rozwija się słabiej niż w Polsce. Wśród ludności w wieku 15 lat i więcej na koniec 2008 r. 629 tys. osób było aktywnych zawodowo, a 628 tys. osób – biernych zawodowo. W 2008 r. na 1000 pracujących przypadało 1190 niepracujących (w miastach – 1104, a na wsi – 1404). Na dziesięciu aktywnych zawodowo mężczyzn przypadało siedmiu biernych zawodowo, wśród kobiet – na dziesięć aktywnych zawodowo przypadało trzynaście biernych zawodowo. Udział osób aktywnych zawodowo w ludności w wieku 15 lat i więcej na koniec 2008 r. wyniósł 50,0% i był wyższy dla mężczyzn niż dla kobiet (odpowiednio 57,4% i 43,6%), a także wyższy w miastach (51,4%) niż na wsi (46,8%). Od 2005 r. wskaźnik aktywności zawodowej w województwie obniża się w stosunku do wskaźnika ogólnopolskiego, wynoszącego na koniec 2008 r. 54,7%. W miastach współczynnik aktywności zawodowej był o 3,1 pkt. procentowego wyższy niż w miastach województwa zachodniopomorskiego, natomiast na wsi aż o 8,2 pkt. procentowego. Współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn był dla Polski o 5,7 pkt. procentowego wyższy niż dla województwa, zaś w przypadku kobiet wyższy o 3,5 pkt. procentowego. Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw wynosząca na koniec 2008 r. 164,8 tys. osób ulega w ostatnim okresie silnym wahaniom, od początku 2009 r. malała, osiągając na koniec I półrocza poziom 160,5 tys. pracujących. W grupach zawodów największą grupę stanowili robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (19,0%) oraz specjaliści (17,6%), a także pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (12,2%). Najmniej liczne grupy to rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (3,7%), przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy (6,1%) oraz pracownicy biurowi (6,4%). W IV kwartale 2008 r. zbiorowość bezrobotnych województwa liczyła 54 tys. osób. Spadek liczby bezrobotnych mężczyzn w ciągu 2008 roku wynosił 25,9%, wśród kobiet liczba bezrobotnych wzrosła o 9,7%.

[64] Ibidem, strona 27-28,

[65] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Charakterystyka sfery gospodarczej województwa zachodniopomorskiego i kierunków strategicznych rozwoju gospodarczego, Dr Magdalena Mojsiewicz, 2010

Opinia ekspercka[66]:
Struktura wieku i wykształcenia ludności oraz stopień urbanizacji w województwie zachodniopomorskim sprzyja rozwojowi przemysłu i usług opartych na wiedzy. Położenie geograficzne regionu stwarza szczególne możliwości rozwoju logistyki, turystyki, rolnictwa ekologicznego oraz gospodarki morskiej.

Rynek pracy od 2005 rozwija się znacznie gorzej niż w kraju, rejony wiejskie dotknięte są ponadprzeciętnym brakiem aktywności zawodowej, rośnie bezrobocie w grupie kobiet.

Gospodarka

Gospodarka województwa zachodniopomorskiego jest bardzo zróżnicowana pod względem przestrzennym. Dostępność rynku zbytu oraz niskie koszty dostarczania towarów i usług sprawiają, że prawie jedna trzecia przedsiębiorstw i małych firm prowadzi działalność w miejscowościach, których liczba mieszkańców przekracza 300 tysięcy. Powoduje to, że potencjał gospodarczy województwa skupiony jest przede wszystkim w dwóch obszarach – aglomeracji szczecińskiej oraz w Koszalinie i okolicach.[67]

Zgodnie z dostępnymi danymi GUS (za 2007 r.), w regionie zachodniopomorskim wytwarzane było 4,5% polskiego PKB. Przemysł w regionie skupiał 3,4% krajowego zatrudnienia i dostarczał 3,1% ogólnej wartości produkcji sprzedanej przemysłu.[68]

Na obszarze aglomeracji szczecińskiej (Szczecin, Gryfice, Police, Goleniów, Gryfino, Stargard Szczeciński oraz Świnoujście) działa prawie połowa zarejestrowanych w województwie podmiotów gospodarczych. Główną rolę dla gospodarki odgrywają przemysł, gospodarka morska, usługi oraz – ze względu na położenie w rejonie przygranicznym – obsługa ruchu tranzytowego. Z kolei w koszalińskim obszarze węzłowym (miasta Koszalin i Kołobrzeg oraz powiaty: Szczecinek, Białogard i Sławno) główną rolę dla gospodarki odgrywają przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe. Obszar pojezierzy w południowej i południowo-wschodniej części województwa odznacza się walorami turystycznymi, co stanowi potencjał dla działalności małych i średnich przedsiębiorstw, natomiast powiaty

[66] Ibidem
[67] Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego, Autorzy raportu: dr hab. Piotr Błędowski, dr Paweł Kubicki, Karolina Bojadżijewa-Wesołowska, Monika Fedorczuk, Zamawiający: Województwo Zachodniopomorskie – Wojewódzki Urząd Pracy, WUP.VIII.3331/26/WG/09, strona 8, szczecin
[68] Ocena stanu i skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim, Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Stowarzyszenie Czas, Przestrzeń, Tożsamość, strona 22, Szczecin, listopad 2009r.

położone we wschodniej i środkowej części województwa stanowią, ze względu na żyzność gleby, obszar gospodarki rolnej oraz przemysłu rolno-spożywczego.[69]

Największe znaczenie w regionie mają przemysły: spożywczy, budowlany, logistyka z produkcją środków transportu, chemiczny oraz drzewno-meblarski z papierniczym. Przemysł chemiczny i przemysł spożywczy mają największą wydajność (produkcję sprzedaną na 1 zatrudnionego); w obu tych branżach kluczowe znaczenie może mieć automatyzacja środków produkcji. Największe zatrudnienie w województwie zanotowano w przemyśle spożywczym i działalności powiązanej oraz w transporcie i produkcji środków transportu (łącznie) – w obu branżach funkcjonalnych 40 tys. osób. Zatrudnienie w przemyśle spożywczym rośnie, choć jego udział w zatrudnieniu ogółem maleje nieznacznie w ostatnich latach. Dużą dynamikę zatrudnienia wykazuje budownictwo.[70]

Najsilniejsze związki gospodarcze łączą Zachodniopomorskie z województwami lubuskim i pomorskim. Wynika to przede wszystkim z najbliższego sąsiedztwa, lecz również z podobieństw pod względem struktury gospodarki, kwestii społecznych oraz warunków naturalnych. Trzy wymienione województwa charakteryzują się wysoką stopą utrwalonego strukturalnie bezrobocia, będącego w dużej części następstwem struktury gospodarczej sprzed okresu transformacji, a zwłaszcza następstwem licznych na tym terenie PGR-ów. Wszystkie trzy województwa odznaczają się również stosunkowo słabym poziomem rozwoju gospodarczego i niskim poziomem inwestycji w gospodarkę w ciągu ostatnich 20 lat. Pewną szansą dla województwa zachodniopomorskiego jest jego przygraniczne położenie i sąsiedztwo z dwoma krajami związkowymi Niemiec: Brandenburgią i Meklemburgią / Pomorzem Przednim. Wprawdzie ich rozwój gospodarczy przebiega znacznie wolniej niż landów zachodnich, ale istnieje możliwość współpracy gospodarczej, wymiany know-how i korzystania z infrastruktury gospodarczej, mieszkaniowej, rekreacyjnej i kulturalnej. Ponadto, utrzymujące się różnice w poziomie opłat za usługi i cen za artykuły sprawiają że region zachodniopomorski jest chętnie odwiedzany przez Niemców, którzy dokonują tu zakupów. Czynnik ten odgrywa ważną rolę w rozwoju usług i małej przedsiębiorczości w województwie.[71]

Intensywna lecz rozdrobniona przedsiębiorczość[72]

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej[73] na koniec 2008 r. wynosiła

[69] Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego, Autorzy raportu: dr hab. Piotr Błędowski, dr Paweł Kubicki, Karolina Bojadżijewa-Wesołowska, Monika Fedorczuk, Zamawiający: Województwo Zachodniopomorskie – Wojewódzki Urząd Pracy, WUP.VIII.3331/26/WG/09, strona 8, szczecin

[70] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Charakterystyka sfery gospodarczej województwa zachodniopomorskiego i kierunków strategicznych rozwoju gospodarczego, Dr Magdalena Mojsiewicz, 2010

[71] Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego, Autorzy raportu: dr hab. Piotr Błędowski, dr Paweł Kubicki, Karolina Bojadżijewa-Wesołowska, Monika Fedorczuk, Zamawiający: Województwo Zachodniopomorskie – Wojewódzki Urząd Pracy, WUP.VIII.3331/26/WG/09, strona 12, szczecin

213,1 tys., co stanowi 5,7% podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w Polsce. Na 10 tys. mieszkańców województwa przypada 1 259 zarejestrowanych podmiotów, dla Polski ten wskaźnik wynosił 985 podmiotów. Aktywność ludności w zakładaniu nowych podmiotów gospodarczych jest ciągle wyższa niż w kraju – na 10 tys. ludności zarejestrowano w 2008 r. 111 nowych jednostek gospodarczych, podczas gdy w Polsce – 83 jednostki gospodarcze. Wskaźniki te są najwyższe w Polsce. W województwie mazowieckim liczba podmiotów zarejestrowanych na 10 tys. ludności wynosiła w 2008 r. 1 248, zaś nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności - 96. Do województw o dużej aktywności gospodarczej należą również wielkopolskie, dolnośląskie, pomorskie, jak też lubuskie. Wskaźniki te osiągają zróżnicowane poziomy w poszczególnych podregionach i powiatach województwa. Wszystkie podregiony województwa poza stargardzkim odnotowały poziom wskaźnika podmiotów zarejestrowanych na 10 tys. ludności wyższy niż przeciętny w kraju.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowią w Polsce 75,5% ogółu podmiotów, zaś w województwie zachodniopomorskim 77,8%. Liczba jednostek sektora prywatnego wyniosła 206,1 tys. (co stanowiło 96,7% zbiorowości REGON dla województwa) i wzrosła w 2008 roku o 1,9%, zaś sektora publicznego – 7,0 tys. i zmniejszyła się o 18,1%. Najniższe poziomy przedsiębiorczości zanotowano w województwie w powiatach: choszczeńskim (774 podmioty zarejestrowane na 10 tys. ludności), łobeskim (828) i świdwińskim (904). Najwyższe wartości tego wskaźnika zanotowano w powiatach nadmorskich - kołobrzeskim (1781 podmiotów zarejestrowanych na 10 tys. ludności), kamieńskim (1444) i gryfickim (1254) oraz w miastach na prawach powiatu - Koszalin (1722), Świnoujście (1693), Szczecin (1575).

Rozdrobnienie podmiotów gospodarczych w województwie zachodniopomorskich jest najwyższe w kraju. Aż 97,4% podmiotów gospodarczych w regionie zatrudnia poniżej 10 osób. Nie ma również województwa, które miałoby mniejszy odsetek pracujących w dużych firmach (w zachodniopomorskim wynosił on 16,4%, w Polsce 30,7%), jak również odsetek pracujących
w dużych i średnich przedsiębiorstwach (w zachodniopomorskim 34% wobec 48,7% w całej Polsce). W związku z powyższym, struktura wielkości podmiotów gospodarczych w województwie zachodniopomorskim powinna być uznana za niekorzystną.

Na obszarze województwa zachodniopomorskiego zlokalizowane są 3 specjalne strefy ekonomiczne. Są to strefy: Słupska, Pomorska oraz Kostrzyńsko-Słubicka. Misją stref jest wspieranie rozwoju ich regionów poprzez stosowanie rozwiązań uwzględniających i wykorzystujących szczególne uwarunkowania regionu oraz tworzenie warunków dla trwałego

[72] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Charakterystyka sfery gospodarczej województwa zachodniopomorskiego i kierunków strategicznych rozwoju gospodarczego, Dr Magdalena Mojsiewicz, 2010

[73] Zarejestrowane w rejestrze REGON; bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

rozwoju gospodarczego zorientowanego na dojrzałą gospodarkę rynkową.[74] Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna usytuowana jest na terenie województw wielkopolskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego. Zajmuje powierzchnię ponad 1258 ha. Strefa składa się z 25 podstref, z których Police, Goleniów, Gryfino i Karlino zajmują ponad 204 ha w województwie zachodniopomorskim.

KSSSE S.A. wydała 175 zezwoleń na działalność gospodarczą na jej terenie. Łączna liczba firm, które podjęły działalność w Strefie od początku jej funkcjonowania, wynosi 68. Łączna wysokość nakładów inwestycyjnych poniesionych przez wszystkie firmy działające w KSSSE przekracza 3 mld złotych. Liczba utworzonych miejsc pracy wznosi 7 479, a łączne zatrudnienie na terenie Strefy – 15 254. KSSSE jest atrakcyjnie usytuowana geograficznie, co sprawia, że łatwy jest transport lądowy. Dominującą rolę odgrywa przemysł chemiczny, mechaniczny, włókienniczy, drzewny, papierniczy, maszynowy, budowlany oraz spożywczy. Najlepiej rozwija się współpraca gospodarcza z Niemcami, a do równie znaczących partnerów strefy można zaliczyć także: Francję, Włochy, Czechy, Holandię, Belgię i Danię.

Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna ulokowana jest na terenie województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego oraz wielkopolskiego i zajmuje łączną powierzchnię ponad 400 ha. Zarządzającym Strefą została Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. z siedzibą w Słupsku. SSSE składa się z 8 podstref inwestycyjnych położonych w Regionie Środkowopomorskim, z których 3 podstrefy: Koszalin, Szczecinek i Wałcz zajmują ponad 200 ha województwa zachodniopomorskiego. Inwestorzy SSSE reprezentują różne branże, m.in.: przetwórstwo tworzyw sztucznych, przetwórstwo rybne, motoryzację, przetwórstwo drzewne, usługi transportowo-logistyczne oraz magazynowe.

Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna znajduje się na terenie województw pomorskiego, kujawsko-pomorskiego i zachodniopomorskiego i zajmuje powierzchnię ponad 1220 ha. Zarządzającym Strefą jest Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna Sp. z o.o. z siedzibą w Sopocie. PSSE składa się z 15 podstref, z których podstrefa Stargard Szczeciński zajmuje 170 ha województwa zachodniopomorskiego.

W ostatnich latach podjęto próby rozwoju inicjatyw klastrowych i innych powiązań kooperacyjnych na regionalnym rynku gospodarczym województwa zachodniopomorskiego. W większości przypadków liderami inicjatyw były same przedsiębiorstwa (oddolne inicjatywy), uczelnie wyższe i instytucje otoczenia biznesu. Pierwsze kroki w kierunku intensywnej współpracy koncentrowały się wokół projektów realizowanych ze środków publicznych. Wśród przykładów można znaleźć:

- Zachodniopomorski Klaster Morski,
- Inicjatywa „Zachodniopomorski Szlak Żeglarski”,

[74] Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego, Autorzy raportu: dr hab. Piotr Błędowski, dr Paweł Kubicki, Karolina Bojadżijewa-Wesołowska, Monika Fedorczuk, Zamawiający: Województwo Zachodniopomorskie – Wojewódzki Urząd Pracy, WUP.VIII.3331/26/WG/09, strona 16-17, Szczecin

- Klaster branży chemicznej „Zielona Chemia”,
- Klaster drzewno-meblarski,
- Klaster firm informatycznych ICT Pomorze Zachodnie,
- Klaster Budowlany,
- Zachodniopomorski Klaster Turystyczny,
- Klaster transportowy.

Inicjatywy te są stosunkowe młode. Do najbardziej rozwiniętych klastrów zalicza się Klaster Budowlany, „Zieloną Chemię”, drzewno-meblarski oraz ICT Pomorze Zachodnie.

Tendencje w okresie 2007-2009

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się znaczną liczbą podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Zajmuje w tym zakresie pierwsze miejsce w Polsce. Jednakże całkowita liczba podmiotów znajdujących się w rejestrze REGON wzrasta dosyć powoli w ostatnich dwóch latach - około 1% każdego roku, a liczba podmiotów działających w sektorze publicznym posiada tendencję spadkową, szczególnie pomiędzy 2008 a 2007 r., gdzie zmniejszyła się o ponad 18%. Biorąc pod uwagę sektor prywatny, występuje wzrost na podobnym poziomie, jak dla ogółu podmiotów. Taka sytuacja wydaje się być sprzyjająca rozwojowi innowacyjności regionu, ponieważ podmioty publiczne zwykle wykazują się mniejszą skłonnością do podejmowania działań innowacyjnych niż podmioty sektora prywatnego.

Tabela 1. Podmioty w rejestrze REGON[75] (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie)

	2007	2008	2009
(stan w dniu 31 XII) .	210 750	213 124	215 080
% roku poprzedniego	-	101,13%	100,92%
Sektor publiczny	8 538	6 996	6 842
% roku poprzedniego	-	81,94%	97,80%
Sektor prywatny	202 212	206 128	208 238
% roku poprzedniego		101,94%	101,02%

[75] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczny w Szczecinie, 2010

Wykres 1. Liczba podmiotów w rejestrze REGON z podziałem na sektory gospodarki

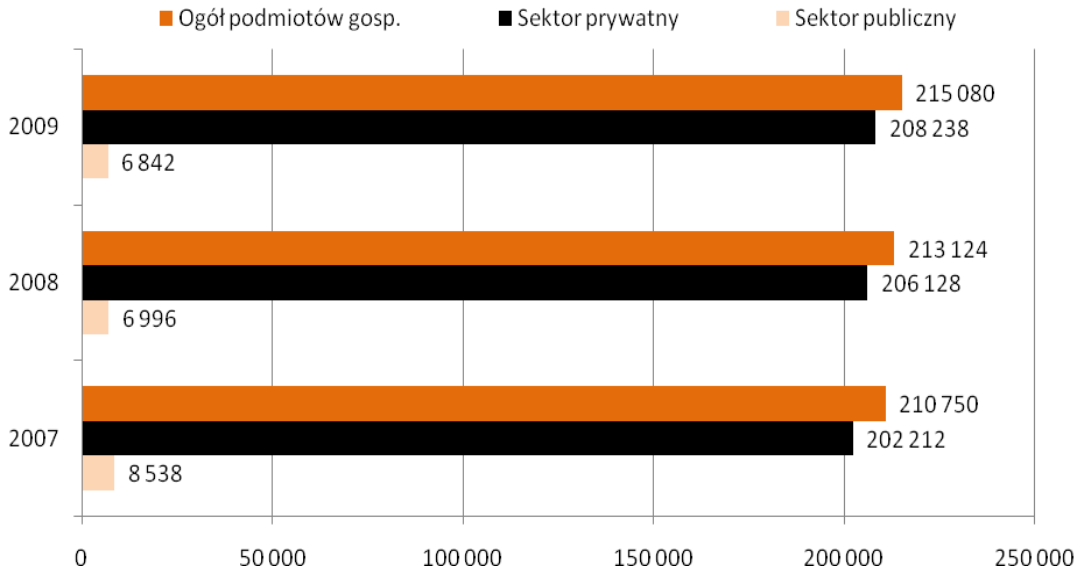

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczny w Szczecinie

Tabela 2. Podmioty w rejestrze REGON[76] (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie)

	2007	2008	2009
Przedsiębiorstwa państwowe	29	15	11
% roku poprzedniego	-	51,72%	73,33%
Spółki handlowe	12 172	12 632	13 229
% roku poprzedniego	-	103,78%	104,73%
W tym z udziałem kapitału zagranicznego	3 986	4 090	4 175
% roku poprzedniego	-	102,61%	102,08%
Spółki cywilne	13 990	13 656	13 476
% roku poprzedniego	-	97,61%	98,68%
Spółdzielnie	1 190	1 129	1 115
% roku poprzedniego	-	94,87%	98,76%
Fundacje	277	292	319
% roku poprzedniego	-	105,42%	109,25%
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarcza	164 016	165 807	166 646
% roku poprzedniego	-	101,09%	100,51%

[76] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczny w Szczecinie, 2010

Wykres 2. Liczba podmiotów w wybranych rodzajach podmiotów rejestru REGON.

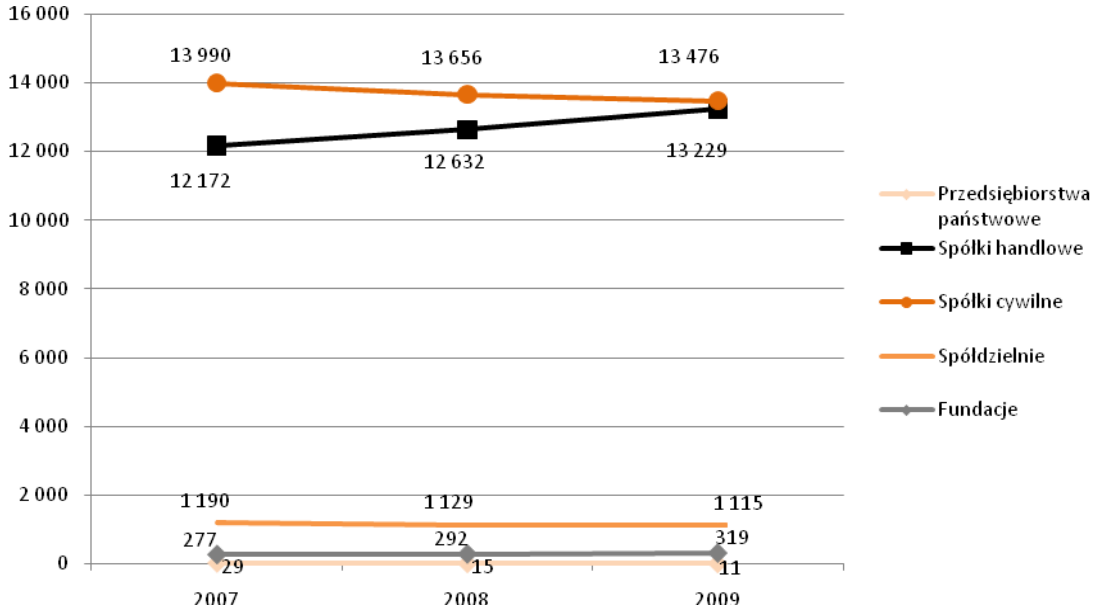

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczny w Szczecinie

Wykres 3. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg rejestru REGON

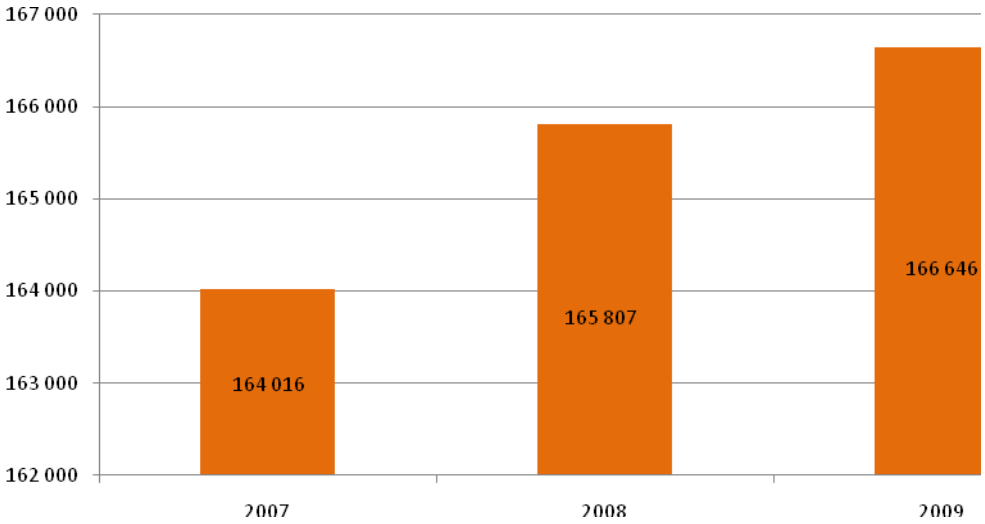

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczny w Szczecinie

Tendencje obserwowane w liczbie podmiotów działających w województwie zachodniopomorskim wskazują na utrwalanie się zjawiska zbytniego rozdrobnienia działalności gospodarczej. Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą rośnie z roku na rok. Wzrasta też liczba powoływanych fundacji (w roku 2008 – o 5,42% w stosunku do roku 2007 i w roku 2009 o 9,25% w stosunku do roku 2008). Największymi spadkami odznacza się liczba przedsiębiorstw państwowych, w 2008 r. spadła niemal o połowę w stosunku do roku poprzedniego, a w 2009 roku o kolejne 26,67%, nominalnie ich liczba z 29 w roku 2007 spadła do 11 w 2009 r. Na drugim miejscu pod względem dynamiki zmniejszania się liczby podmiotów znajdują się spółdzielnie (spadek o 5,13% w 2008 roku i 1,24% w roku 2009). Podobnie zmieniała się liczba jednostek działających na zasadzie spółki cywilnej.

Tabela 3. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji w 2009r. [77] (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie)

Sekcja	Udział w %
Handel; naprawy pojazdów samochodowych	26,2%
Pozostałe	17,0%
Budownictwo	12,5%
Przemysł	8,4%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7,2%
Transport; gospodarka magazynowa	7,1%
Obsługa rynku nieruchomości	6,4%
Zakwaterowanie i gastronomia	6,1%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5,8%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3,3%

[77] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie, 2010

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji w 2009r.

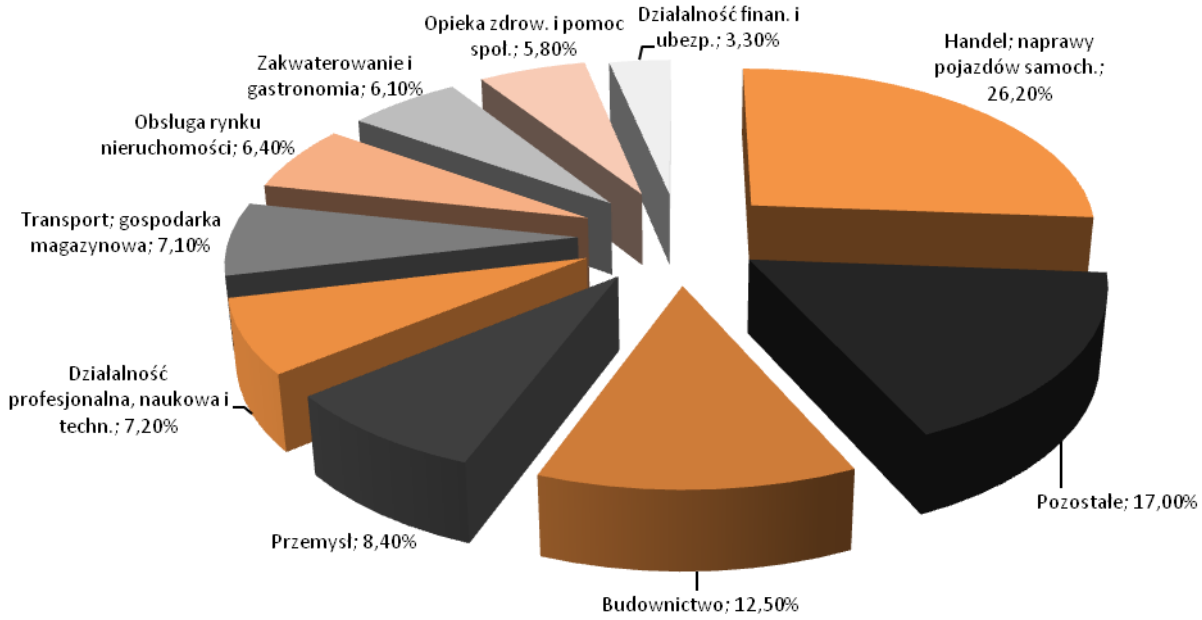

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczny w Szczecinie

Największy udział wśród grup podmiotów gospodarki narodowej stanowią jednostki zajmujące się handlem i naprawami pojazdów samochodowych - 26,2% ogółu. W dalszej kolejności znajduje się sekcja budownictwa (12,5%). Natomiast do najmniej licznych grup trzeba zaliczyć działalność finansową i ubezpieczeniową, do której należy jedynie 3,3% podmiotów gospodarki regionu. Pozostałe z wyróżnionych sekcji osiągają dosyć zbliżone do siebie odsetki, które wynoszą około 6% - 8%, wśród nich znajduje się także, istotna z punku widzenia rozwoju innowacyjności regionu, grupa - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, do której należy 7,2% podmiotów.

Tabela 4. Inwestycje w gospodarce[78]

NAKŁADY INWESTYCYJNE				
Wartość nakładów inwestycyjnych wg sektorów gospodarki narodowej				
		2007	2008	2009
ogółem	tys. zł	6 494 974,0	6 940 974,0	9 022 945,0
% roku poprzedniego	%	-	106,87%	130,00%
sektor publiczny	tys. zł	2 536 640,0	2 864 651,0	3 886 748,0
% roku poprzedniego	%	-	112,93%	135,68%
sektor publiczny przedsiębiorstwa powyżej 9 pracujących	tys. zł	1 313 845,0	1 476 798,0	970 347,0

[78] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie, 2010

% roku poprzedniego	%	-	112,40%	65,71%
sektor publiczny jednostki budżetowe, samorządu terytorialnego	tys. zł	1 217 569,0	1 384 619,0	2 356 381,0
% roku poprzedniego	%	-	113,72%	170,18%
sektor prywatny	tys. zł	3 958 334,0	4 076 323,0	5 136 197,0
% roku poprzedniego	%	-	102,98%	126,00%
sektor prywatny przedsiębiorstwa powyżej 9 pracujących	tys. zł	2 603 939,0	2 153 063,0	3 512 669,0
% roku poprzedniego	%	-	82,68%	163,15%

Wykres 5. Wartość nakładów inwestycyjnych wg sektorów gospodarki narodowej (w mld zł)

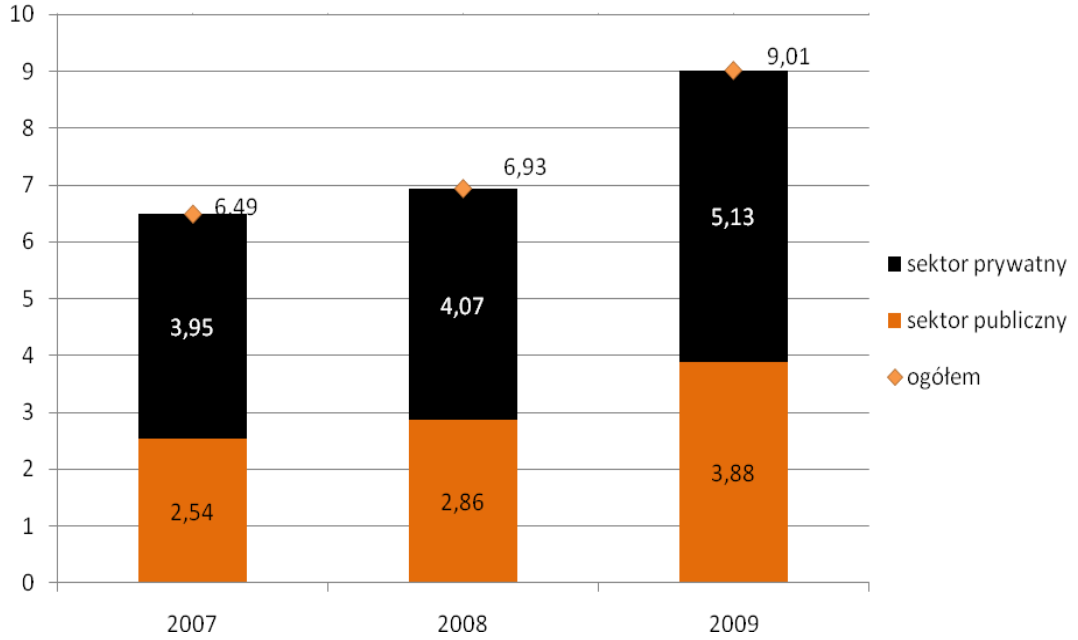

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kwestią kluczową dla innowacyjności podmiotów gospodarczych są nakłady inwestycyjne. Ich wielkość wyraźnie wzrasta – w 2008 r. zwiększyła się ona dla ogółu jednostek o 6,87%, a w roku 2009 aż o 30%, osiągając kwotę 9,02 mld zł. Również rozpatrując tę kwestię w podziale na sektory – publiczny i prywatny - przyrosty te wyglądają dosyć podobnie, choć nakłady podmiotów prywatnych są nominalnie o 1,25 mld zł większe (stan na 2009 r.).

Tabela 5. Wartość nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej wg sekcji PKD[79]

Wartość nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej wg sekcji PKD [80]				
sektor publiczny		**2007**	**2008**	**2009**
ogółem	tys. zł	2 536 640,0	2 864 651,0	3 886 748,0
w sekcji A i B	tys. zł	53 863,0	59 949,0	54 929,0
w sekcji C, D, E	tys. zł	864 038,0	924 870,0	677 183,0
w sekcji F	tys. zł	450 313,0	557 987,0	1 381 206,0
w sekcji G	tys. zł	6 744,0	2 129,0	3 914,0
w sekcji H	tys. zł	14 922,0	25 877,0	47 149,0
w sekcji I	tys. zł	205 924,0	201 470,0	269 025,0
w sekcji J	tys. zł	9 430,0	9 150,0	17 204,0
w sekcji K	tys. zł	160 827,0	170 499,0	243 538,0
w sekcji L	tys. zł	183 188,0	271 507,0	225 241,0
w sekcji M	tys. zł	178 557,0	181 061,0	209 211,0
w sekcji N	tys. zł	107 086,0	176 915,0	222 374,0
w sekcji O	tys. zł	301 748,0	283 237,0	535 774,0
sektor prywatny				
ogółem	tys. zł	3 958 334,0	4 076 323,0	5 136 197,0
w sekcji A i B	tys. zł	193 248,0	222 982,0	212 824,0
w sekcji C, D, E	tys. zł	1 617 485,0	1 610 522,0	2 236 168,0
w sekcji F	tys. zł	113 139,0	159 973,0	182 654,0
w sekcji G	tys. zł	548 399,0	638 246,0	663 954,0
w sekcji H	tys. zł	133 745,0	72 446,0	206 394,0
w sekcji I	tys. zł	245 332,0	218 466,0	210 873,0
w sekcji J	tys. zł	71 076,0	61 693,0	63 536,0
w sekcji K	tys. zł	826 479,0	885 101,0	1 163 303,0
w sekcji L	tys. zł	276,0	358,0	252,0
w sekcji M	tys. zł	14 561,0	9 274,0	16 634,0
w sekcji N	tys. zł	51 697,0	142 635,0	95 736,0
w sekcji O	tys. zł	142 897,0	54 627,0	83 869,0

[79] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie

[80] **Polska Klasyfikacja Działalności** (**PKD**) - **Sekcja A** - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, **Sekcja B** - Górnictwo i wydobywanie, **Sekcja C** - Przetwórstwo przemysłowe, **Sekcja D** - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, **Sekcja E** - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, **Sekcja F** - Budownictwo, **Sekcja G** - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, **Sekcja H** - Transport i gospodarka magazynowa, **Sekcja I** - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, **Sekcja J** - Informacja i komunikacja, **Sekcja K** - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, **Sekcja L** - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, **Sekcja M** - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, **Sekcja N** - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, **Sekcja O** - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, **Sekcja P** – Edukacja, **Sekcja Q** - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, **Sekcja R** - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, **Sekcja S** - Pozostała działalność usługowa, **Sekcja T** - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, **Sekcja U** - Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Wykres 6. Nakłady na inwestycje sektora publicznego w 5 sekcjach PKD o najwyższych wartościach (w mln zł.).

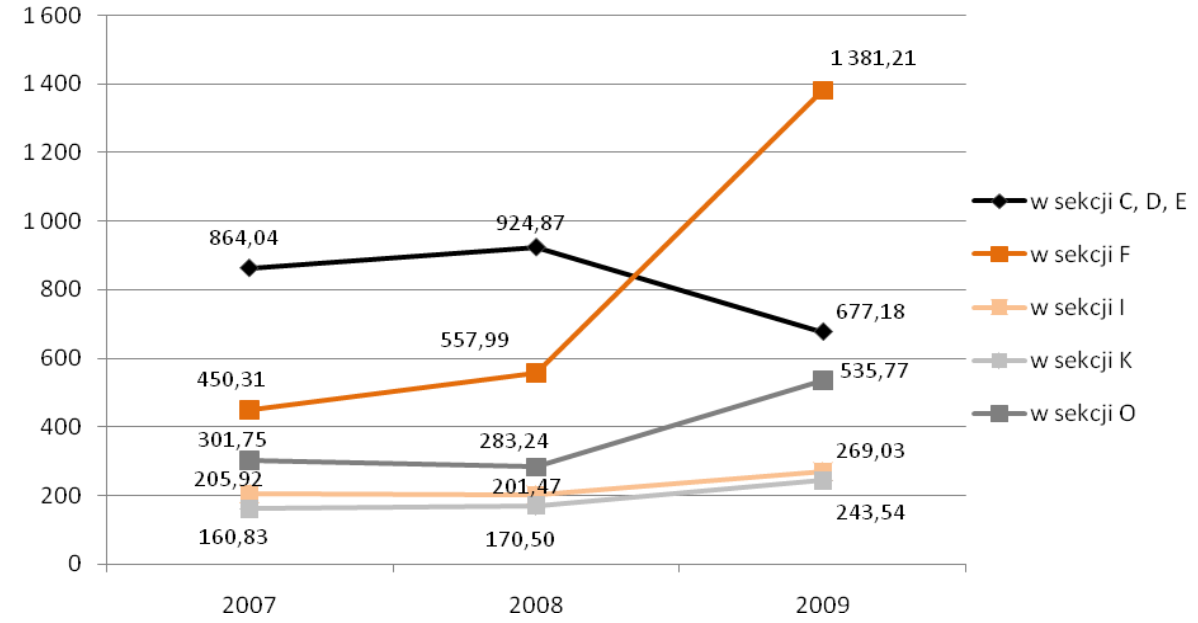

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 7. Nakłady na inwestycje sektora prywatnego w 5 sekcjach PKD o najwyższych wartościach (w mln zł.).

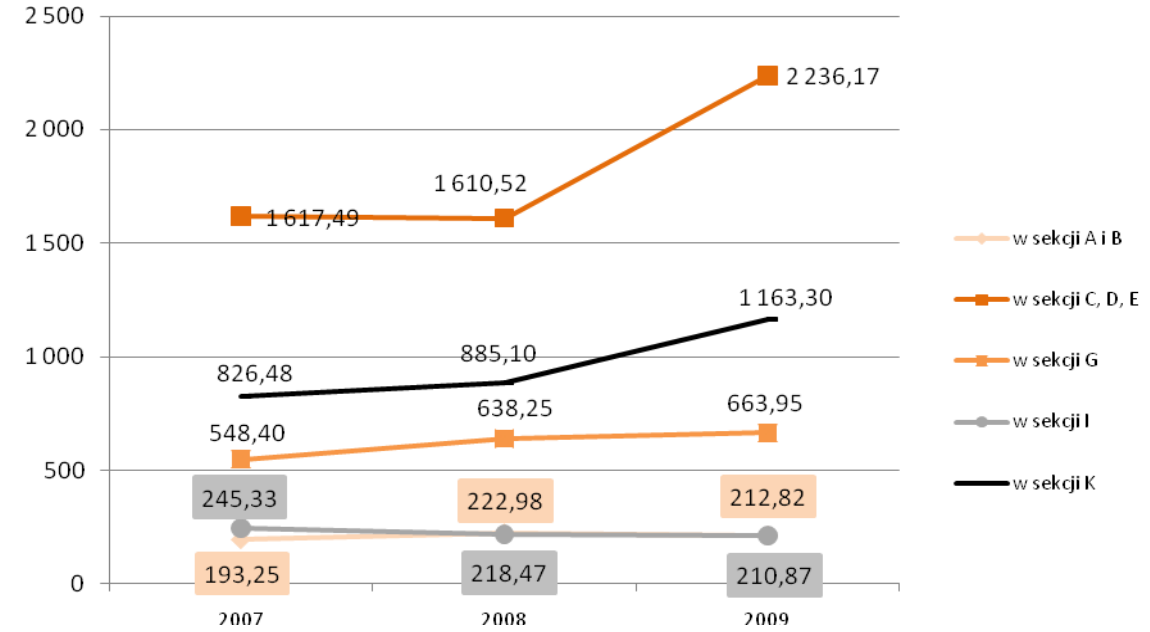

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największe nakłady inwestycyjne sektora publicznego występują w budownictwie – sekcji F stanowiącej 35,54% ogółu wydatków, a w dalszej kolejności sekcje C, D, E, czyli górnictwo, przetwórstwo przemysłowe oraz wytwarzanie energii z 17,42% nakładów. Nieco inaczej kształtuje się sytuacja w sektorze prywatnym, gdzie to właśnie sekcje C, D, E, stanowią największą część nakładów - 43,5%, a w dalszej kolejności znajduje się sekcja K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa stanowiąca 22,65% nakładów.

Tabela 6. Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca[81]

Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca				
ogółem	zł	3 835	4 100	5 332
% roku poprzedniego	%	-	106,91%	130,05%
nakłady w sektorze prywatnym	Zł	2 337	2 408	3 035
% roku poprzedniego	%	-	103,04%	126,04%

Wykres 8. Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca

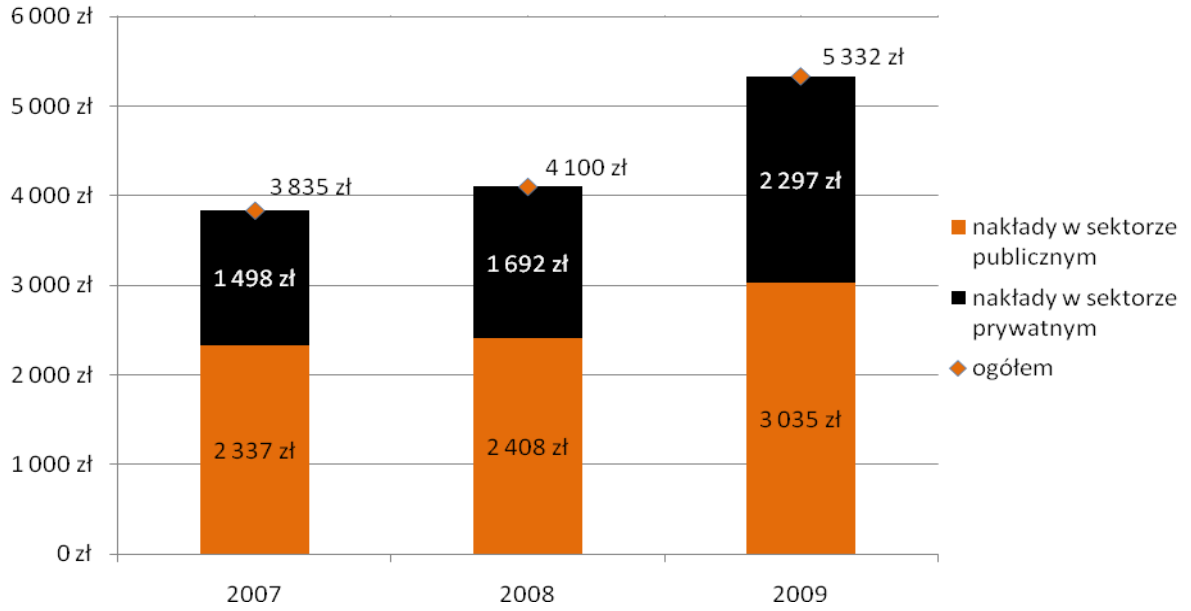

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jednego mieszkania ulegają ciągłemu wzrostowi. Rozpatrując ogół podmiotów w 2008 roku zwiększyły się one o 6,91%, a w roku 2009 o 30,05%, osiągając poziom 5332 zł.

Przemysł

[81] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie, 2010

Przetwórstwo przemysłowe województwa zachodniopomorskiego opiera się na energetyce, przemyśle chemicznym, stoczniowym (mimo upadku lidera w tej branży – Stoczni Szczecińskiej), drzewnym i meblarskim, budownictwie oraz produkcji rolno-spożywczej, w tym rybołówstwie. Dotychczas główne skupiska zakładów przemysłowych znajdowały się w większych miastach regionu, jednak w miarę powstawania stref przemysłowych następuje stopniowe rozpraszanie produkcji i lokowanie jej w gminach na obrzeżach miast, np. w okolicach Goleniowa, Polic, Stargardu Szczecińskiego, Karlina oraz w niedalekiej przyszłości Gryfina i Dębna. Największy w regionie Goleniowski Park Przemysłowy w roku 2010 skupiał 36 przedsięwzięć inwestycyjnych.[82]

Tabela 7 Dane dotyczące podmiotów gospodarczych, w których liczba pracowników przekracza 9 osób

Przemysł[83] - Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób	2007	2008	2009
Produkcja sprzedana przemysłu ogółem (ceny bieżące) w mln zł .	22704,3	24539,8	23744,1
W % ogółem			
Górnictwo i wydobywanie	0,8	0,8	0,7
Przetwórstwo przemysłowe	90,1	88,1	87,1
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	6,5	8,2	8,9
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	2,6	2,9	3,3
Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe); rok poprzedni = 100	109,5	104,2	101,7
Górnictwo	117,7	100,3	83,6
Przetwórstwo przemysłowe	110,9	103,6	102,0
W tym:			
Produkcja artykułów spożywczych	103,2	117,4	120,3
Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny	128,6	100,9	105,1
Produkcja wyrobów z metali	117,7	113,6	95,7
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	93,1	111,2	101,7
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	102,2	109,9	102,1

[82] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 39, Szczecin, czerwiec 2010

[83] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie, 2010

Wykres 9. Wielkość produkcji sprzedanej przemysłu (w mld zł)

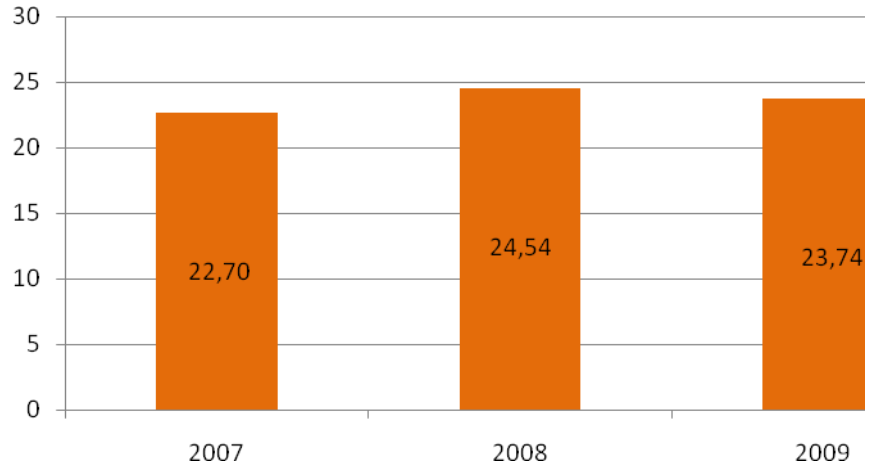

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 10. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu

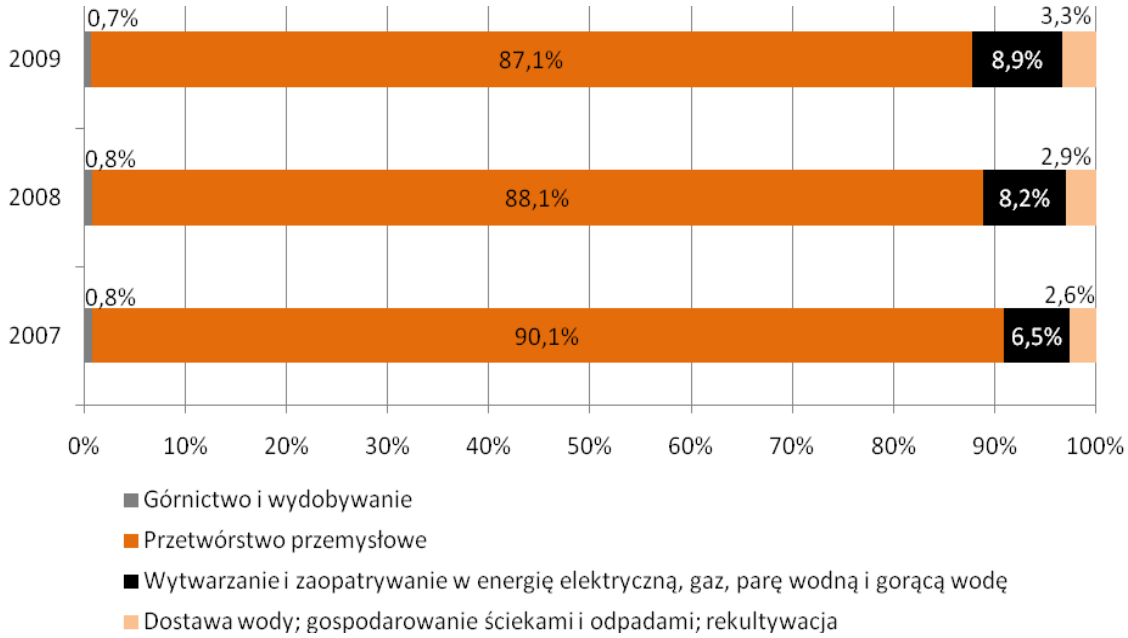

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2009 roku wartość produkcji sprzedanej przemysłu wyniosła 23,74 mld zł, z czego aż 87,1% stanowiła grupa przetwórstwa przemysłowego. Mimo, iż wartości te cały czas utrzymują tendencję wzrostową, kolejne przyrosty stają się coraz mniejsze i dla kolejnych lat wynoszą: 9,5% , 4,2% oraz 1,7%, co może wskazywać na stagnację pojawiającą się w przemyśle regionalnym. Wydaje się jednak, że nie dotyczy to wszystkich sektorów

przemysłu, np. wielkość produkcji sprzedanej w branży artykułów spożywczych rośnie z coraz większą dynamiką – 3,3% (2007 r.) , 17,4% (2008 r.) i 20,3% (2009 r.).

Budownictwo

Branżę budowlaną regionu charakteryzuje znaczne rozproszenie wykonawców i słaba pozycja kapitałowa firm. W branży budowlanej szczególnie istotna jest umiejętność wykorzystania koniunktury gospodarczej i pojawiających się szans inwestycyjnych. Wśród szans na najbliższe lata można wymienić duże inwestycje infrastrukturalne, takie jak: infrastruktura drogowa, inwestycje w parkach przemysłowych, rewitalizacja zabudowy mieszkaniowej i powojskowej, budowa Gazoportu w Świnoujściu oraz stałego połączenia pomiędzy wyspami Uznam i Wolin.

Tabela 8. Budownictwo - Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Budownictwo[84] - Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób	2007	2008	2009
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące) w mln zł	2159,5	2730,2	2725,6
Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące); rok poprzedni = 100 . .	111,9	126,4	99,8

Wykres 11. Wielkość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej (w mln zł.) oraz dynamika jej wzrostu.

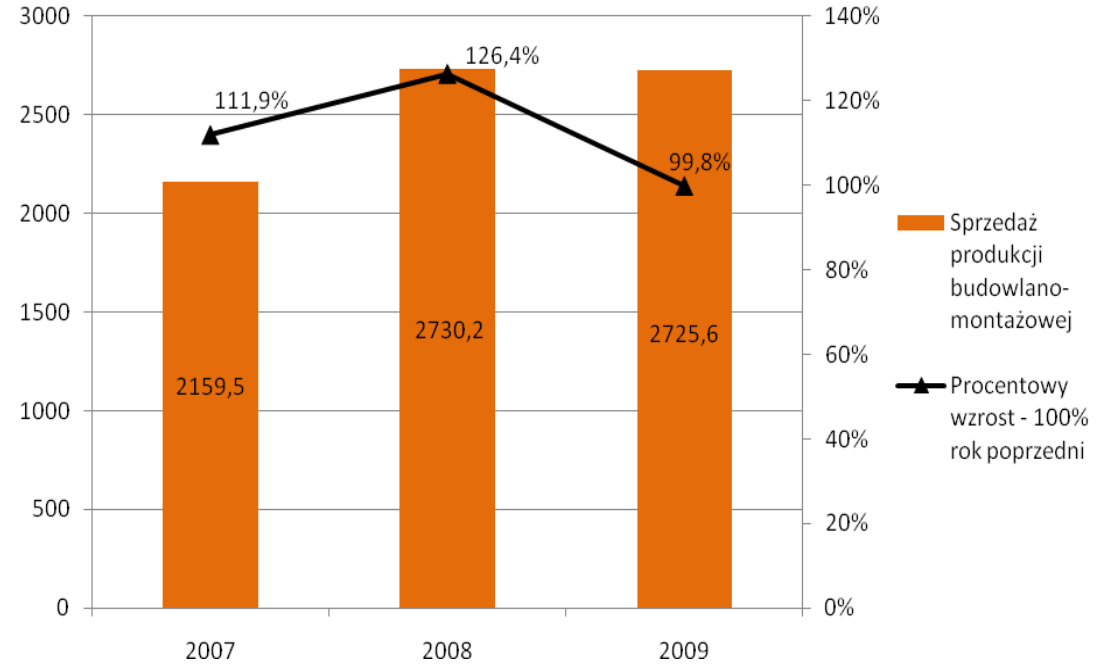

[84] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie, 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wielkość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2009 roku wynosiła 2,72 mld zł., jest to wartość niższa niż w roku poprzednim o 0,2%, choć we wcześniejszych latach notowano dosyć duże wzrosty tej wielkości – 11,9% (2007 r.), 26,4% (2008 r.).

Poziom informatyzacji przedsiębiorstw

Tabela 9. Społeczeństwo informacyjne[85]

Wyposażenie w wybrane technologie informacyjno-telekomunikacyjne w % przedsiębiorstw (liczba pracujących przekracza 9 osób) ogółem:	2007	2008	2009
Komputery	95,3	94,6	92,5
Intranet	32,2	26,0	22,5
Extranet	5,1	8,7	7,2
Bezpłatne oprogramowanie, systemy open source	18,0	13,8	10,6
ERP – systemy informatyczne do planowania zasobów przedsiębiorstwa	10,6	9,5	10,7
Dostęp do Internetu	91,6	91,9	89,7
Połączenie z Internetem przez łącze szerokopasmowe	54,7	57,4	58,5
Połączenie z Internetem przez łącze bezprzewodowe	26,0	18,9	25,9
Przedsiębiorstwa korzystające przez Internet z usług szkoleniowych i edukacyjnych	22,5	25,1	21,6
Własna strona internetowa	52,5	54,8	53,0

[85] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie, 2010

Wykres 12. Społeczeństwo informacyjne. Odsetek przedsiębiorstw posiadających środki informatyczne

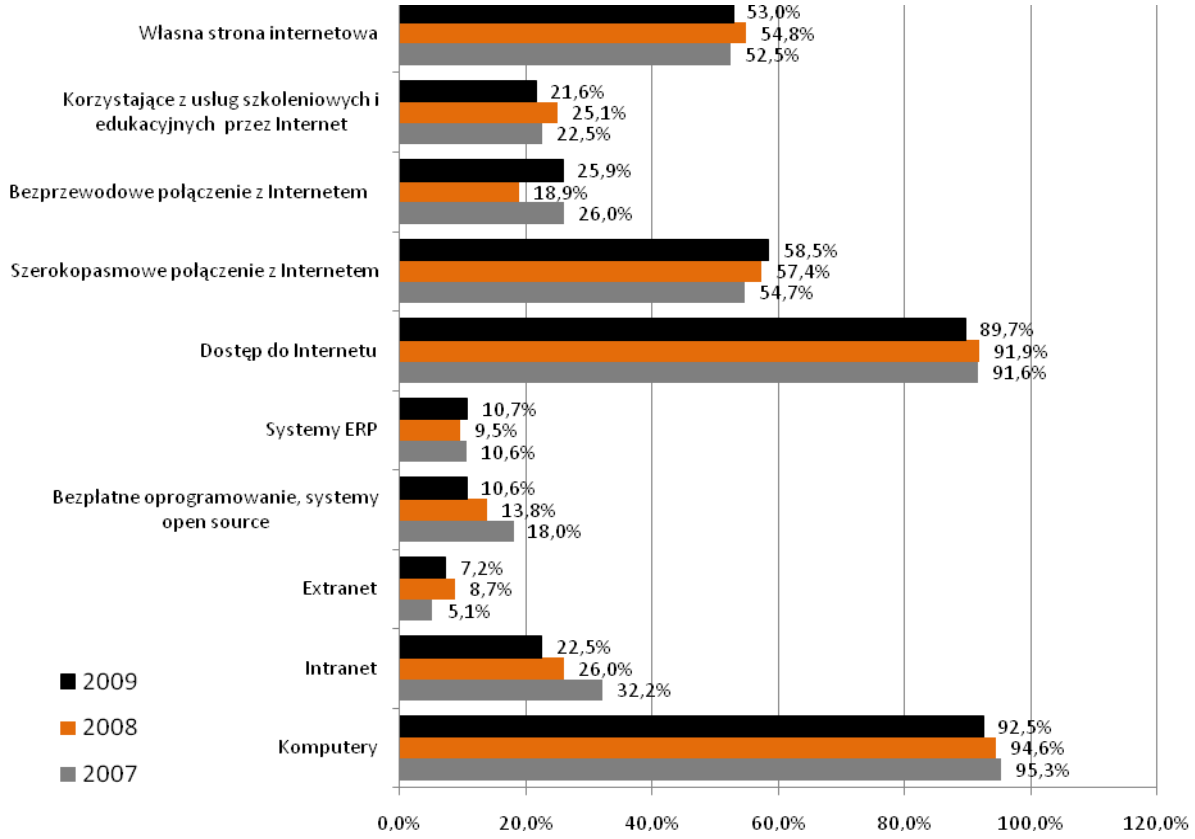

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Nieodłącznym elementem rozwoju innowacyjności są nowe technologie, do których bez wątpienia należą rozwiązania informatyczne stosowane w przedsiębiorstwach. Stopień komputeryzacji przedsiębiorstw wynosił w 2009 roku 92,5% i choć wykazuje on tendencję malejącą, notowane spadki są niewielkie i są one raczej spowodowane coraz większą liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, które nie potrzebują tego typu narzędzi. Równie powszechny jest dostęp do Internetu, który posiadało w 2009 roku aż 89,7% przedsiębiorstw, co jest wynikiem o 2,2% niższym niż rok wcześniej. Natomiast do najmniej popularnych wśród przedsiębiorców rozwiązań informatycznych należą systemy ERP, sieci Intranet i Extranet. Taka sytuacja może być spowodowana dosyć dużymi kosztami ich wdrażania oraz faktem, iż ich przydatność jest najwyższa w dużych przedsiębiorstwach, których nie ma zbyt dużo w województwie zachodniopomorskim.

Atrakcyjność inwestycyjna

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową w swoim raporcie pt: „Atrakcyjność inwestycyjna

województw i podregionów Polski 2009" po raz piąty określił atrakcyjność inwestycyjną województw i podregionów w oparciu o zdefiniowane czynniki lokalizacji. Tym razem województwo zachodniopomorskie plasowało się na szóstym miejscu, w porównaniu do ósmego miejsca, które zajęło w okresie 2005-2008.

Tabela 10. Atrakcyjność inwestycyjna województwa na tle innych regionów

Czynnik	Miejsce w rankingu 2008[86]	Miejsce w rankingu 2009[87]
Dostępność transportowa	5	5
Zasoby i koszty pracy	10	9
Rynek zbytu	8	8
Infrastruktura gospodarcza	11	11
Infrastruktura społeczna	6	6
Bezpieczeństwo powszechne	13	13
Aktywność województw wobec inwestorów	6	4

W poszczególnych klasyfikacjach subregionów Polski, podregion szczeciński pojawi się na 9 miejscu (również w 2008 r.) w zakresie obszaru przyjaznego dla działalności technologicznie zaawansowanej.[88] Poziom atrakcyjności inwestycyjnej dla działalności zawansowanej technologicznie warunkuje osiem grup czynników. Cztery z nich bezpośrednio wpływają na koszty działalności w danej lokalizacji: dostępność transportową, chłonność rynku, jakość zasobów pracy, infrastrukturę gospodarczą. Pośredni wpływ na warunki działalności mają także: poziom rozwoju gospodarczego, jakość środowiska przyrodniczego, infrastruktura społeczna i stan bezpieczeństwa powszechnego. Grupę podregionów cechującą się najwyższym poziomem atrakcyjności inwestycyjnej zdominowały podregiony o charakterze metropolitalnym. To tam koncentruje się infrastruktura oraz kadra badawczo-rozwojowa. Zasoby rynku pracy obejmują specjalistów wykształconych, zarówno w lokalnych ośrodkach akademickich, jak i zachęconych do migracji poprzez dobre warunki życia, w tym rozwinięte otoczenie kulturowe.

Tabela 11. Atrakcyjność inwestycyjna dla działalności technologicznie zaawansowanej w podregionie szczecińskim[89]

Czynniki	Charakterystyka
	Mocne strony
Dostępność transportowa	Węzeł transportowy rangi ponadregionalnej z dostępem do lotniska międzynarodowego, bliskość granicy zachodniej (doskonale rozwiniętej

[86] Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008, Anna Hildebrandt, Tomasz Kalinowski, Marcin Nowicki, Przemysław Susmarski, Maciej Tarkowski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, strona 6, Gdańsk, 2008

[87] Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009, Marcin Nowicki, Anna Hildebrandt, Przemysław Susmarski, Maciej Tarkowski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, strona 7, Gdańsk 2009

[88] Ibidem, strona 34

[89] Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009, Marcin Nowicki, Anna Hildebrandt, Przemysław Susmarski, Maciej Tarkowski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, strona 40, Gdańsk 2009

	infrastruktury transportowej)
Jakość zasobów ludzkich	Ponadprzeciętna liczba studentów, bardzo wysoki poziom aktywności gospodarczej, ponadprzeciętna sytuacja zdrowotna
Infrastruktura gospodarcza	Ponadprzeciętna gęstość instytucji otoczenia biznesu
Infrastruktura społeczna	Rozbudowana baza noclegowa, rozwinięta działalność hotelowo restauracyjna
Poziom rozwoju gospodarki	Korzystna struktura gospodarki
	Słabe strony
Poziom bezpieczeństwa powszechnego	Wysoki poziom przestępczości, stosunkowo niski poziom wykrywalności przestępstw
Jakość środowiska przyrodniczego	Stosunkowo wysoki poziom emisji !cieków nieczyszczonych oraz pyłów, niski odsetek powierzchni chronionych

Powyższa tabela wskazuje tylko podregion szczeciński, gdyż Raport o atrakcyjności inwestycyjnej wskazuje na atrakcyjność tylko tego podregionu i tylko w obszarze działalności technologicznie zaawansowanej. Pozostałe podregiony nie figurują w rankingach raportu.

Nauka i technika

Najbardziej aktualne dostępne dane w zakresie nauki i techniki pochodzą z okresu sprzed kryzysu finansowego.

Tabela 12. Działalność badawczo-rozwojowa oraz nakłady na B+R[90]

Dane podstawowe	J. m.	2006	2007	2008
Działalność badawczo-rozwojowa jednostki wg sektorów instytucjonalnych				
ogółem	jd	17	16	20
w sektorze przedsiębiorstw	jd	8	8	8
Nakłady wewnętrzne na B+R				
nakłady faktycznie poniesione ogółem	tys. zł	81651,7	110990,2	125 171,2
Nakłady wewnętrzne faktycznie poniesione wg sekcji PKD 2007				
ogółem	tys. zł	81651,7	110990,2	125 171,2
budżetowe	tys. zł	36589,3	42945,9	49 426,4
przemysł - sekcje PKD 2007: B, C, D, E				
ogółem	tys. zł	6579,0	6839,2	5 440,9
budżetowe	tys. zł	2244,5	3039,0	1 202,8
sekcje poza przemysłem				
ogółem	tys. zł	75072,7	104151,0	119 730,3
budżetowe	tys. zł	34344,8	39906,9	48 223,6
Nakłady zewnętrzne				
ogółem	tys. zł	1602,5	611,9	1 940,5
składki dla organizacji międzynarodowych	tys. zł	0,4	-	97,4
środki przekazane jednostkom badawczo-rozwojowym	tys. zł	463,4	41,7	106,5

[90] Województwo zachodniopomorskie w liczbach 2010, Urząd Statystyczne w Szczecinie

środki przekazane szkołom wyższym	tys. zł	852,6	305,4	512,9
środki przekazane przedsiębiorstwom	tys. zł	262,2	264,8	1 040,4
środki przekazane prywatnym instytucjom niedochodowym	tys. zł	23,9	-	183,3
Nakłady na B+R				
ogółem	mln zł	81,6	111,0	125,2
w sektorze przedsiębiorstw	mln zł	7,6	4,6	13,9
w sektorze rządowym	mln zł	0,2	4,3	3,1
w sektorze szkolnictwa wyższego	mln zł	73,9	102,1	108,2
na 1 mieszkańca	zł	48,2	65,5	73,9
na 1 zatrudnionego w B + R	tys. zł	23,0	28,9	37,5
relacja do PKB (ceny bieżące)	--	0,19	0,24	--
Nakłady na działalność B+R wg dziedzin nauk				
nakłady ogółem				
ogółem	tys. zł	--	--	125 171,2
dziedzina nauk przyrodniczych	tys. zł	--	--	5 859,7
dziedzina nauk technicznych	tys. zł	--	--	103 610,5
dziedzina nauk medycznych	tys. zł	--	--	0,0
dziedzina nauk rolniczych	tys. zł	--	--	0,0
dziedzina nauk społeczno-humanistycznych	tys. zł	--	--	5 745,6
nakłady budżetowe				
ogółem	tys. zł	--	--	49 426,4
dziedzina nauk przyrodniczych	tys. zł	--	--	1 166,1
dziedzina nauk technicznych	tys. zł	--	--	37 756,2
dziedzina nauk medycznych	tys. zł	--	--	0,0
dziedzina nauk rolniczych	tys. zł	--	--	0,0
dziedzina nauk społeczno-humanistycznych	tys. zł	--	--	4 333,1
Nakłady w sektorze przedsiębiorstw na działalność B+R wg źródeł finansowania				
ogółem	tys. zł	--	--	13 856,0
z budżetu państwa	tys. zł	--	--	0,0
placówek naukowych PAN i jednostek badawczo-rozwojowych	tys. zł	--	--	0,0
własne	tys. zł	--	--	13 085,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 13. Liczba jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową

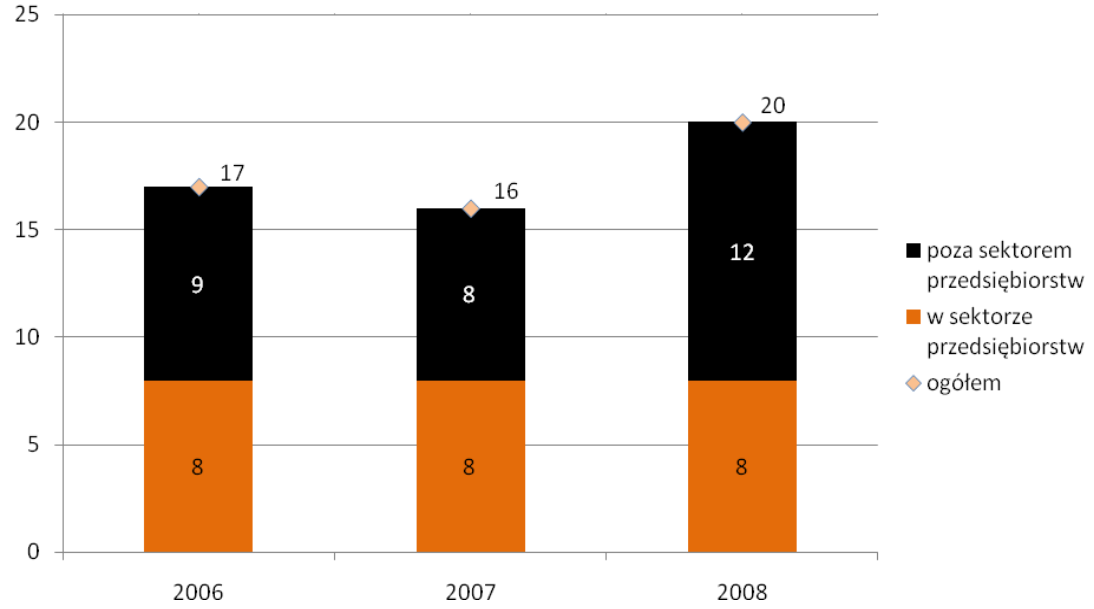

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 14. Nakłady na badania i rozwój w przemyśle (w mln zł.).

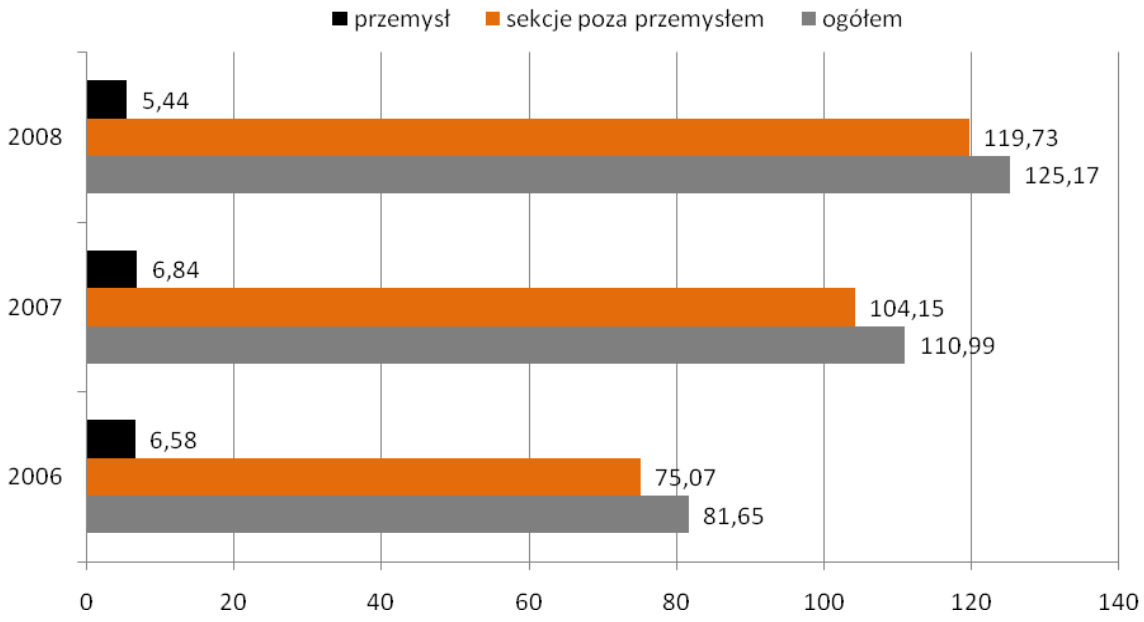

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 15. Nakłady na badania i rozwój wg sektorów gospodarki (w mln zł.)

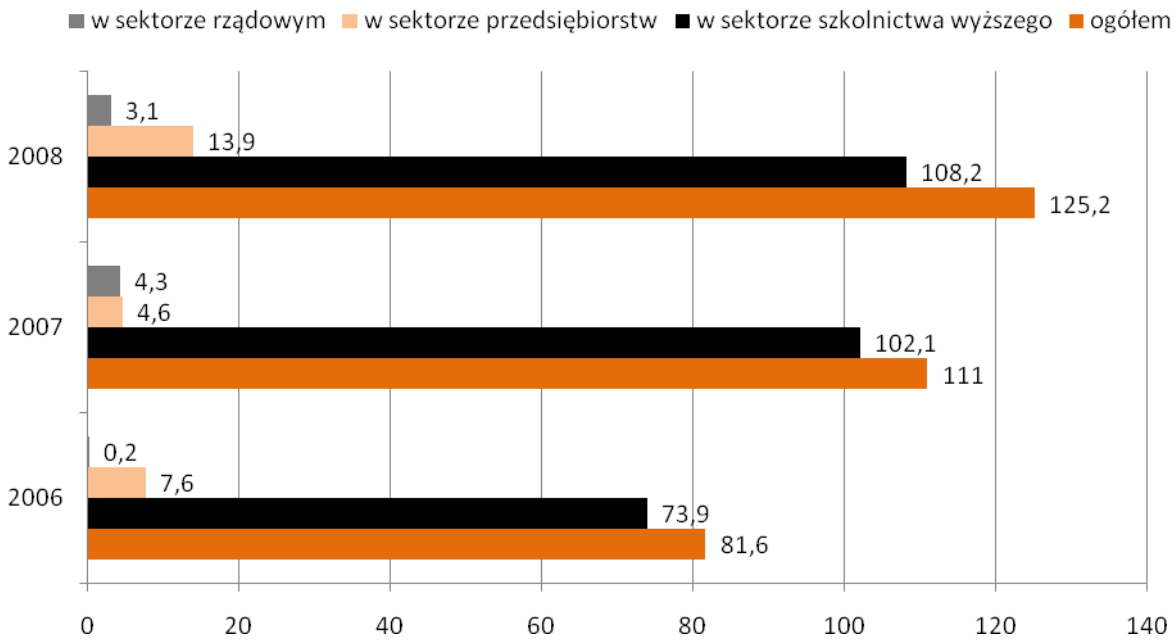

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 16. Wielkość nakładów na badania i rozwój wg dziedzin nauki (w mln zł.)

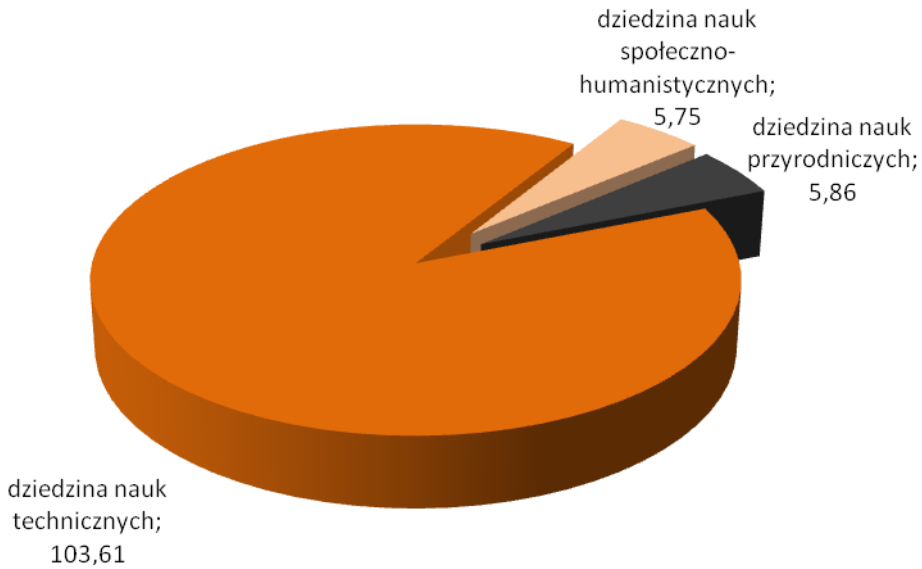

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 17. Nakłady zewnętrzne na badania i rozwój (w tys. zł.)

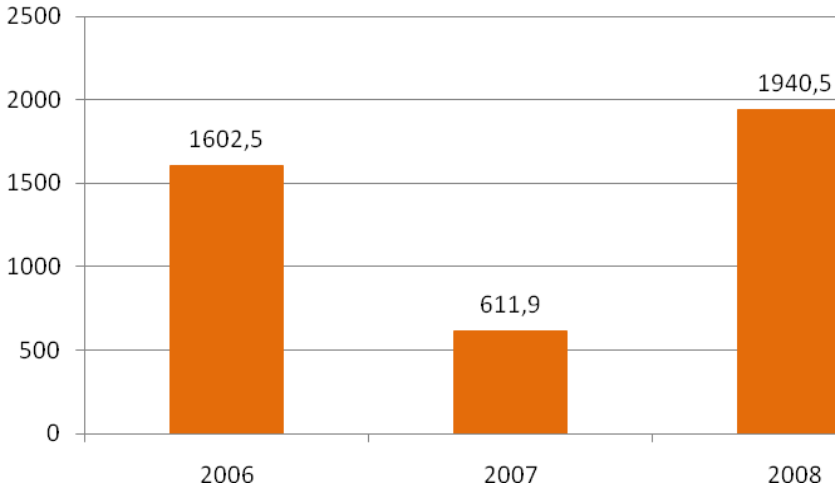

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

liczba jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową w latach 2006-2007 zmniejszyła się z 17 do 16, ale w 2008 roku zanotowano wzrost do 20 tego typu podmiotów, z czego 8 prowadziło działalność w sektorze przedsiębiorstw. Bardziej czytelna jest tendencja nakładów wewnętrznych poniesionych z tytułu B+R - wykazuje ona ciągły wzrost. W 2007 roku powiększyły się one o 35,93%, a w 2008 o kolejne 12,87% osiągając 125,17 mln zł, z czego 5,44 mln zł było wydatkowane w przemyśle. Największa część wspomnianej kwoty – 86,2% - wydatkowana jest w sektorze szkolnictwa wyższego, z czego 82,7% czyli 103,61 mln zł w ramach nauk technicznych. Natomiast jeśli chodzi o nakłady zewnętrzne związane z B+R, mamy do czynienia z dużo niższymi kwotami – w 2008 roku wynosiły one 1,94 mln zł.

Tabela 13. Zatrudnienie w B+R

Zatrudnienie	J. m.	2006	2007	2008
Zatrudnieni w B+R wg sektorów ekonomicznych				
ogółem	osoba	3554	3843	3 338
% roku poprzedniego	%		108,13%	86,86%
pracownicy naukowo-badawczy	osoba	2771	2868	2 784
% roku poprzedniego	%		103,50%	97,07%
technicy i pracownicy równorzędni	osoba	702	866	266
% roku poprzedniego	%		123,36%	30,72%
pozostały personel	osoba	81	109	288
% roku poprzedniego	%		134,57%	264,22%
w sektorze przedsiębiorstw				
ogółem	osoba	589	53	77
w sektorze rządowym				
ogółem	osoba	0	0	306

w sektorze szkolnictwa wyższego				
ogółem	osoba	2959	3131	2 955
w przemyśle - sekcje PKD 2007: B, C, D, E				
ogółem	osoba	558	697	342
pracownicy naukowo-badawczy	osoba	15	64	99
technicy i pracownicy równorzędni	osoba	541	633	85
pozostały personel	osoba	2	-	158
Zatrudnieni w B+R – wskaźniki				
ogółem (w EPC)	EPC	2249,2	1952,2	1 946,5
w sektorze przedsiębiorstw	EPC	556,6	42,0	70,7
w sektorze rządowym	EPC	0,9	28,8	43,5
w sektorze szkolnictwa wyższego	EPC	1691,7	1881,4	1 832,3
zatrudnieni na 1000 osób aktywnych zawodowo	EPC	3,4	3,2	3,1
udział zatrudnionych w B + R w ludności aktywnej zawodowo (w odsetkach)	--	0,54	0,64	0,53
udział zatrudnionych w B + R w pracujących ogółem (w odsetkach)	--	0,66	0,70	0,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 18. liczba osób zatrudnionych w B+R wg typu stanowiska

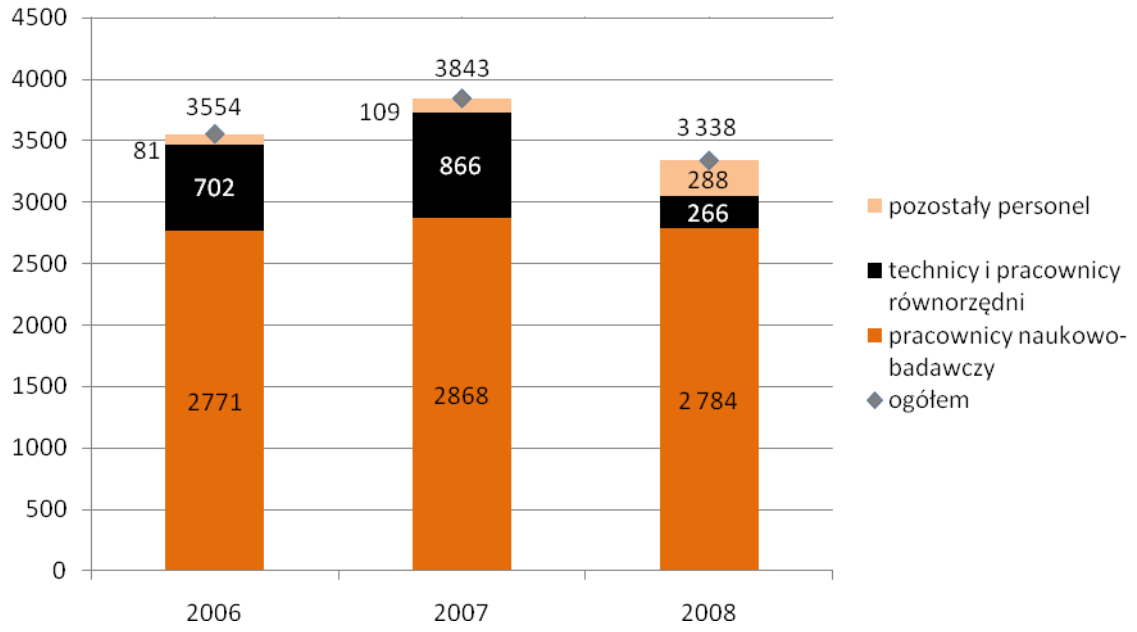

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 19. Liczba pracowników B+R w sektorach gospodarki

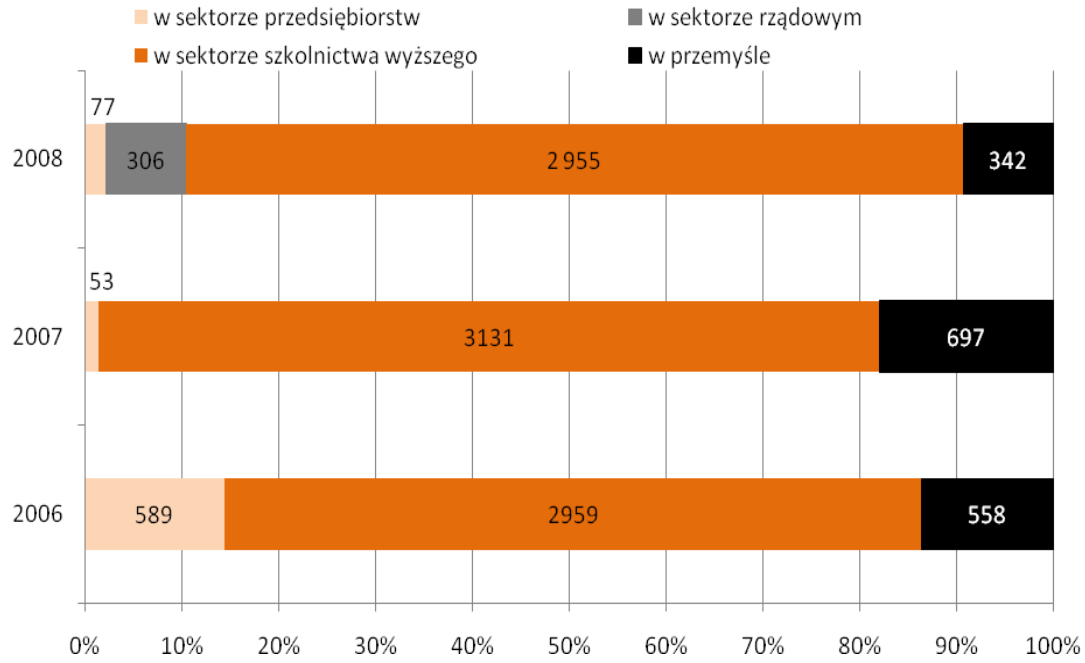

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba pracowników zatrudnionych w ramach B+R w 2007 roku uległa wzrostowi o 8,13%, a w roku następnym odnotowała spadek na poziomie 13,4% i osiągnęła liczbę 3338 osób, przy czym jest ona nadal niższa od stanu z 2006 roku. 88,52%[91] osób z tej grupy zatrudniona jest w sektorze szkolnictwa wyższego, a po około 5,5% w przemyśle i sektorze rządowym. Podobna tendencja, jeśli chodzi o Liczba personelu, utrzymuje się, zarówno wśród pracowników naukowo – badawczych, jak i techników oraz pracowników równorzędnych, jedynie liczba pozostałego personelu odznacza się stałym intensywnym wzrostem. Niepokojącą tendencją z punktu widzenia rozwoju innowacyjności wydaje się być drastyczne zmniejszenie liczby pracowników naukowo-badawczych w sektorze przedsiębiorstw, w 2006 roku pracowało tam 589 osób, a rok później już tylko 53 - taki stan może osłabić potencjał innowacyjny przedsiębiorstw.

Tabela 14. Działalność innowacyjna w województwie

Działalność innowacyjna	J. m.	2006	2007	2008
Nakłady na dział. innowacyjną w przedsiębiorstwach wg źródeł finansowania działalności innowacyjnej				
przedsiębiorstwa przemysłowe				
ogółem	tys. zł	303 950	243502	395917
% roku poprzedniego	%		80,11%	162,59%
środki własne	tys. zł	180 395	129486	144785
% roku poprzedniego	%		71,78%	111,82%

[91] Wartość odsetka obliczona jako iloraz liczby pracowników zatrudnionych w sektorze szkolnictwa wyższego do sumy liczby pracowników B+R w 2008 roku.

środki budżetowe	tys. zł	6 269	4530	2417
% roku poprzedniego	%		72,26%	53,36%
środki pozyskane z zagranicy	tys. zł	4 223	5199	19398
% roku poprzedniego	%		123,11%	373,11%
kredyty bankowe	tys. zł	95 223	44764	76148
% roku poprzedniego	%		47,01%	170,11%
Środki automatyzacji procesów produkcyjnych				
linie produkcyjne automatyczne	szt	429	485	604
% roku poprzedniego	%		113,05%	124,54%
linie produkcyjne sterowane komputerem	szt	249	282	399
% roku poprzedniego	%		113,25%	141,49%
centra obróbkowe	szt	115	118	187
% roku poprzedniego	%		102,61%	158,47%
obrabiarki laserowe sterowane numerycznie	szt	19	23	58
% roku poprzedniego	%		121,05%	252,17%
roboty i manipulatory przemysłowe razem	szt	136	74	51
% roku poprzedniego	%		54,41%	68,92%
roboty i manipulatory - roboty przemysłowe	szt	47	41	33
% roku poprzedniego	%		87,23%	80,49%
komputery do sterowania i regulacji procesami	szt	1 189	1052	1055
% roku poprzedniego	%		88,48%	100,29%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 20. Wielkość nakładów na działalność innowacyjną wg źródeł finansowania (w mln zł.)

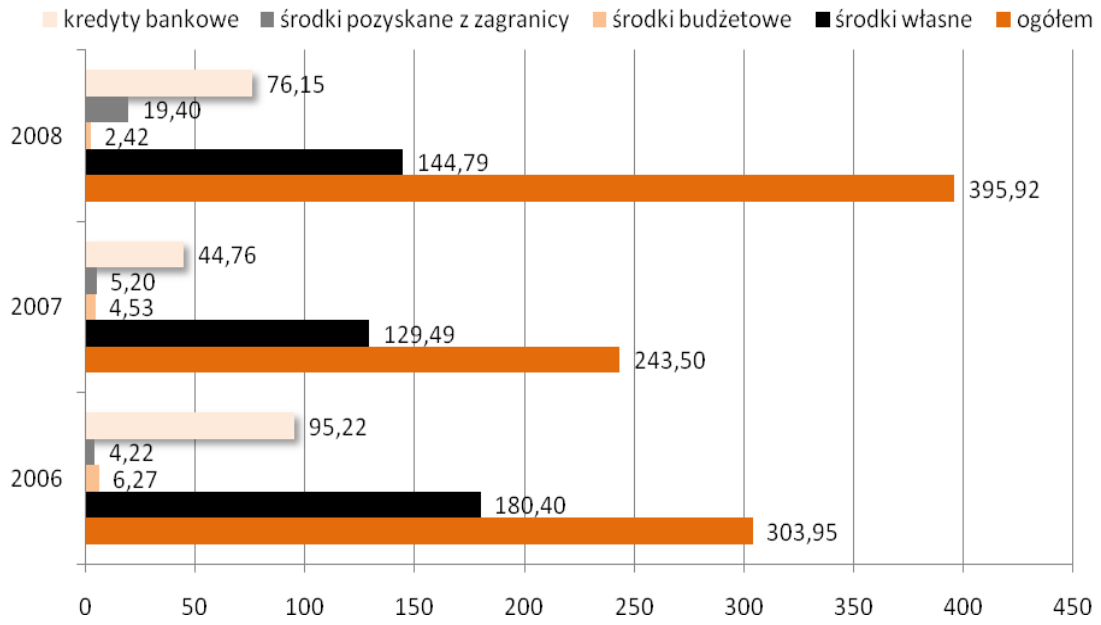

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2007 roku nastąpiło wyraźne zmniejszenie (o 19,89%) nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych. Natomiast w następnym roku ilość tych nakładów powiększyła się o 62,59%, co pozwoliło nadrobić wcześniejszy spadek i dało kwotę 395,91 mln zł. Najbardziej popularnym źródłem finansowania działalności innowacyjnej są kredyty bankowe, jednakże z roku na rok rośnie zainteresowanie środkami pozyskanymi z zagranicy.

Tabela 15. Działalność innowacyjna na rok 2008

Przedsiębiorstwa, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną		
przedsiębiorstwa		
przedsiębiorstwa z sektora usług	%	8,16
przedsiębiorstwa przemysłowe	%	14,84
nakłady na działalność innowacyjną		
przedsiębiorstwa z sektora usług	tys. zł	86 586
przedsiębiorstwa przemysłowe	tys. zł	395 917
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną wg klas wielkości		
przedsiębiorstwa		
ogółem	%	14,84
10 - 49	%	10,26
50 - 249	%	25,69
250 i więcej	%	48,28
nakłady na działalność innowacyjną		
ogółem	tys. zł	395 917
10 - 49	tys. zł	17 133
50 - 249	tys. zł	115 254
250 i więcej	tys. zł	263 529
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które poniosły nakłady na dział. innowacyjną wg sektorów własności		
przedsiębiorstwa		
ogółem	%	14,84
sektor publiczny	%	24,40
sektor prywatny ogółem	%	14,37
sektor prywatny - własność zagraniczna	%	14,35
nakłady na działalność innowacyjną		
ogółem	tys. zł	395 917
sektor publiczny	tys. zł	0
sektor prywatny ogółem	tys. zł	0
sektor prywatny - własność zagraniczna	tys. zł	139 264

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 21. Wielkość nakładów na działalność innowacyjną i odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną (w mln zł.) w 2008 roku

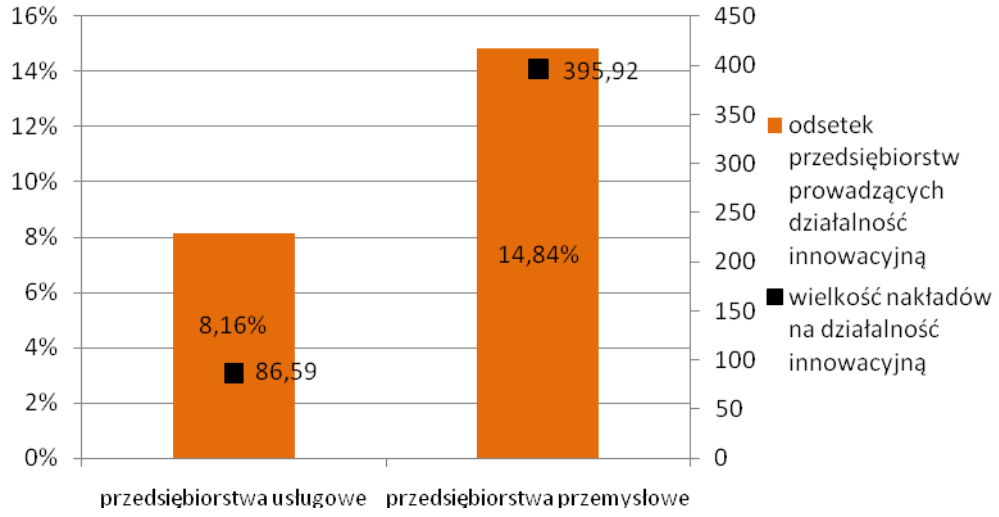

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 22. Wielkość nakładów na działalność innowacyjną i odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną (w mln zł.) w 2008 roku, w podziale na wielkość przedsiębiorstwa

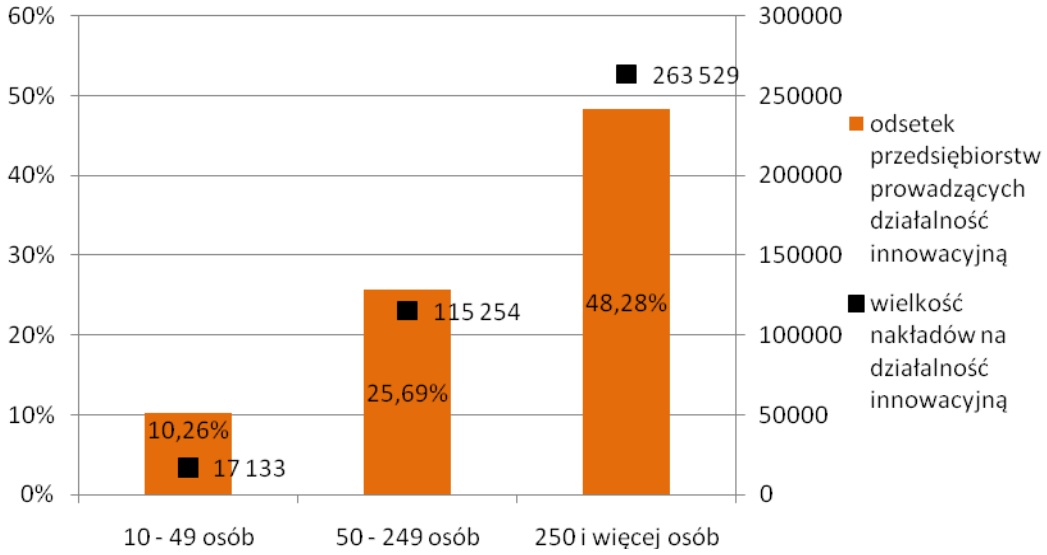

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przedsiębiorstwa sektora przemysłowego prowadzą działania innowacyjne prawie dwa razy częściej niż podmioty usługowe, wydając na ten cel 5 razy więcej środków pieniężnych. Istnieje także zależność pomiędzy wielkością przedsiębiorstwa przemysłowego, a odsetkiem przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną. Im większe przedsiębiorstwo, tym

większy odsetek podmiotów realizujących działalność innowacyjną. Ta sama zależność dotyczy również wielkości środków przeznaczanych na ten cel.

Tabela 16 Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach wg rodzajów (2008 r.)

Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach wg rodzajów działalności innowacyjnej		
przedsiębiorstwa z sektora usług		
ogółem	tys. zł	86 586
działalność badawczo rozwojowa (B+R)	tys. zł	4 047
zakup wiedzy ze źródeł zewnętrznych	tys. zł	231
zakup oprogramowania	tys. zł	3 903
nakłady inwestycyjne na środki trwałe ogółem	tys. zł	61 511
nakłady inwestycyjne na środki trwałe - budynki i lokale, obiekty inżynierii lądowej i wodnej oraz grunty	tys. zł	13 332
maszyny i urządzenia techniczne ogółem	tys. zł	48 179
maszyny i urządzenia techniczne z importu	tys. zł	2 878
szkolenia personelu związane bezpośrednio z wprowadzaniem innowacji produktowych lub procesowych	tys. zł	684
marketing związany z wprowadzeniem nowych lub istotnie ulepszonych produktów	tys. zł	9 624
przedsiębiorstwa przemysłowe		
ogółem	tys. zł	395 917
działalność badawczo rozwojowa (B+R)	tys. zł	18 029
zakup wiedzy ze źródeł zewnętrznych	tys. zł	1 567
zakup oprogramowania	tys. zł	3 930
nakłady inwestycyjne na środki trwałe ogółem	tys. zł	360 497
nakłady inwestycyjne na środki trwałe - budynki i lokale, obiekty inżynierii lądowej i wodnej oraz grunty	tys. zł	129 987
maszyny i urządzenia techniczne ogółem	tys. zł	230 510
maszyny i urządzenia techniczne z importu	tys. zł	112 403
szkolenia personelu związane bezpośrednio z wprowadzaniem innowacji produktowych lub procesowych	tys. zł	1 201
marketing związany z wprowadzeniem nowych lub istotnie ulepszonych produktów	tys. zł	6 449
Przedsiębiorstwa innowacyjne wg rodzajów wprowadzonych innowacji		
przedsiębiorstwa z sektora usług		
ogółem	%	8,26
nowe lub istotnie ulepszone produkty	%	6,45
nowe lub istotnie ulepszone dla rynku produkty	%	4,94
nowe lub istotnie ulepszone procesy	%	6,17
przedsiębiorstwa przemysłowe		
ogółem	%	17,04
nowe lub istotnie ulepszone produkty	%	10,64
nowe lub istotnie ulepszone dla rynku produkty	%	4,12
nowe lub istotnie ulepszone procesy	%	14,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 23. Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw usługowych wg rodzaju działalności innowacyjnej (w tys. zł.) w 2008 roku

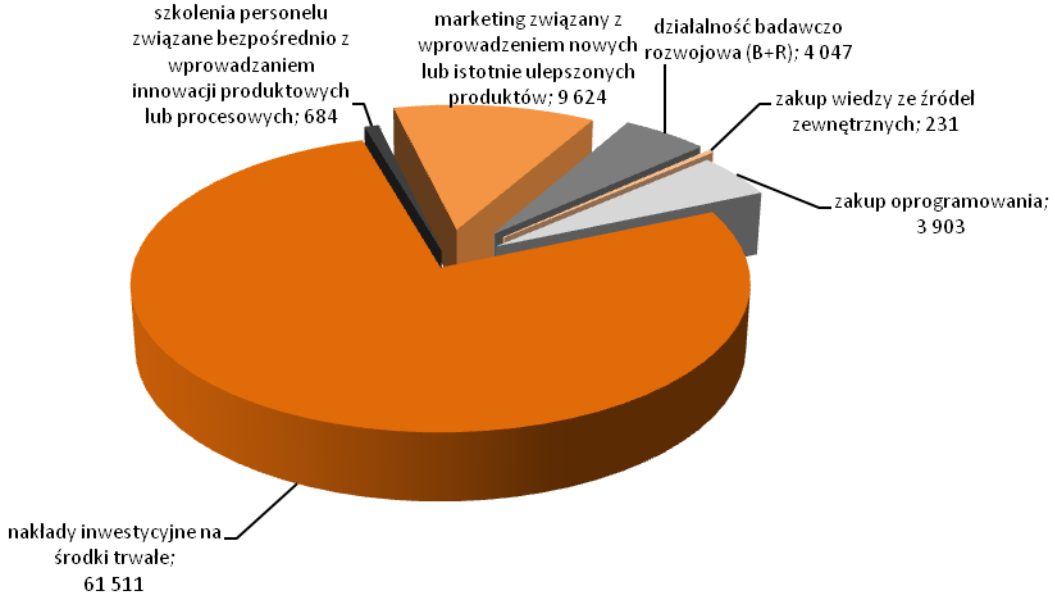

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 24. Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych wg rodzaju działalności innowacyjnej (w tys. zł.) w 2008 roku

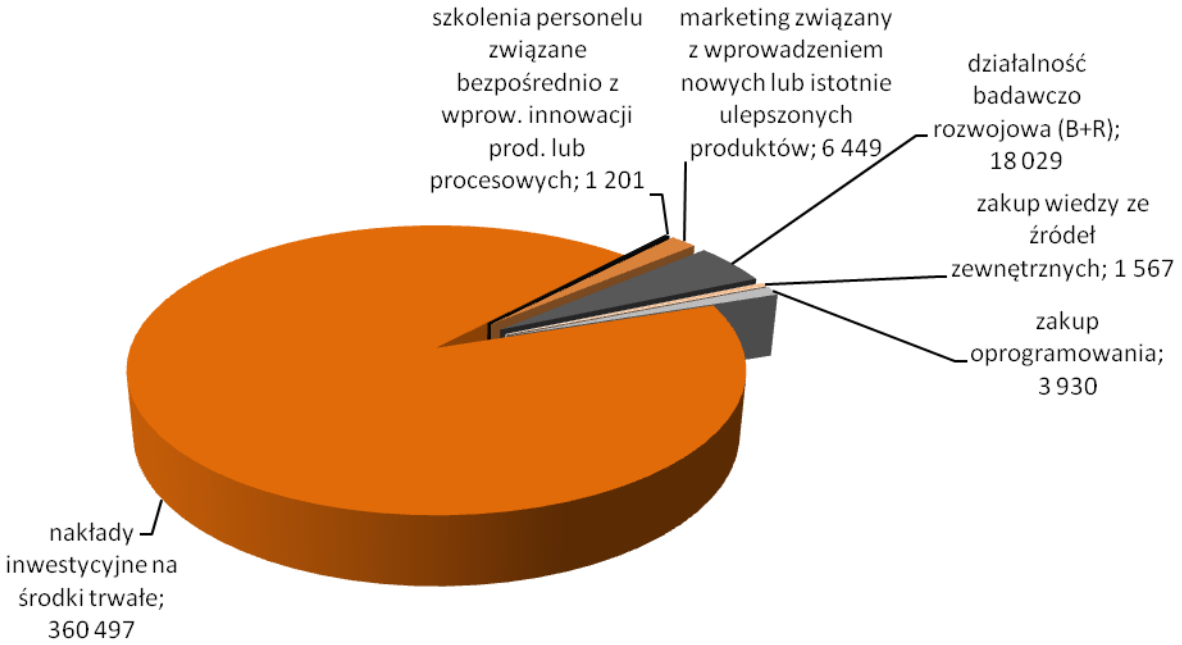

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zarówno wśród przedsiębiorstw przemysłowych, jak i usługowych dominują nakłady na środki trwałe, w ramach których zakupywane są głównie maszyny i urządzenia techniczne. Różnicą pomiędzy wydatkowaniem środków w obu sektorach jest większe wydatkowanie przedsiębiorstw przemysłowych na budynki (różnica wynosi 18%) oraz maszyny importowane (różnica – 25%). Natomiast przedsiębiorstwa usługowe większą część środków przeznaczają na marketing związany z wprowadzeniem nowych lub istotnie ulepszonych produktów (różnica – 9%).

Wykres 27. Liczba przedsiębiorstw posiadających środki automatyzacji produkcji, w podziale na ich rodzaj, w 2008 roku

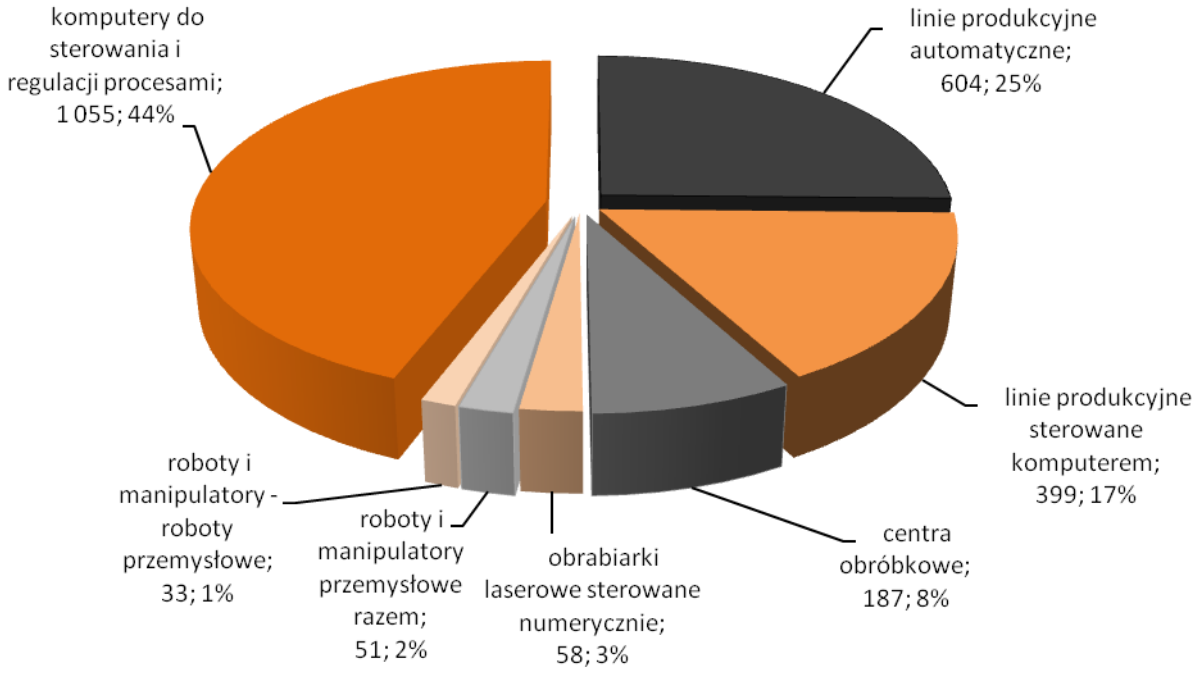

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największym zainteresowaniem wśród środków automatyzacji produkcji cieszą się komputery do sterowania i regulacji procesami, które stanowią 44%[92] inwestycji tego typu, a także linie produkcyjne automatyczne (25%[93]) oraz linie produkcyjne sterowane komputerowo. Natomiast do najmniej popularnych środków tego typu należą obrabiarki laserowe oraz roboty i manipulatory przemysłowe.

[92] Wartość odsetka obliczona jako iloraz liczby komputerów do sterowania i regulacji procesami do sumy wszystkich środków automatyzacji procesów produkcyjnych.
[93] Wartość odsetka obliczona jako iloraz liczby linii produkcyjnych automatycznych do sumy wszystkich środków automatyzacji procesów produkcyjnych.

Stan na czerwiec 2010

Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa na dzień 30 czerwca 2010 r. przedstawia się w następujący sposób[94]:

- **Na rynku pracy** – W okresie styczeń – czerwiec 2010 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 158,4 tys. osób i było o 1,2% niższe niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Największy spadek odnotowano w przetwórstwie przemysłowym (o 7%), które stanowiło 43,6% przeciętnego zatrudnienia w województwie. Najwyższy wzrost zatrudnienia odnotowano w sekcjach: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 17,8%), zakwaterowanie i gastronomia (o 11,7%) oraz budownictwo (o 7,8%). Spośród działów o znaczącym udziale w zatrudnieniu największy spadek przeciętnego zatrudnienia odnotowano w przedsiębiorstwach zajmujących się produkcją mebli (o 6,1%), budową budynków (o 5,5%), produkcją wyrobów z metali (o 5,2%), produkcją chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 4,6%), magazynowaniem i działalnością usługową wspomagającą transport (o 4,3%), i handlem detalicznym (o 3,0%). Wzrost przeciętnego zatrudnienia wystąpił m.in. w transporcie lądowym i rurociągowym (o 7,8%), produkcji artykułów spożywczych (o 5%), handlu hurtowym (o 4,5%), produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (o 1,5%).

- **Podmioty gospodarki narodowej** - Według stanu na koniec czerwca 2010 r. rejestr REGON obejmował 218,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących wyłącznie gospodarstwa rolne), tj. o 4,8 tys. podmiotów (o 2,2%) więcej niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Największy wzrost liczby podmiotów wystąpił w powiatach: policki (o 7,2%), myśliborskim (o 5,1%) i goleniowskim (o 4,4%). Najwięcej podmiotów skupiało swoją działalność w sekcji handel, naprawa pojazdów i samochodowych (26,0%), następnie w sekcji budownictwo (12,6%), przetwórstwo przemysłowe (7,9%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (7,2%), transport i gospodarka magazynowa (7%). Liczba spółek prawa handlowego wzrosła w pierwszej połowie 2010 r. o 623 (o 4,8%) do 13,5 tys., w tym spółek z udziałem kapitału zagranicznego – o 71 (o 1,7%) do 4,2 tys. Działalność spółek prawa handlowego prowadzona była głównie w sekcjach: handel, naprawa pojazdów samochodowych (27,2%), przetwórstwo przemysłowe (17,8%) oraz budownictwo (13,3%). W końcu czerwca 2010 r. liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wyniosła 169,0 tys. (o 3,4 tys. więcej niż przed rokiem, tj. o 2,0%), co stanowiło 77,5% zbiorowości REGON. Osoby fizyczne prowadziły działalność gospodarczą głównie w zakresie handlu, napraw pojazdów samochodowych (27,9%), budownictwa (14,3%), transportu i gospodarki magazynowej (8,2%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (8,1%) oraz

[94] Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa zachodniopomorskiego, Urząd Statystyczny w Szczecinie, czerwiec 2010, nr6, Szczecin, lipiec 2010

przetwórstwa przemysłowego (7,9%). Z podmiotów objętych rejestrem, 209,7 tys. (96,2%) to jednostki o liczbie pracujących do 9 osób, a wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą podmioty te stanowiły 98,8%. Podmiotów o liczbie pracujących 10-49 osób zarejestrowanych było 6,9 tys. (3,2%), a jednostek o liczbie pracujących 50 osób i więcej – 1,5 tys. (0,7%).

- **Produkcja sprzedana przemysłu** - W czerwcu 2010 r. wyniosła 2115,9 mln zł (w bieżących cenach bazowych). W cenach stałych odnotowano wzrost zarówno w stosunku do czerwca ubiegłego roku o 16,5% (Polska: 14,5%). W przetwórstwie przemysłowym, stanowiącym 87,4% ogółu przychodów w przemyśle, wartość produkcji sprzedanej była o 6,4% wyższa niż w analogicznym okresie ubiegłego roku (Polska: 11,7%). Wśród działów o znaczącym udziale w produkcji sprzedanej, wzrost wystąpił m.in. w jednostkach produkujących chemikalia i wyroby chemiczne (o 47,8%), meble (o 19,3%), wyroby z drewna, korka, słomy i wikliny (o 11,1%), zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorąca wodą (o 7,7%), produkcją artykułów spożywczych (6,3%). Niższą wartość sprzedaży niż w analogicznym okresie ubiegłego roku wykazano m.in. w produkcji wyrobów z metali (o 4,3%). Wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na jednego zatrudnionego, w I półroczu 2010 r. była wyższa o 13,3% niż przed rokiem, przy spadku o 6,2% przeciętnego zatrudnienia i wzroście o 2,6% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto.

- **Budownictwo** - Przedsiębiorstwa budowlane w czerwcu br. zrealizowały przychód ze sprzedaży wyrobów i usług w kwocie 405,1 mln zł, tj. niższy o 12,2% w porównaniu z czerwcem 2009 r. Wartość produkcji sprzedanej osiągniętej przez przedsiębiorstwa budowlane w okresie styczeń-czerwiec 2010 r. wyniosła 1751,2 mln zł i była o 29,1% niższa wobec przychodów uzyskanych z tej sprzedaży przed rokiem. Przychód ze sprzedaży wyrobów i usług na 1 zatrudnionego w budownictwie w omawianym okresie wyniósł 121,6 tys. zł i był niższy o 34,3% niż w analogicznym okresie roku ubiegłego.

- **Handel -** Sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe
w czerwcu 2010 r. wyniosła 788,0 mln zł i była o 3,9% wyższa niż przed rokiem. W I półroczu 2010 r. sprzedaż detaliczna przedsiębiorstw handlowych i niehandlowych objęła towary o łącznej wartości 4370,0 mln zł, tj. wyższej o 1,6% w porównaniu z analogicznym okresem ubiegłego roku.

- **Porty morskie** - W czerwcu 2010 r. obroty ładunkowe w portach morskich województwa zachodniopomorskiego wyniosły 1518,7 tys. ton i były wyższe niż w czerwcu ubiegłego roku o 46,9%. Obroty portów województwa zachodniopomorskiego stanowiły 27,2% obrotów krajowych, które w czerwcu 2010 r.

osiągnęły poziom 5593,3 tys. ton i były o 59,5% wyższe niż w analogicznym miesiącu ubiegłego roku. Większość towarów transportowanych statkami w relacji z portami województwa zachodniopomorskiego w czerwcu 2010 r. stanowiły: węgiel kamienny i brunatny (22,9%), minerały chemiczne i do produkcji nawozów (6,7%), ciekłe produkty rafinacji ropy naftowej (5,9%), kamień, piasek, żwir, glina, torf i inne produkty górnictwa i kopalnictwa (5,1%), nawozy i związki azotowe (3,7%), żelazo, stal i żelazostopy (3,6%) oraz towary mieszane (20,7%) transportowane głównie promami (około 97%) w samochodach ciężarowych i w towarowych wagonach kolejowych. W okresie styczeń-czerwiec 2010 r. obroty ładunkowe portów morskich województwa zachodniopomorskiego wyniosły 9870,8 tys. ton (*stanowiły 34,7% obrotów ładunkowych polskich portów*), tj. o 50,5% więcej niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Wzrost obrotów w stosunku do analogicznego okresu ubiegłego roku nastąpił we wszystkich portach, a największy w Policach (o 148,8%), Darłowie (o 124,4%), Świnoujściu (o 69,8%) oraz w Kołobrzegu (o 55,8%).

Wpływ światowego kryzysu ekonomicznego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa zachodniopomorskiego

Skutki światowego kryzysu w województwie zachodniopomorskim będą miały odmienny charakter od skutków obserwowanych w skali kraju.[95] Wpływ na to mają czynniki takie, jak: wysoki poziom zatrudnienia w usługach, czy znaczący udział mikroprzedsiębiorstw w ogóle podmiotów gospodarczych w regionie. Najbardziej narażonymi na skutki załamania eksportu działami przemysłu w regionie są: produkcja środków transportu, drzewna (w tym produkcja mebli), chemiczna oraz produkcja komputerów i instrumentów precyzyjnych,[96] ze względu na spadek poziomu eksportu od listopada 2008 r. będący efektem kryzysu ekonomicznego.

Wskazanie parametrów makro- i mezoekonomicznych dotyczących wpływu kryzysu na sytuację społeczno-gospodarczą w regionie jest obecnie niemożliwe, gdyż statystyka państwowa nie publikuje danych regionalnych za okres pozwalający na weryfikację prognoz wzrostowych, jakie publikowane były do roku 2008.

W zakresie innowacyjności, posiłkować się można ogólnoeuropejskimi badaniami, które wskazują na fakt, że nakłady na innowacyjność nie są obniżane (lub są relatywnie mniej obniżane) w firmach: wysokoinnowacyjnych oraz posiadających strategie innowacyjne

[95] Raport z ekspertyzy na temat wpływu światowego kryzysu ekonomicznego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa zachodniopomorskiego, prof. zw. dr hab. Waldemar Tarczyński, dr Jacek Batóg, dr Barbara Batóg, dr Magdalena Mojsiewicz, dr Monika Rozkrut, Uniwersytet Szczeciński, raport opracowany na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, strona 6, Szczecin, kwiecień 2009

[96] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 40-41, Szczecin, czerwiec 2010

adresowane do szerokiego grona powiązanych firm.[97] Obserwacja ta potwierdza się na licznych przykładach polskich. Wobec powyższego postawić można hipotezę, iż w warunkach województwa zachodniopomorskiego, gdzie dominuje rozproszona przedsiębiorczość, mamy do czynienia z trzema typami zachowań biznesowych:

- duża grupa firm do tej pory obojętnych na zagadnienia innowacyjne nie jest zorientowana na zmianę swojego nastawienia ze względu na ograniczony wolumen sprzedaży / obroty w czasach kryzysu,
- grupa małych innowacyjnych firm zachowuje ostrożność w dokonywaniu radykalnych zmian oraz inwestycji w nowe technologie w związku z koniecznością zagwarantowania stabilnych przepływów pieniężnych w prowadzonej działalności i ograniczoną dostępnością do zewnętrznego lewarowania finansowego,
- duże i średnie firmy prowadzące działalność innowacyjną obniżają zaangażowanie w najbardziej ryzykowne projekty, aby niewłaściwymi decyzjami nie obciążać sztywnego „gorsetu" kosztów przyjętego w czasie dekoniunktury.

Jednocześnie należy podkreślić, że światowy kryzys gospodarczy nie wpłynął na zmianę całości alokacji środków pochodzących z Funduszy Strukturalnych w Polsce i regionie. Dało się jednakże zauważyć zwiększoną alokację roczną w 2009 r. dla Poddziałań związanych z inwestycjami w przedsiębiorstwach. Duża ilość środków w konkursie w ramach Poddziałania 1.1.3 „Inwestycje MSP w nowe technologie" (126 795 176,47 PLN) była prawdopodobnie motywacją dla wielu podmiotów do realizacji przedsięwzięć proinnowacyjnych z wykorzystaniem finansowania unijnego, niezależnie od koniunktury gospodarczej.

Innowacja w kontekście regionalnym, krajowym, europejskim

W ostatnich latach Polska stopniowo poprawiła (z umiarkowanie rozwijającego się kraju w zakresie innowacji[98]) swoją pozycję w klasyfikacji „European Innovation Scoreboard" (EIS) i znajduje się obecnie wśród krajów grupy „umiarkowanych innowatorów"[99]:

- liderzy innowacji (Dania, Finlandia, Szwecja, Norwegia, Wielka Brytania),
- naśladowcy (Austria, Belgia, Cypr, Estonia, Holandia, Irlandia, Francja, Luksemburg, Słowenia),
- umiarkowani innowatorzy (Czechy, Grecja, Hiszpania, Litwa, Malta, Polska, Portugalia, Słowacja, Węgry, Włochy),
- nadrabiający zaległości (Bułgaria, Łotwa, Rumunia).

[97] M. Kanerva, H. Hollanders, The Impact of the Economic Crisis on Innovation. Analysis based on the Innobarometer 2009 survey, MERIT 2009

[98] European Innovation Scoreboard 2009 – Comparative Analysis of Innovation Performance, Maastricht Economic and Social Research and Traning Centre on Innovation and Technology (UNU-MERIT), strona 11

[99] Ibidem, strona 3

Wskaźnik innowacyjności poszczególnych państw przedstawiony w rankingu został stworzony w oparciu o czynniki takie, jak: zasoby ludzkie, finansowanie i wsparcie publiczne, inwestycje przedsiębiorstw, przedsiębiorczość i partnerstwo publiczno-prywatne, własność intelektualna, przedsiębiorstwa innowacyjne oraz wyniki gospodarcze związane z działalnością innowacyjną. Według raportu, silne strony Polski związane są głównie z zasobami ludzkimi, inwestycjami przedsiębiorstw i wynikami gospodarczymi. Natomiast szczególnej uwagi i poprawy wymagają obszary takie, jak: współpraca między sektorem publicznym i prywatnym, ochrona własności intelektualnej i zwiększenie liczby innowacyjnych przedsiębiorstw.

Analizując działania innowacyjne na szeroką skalę, autorzy raportu European Innovation Scoreboard 2009 dochodzą do następujących wniosków[100]:

- firmy produkcyjne i firmy usługowe prowadzą podobne działania innowacyjne,
- ponad połowa firm innowacyjnych prowadzi swoje działania przy zaangażowaniu użytkowników końcowych, w tych też podmiotach stosunkowo szybciej pojawiają się nowe produkty, procesy i usługi niż w innych firmach, chociaż, jak pokazują badania, tylko 30% firm innowacyjnych wprowadza innowacje produktowe i procesowe,
- przedsiębiorstwa aktywne na arenie międzynarodowej częściej inwestują w innowacje, tak samo firmy innowacyjne częściej działają na rynkach zagranicznych niż inne podmioty,
- z powodu kryzysu finansowego 23% badanych innowacyjnych firm w Unii Europejskiej zmniejszyło swoje nakłady na działania innowacyjne w 2009 r. W okresie 2006-2008 powyższa tendencja dotyczyła jedynie 9% innowacyjnych podmiotów.[101] Jednakże, jeśli weźmiemy pod uwagę liderów wśród firm innowacyjnych, tylko nieznaczna ich liczba zdecydowała o zmniejszeniu swoich nakładów na działalność innowacyjną. To samo zjawisko można obserwować wśród firm stosujących otwarte strategie innowacji, w przeciwieństwie do firm skupiających się jedynie na wewnętrznych zasobach w procesach rozwojowych. Przedsiębiorstwa eksportujące ograniczały swoje wydatki na działania innowacyjne bardziej niż firmy działające na rynkach krajowych. Analiza pokazała, iż małe i duże firmy szybszej decydowały się na ograniczenie swoich budżetów na inwestycje proinnowacyjne niż firmy średnie.

Tworzenie innowacji

Jak pokazują badania, poziom innowacyjności Polski jest niższy niż średni poziom krajów UE. Według European Innovation Scoreboard (EIS 2009 r.) Polska znajduje się na 23 miejscu wśród państw członkowskich pod względem innowacyjności i zajmuje pozycję za Maltą, Węgrami i Słowacją, a przed Litwą, Rumunią, Łotwą i Bułgarią.

[100] European Innovation Scoreboard 2009 – Comparative Analysis of Innovation Performance, Maastricht Economic and Social Research and Traning Centre on Innovation and Technology (UNU-MERIT), strona 6
[101] Ibidem, strona 19-20

Niski poziom innowacyjności jest efektem przeznaczania przez Polskę stosunkowo niewielkich środków na działalność B+R (w relacji do PKB zaledwie 0,58%, ponad 3-krotnie mniej niż średnio w UE-27), co wynika ze znacznego uzależnienia od finansowania budżetowego oraz niskiego udziału wydatków sektora przedsiębiorstw. Przeważająca część nakładów na B+R i zatrudnienie w tej sferze koncentruje się w kilku ośrodkach (położonych na terenie województwa mazowieckiego, wielkopolskiego, małopolskiego, śląskiego i dolnośląskiego – ponad 70% nakładów w skali całego kraju), generujących największy wzrost, a co czwarty patent na wynalazek w kraju jest udzielany w województwie mazowieckim. W niektórych województwach o niższym potencjale B+R (kujawsko-pomorskie, lubuskie, podkarpackie, podlaskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie) istotną rolę w jego finansowaniu odgrywają środki UE, jednak w skali kraju ich znaczenie jest niewielkie. Odzwierciedleniem tych procesów jest również analogiczny rozkład uczestniczenia polskich zespołów badawczych w realizacji Programów Ramowych UE. Słabo rozwijający się sektor B+R sprawia, że pod względem wynalazczości, Polska wyraźnie ustępuje w rankingach wśród innych krajów UE.

Stopień rozwinięcia infrastruktury B+R ma również znaczenie dla poziomu atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Przestrzenna koncentracja ośrodków atrakcyjnych dla działalności zaawansowanej technologicznie zależy przede wszystkim od preferencji jednostek zdolnych do kreowania innowacji, które podejmując decyzję lokalizacyjną biorą pod uwagę regiony o najwyższym potencjale do rozwoju i absorpcji innowacji. W Polsce ośrodki innowacji koncentrują się w bardziej rozwiniętych regionach (w województwach mazowieckim, małopolskim, śląskim i dolnośląskim), w których występuje znaczny napływ inwestycji zagranicznych, które pośrednio służą transferowi wiedzy i nowoczesnych praktyk, zwiększając poziom innowacyjności i konkurencyjności, zarówno w wymiarze międzynarodowym, krajowym, jak i regionalnym. Należy przy tym zaznaczyć, że przeważająca część infrastruktury oraz kadry badawczo-rozwojowej koncentruje się na obszarach miejskich. Ośrodki innowacji, oprócz skupiania potencjału inwestycyjnego, kształcą jednocześnie specjalistów zasilających lokalny rynek pracy. Ponadto, duże miasta oferują dobre warunki życia i tworzą atmosferę sprzyjającą kreatywności.

W odniesieniu do przeprowadzonej analizy, wyzwaniem polityki regionalnej jest dalsze wspieranie koncentracji potencjału tworzenia innowacji w najsilniejszych polskich ośrodkach wzrostu, względem innych regionów i metropolii w UE i na świecie, przez uruchomienie trwałych procesów rozwojowych. Szczególny nacisk powinien być położony na wzrost finansowania B+R przez sektor prywatny, co sprzyjać będzie tworzeniu właściwych warunków dla kooperacji jednostek naukowych z przedsiębiorcami oraz kierowanie zwiększonych środków na badania stosowane, co poprawi efektywność aplikacyjną i wdrożeniową badań naukowych w Polsce.

Dyfuzja innowacji

Wspieranie innowacyjności powinno być jednym z podstawowych filarów polityki regionalnej

biorąc pod uwagę światowe wyzwania związane z postępującym procesem globalizacji i wzrastającym znaczeniem konkurencyjności i innowacyjności. Działania polityki regionalnej powinny koncentrować się w tym względzie na rozprzestrzenianiu się innowacji do słabszych ośrodków wzrostu oraz na procesach uczenia się i podnoszenia poziomu wiedzy.

Obecnie w Polsce procesy innowacyjne mają swoje miejsce w dużych ośrodkach wzrostu skupionych wokół miast i dużych przedsiębiorstw. Istotny jest mechanizm, w którym pod wpływem sił zewnętrznych i poprzez różne interakcje procesy te mogą przenieść się na regiony peryferyjne, czy słabiej rozwinięte. Dlatego rozwój innowacji musi być ściśle powiązany z procesem jej rozprzestrzeniania do różnych regionów oraz do różnych dziedzin gospodarki (rynków) i przedsiębiorstw. Bez procesów dyfuzji nie byłoby szerszego ekonomicznego oddziaływania i efektów ekonomicznych innowacji.

Dla efektywności procesów dyfuzji duże znaczenie ma wdrożenie nowych technik i sposobów przekazywania informacji, przede wszystkim jednak zwiększenie współpracy oraz synergii realizowanych działań pomiędzy najsilniejszymi ośrodkami wzrostu i innowacji, a ośrodkami słabszymi, jak również pomiędzy szczeblem regionalnym i centralnym.

Obecnie jednak w Polsce procesy dyfuzji innowacji są ograniczone, co wynika z braku kooperacji i synergii realizowanych działań pomiędzy poszczególnymi podmiotami. W tym kontekście polityka regionalna powinna stanowić platformę, w ramach której rozwijana będzie synergia i współpraca na rzecz innowacyjności, jednocześnie wzmacniająca zdolność regionów do dyfuzji innowacji zarówno organizacyjnych, marketingowych, jak i technologicznych oraz upowszechniająca innowacje w zakresie zarządzania polityką rozwoju regionalnego.

Absorpcja innowacji

Możliwości trwałego rozwoju regionów peryferyjnych uzależnione są w dużym stopniu od zdolności do absorpcji innowacji oraz umiejętnego kierowania i zarządzania procesami rozwojowymi. Dotyczy to przede wszystkim tych regionów Polski, których gospodarka charakteryzuje się tradycyjną, bądź rolniczą strukturą, niskim poziomem dostępu do dóbr i usług publicznych oraz nieefektywnie funkcjonującym systemem kształcenia, tj. w szczególności obszarów Polski wschodniej. Ogranicza to możliwości zwiększania przewag konkurencyjnych istotnych z punktu widzenia rozwoju innowacyjności (wykwalifikowane zasoby pracy, dostępność terytorialna, transfer wiedzy itp.) oraz możliwości do absorpcji innowacji. W rezultacie poziom konkurencyjności tych regionów jest niski, co przekłada się na poziom inwestycji, tworzenie miejsc pracy w sektorach o największej wartości dodanej, itp.
Kluczowym aspektem interwencji polityki regionalnej na obszarach peryferyjnych jest ukierunkowanie odpowiednich działań mających wspierać rozwój i absorpcję innowacji, przy wykorzystaniu odpowiednich potencjałów regionalnych. Działania muszą się koncentrować

na rozwoju czynników determinujących przekształcenia struktury gospodarczej na rzecz innowacyjności, takich jak: zwiększenie efektywności kształcenia, zwiększenie aktywności społecznej oraz zwiększenie dostępności terytorialnej i mobilności wahadłowej. Przekształcenie regionów w regiony innowacyjne wymaga także konsolidacji lokalnych i regionalnych systemów innowacji, skoncentrowanych na komparatywnych przewagach regionów, potencjale i aktywności sektora prywatnego. W tym kontekście wyzwaniem polityki regionalnej jest budowanie potencjału do absorpcji innowacji, przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjałów regionalnych.

Coraz więcej firm innowacyjnych w Polsce

Badania prowadzone przez Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk w 2009 r. pokazują, iż Polska ciągle zachowuje dystans w stosunku do innych krajów UE w zakresie innowacyjnego rozwoju. Mimo bezprecedensowej skali nakładów finansowych, jakie w Polsce są ponoszone na innowacje dzięki wsparciu z Unii Europejskiej, ciągle jeszcze nie doprowadziła do zmniejszenia dystansu innowacyjnego (wskaźnik mierzony w oparciu o udział nakładów na B+R w PKB i udział firm w tym finansowaniu). Wskaźniki poziomu rozwoju nauki i techniki w Polsce w stosunku do Czech, Węgier i Słowacji plasują Polskę na ostatnim miejscu. Internacjonalizacja narodowych systemów innowacji mierzona wskaźnikiem eksportu high-tech w Polsce jest relatywna niska, podobnie wskaźnik z zakresu tworzenia patentów. Również niska jest liczba publikacji naukowych w odniesieniu do liczby ludności kraju oraz niska jest cytowalność publikacji afiliowanych w Polsce.[102]

Od kilku lat można jednakże zaobserwować pozytywne zmiany w tym kierunku. Wzrosła liczba firm polskich w europejskim rankingu największych inwestorów w działalności badawczo-rozwojowej. W 2008 r. 593 firm dokonało inwestycji w B+R. Na rynku pojawia się coraz więcej podmiotów zagranicznych lokujących swoje centra badawcze i centra usługowe w Polsce, które pociągają za sobą nowoczesne rozwiązania technologiczne. Najwięcej inwestycji zagranicznych w Polsce lokowanych jest w branżach produktów farmaceutycznych i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych. Skupiają one łącznie ponad 60% inwestycji high-tech w Polsce. Rośnie liczba firm otrzymujących patenty. Pojawiają się tendencje wspólnego zgłaszania wynalazków przez przedsiębiorstwa, ośrodki badawcze oraz uczelnie wyższe. Występują firmy, które łączą działalność innowacyjną z konkretnymi przedsięwzięciami na rzecz ochrony środowiska i zmniejszenia zużycia materiałów zanieczyszczających lub niebezpiecznych dla środowiska.[103]
Na poziomie mikroekonomicznym, można zaobserwować tendencje wzrostu liczby firm angażujących się w innowacyjne projekty. Istnieje grupa firm – mikro, małych i średnich, które od podstaw budują struktury innowacyjne. Część z nich inwestuje w badania, sięga

[102] Raport o innowacyjności gospodarki Polski w 2009roku, Tadeusz Baczko, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Strona 9, Warszawa 2010
[103] Raport o innowacyjności gospodarki Polski w 2009roku, Tadeusz Baczko, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Strona 9-10, Warszawa 2010

aktywnie po środki publiczne, także z UE, prowadzi własne laboratoria, buduje struktury naukowo-produkcyjne i usługowe, tworzy platformy komunikacji z ośrodkami badawczymi i akademickimi, a wreszcie posiada długookresowe strategie i osiąga znaczne sukcesy w skali międzynarodowej.[104]

Wzrost innowacyjności będzie w coraz mniejszym stopniu koncentrować się w dużych firmach. Główne szanse i wyzwania „nowej gospodarki" wynikają z faktu, iż rewolucja w zakresie ICT oraz coraz silniejsze powiązanie wzrostu wydajności z innowacyjnością spowodowały spadek znaczenia tradycyjnie rozumianego efektu skali jako czynnika decydującego o sukcesie gospodarczym. Wiele procesów, które do niedawna wymagały zcentralizowanego zarządzania i dużej skali działalności pojedynczego przedsiębiorstwa, może być obecnie prowadzonych w równie efektywny sposób w dowolnej lokalizacji i w stosunkowo małej skali przez wiele firm, jeśli tylko uczestniczące w tych procesach podmioty są w stanie kooperować ze sobą w ramach sieci powiązań. W efekcie, sukces w gospodarce opartej na wiedzy zależy od umiejętności połączenia dwóch efektów: elastyczności charakterystycznej dla małych przedsiębiorstw z efektami skali wynikającymi z produktywnej współpracy. Oznacza to, iż coraz ważniejszą rolę w promowaniu innowacyjności i budowaniu wzrostu gospodarczego będą, również w Polsce, odgrywać małe i średnie przedsiębiorstwa wspierane siecią powiązań wewnętrznych (między sobą) i zewnętrznych (z innymi instytucjami).[105]

Względnie stała jest struktura wydatków na działalność innowacyjną przy dominacji nakładów na środki trwałe. Najczęściej nakłady na innowacyjność ponoszą przedsiębiorstwa duże, najrzadziej – małe. Wzrosła liczba małych i średnich przedsiębiorstw w grupie inwestorów B+R na Giełdzie Papierów Wartościowych. Utrzymuje się zróżnicowanie nakładów na B+R w układzie sektorowym i regionalnym. W czołówce publicznego wsparcia dla B+R dominują firmy lotnicze, informatyczne i związane z ochroną zdrowia. Istnieje szereg znaczących inwestorów w badania i rozwój wśród rodzinnych firm.[106]

Wśród największych barier rozwoju innowacji w 2009r. w Polsce należy wymienić[107]:

- Najbardziej innowacyjne firmy nie działają w otoczeniu, które sprzyja ich funkcjonowaniu, rozwojowi i ekspansji międzynarodowej.
- Największe znaczenie w długim okresie mają zbyt wysokie koszty innowacji.
- Rozwiązania instytucjonalne nie są dostosowane do potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw.

[104] Ibidem, Strona 13-14,
[105] Uwarunkowania przyszłego rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce: globalizacja, demografia i zmiany społeczno-gospodarcze w Polsce, Raport cząstkowy przygotowany przez konsorcjum: Ernst & Young Business Advisory Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, strona 40-41, Listopad 2009
[106] Raport o innowacyjności gospodarki Polski w 2009roku, Tadeusz Baczko, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Strona 10-11, Warszawa 2010
[107] Ibidem, Strona 11

- Zbyt długie są procedury związane z dostępem do finansowania zewnętrznego (kredyty, fundusze strukturalne).
- Regulacje prawno-podatkowe (ulgi inwestycyjne) są niedostosowane do potrzeb firm innowacyjnych.
- Brak jest rozwiązań sprzyjających współpracy nauki i gospodarki oraz transferowi wiedzy i własności intelektualnej.
- Brak jest instytucjonalnego wsparcia dla budowania przewag konkurencyjnych opartych na popytowym podejściu do innowacji (User-Driven Innovation – UDI) oraz współpracy z jednostkami spoza organizacji.

Innowacje w województwie zachodniopomorskim

Wzrost znaczenia innowacji jako czynnika decydującego o pozycji konkurencyjnej kraju i regionu powoduje, że niezwykle istotnym elementem dla rozwoju konkurencyjności polskich regionów jest zapewnienie wysokiego i stabilnego poziomu innowacji i stworzenie niezbędnych warunków do jej absorpcji. Choć kluczowe znaczenie dla realizacji tego wyzwania ma przede wszystkim skutecznie prowadzona polityka na rzecz B+R, to polityka regionalna może wpływać na tworzenie warunków w regionach do tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji.[108]

Województwo zachodniopomorskie nie zajmuje czołowych miejsc pod względem poziomu innowacyjności. Podstawę regionalnego potencjału innowacyjnego stanowią wyższe uczelnie publiczne. W regionie nie ma placówek Polskiej Akademii Nauk ani jednostek badawczo-rozwojowych. Przedsiębiorstwa najczęściej korzystają ze sprawdzonych w krajach zachodnich lub w innych regionach Polski rozwiązań transferowanych przez zakup maszyn i urządzeń oraz gotowych technologii. Otoczenie infrastrukturalne działalności innowacyjnej w województwie, podobnie jak w innych regionach Polski, jest dopiero w fazie tworzenia i dostosowywania do standardów Unii Europejskiej. Współpraca biznesu z sektorem B+R w regionie nie ma charakteru strategicznego, zorientowanego na długofalowy rozwój innowacji. Projekty proinnowacyjne w regionie to w większości inicjatywy oddolne, zrealizowane w sposób nieskoordynowany przez instytucje i osoby zaangażowane w rozwój innowacyjności.[109]

Bariery rozwoju innowacji

Niski poziom innowacyjności zachodniopomorskich przedsiębiorstw w znaczącym stopniu wynika z istnienia wielu barier ich rozwoju innowacyjnego. W grupie czynników krytycznych dla rozwoju innowacyjności główną barierą są bariery kapitałowe: zbyt duże koszty finansowe oraz brak środków na badania i rozwój. Kolejna istotna grupa barier jest

[108] Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie, dokument przyjęty przez radę ministrów dnia 13 lipca 2010r., strona 39-43, Warszawa, lipiec 2010r.
[109] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 59, Szczecin, czerwiec 2010

związana z obawą, że wprowadzone innowacje nie zakończą się sukcesem rynkowym (duże ryzyko wprowadzania zmian oraz niska opłacalność wdrażania nowych technologii). Obawy te mogą wynikać z niskiej świadomości innowacyjnej przejawiającej się w braku zrozumienia celowości wprowadzania nowych rozwiązań. Należy zauważyć, że ta kategoria barier jest o wiele mniej istotna dla firm będących liderami biznesu w regionie. Najmniej uciążliwe dla firm są bariery związane z zasobami i dostępem do informacji. Zidentyfikowane bariery mają podobne znaczenie dla podmiotów z wszystkich sektorów, a jedynie większe znaczenie dla firm z małych miejscowości[110].

Bariery te są bezpośrednio związane ze słabymi stronami przedsiębiorstw, które są definiowane jako „relatywnie wysoki stopień uzależnienia od wąskiego rynku lokalnego, z reguły przestarzałe technologie, niska wydajność pracy, niski stopień powiązań kooperacyjnych z firmami zagranicznymi, niska efektywność przedsiębiorstw, relatywnie słabszy, w relacji do przedsiębiorstw z rozwiniętych krajów unijnych, standing ekonomiczny, ograniczoność zasobów finansowych, słabości w sferze zarządzania i administracji, badań i rozwoju, marketingu i produkcji, często brak komórek planistycznych (MSP rzadko prowadzą działalność w oparciu o spójną strategię, najczęściej funkcjonują na podstawie planów krótkookresowych).”[111]

Podsumowując zdania ekspertów w regionie, do głównych barier rozwoju innowacji w województwie zachodniopomorskim należy zatem zaliczyć:

- bariery ekonomiczne (niewystarczający kapitał własny, trudność w dostępie do kapitału zewnętrznego, wysokie koszty innowacji),
- bariery związane z informacją i wiedzą (chaos informacyjny, rozproszenie informacji, brak specjalistycznego i branżowego doradztwa, brak informacji na temat rynków, brak wykwalifikowanej kadry),
- bariery rynkowe (niepewny popyt na innowacje, dominacja globalnych koncernów),
- psychologiczne (brak świadomości innowacyjnej, niechęć do zmian, brak tradycji współpracy),
- bariery administracyjne (skomplikowane przepisy, biurokracja).

Zachodniopomorskie przedsiębiorstwa w związku z ogólną sytuacją gospodarczą w kraju przeżywają okres dekoniunktury i spadku aktywności gospodarczej, co nie sprzyja rozwijaniu kontaktów ze sferą naukowo-badawczą. Większość firm nastawiona jest na przetrwanie, a nie na rozwój. Działania rozwojowe podejmują duże, silne firmy, które prowadzą długofalową gospodarkę planową i już przygotowują się do następującego po

[110] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Popyt (zasoby) regionalnych firm w obszarze innowacji, Jan Zasadziński, 2010

[111] Uwarunkowania innowacyjności jako źródła rozwoju przedsiębiorstw na przykładzie województwa zachodniopomorskiego, Małgorzata Brojak – Trzaskowska w: Management Forum 2020: Nowoczesne Koncepcje i Metody Zarządzania Strategicznego

latach kryzysu okresu rozwoju.[112]

W zakresie rozwoju systemu innowacji oraz wsparcia dla podejmowanych działań innowacyjnych w województwie zachodniopomorskim w okresie 2005-2009 organizowane były liczne konferencje, szkolenia, warsztaty, prowadzono studia podyplomowe, staże studentów w przedsiębiorstwach, działania promocyjne. Rozwijana była infrastruktura badawcza działająca na potrzeby przedsiębiorstw, tworzono i rozwijano ośrodki transferu technologii oraz inicjatywy klastrowe, prowadzono wstępne prace w zakresie regionalnego foresightu, badania potrzeb innowacyjnych przedsiębiorców, zdobywano wiedzę w dziedzinie instrumentów finansowania innowacji, organizowano międzynarodowe giełdy kooperacyjne. Będący efektem tych działań rozwój zasobów ludzkich i infrastruktury instytucjonalnej w województwie jest jednak niewystarczający. Wciąż odczuwalny jest brak specjalistów takich, jak: brokerzy technologii, animatorzy klastrów i ewaluatorzy projektów w obszarze kapitału ryzyka.

Partnerstwo na rzecz innowacji
Partnerstwo w zakresie innowacji wciąż jest niedostatecznie rozwinięte. Mechanizmy informacji i współpracy w zakresie obsługi transferu technologii, wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności są niedostosowane do potrzeb rynku. Odczuwalny jest niski poziom zaangażowania instytucji okołobiznesowych w realizację usług z zakresu transferu technologii oraz mały udział władz publicznych we wzmacnianiu potencjału instytucji wsparcia. Od maja 2008 roku funkcjonuje Regionalna Rada ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii składająca się z przedstawicieli nauki, przedsiębiorców oraz instytucji wsparcia biznesu, będąca ciałem doradczym Zarządu Województwa w zakresie planowanych i bieżących przedsięwzięć proinnowacyjnych.[113]

Regionalny system innowacji

Na podstawie analiz danych GUS należy stwierdzić, że około 31,5% lokalnych przedsiębiorstw prowadzi działania innowacyjne. Najczęściej jest to innowacja produktowa, czyli wytworzenie nowego lub znacznie ulepszonego wyrobu lub innowacja procesowa, czyli wprowadzenie istotnych zmian w procesie produkcji. Innowacje techniczne są rzadsze, są bowiem znacznie bardziej kosztowne, co stanowi poważny problem dla większości firm.[114] Firmy nie posiadają własnych komórek innowacyjno-wdrożeniowych. Dopóki sprzedaje się

[112] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Współpraca przedsiębiorstw z sektorem naukowo-badawczym, Tomasz Rydzkowski, 2010

[113] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 61, Szczecin, czerwiec 2010

[114] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Firmy zorientowane na innowacje i zaawansowane technologie, Tomasz Rydzkowski, 2010

aktualny produkt, nie widzą potrzeby zmian w produkcji. Wskazują również na fakt, że nie ma podaży nowych technologii, które akceptowane byłyby pod względem rynkowym i finansowym, a droższych technologii nie mogłyby zaabsorbować.[115]

Opinia ekspercka[116]:
Świadomość innowacyjną firm regionu należy uznać za niską, w branżach chemicznej i energetycznej za przeciętną. Zdecydowanie najczęstszym działaniem o charakterze innowacyjnym jest dla zachodniopomorskich przedsiębiorstw zakup nowych maszyn i urządzeń (innowacje o charakterze biernym). Od 2000 r. słabnie dążenie firm do wprowadzenia innowacji na podstawie prowadzonych prac B+R, zakupu patentów, licencji lub know-how.

Największy przepływ nowych technologii do regionu odbywa się w ramach nowych inwestycji zewnętrznych lub uruchomienia nowych linii technologicznych w aktywnych w regionie koncernach międzynarodowych. Tym samym firmy lokalne, w tym z branży IT, w większości korzystają z bezpiecznych, sprawdzonych technologii.[117]

Współpraca pomiędzy przedsiębiorstwami i jednostkami naukowo-rozwojowymi jest sporadyczna i nietrwała. Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się wysokim udziałem firm mikro, które w większości z natury nie są nastawione na długofalowe planowanie i działania rozwojowe. Zwykle są to przedsiębiorstwa zachowawcze i dodatkowo nie dysponują wolnymi środkami na prowadzenie badań i działalność rozwojową. W regionie powstała sieć instytucji wspierających rozwój i innowacyjność przedsiębiorstw, firmy te niedawno rozpoczęły lub dopiero uruchamiają swoje działalności, perspektywicznie powinny w niedługim czasie wzmocnić lokalne przedsiębiorstwa.[118]

Opinia ekspercka[119]
- *Nie istnieje spójna strategia rozwoju różnych technologii w regionie (foresight),*
- *W Zachodniopomorskim dominują technologie spoza regionu, do których obsługi wystarcza kadra stosunkowo prosto wykształcona. Sytuacja taka powoduje wypieranie lokalnych zespołów badawczo- innowacyjnych,*
- *Brak jednostki regionalnej zarządzającej badaniami i technologiami innowacyjnymi,*
- *W „centrach i parkach technologicznych" dominują projekty „miękkie" nie skutkujące*

[115] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Zgodność między popytem a podażą technologii, prof. Antoni Morawski
[116] Ibidem, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwach w obszarze innowacji, świadomość innowacyjna przedsiębiorstw, dr Magdalena Mojsiewicz,
[117] Ibidem, Zgodność między popytem a podażą technologii, prof. Antoni Morawski
[118] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Współpraca przedsiębiorstw z sektorem naukowo-badawczym, Tomasz Rydzkowski, 2010
[119] Ibidem, Zgodność między popytem a podażą technologii, prof. Antoni Morawski

technologiami innowacyjnymi,

- *Rola twórcy technologii innowacyjnej niedoceniona – pomimo istnienia „otoczenia biznesu" twórca innowacji ciągle zdany jest na własne siły,*
- *Innowacyjne projekty badawcze z UE koordynowane w regionie są ciągle rzadkością, a projekty koordynowane zewnętrznie nie służą regionalnemu przemysłowi.*

Nauka

Nauka jest kluczowym elementem w procesie tworzenia innowacji. Dostępna w danym regionie infrastruktura nauki jest często jednym z głównych czynników wpływających na poziom innowacyjności. W województwie zachodniopomorskim działają 22 wyższe uczelnie. Największe to: Uniwersytet Szczeciński, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, Pomorska Akademia Medyczna, Akademia Morska, Politechnika Koszalińska, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu. Kadra naukowa zatrudniona na uczelniach województwa w roku akademickim 2007/2008 składała się z 4 199 nauczycieli akademickich, w tym 2 004 ze stopniem doktora i 481 ze stopniem doktora habilitowanego oraz 970 z tytułem profesora. W 2008 roku przyznano 178 stopni doktorskich, głównie w naukach technicznych (m.in. 17 z dziedziny budowy i eksploatacji maszyn, 14 w dziedzinie informatyki i 11 z dziedziny technologii chemicznej) oraz w naukach medycznych (38 w dziedzinie medycyny i 9 w dziedzinie biologii medycznej). Stopień doktora habilitowanego uzyskało 39 osób, w tym aż 17 osób na Pomorskiej Akademii Medycznej, na Akademii Rolniczej w Szczecinie (7 osób), a także na uczelniach technicznych (6 osób).[120]

***Opinia ekspercka*[121]**

- *W środowisku naukowym regionu tkwi duży nie wydobyty potencjał naukowo-badawczy i innowacyjny.*
- *Zdobywanie środków na aparaturę wspierającą badania generalnie jest inicjatywą oddolną badacza, i nie wynika ze strategicznych inicjatyw władz poszczególnych uczelni.*
- *Większość pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni regionu swoją karierę opiera tylko na dydaktyce, nie uprawia działalności naukowo-badawczej potwierdzonej zagranicznymi publikacjami i patentami.*
- *W Zachodniopomorskim jest 2 razy mniej patentów na milion osób niż średnia krajowa.*
- *Znikoma jest liczba patentów międzynarodowych w regionie oraz międzynarodowych publikacji o charakterze innowacyjnym.*
- *W województwie zachodniopomorskim jest prawie 3 razy mniej rzeczników*

[120] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Województwo Zachodniopomorskie, strona 62, Szczecin, czerwiec 2010

patentowych niż średnia krajowa.

- *Obserwuje się niską mobilność środowisk naukowych regionu w pozyskiwaniu środków na badania i rozwój.*
- *Brak wspólnego wsparcia władz regionu i uczelni wyższych do integracji najlepszych zespołów badawczych, aby sprostać międzynarodowej konkurencji w badaniach nad interdyscyplinarnymi innowacyjnymi technologiami.*

W 2007 r. 44.1% zgłoszeń patentowych w Urzędzie Patentowym RP pochodziło z uczelni, 29% z gospodarki i 26.9 % od osób fizycznych. Najbardziej innowacyjną („patentotwórczą") branżą w Polsce nieustannie jest branża chemiczna, która dokonuje ok. 25% zgłoszeń patentowych rocznie, a gdyby uwzględnić, że w pozostałych branżach (fizyka, włókiennictwo i inne procesy) udział mają jednostki chemiczne, procentowy udział tej branży byłby jeszcze wyższy. Sumarycznie w 2007 roku dokonano w kraju 2 392 zgłoszeń patentowych, a udzielono 1 575 patentów. Można wyliczyć, że w Polsce udzielono ok. 40 krajowych patentów na milion mieszkańców, co jest bardzo niskim wskaźnikiem wobec krajów rozwiniętych. Jeszcze mniej patentów zgłosiliśmy w systemie międzynarodowym, ok. 5 zgłoszeń na milion mieszkańców, podczas gdy Szwajcaria w 2007 r. uzyskała ponad 400 patentów w Europejskim Urzędzie patentowym EPO (Europen Patent Office-ochrona w 32 krajach) na milion mieszkańców. Pozycja Polski na liście rankingowej ulega systematycznemu obniżeniu. Liczba zgłoszeń wynalazków w UPRP w trybie krajowym, łącznie ze zgłoszeniami PCT (układ o współpracy patentowej PCT- *Patent Cooperation Treaty* - ochrona w wybranych krajach spośród 138), które weszły w fazę krajową w 2004 r. wynosiła 7 740. W 2007 r. liczba ta dramatycznie obniżyła się do 2 753 sztuk, w tym mieści się 214 zgłoszeń zagranicznych dokonanych w trybie krajowym (147 PCT), 89 zgłoszeń PCT w trybie zagranicznym i 40 zgłoszeń europejskich EPO w trybie zagranicznym. Z drugiej strony obserwuje się, że liczba zgłoszeń wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych dokonanych w Urzędzie Patentowym RP w trybie krajowym i w trybie międzynarodowym z wyznaczeniem Polski w 2007 r. z roku na rok systematycznie wzrasta. Sytuacja taka powoduje, że krajowe podmioty będą musiały działać w warunkach coraz ostrzejszej konkurencji międzynarodowej.[122]

Europejskim miernikiem innowacyjności badań jest liczba publikacji w renomowanych czasopismach światowych z listy filadelfijskiej z wysokim tzw. *Impact Factor.* Motywację do takich działań stara się rozwijać w środowisku regionu działający od 10 lat Zachodniopomorski Klub Liderów Nauki, przyznając doroczne tzw. "Noble Zachodniopomorskie" w poszczególnych dziedzinach nauki dla badaczy, którzy opublikowali nowatorskie prace naukowe w światowych czasopismach lub wykazali się dokonaniami

[121] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Charakterystyka i profil działalności instytucji badawczych w regionie, Antoni Morawski

[122] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Charakterystyka i profil działalności instytucji badawczych w regionie, Antoni Morawski

wdrożeniowymi innowacyjnych technologii.[123] Środki na ten cel przeznacza Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.

Rozwój technologii[124]

Posiadany potencjał naukowo-badawczy, dotychczasowe doświadczenie regionu i zasoby ludzkie, oraz sytuacja geograficzna, gospodarcza i finansowa regionu, a także przyszłe preferencje społeczeństwa, wskazują, że oczekiwanymi technologiami i ich produktami w przyszłości
w regionie mogłyby być:

- Produkty małotonażowe i specjalne (kosmetyki, leki, chemikalia, materiały inteligentne w budownictwie, materiały dla energetyki odnawialnej, itp.),
- Technologie lokalnego rolnictwa ekologicznego i produkcji żywności niemodyfikowanej genetycznie oraz nie zawierającej składników nawozowych i bez konserwantów,
- Technologie informatyczne - oprogramowanie specjalnego przeznaczenia („*niszowe*"),
- Zintegrowane technologie transportowe (woda – kolej - drogi lądowe - powietrze),
- Technologie zaawansowanych obiektów pływających, wytwarzanych w miejscach po zanikającym przemyśle masowym (jachty, łodzie i małe statki specjalnego przeznaczenia, sprzęt podwodny, promy, kutry, itp.),
- Technologie dla medycyny,
- Technologie budownictwa specjalnego (renowacje, obiekty podwodne i podziemne),
- Technologie produktów z drewna,
- Technologie związane z przeładunkiem paliw i surowców,
- Technologie usprawniające zarządzanie w sferze nieprodukcyjnej,
- Technologie usprawniające turystykę,
- Technologie ochrony środowiska,
- Technologie w energetyce odnawialnej,
- Biotechnologia i nanotechnologia.

Instytucje otoczenia biznesu

Działające w województwie zachodniopomorskim instytucje otoczenia biznesu oferują niefinansowe wsparcie w dość wąskim zakresie usług okołobiznesowych. Są to głównie szkolenia, doradztwo i proste usługi informacyjne. Szczególną uwagę należy zwrócić na jednostkową ofertę usług służących transferowi wiedzy i technologii oraz wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych, którą oferuje w regionie tylko RCiTT. Ważnym aspektem jest brak

[123] Ibidem
[124] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Zgodność między popytem a podażą technologii, prof. Antoni Morawski

wyspecjalizowanych, profesjonalnych instytucji zajmujących się przedsięwzięciami innowacyjnymi. Niewiele instytucji zlokalizowanych jest poza Szczecinem i Koszalinem, co znacznie utrudnia przedsiębiorstwom z mniejszych miejscowości dotarcie do podstawowych usług wsparcia biznesu.[125]

Z drugiej strony mówi się o tym, iż konkurencyjność regionu oraz rodzimych MSP oceniana jest nisko. Jest to o tyle istotna informacja, że zdaniem części osób (przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu), w takim przypadku trudno mówić o wspieraniu innowacyjnych działań, skoro potrzeby przedsiębiorstw są zwykle podstawowe.[126] Prawdziwie innowacyjnych firm w województwie zachodniopomorskim jest niewiele, z czego część nie potrzebuje zewnętrznej pomocy przy dalszych pracach nad własnym rozwojem (ustabilizowane podmioty posiadające wystarczająco wykształconą kadrę).[127]

Działalność instytucji wsparcia niefinansowego utrudniają również problemy organizacyjne, decydujące o niestabilności ich działania. Brak długotrwałych zleceń i stałych źródeł finansowania nie pozwala na zaplanowanie i prowadzenie własnej polityki rozwoju oraz utrzymanie zasobów ludzkich na stałym poziomie. Słabe są kontakty instytucji wsparcia z podmiotami sektora naukowo-badawczego. Oznacza to, że instytucje te działają na skalę lokalną lub regionalną, w zasadzie w izolacji od podmiotów ogólnokrajowych i w rezultacie nie tworzą efektywnych sieci współpracy w ramach sektora wsparcia. Nie bez znaczenia są bardzo rzadkie kontakty z partnerami zagranicznymi.

Dla instytucji wsparcia barierami we współpracy z przedsiębiorstwami są przede wszystkim: kondycja finansowa przedsiębiorstw, słabe przygotowanie zatrudnionych, niewielkie zainteresowanie ofertą instytucji wsparcia pozafinansowego oraz niska skłonność do wprowadzania innowacji. Wynika z tego konieczność „zbliżenia się" w działaniach do jak najszerszego kręgu przedsiębiorstw, które spełniają choćby minimalne kryteria definicji innowacyjności.

Opinia ekspercka[128]

Słabościami instytucji otoczenia biznesu w województwie zachodniopomorskim są:

- *Niedopasowanie oferty wsparcia do potrzeb firm (rozproszenie wsparcia, dominuje wsparcie ogólne, nie uwzględniające zróżnicowania branżowego, wsparcie zbyt „płytkie", nie uwzględniające oczekiwań firm, np. realnej pomocy przy wypełnianiu wniosków, niska jakość wsparcia).*
- *Rozproszenie instytucji otoczenia biznesu oferujących wsparcie dla sektora*

[125] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Instrumenty niefinansowego wsparcia innowacji, Jan Zasadziński

[126] Ocena stanu i skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim, Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Stowarzyszenie Czas, Przestrzeń, Tożsamość, strona 26, Szczecin, listopad 2009r.

[127] Ibidem, strona 34

przedsiębiorstw, uzależnianie oferowanego wsparcia od programów wsparcia finansowanych ze środków publicznych, powstawanie „sztucznych tworów" na potrzeby realizacji określonych projektów.

- *Nadmiar biurokracji związanej z korzystaniem z bezpłatnego wsparcia.*
- *Brak wymiany informacji i współpracy miedzy instytucjami oferującymi niefinansowe wsparcie.*
- *Brak ukierunkowania wsparcia na specyfikę lokalnego rynku.*

Mimo powyższego krytycznego obrazu stanu, pojawiło się szereg nowych inicjatyw i prób rozbudowania w oparciu o środki europejskie narzędzi wsparcia w obszarze innowacji. W ciągu ostatnich kilku lat, przy niemal każdej publicznej uczelni wyższej w województwie zachodniopomorskim została powołana do życia jednostka pod szyldem centrum transferu technologii. Do bezpośrednich przyczyn powstawania tego typu jednostek należy zaliczyć: otwieranie się uczelni na współpracę ze sferą gospodarczą, uruchomienie środków unijnych wpierających komercjalizację wiedzy oraz znowelizowaną w 2005 r. ustawę o szkolnictwie wyższym definiującą funkcje Centrów Transferu Technologii. Na mocy tej ustawy powstały w naszym regionie, następujące jednostki[129]:

- Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym,
- Centrum Transferu Wiedzy i Centrum Transferu Technologii na Politechnice Koszalińskiej,
- Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Uniwersytetu Szczecińskiego "Integracja" Sp. z o.o.,
- Centrum Technologii Nawigacyjnych na Akademii Morskiej w Szczecinie.

Również w ramach izb i stowarzyszeń gospodarczych, agencji rozwoju regionalnego i instytucji samorządowych zaczęto wyodrębniać działy specjalizujące się w doradztwie dotyczącym nowych technologii oraz realizacji przedsięwzięć innowacyjnych. Stymulujący presję innowacyjną rozwój gospodarki opartej na wiedzy, spowodował wzrost specjalizacji ośrodków transferu technologii. Jedną z pierwszych oznak ewolucji idącej w stronę wspierania wybranych konkretnych dziedzin biznesu, jest działalność centrów transferu technologii w ramach inicjatyw klastrowych. Dotyczy to głównie branży chemicznej, IT, budowlanej czy spożywczej.[130]

W województwie funkcjonują akademickie inkubatory przedsiębiorczości (na US, ZUT i PK), inkubatory pozaakademickie (Białogard, Borne Sulinowo, Koszalin, Sławno, Szczecin) i 1 inkubator technologiczny (Białogard). W Szczecinie i w Koszalinie znajdują się parki

[128] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Instrumenty niefinansowego wsparcia innowacji, Jan Zasadziński
[129] Ibidem, Instytucje pośredniczące w transferze technologii, Jaśmina Solecka
[130] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Instytucje pośredniczące w transferze technologii, Jaśmina Solecka

naukowo-technologiczne, ponadto w regionie działa kilka parków przemysłowych oraz szereg firm szkoleniowych, konsultingowych i doradczych.[131]

Opinia ekspercka[132]:
W województwie zachodniopolskim nie funkcjonuje jeszcze w pełni sprawny system wsparcia transferu technologii. Działania takie, jak szkolenia, tworzenie baz danych, doradztwo są realizowane jako element prowadzonych przez instytucje projektów, a nie tworzą procesowego podejścia. Problemem regionu nie jest brak ośrodków transferu technologii, lecz nieumiejętność komunikowania przydatności świadczonych przez nie usług dla naukowców i przedsiębiorców.

W regionie zachodniopomorskim, podobnie jak w innych regionach, istnieje szeroka oferta instrumentów finansowania działalności biznesowej małych i średnich przedsiębiorstw. Oprócz banków komercyjnych, banków spółdzielczych i funduszów leasingowych, do kluczowych instytucji finansujących można również zaliczyć fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Te dwa ostatnie typy instytucji uzyskały w ostatnich latach dobre efekty w finansowaniu i wspieraniu przedsiębiorczości. Oferta instrumentów finansowych, pomimo jej szerokiego zakresu rzeczowego, nie obejmowała dotychczas specjalistycznych produktów służących rozwojowi działalności innowacyjnej w MSP. W latach 2007-2009 w regionie zachodniopomorskim powstały pierwsze inicjatywy umożliwiające wypełnianie luki w specjalistycznych produktach służących finansowaniu działalności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw o podwyższonym ryzyku, tj.: sieć aniołów biznesu „AMBER", fundusz kapitału zalążkowego „Pomeranus SEED" i fundusz venture capital „Fundusz Innowacyjno-Inwestycyjny Pomeranus II". Zdaniem małych i średnich przedsiębiorstw, oferta instytucji finansowych i innych instrumentów i mechanizmów finansowego wsparcia innowacji nie zaspakaja oczekiwań środowiska w zakresie finansowania pomysłów i realizacji przedsięwzięć innowacyjnych w regionie zachodniopomorskim. Kapitały funduszy typu „seed capital" i „venture" w regionie zachodniopomorskim są wciąż w fazie zalążkowej, tj. mało dostępne, m. in. z uwagi na niską kapitalizację tych instytucji. Pożyczki i poręczenia z sektora pozabankowego nie są ukierunkowane produktowo (ryzyko) na regionalne wsparcie działań innowacyjnych.[133]

Obok w/w instrumentów regionalnych ukierunkowanych na celowe finansowanie innowacyjności, w regionie zachodniopomorskim pojawiła się możliwość korzystania z

[131] Ocena stanu i skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim, Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Stowarzyszenie Czas, Przestrzeń, Tożsamość, strona 36, Szczecin, listopad 2009r.
[132] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Instytucje pośredniczące w transferze technologii, Jasmina Solecka
[133] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Instrumenty i mechanizmy finansowego wsparcia innowacji w przedsiębiorstwach, Barbara Bartkowiak, Zbigniew Pluta

instrumentów finansowania innowacji przedsiębiorstw ze szczebla ogólnokrajowego, w tym m. in.[134]:

- „pożyczka innowacyjna" PARP na realizację inwestycji o charakterze innowacyjnym finansowana ze środków Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.
- „kredyt technologiczny" BGK. Przedsiębiorcy wdrażający innowacyjne rozwiązania mogą korzystać ze wsparcia przewidzianego w ramach działania 4.3 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka "Kredyt Technologiczny", realizowanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK).

Opinia ekspercka[135]
Oferta instrumentów finansowania jest niedostosowana do oczekiwań przedsięwzięć innowacyjnych. Pomimo inicjatyw oddolnych, podejmowanych przez stosunkowo silne kapitałowo instytucje regionu, brakuje wciąż rozwiniętych regionalnych instrumentów wsparcia, finansujących działania innowacyjne w regionie zachodniopomorskim. Na poziomie regionu brakuje też skoordynowanego mechanizmu spinającego instrumenty finansowania innowacji.

Spójność terytorialna w kontekście innowacji

Obszar województwa zachodniopomorskiego jest znacznie zróżnicowany pod względem poziomu rozwoju gospodarczego. Szybko rozwijające się duże miasta takie, jak: Szczecin, Koszalin, Kołobrzeg i Świnoujście, wyraźnie odbiegają od pozostałych. Również Wałcz i Szczecinek oraz niektóre gminy nadmorskie i przygraniczne osiągnęły w miarę zadowalający - w stosunku do średniej województwa - poziom rozwoju. Na pozostałym obszarze województwa sytuacja jest zdecydowanie gorsza. Najmniej rozwinięte tereny występują w centralnej i południowo-wschodniej części regionu. Są to w przeważającej większości obszary o charakterze wiejskim, w których dawniej główną rolę odgrywały PGR-y, a po ich likwidacji nie zdołano znaleźć rozwiązania gwarantującego rozwój gospodarczy i zapewniającego źródło utrzymania dla mieszkańców.[136]

Procesy globalizacyjne sprzyjają dalszym tendencjom pogłębiania się różnic w rozwoju gospodarczym poszczególnych obszarów. Regiony słabsze, wśród których znajduje się niewątpliwie województwo zachodniopomorskie, stoją przed rozwiązaniem bardzo ważnego problemu migracji - szybki rozwój gospodarczy w jednych regionach, powoduje odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry z obszarów słabo rozwiniętych. Według prognoz, do końca 2030 r. ludność województwa zachodniopomorskiego zmniejszy się o ok. 300 tysięcy osób.

[134] Ibidem
[135] Ibidem
[136] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Procesy innowacyjne na obszarach słabo rozwiniętych, Zbigniew Pluta

Także liczba mieszkańców stolicy regionu Szczecina, do końca 2030 r. zmniejszy się o blisko 80 tys. osób.[137]

Województwo zachodniopomorskie, pomimo swojej potencjalnej atrakcyjności wynikającej przede wszystkim z korzystnego położenia geograficznego (bliskość Niemiec, Danii i Szwecji), przeżywa w ostatnich latach (1999-2006) okres dekoniunktury i spadku aktywności gospodarczej. Tempo wzrostu gospodarczego od wielu lat jest tu znacznie niższe od średniej krajowej. Podczas gdy zdecydowana większość województw w Polsce w badanym okresie odnotowała wzrost gospodarczy - w Zachodniopomorskim poziom rozwoju (na 1 mieszkańca) od 1999 r. do 2006 r. wyraźnie obniżył się poniżej średniej krajowej.[138]

Jedną z przyczyn złego stanu gospodarki województwa jest upadek tradycyjnych gałęzi gospodarczych regionu, związanych przede wszystkim w przemysłem metalowym, okrętowym, gospodarką morską i rybołówstwem. W latach 1995-2009 działalność zakończyło wiele przedsiębiorstw połowowych, przetwórstwa rybnego, branży metalowej. Także kryzys branży stoczniowej w latach 2001-2002 oraz kolejny upadek stoczni w 2009 r. pokazał, że nie można liczyć na to, iż przemysł stoczniowy może być filarem gospodarki regionu.

Kolejnym ogniwem hamującym rozwój gospodarczy województwa zachodniopomorskiego są obszary wiejskie, które nie wykazują żadnych pozytywnych oznak zmian. W dawnych wsiach popegeerowskich wyrasta już bowiem trzecie pokolenie trwale zależne od pomocy społecznej i nastawione wyłącznie na korzystanie z pomocy państwa. Jest pewne, że bez realizacji specjalnych programów ukierunkowanych na te obszary nie będzie możliwa zmiana tej sytuacji. Szczególnie ważne miejsce w tych programach powinny zajmować projekty szkoleniowe, choć z uwagi na niski potencjał intelektualny, inwestycyjny i innowacyjny tych obszarów należy się spodziewać, że zasoby ludzkie będą mogły być wykorzystane przede wszystkim do prostych prac. Trzeba jednak pamiętać, że - jak pokazują wcześniejsze doświadczenia - większość programów kierowanych na te obszary nie wpływa na polepszenie sytuacji mieszkańców, którzy traktują swoje uczestnictwo jako dodatkowe źródło zapewniające ciepłe posiłki, lub wsparcie finansowe w postaci zasiłków wypłacanych systematycznie przez organizacje przeprowadzające szkolenia. Szansą mogą być zachęty dla absolwentów szkół wyższych, którzy podjęliby wyzwania związane z rewitalizacją kapitału ludzkiego na obszarach dotkniętych tym problemem.

Opinia ekspercka[139]

Województwo zachodniopomorskie na całym swym obszarze łącznie z największymi miastami można zaliczyć do obszarów problemowych. Są to obszary o charakterze wiejskim, których silną stroną są zasoby naturalne. Mimo upływu dwudziestu lat od początku transformacji gospodarczej nie wypracowano strategii ani nie rozwinięto branż,

[137] Ibidem
[138] Ibidem

które alternatywnie mogłyby stanowić bieguny wzrostu na poziomie regionu. Nastąpiło dalsze pogłębienie się różnic w rozwoju gospodarczym na poziomie gmin i powiatów. W ostatnim okresie upadło wiele firm, które były filarem gospodarki regionu lecz należały do branż schyłkowych, a wiele boryka się z problemami restrukturyzacji. Powiaty gryficki, łobeski, stargardzki, choszczeński, pyrzycki i myśliborski nie uczyniły żadnych postępów w okresie przed i po akcesyjnym, wręcz przeciwnie nie wykorzystały szansy, które stworzono po przystąpieniu Polski do UE, co umożliwiłoby obszarom zacofanym realizację, czy choćby rozpoczęcie procesów rozwojowych.

W każdym powiecie na terenie województwa można znaleźć organizacje zdolne do inicjowania i wdrażania działań innowacyjnych, które we współpracy z władzami lokalnymi poszczególnych gmin mogą realizować projekty zmierzające do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej. Takie organizacje najczęściej posiadają ogromną wiedzę i orientację w problemach, z jakimi boryka się dana gmina, powiat. Niestety, barierą rozwoju systemu innowacji jest brak stałego finansowania instytucji działających na rzecz innowacyjności na obszarach słabo rozwiniętych w województwie zachodniopomorskim. Władze lokalne nie traktują tego typu organizacji jako sprzymierzeńca, lecz jako balast chcący korzystać ze środków budżetowych. Nie zwraca się uwagi na efekt dźwigni finansowej, który zapewnia pomnożenie środków budżetowych (jak wskazują władze, ograniczonych). Aktualny stan jest efektem braku alternatywnych programów rozwoju na obszarach problemowych.

Regionalna Strategia Innowacji na lata 2011-2020 ma szczególne znaczenie w kontekście budowy silnych fundamentów gospodarczych w okresie przemian gospodarczych w województwie zachodniopomorskim. Specyficzne aspekty związane ze spójnością terytorialną stanowić będą elementy odrębnych programów jednostek samorządu terytorialnego i instytucji im podlegających.

Narzędzia finansowe wsparcia rozwoju innowacji

Pierwsze doświadczenia nowych narzędzi finansowych

Wraz z okresem programowania 2007-2013 pojawiły się w Polsce oraz w regionie zachodniopomorskim możliwości wykorzystania nowych narzędzi finansowych wspierających rozwój przedsiębiorczości, konkurencyjności gospodarki oraz wzrost poziomu innowacyjności. Zaliczyć do nich należy:

- Inicjatywę JEREMIE,
- Pomeranus Seed Fundusz Kapitału Zalążkowego,
- Sieć Aniołów Biznesu AMBER,
- JOSEFIN.

[139] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do polityki innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, Procesy innowacyjne na obszarach słabo rozwiniętych, Zbigniew Pluta

Jednym z narzędzi, z którym wiązane są duże nadzieje, jest tzw. **Inicjatywa JEREMIE**, realizowana w ramach Poddziałania 1.3.4. Pozadotacyjne instrumenty finansowe dla MSP – Inicjatywa Wspólnotowa JEREMIE Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego (RPO WZ). JEREMIE jest instrumentem inżynierii finansowej mającym na celu udzielanie wsparcia w postaci pożyczek i poręczeń ze środków regionalnych programów operacyjnych mikro, małym i średnim przedsiębiorcom będących we wstępnej fazie wzrostu. Generalnym założeniem inicjatywy jest utworzenie funduszu holdingowego (powierniczego), do którego zostaną przekazane środki RPO. Następnie z funduszu środki w postaci dokapitalizowania, gwarancji lub pożyczek trafić mają do pośredników, którymi mają być głównie fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Fundusz Holdingowy ma funkcjonować przez cały okres kwalifikowalności wydatków w okresie programowania 2007-2013 (tzn. 2007 – 2015), a jeśli będzie to wolą Zarządu Województwa, to również po jego zakończeniu. Innym istotnym założeniem JEREMIE jest odnawialność środków, które mają cyrkulować pomiędzy funduszem powierniczym, pośrednikami oraz MSP prowadząc do wielokrotnego, a nie jednorazowego, jak ma to miejsce w przypadku dotacji, wykorzystania środków. Kwota zaplanowana do wykorzystania na wsparcie sektora MSP w formie poręczeń i pożyczek to 30 mln EUR.

Istotnym jest jednak fakt, że JEREMIE nie będzie nastawiony na poręczenia oraz pożyczki dla stricte innowacyjnych przedsięwzięć, stąd należy spodziewać się, że będzie głównie wykorzystywany dla realizacji typowych projektów inwestycyjnych, w tym odtworzeniowych.

Dzięki dofinansowaniu z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, w regionie powstał pierwszy *seed fund* oraz pierwsza sieć aniołów biznesu celem finansowania innowacyjnych przedsięwzięć. Oba projekty realizowane są przez Polską Fundację Przedsiębiorczości, lidera w zakresie instrumentów parabankowych w regionie.

Celem Sieci Aniołów Biznesu AMBER jest zwiększenie liczby inwestycji osób prywatnych w innowacyjne polskie przedsięwzięcia. Projekt realizowany jest w ramach PO IG Działanie 3.3 na terenie 6 polskich województw: zachodniopomorskim, pomorskim, kujawsko-pomorskim, wielkopolskim, lubuskim i dolnośląskim. Celem projektu jest wyłonienie co najmniej 20 inwestorów oraz wytypowanie około 100 projektów do dofinansowania. Na ten moment udało się zebrać ok. 60 biznesplanów (ok. 30% pochodzi z województwa zachodniopomorskiego) oraz zaprosić do współpracy już 25 inwestorów (ok. 50% pochodzi z województwa zachodniopomorskiego). Docelowo Polska Fundacja Przedsiębiorczości widzi potrzebę zgromadzenia ok. 60 aniołów biznesu, którzy stworzyliby odpowiednią masę krytyczną dla realizacji innowacyjnych przedsięwzięć. Dotychczas dwie firmy, które korzystały z usług Sieci, pozyskały finansowanie ze strony inwestorów kapitałowych, jednakże sami inwestorzy pochodzili w tych przypadkach spoza Sieci. Obecnie 4 przedsięwzięcia są na etapie zaawansowanych rozmów z inwestorami.

Do największych barier w realizacji projektu Sieci Aniołów Biznesu zaliczono:

- niewystarczającą wiedzę na temat procesu inwestycyjnego, tak po stronie starających się
  o środki finansowe, jak i samych inwestorów. W Polsce jest sporo osób, które posiadają nadmiar kapitału i wyrażają chęć jego inwestowania. Natomiast niewiele z nich opanowało sztukę inwestowania w młode firmy, posiada odpowiedni warsztat i doświadczenie umożliwiające efektywne prowadzenie negocjacji, zabezpieczanie swoich interesów za pomocą odpowiednich klauzul w umowach oraz szacowania ryzyk,
- pojawiające się możliwości sięgania po inne środki na rozwój swojego biznesu, w tym inne projekty w ramach PO IG 3.1, 3.3, 8.1.,
- duże zróżnicowanie w poziomie podaży propozycji inwestycyjnych pomiędzy regionami - najwięcej innowacyjnych pomysłów trafia do PFP z Gdańska oraz Wrocławia.

Do największych wyzwań zaliczono:

- przeprowadzenie pierwszych transakcji,
- podniesienie gotowości inwestorskiej inwestorów w Sieci,
- dotarcie do doświadczonych inwestorów.

Ze względu na charakter projektu oraz konieczność zbudowania odpowiednich relacji pomiędzy inwestorami oraz zapewnienia napływu odpowiedniej jakości projektów, skuteczność działań PFP w tym zakresie i znaczenie samej Sieci dla regionu będzie można ocenić w perspektywie 2-3 lat.

Celem **Pomeranus Seed Fundusz Kapitału Zalążkowego** jest zwiększenie liczby nowych przedsiębiorstw opartych o innowacyjne pomysły, technologie lub modele biznesowe w Polsce Północno-Zachodniej w obszarze technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) oraz bio- i nanotechnologii materiałów i wyrobów. Realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka Działanie 3.1. Obejmuje podobne województwa jak Sieć AMBER. W ramach projektu PFP zamierza utworzyć 15 spółek i zainwestować w nie ponad 13 mln zł. Fundusz stawia sobie za cel inwestowanie głównie w projekty technologiczne, a nie jak większość tego typu instrumentów w Polsce w projekty internetowe. Na ten moment 3 projekty są na etapie preinkubacji z których co najmniej 2 zakończą się do końca roku utworzeniem spółki i inwestycją kapitałową. Żaden z projektów nie pochodzi z województwa zachodniopomorskiego. PFP prowadzi zaawansowane rozmowy z trzema zespołami naukowymi w regionie zachodniopomorskim mające na celu utworzenie spółek spin-off, które prawdopodobnie zostaną sfinalizowane w 2013 r.

Do największych barier rozwoju funduszu zaliczono również te, które mają miejsce w projekcie Sieci AMBER. Ponadto, zalicza się do nich niską świadomość biznesową, szczególnie na uczelniach, co znacznie utrudnia prowadzenie rozmów nt. utworzenia spółek

spinoff. Do wyzwań zaliczono:

- Utworzenie pierwszych spółek spin-off (PFP liczy na 2-3 takie projekty),
- Pierwszą udaną transakcję w regionie zachodniopomorskim.

Kolejnym narzędziem finansowym wspierania przedsiębiorstw jest projekt **JOSEFIN** realizowany w województwie przez Polską Fundację Przedsiębiorczości w ramach Priorytetu 1 *Rozwijanie innowacji w całym BSR* Programu Basenu Morza Bałtyckiego 2007-2013. Projekt wdrażany będzie do końca 2011 r., a jego głównym celem jest wsparcie wdrożenia Strategii Lizbońskiej poprzez inwestycje w infrastrukturę innowacyjną w krajach Morza Bałtyckiego. MSP korzystać będą z:

- indywidualnego doradztwa w projektach międzynarodowych,
- Transnarodowego Funduszu Gwarancyjnego, który ułatwiać będzie pozyskiwanie zewnętrznego finansowania dla projektów międzynarodowych.

Fundusze Publiczne w zasięgu ręki

Okres programowania 2007 – 2013 przyniósł szerokie możliwości realizacji projektów wspierających w sposób bezpośredni oraz pośredni realizację zapisów Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Zachodniopomorskiego. Możliwości te wynikają z dostępności środków zewnętrznych, po które mogą sięgać wszystkie najważniejsze w kontekście wdrażania RSI grupy interesariuszy, w tym przedsiębiorcy (ze szczególnym uwzględnieniem mikro, małych i średnich podmiotów), uczelnie, instytucje otoczenia biznesu, samorządy, itp.

Do narzędzi finansowych wsparcia rozwoju innowacji na poziomie regionalnym, krajowym oraz międzynarodowym należy szczególnie zaliczyć środki:

1. Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 (RPO WZ),
2. Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (PO IG),
3. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL),
4. Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT),
5. 7 Programu Ramowego w zakresie badań i rozwoju technologicznego (7. PR),
6. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW),
7. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIŚ),
8. Program Operacyjny Ryby (PO Ryby).

Celem RPO WZ jest rozwój województwa zmierzający do zwiększenia konkurencyjności gospodarki, spójności przestrzennej, społecznej oraz wzrostu poziomu życia mieszkańców. Do głównych instrumentów wsparcia rozwoju innowacji w RPO WZ można zaliczyć środki w ramach:

1. Działania 1.1 Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez innowacyjne inwestycje,

2. Działania 1.2 Innowacje i transfer technologii,
3. Działania 7.1. Infrastruktura edukacyjna.

Działanie 1.1 dzieli się na szereg Poddziałań, w tym dotyczące wspierania MSP poprzez inwestycje (Poddziałania 1.1.1. i 1.1.2) oraz Poddziałanie 1.1.3 *Inwestycje MSP w nowe technologie*. Z punktu widzenia narzędzi finansowych wsparcia rozwoju innowacji w regionie, najważniejsze wydają się możliwości stojące za Poddziałaniem 1.1.3. W jego ramach wspierane są innowacyjne projekty inwestycyjne, podnoszące konkurencyjność oraz innowacyjność mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wdrażanie w przedsiębiorstwie nowych technologii, które umożliwią wytwarzanie nowych lub znacząco ulepszonych produktów, procesów lub usług i nie są stosowane na świecie dłużej niż 5 lat.

Dotychczas odbyły się dwa konkursy (po jednym w 2009 r. oraz 2010 r.) w ramach tego Poddziałania, z tym że na ten moment nie zakończono jeszcze oceny projektów złożonych w 2010 r. W poprzednim roku decyzję o dofinansowaniu uzyskało 67 projektów o całkowitej wartości ok. 246 mln zł (dofinansowanie na poziomie ok. 109 mln zł). Na konkurs wpłynęło 90 projektów, co daje wysoką skuteczność w aplikowaniu o te środki, ponad 2/3 złożonych aplikacji zostało ocenionych pozytywnie i skierowanych do dofinansowania. Na dzień 31.07.2010 podpisano jednak tylko 59 umów o dofinansowanie. Ponadto 90 złożonych projektów przy tej liczbie funkcjonujących MSP to wynik wysoce niezadowalający. W 2010 r. w konkursie wzięło udział 138 projektów, jednak do połowy sierpnia 2010 r. nie została jeszcze zakończona ich ocena formalna.

Inna sytuacja ma miejsce w przypadku Działania 1.2, gdzie Instytucja Wdrażająca RPO WZ postanowiła nie stosować procedury konkursowej, a rozdysponować te środki w trybie indywidualnym. Działanie 1.2 dzieli się na dwa Poddziałania: *Wsparcie proinnowacyjnych instytucji otoczenia biznesu* oraz *Infrastruktura B+R*.

Obecnie w obu poddziałaniach na indykatywnej liście projektów indywidualnych RPO WZ znajduje się osiem projektów. Projekty te są kluczowe z punktu widzenia realizacji zapisów RSI z 2005 r. Zaliczamy do nich:

1. *Dostosowanie budynku Regionalnego Centrum Innowacji i Transferu Technologii do świadczenia nowych usług proinnowacyjnych* na kwotę ok. 28 mln zł. Zakres projektu obejmuje modernizację budynku i zakup wyposażenia niezbędnego do realizacji pakietu usług dla przedsiębiorców i społeczności akademickiej regionu w zakresie: praw własności intelektualnej, transferu technologii, pozyskiwania nowych rynków, tworzenia sieci powiązań oraz kreowania i rozwoju firm opartych o nowe technologie. Jest to jedna kluczowych inwestycji tego typu w regionie.
2. *Rozwój Parku Technologicznego w Koszalinie* na kwotę 2,4 mln zł. Projekt polega na stworzeniu warunków do rozwoju Parku Technologicznego (PT) w Koszalinie poprzez adaptację i wyposażenie istniejących pomieszczeń, zakup infrastruktury ICT oraz zakup usług związanych z utworzeniem platformy elektronicznej.

3. *Centrum Współpracy Nauki i Gospodarki* (Północna Izba Gospodarcza) na kwotę 2,5 mln zł. Centrum świadczyć będzie usługi wspomagające przedsiębiorczość w regionie.
4. *Budowa i wyposażenie I Etapu "POMERANIA" Technopark w Szczecinie przy ul. Niemierzyńskiej* na kwotę 110 mln zł. Projekt obejmuje budowę I Etapu Parku „POMERANIA" na który składają się: Centrum Komputerowe, Centrum Innowacji oraz Inkubator Przedsiębiorczości o łącznej powierzchni ok. 10 tys. m2 wraz z wyposażeniem technicznym. Jest to jedna z kluczowych inwestycji tego typu w regionie, skupiająca się na wsparciu branży ICT. Przedsięwzięcie to jest już realizowane (ruszył Inkubator).
5. *SERVICE INTER-LAB Centrum Transferu Wiedzy i Innowacji dla Sektora Usług* na kwotę 68 mln zł. Projekt obejmuje przygotowanie infrastruktury dla realizacji zadań Centrum Transferu Wiedzy i Innowacji dla Sektora Usług SERVICE INTER-LAB: zakup i modernizacja lub wybudowanie budynku oraz wyposażenie w odpowiednią infrastrukturę, co pozwoli na uzyskanie dodatkowej pow. ok. 10.000 m^2.
6. *Centrum Biologii Molekularnej i Biotechnologii* na kwotę 12 mln zł. Projekt obejmuje zorganizowanie infrastruktury dla realizacji zadań Centrum Biologii Molekularnej i Biotechnologii na Uniwersytecie Szczecińskim: wyposażenie w infrastrukturę funkcjonalno-badawczą.
7. *Laboratoria Badawczo –Rozwojowe Uniwersytetu Szczecińskiego (eLBRUS)* na kwotę 10 mln zł. Przedmiotem projektu jest remont i wyposażenie w unikalną aparaturę naukową Laboratoriów Badawczo – Rozwojowych Uniwersytetu Szczecińskiego (eLBRUS), znajdujących się przy Instytucie Fizyki i sąsiadujących z Inkubatorem Przedsiębiorczości US.
8. *Rozwój bazy B+R Politechniki Koszalińskiej* na kwotę 2,3 mln zł. Projekt polega na zakupie aparatury badawczej pozwalającej na wykonanie prac badawczo-rozwojowych, na które zgłosiły zapotrzebowanie konkretne przedsiębiorstwa z sektorów: 1. energii odnawialnej, 2. Rehabilitacji, 3. Rekultywacji.

Z punktu widzenia wsparcia rozwoju innowacji, ważne są także inwestycje w edukację. Są one realizowane w ramach Działania 7.1 Infrastruktura edukacyjna. Działanie to dzieli się na trzy poddziałania dotyczące szkolnictwa wyższego, gimnazjalnego oraz ponadgimnazjalnego. W 2009 r. odbyły się konkursy w każdym z poddziałań (wyczerpano przewidzianą alokację). W najbardziej istotnym Poddziałaniu 7.1.1 *Infrastruktura edukacyjna – szkolnictwo wyższe* pozytywnie ocenionych zostało 9 projektów na kwotę ok. 30 mln zł, co w praktyce wyczerpało dostępne środki (podpisano umowy na realizację wszystkich projektów). Uwagę zwraca bardzo niska alokacja na Poddziałanie ogółem, która wynosiła 8,2 mln euro. Pozwoliło to na przeprowadzenie tylko jednego konkursu.

W ramach środków krajowych, głównym instrumentem wspierania innowacji jest Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG). Jego celem głównym jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Wsparcie udzielane w ramach

programu dotyczy zarówno dofinansowania prac badawczo-rozwojowych, jak również inwestycji mających na celu wdrażanie innowacji procesowych, organizacyjnych i produktowych.

Istotnym z punktu widzenia innowacyjności regionu zachodniopomorskiego jest działanie 1.1. *Wsparcie badań naukowych dla budowy gospodarki opartej na wiedzy*, którego celem jest ukierunkowanie badań naukowych na dziedziny i dyscypliny naukowe, które mogą mieć duży wpływ na szybki rozwój cywilizacyjno-gospodarczy kraju i budowę gospodarki opartej na wiedzy poprzez wykorzystanie metody foresightu. Niestety, żadna instytucja z regionu nie wzięła udziału w konkursach w ramach tego działania.

Niewielkim zainteresowaniem (jedynie dwa dofinansowane projekty na ogólną kwotę 13,6 mln zł) cieszyło się w województwie zachodniopomorskim Poddziałanie 1.3.1. *Projekty rozwojowe*, w ramach którego udzielane jest wsparcie dla projektów mających na celu wykonanie zadania badawczego, ukierunkowanych na bezpośrednie zastosowanie w praktyce na potrzeby branży/gałęzi gospodarki lub o szczególnym wymiarze społecznym.

Przyjęta w ramach PO IG koncepcja realizacji projektów celowych w Poddziałaniach 1.4. *Wsparcie projektów celowych* – 4.1. *Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R,* pozwala na prowadzenie prac badawczych nad rozwojem koncepcji oraz w kolejnym kroku nad jej wdrożeniem na rynek poprzez uruchomienie produkcji. Ze wsparcia na fazę badawczą i wdrożeniową projektu skorzystało w ramach dwóch naborów zrealizowanych w 2008 r. i 2009 r. siedem firm z regionu zachodniopomorskiego na łączną kwotę 12,1 mln zł. Były to głównie przedsiębiorstwa z branży informatycznej oraz energii odnawialnej.

Analizując stan wdrażania Priorytetu I (POIG) w całym kraju stwierdzić należy, że poziom wykorzystania alokacji sięga 78% (według stanu z sierpnia 2010 r.), z czego jedynie 0,49% przypada na województwo zachodniopomorskie.

W ramach Priorytetu II „Infrastruktura sfery B+R" Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, instytucje badawczo-rozwojowe mają możliwość ubiegania się o środki na inwestycje w infrastrukturę techniczną. Najpopularniejszym działaniem w ramach tego priorytetu jest Działanie 2.1. *Rozwój ośrodków o wysokim potencjale badawczym,* w którym wsparcie kierowane jest na inwestycje obejmujące zakup lub wytworzenie aparatury naukowo-badawczej zaliczanej do środków trwałych, inwestycje budowlane, a także zakup obiektów budowlanych. W regionie zachodniopomorskim dofinansowanie z tego działania uzyskało 7 projektów na łączną kwotę dofinansowania przekraczającą 119,2 mln zł. Najwyższy poziom dofinansowania uzyskał projekt Uniwersytetu Szczecińskiego pn. *Budowa i wyposażenie Centrum Innowacyjnych Technologii Uniwersytetu Szczecińskiego – CITUS* (33,1 mln zł), podczas gdy największą liczbą dofinansowanych projektów mogą poszczycić się Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny oraz Akademia Morska w Szczecinie.

W ramach działań: 2.2. *Wsparcie tworzenia wspólnej infrastruktury badawczej jednostek naukowych* przeznaczonego na przenoszenie lub zakup wspólnej infrastruktury badawczej oraz 2.3. *Inwestycje związane z rozwojem infrastruktury informatycznej nauki* mającego na celu zapewnienie jednostkom naukowym stałego i bezpiecznego dostępu do infrastruktury informatycznej, umożliwienie prowadzenia nowoczesnych badań z zastosowaniem technologii społeczeństwa informacyjnego oraz zapewnienie łączności z międzynarodowymi naukowymi sieciami teleinformatycznymi wsparcie w wysokości 17,6 mln zł (Działanie 2.2.) uzyskał projekt Akademii Rolniczej w Szczecinie (obecnie Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny), natomiast 1,8 mln zł - projekt Akademii Morskiej w Szczecinie (Działanie 2.3).

Poziom wykorzystania alokacji przewidzianej na Priorytet II sięgnął w sierpniu 2010 r. poziomu 91%, z czego tylko 3,4% zostanie skonsumowane w regionie zachodniopomorskim.

Bezpośrednie wsparcie dla innowacyjnych projektów realizowanych przez podmioty prywatne przewidziane zostało w ramach Priorytetu IV *Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia.* Głównym celem tego priorytetu jest podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez stymulowanie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań w przedsiębiorstwach. Dofinansowanie w ramach priorytetu udzielane jest:

1. na realizację fazy wdrożeniowej projektów celowych (Działanie 4.1. *Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R* w powiązaniu z Działaniem 1.4.),
2. w zakresie wzornictwa przemysłowego (Działanie 4.2. *Stymulowanie działalności B+R przedsiębiorstw oraz wsparcie w zakresie wzornictwa przemysłowego*),
3. w zakresie inwestycji technologicznych znanych na świecie nie dłużej niż 5 lat (Działanie 4.3. *Kredyt technologiczny*)
4. w zakresie inwestycji technologicznych znanych na świecie nie dłużej niż 3 lata (Działanie 4.4. *Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym*.

Jednocześnie, w ramach Priorytetu IV PO IG realizowane są duże inwestycje:

1. w sektorze produkcyjnym o wartości minimum 160 mln zł, generujące co najmniej 150 nowych miejsc pracy (Poddziałanie 4.5.1. *Wsparcie inwestycji w sektorze produkcyjnym*),
2. w sektorze usług (Poddziałanie 4.5.2. *Wsparcie inwestycji w sektorze usług nowoczesnych*)powodujące stworzenie co najmniej 100 nowych miejsc pracy skierowane na utworzenie lub rozbudowę centrów usług wspólnych (np. finanse, księgowość, zarządzanie zasobami ludzkimi, administracja, logistyka, zaplecza bankowe i ubezpieczeniowe (back office), badania rynkowe) oraz centrów IT (np. rozwój oprogramowania, testowanie i zarządzanie aplikacjami, projektowanie i wdrażanie sieci, optymalizacja produktu, zarządzanie bazami danych). Ponadto, wsparciu podlegają również inwestycje o wartości wydatków kwalifikowanych na poziomie co najmniej 2 mln zł dotyczące rozwoju działalności badawczo-rozwojowej przez przedsiębiorstwa i powodujące wzrost zatrudnienia personelu B+R o minimum

10 osób (centra usług inżynierskich, centra jakości).

Ze środków Działania 4.2. (POIG) w ramach trzech zrealizowanych dotąd naborów skorzystały trzy przedsiębiorstwa z województwa zachodniopomorskiego (2 w 2008 r. i 1 w 2010 r.) uzyskując łączną kwotę dofinansowania na poziomie 23,4 mln zł, co w obliczu całkowitego przyznanego dotychczas dofinansowania stanowi zaledwie 3,2%.

Z kredytu technologicznego skorzystały 2 przedsiębiorstwa z regionu na łączną kwotę 1,5 mln zł. Fakt niskiego zainteresowania tym działaniem może wynikać z faktu, że przewiduje ono dofinansowanie w formie premii technologicznej, stanowiącej spłatę części kapitału kredytu udzielonego przez bank komercyjny, a nie dotacji, która generalnie postrzegana jest przez firmy jako mechanizm dla nich najkorzystniejszy.

Dużym zainteresowaniem na skalę kraju cieszy się Działanie 4.4., w którym aplikować mogą małe, średnie i duże przedsiębiorstwa realizujące projekty o wartości przekraczającej 8 mln zł, które polegają na wdrożeniu technologii stosowanych na świecie nie dłużej niż 3 lata lub posiadających stopień rozprzestrzenienia na świecie w danej branży nie przekraczający 15%. W trzech zorganizowanych dotychczas naborach dofinansowanie na łączną kwotę 85,4 mln zł uzyskało pięć firm z województwa zachodniopomorskiego, co przy ogólnej kwocie przyznanych w całym kraju dotacji stanowi zaledwie 1,7%.

Na Działanie 4.5. *Wsparcie inwestycji o dużym znaczeniu dla gospodarki* przewidziane dla inwestycji o wysokim potencjale innowacyjnym, o dużej wartości i generujących znaczną liczbę miejsc pracy ogłoszono jak dotąd dwa konkursy: w 2009 i 2010 r. Ze środków Poddziałania 4.5.2 *„Wsparcie inwestycji w sektorze usług nowoczesnych”* skorzystała 1 zachodniopomorska firma READ-GENE S.A., która otrzymała dotację w wysokości 4,6 mln zł na "Utworzenie Centrum Badawczo-Rozwojowego genetycznych badań nowotworów złośliwych". W 2010 r. alokacja na to poddziałanie została wykorzystana do poziomu 150,10%.

Zainteresowanie Poddziałaniem 4.5.1 *„Wsparcie inwestycji w sektorze produkcyjnym”* było, zwłaszcza w roku 2009, nieznaczne, głównie ze względu na bardzo ostre kryteria kwalifikacji przedsiębiorstw do ubiegania się o dofinansowanie – minimalna wartość inwestycji wynosić musiała co najmniej 160 mln zł i wiązać się powinna z zatrudnieniem co najmniej 200 osób. Szczególnie kryterium zatrudnienia było trudne do spełnienia, gdyż firmy ponosząc znaczące wydatki inwestycyjne na nowe technologie znacząco ograniczające udział pracy ludzkiej w procesie produkcyjnym wykazać musiały duży przyrost zatrudnienia. Kolejną barierą w dostępie do tego poddziałania okazał się stosunkowo niski poziom dofinansowania wynoszący zaledwie 25% kosztów kwalifikowanych. Niski poziom wykorzystania alokacji w 2009 r. spowodował obniżenie wymogów dostępu dla przedsiębiorstw w kolejnym naborze – minimalna wartość inwestycji pozostała bez zmian, ale wymóg stworzenia 200 nowych miejsc pracy zastąpiono koniecznością zatrudnienia 150 osób. Jednocześnie podniesiono

maksymalny poziom dofinansowania do 30%. Zmiany te spowodowały, że już w 2010 r. alokacja przewidziana na poddziałanie 4.5.1 *Wsparcie inwestycji w sektorze produkcyjnym* została wykorzystana do poziomu 105,48%. Niestety, jak dotąd żadna zachodniopomorska firma nie otrzymała dofinansowania, wiadomo jednak, że jedno z przedsiębiorstw z województwa złożyło swoją aplikację na projekt przekraczający 200 mln zł.

Największą jak dotąd popularnością wśród zachodniopomorskich przedsiębiorstw cieszą się działania 8.1. *Wspieranie działalności gospodarczej w dziedzinie gospodarki elektronicznej* oraz 8.2. *Wspieranie wdrażania elektronicznego biznesu typu B2B* w ramach Priorytetu VIII *Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki (POIG).* Działania te przeznaczone są na projekty polegające na świadczeniu e-usług, tworzeniu produktów cyfrowych i rozwijaniu współpracy z partnerami biznesowymi w formie elektronicznej. Ze środków Działania 8.1. skorzystało jak dotąd 31 rodzimych firm, dzięki dofinansowaniu na poziomie 16,2 mln zł, co daje 2,0% udział w ogólnej kwocie udzielonych dotacji. W ramach Działania 8.2 dofinansowanie w łącznej kwocie 4,6 mln zł otrzymało 14 przedsiębiorstw z województwa zachodniopomorskiego (co stanowi 1,8% ogólnej kwoty rekomendowanego dofinansowania).

Do narzędzi finansowych wsparcia rozwoju innowacji w regionie można również zaliczyć środki Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL). Uwagę w tym kontekście należy zwrócić na Działanie 6.2 *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia* oraz Działania w ramach Priorytetu VIII.

Działanie 6.2 to głównie wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez zastosowanie następujących instrumentów:

1. doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej,
2. przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości, do wysokości 40 tys. zł,
3. wsparcie pomostowe w okresie od 6 do 12 miesięcy, obejmujące m.in. doradztwo.

Jednakże z badań dotyczących działania 6.2 wynika, że zdecydowana większość pomysłów na biznes są to pomysły, które nie przełożą się na wzrost poziomu innowacyjności regionu (fryzjerzy, organizacja ślubów, firma budowlana, itd.). Związane jest to także z odgórnymi wytycznymi co do maksymalnej kwoty dofinansowania danego pomysłu (do 40 tys. zł). W przypadku rzeczywiście innowacyjnych przedsięwzięć, kwota ta jest zbyt niska.[140] Ponadto, Działanie 6.2 nie jest w swoim założeniu skierowane do finansowania przedsięwzięć stricte innowacyjnych.

[140] Ocena stanu i skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim, Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Stowarzyszenie Czas, Przestrzeń, Tożsamość, strona 56, Szczecin, listopad 2009 r.

Nieco inaczej wygląda sytuacja w przypadku działania Priorytetu VIII PO KL, również wdrażanego na poziomie regionalnym. Jest on odpowiedzią na zachodzące przemiany w różnych sektorach gospodarki, co powinno być wsparte przez działania dla przedsiębiorstw, które objęte są m.in. procesami restrukturyzacyjnymi, bądź zmieniają profil swojej działalności. W konsekwencji, by wzmocnić atrakcyjność regionu, niezbędny jest transfer wiedzy pomiędzy pracownikami przedsiębiorstw oraz jednostkami naukowymi w najważniejszych dla rozwoju regionu sektorach gospodarki.

Priorytet VIII dzieli się na dwa Działania, Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie oraz Działanie 8.2 Transfer wiedzy. Wsparcie w jego ramach jest głównie skierowane do przedsiębiorców, pracujących osób dorosłych, partnerów społecznych, osób odchodzących z rolnictwa lub rybołówstwa, samorządów gospodarczych i zawodowych, społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych, uczelni, pracowników naukowych, doktorantów, absolwentów uczelni.

W Działaniu 8.1 wyróżniamy cztery Poddziałania (z czego jedno realizowane systemowo), skierowane do przedsiębiorców oraz pracowników przedsiębiorstw (m.in. szkolenia, doradztwo, poradnictwo zawodowe, tworzenie partnerstw lokalnych, badania i analizy) oraz związków pracodawców oraz związków zawodowych (m.in. promowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, upowszechnienie idei flexicurity). W powyższych przypadkach rozpatrywanie wsparcia innowacyjności może głównie odnieść się do nabycia wiedzy, co może pozwolić generować pracownikom oraz pracodawcom innowacyjne rozwiązania na poziomie podmiotu gospodarczego.

Inna sytuacja ma miejsce w przypadku Działania 8.2 Transfer wiedzy. Wyróżniamy dwa Poddziałania, pierwsze wspierające współpracę sfery nauki i przedsiębiorstw, m.in. poprzez staże, szkolenia oraz doradztwo dla pracowników przedsiębiorstw oraz pracowników naukowych, możliwość podjęcia przez naukowca pracy w przedsiębiorstwie czy wsparcie tworzenia i rozwoju sieci współpracy i wymiany informacji między naukowcami a przedsiębiorcami.
Dobrą praktyką w Poddziałaniu 8.2.1 jest projekt SPNT Fames Artium Magistra - potrzeba matką wynalazku, którego celem jest udostępnienie pracownikom naukowym wybranych jednostek akademickich wsparcia umożliwiającego skuteczny transfer wiedzy i technologii, poszerzenie perspektywy biznesowej poprzez szkolenia i warsztaty z zakresu narzędzi marketingowych oraz sprzedaży. W ramach projektu zostaną również przygotowane wieloaspektowe oferty edukacyjne i biznesowe uczelni biorących w nim udział, dostosowane do bieżących potrzeb rynkowych oraz opracowane biznesplany rozwoju jednostek badawczych[141].

[141] http://spnt.pl/fam/oprojekcie

Tymczasem Działanie 8.2.2, w ramach którego tworzona jest niniejsza aktualizacja Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego, jest działaniem systemowym, które wspiera:

1. tworzenie, rozwój i aktualizacja RSI,
2. tworzenie i rozwój sieci współpracy i wymiany informacji między badaczami naukowymi a przedsiębiorcami w zakresie innowacji i transferu technologii pomiędzy przedsiębiorstwami a instytucjami badawczo-rozwojowymi, uczelniami i innymi podmiotami na poziomie regionalnym i lokalnym,
3. stypendia naukowe dla doktorantów kształcących się na kierunkach uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju województwa.

Wsparcie rozwoju innowacji jest również elementem programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT) w wymiarze trangranicznym i transnarodowym. Charakterystyczna dla programów EWT jest konieczność uczestnictwa w projekcie co najmniej 2 partnerów z 2 różnych państw objętych programem.

W ramach Priorytetu 2. Wspieranie transgranicznych kontaktów gospodarczych i wspieranie współpracy gospodarczo-naukowej Programu Operacyjnego Celu 3. Europejska Współpraca Terytorialna Współpraca Transgraniczna Meklemburgia - Pomorze Przednie/ Brandenburgia/ Województwo Zachodniopomorskie 2007-2013 wnioskodawcy uzyskiwać mogą dofinansowanie na rozwój współpracy i sieci ośrodków naukowych, badawczych i technologicznych, której celem będzie ułatwienie dostępu do wiedzy i transferu technologii. Dotychczas w naborze ciągłym (według stanu na koniec lipca 2010 r.) dofinansowanie uzyskało 8 projektów realizowanych przez podmioty z województwa zachodniopomorskiego wraz z partnerami niemieckimi.

Kolejnym programem w ramach EWT, który finansuje innowacje jest Program Transnarodowej Współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego 2007-2013 - Priorytet 1 *Rozwijanie innowacji w całym BSR.* W priorytecie tym dofinansowanie uzyskać można na projekty związane z zapewnianiem wsparcia dla źródeł innowacji, ułatwianiem transferu technologii i rozpowszechnianiem wiedzy w całym basenie Morza Bałtyckiego oraz zwiększaniem możliwości społecznych w generowaniu i absorpcji nowej wiedzy. Obecnie w województwie zachodniopomorskim realizowane są cztery projekty w ramach tego programu.

Niezwykle słabo są także wykorzystywane szanse stojące za 7. Programem Ramowym w zakresie badań i rozwoju technologicznego. W obecnym okresie programowania naukowcy oraz przedsiębiorcy tylko kilkukrotnie uczestniczyli w konsorcjach międzynarodowych jako partnerzy większych oraz bardziej znaczących jednostek. Koordynacji projektu podjął się Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, ale tylko na poziomie regionalnym (Noc Naukowców 2008, 2009). Sytuacja ta jest głównie związana z niedostatecznym potencjałem zachodniopomorskiej kadry naukowej (poza wiedzą merytoryczną, trzeba znać m.in. języki

obce, potrafić zarządzać zespołem badawczym). Pomimo ambitnej pracy Regionalnego Punktu Kontaktowego przy Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym oraz innych Branżowych Punktów Kontaktowych, zainteresowanie kadry naukowej oraz sektora MSP udziałem w konsorcjach międzynarodowych jest niewielkie. Wynika to szczególnie z nieuregulowanych kwestii finansowania zespołów badawczych (dopiero od niedawna na uczelniach wprowadza się dostosowane do programów ramowych zarządzania w sprawie płac) oraz niewielkim stopniem odzwierciedlenia udziału w konsorcjach międzynarodowym w przypadku kategoryzacji uczelni.

Do pozostałych narzędzi finansowych wsparcia rozwoju innowacji należy zaliczyć m.in. działania Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego (UMWZ). Jednym z takich projektów w ramach Ramowego Planu Działań na lata 2009-2010 do RSI z 2005 r. jest „Wsparcie na uzyskanie ochrony własności przemysłowej dla regionalnych wynalazków-projekt pilotażowy". Celem jest wspieranie regionalnych prac badawczych poprzez dofinansowanie uzyskania ochrony własności przemysłowej, szczególnie poza granicami kraju. Kwota, którą zakontraktowano na rok 2010 wynosi 300 tys. zł. Dotychczas przeprowadzono 2 nabory, w pierwszym zakontraktowano 6 projektów na kwotę 103,62 tys. zł, w drugim 8 projektów na kwotę 72,25 tys. zł. Z pieniędzy skorzystały tylko 3 uczelnie w regionie: Akademia Morska w Szczecinie, Politechnika Koszalińska oraz Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie.

Kolejnym projektem w ramach Ramowego Planu Działań jest „Kontynuacja realizacji stypendiów dla doktorantów kształcących się na kierunkach uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju województwa". Celem inicjatywy, koordynowanej przez Wojewódzki Urząd Pracy, jest zwiększenie przepływu wiedzy i wzmocnienie powiązań sfery B+R z przedsiębiorstwami. Młodzi doktoranci mogą otrzymać stypendia ogólne do 20 tys. zł oraz stypendia specjalistyczne do 100 tys. zł. W projekcie założono przyznanie 160 stypendiów i wartość tą udało się bez większego problemu uzyskać. W ostatnim, 5 konkursie w 2010 r., złożono aż 226 wniosków, z których dofinansowanie otrzymało 60 najlepszych. Zadanie zostało uznane za bardzo udane w kontekście wspierania kadry naukowej, szczególnie uczelni technicznych i będzie kontynuowane w kolejnych latach.

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi w ramach opracowania „Ocena stanu i skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim", przedsiębiorcy w pozyskiwaniu funduszy na działalność innowacyjną posiłkują się głównie pomocą nieformalną (tzw. *triple F – friends, family, foods*). W następnej kolejności sięgają po granty i dotacje lokalne oraz poręczenia i gwarancje kredytowe. Bardzo nisko oceniane są fundusze wysokiego ryzyka.

Tabela 17. Korzystanie z finansowych form wsparcia dla działalności innowacyjnej[142]

Finansowa forma wsparcia	% badanych firm, które

[142] Ocena stanu skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim, Szczecin 2009

	skorzystały ze wsparcia
Granty i dotacje krajowe	**12,17 %**
Granty i dotacje lokalne	**15,28 %**
Kredyt technologiczny	**5,56 %**
Inne kredyty na działalność innowacyjną	**13,52 %**
Fundusze pożyczkowe	**4,17 %**
Fundusze wysokiego ryzyka (venture, start-up, seed, pre-seed funds)	**2,82 %**
Sieci aniołów biznesu (business angels)	**6,85 %**
Poręczenia i gwarancje kredytowe	**15,28 %**
Inicjatywa Ini-Tech/Wędka Technologiczna	**4,17 %**
Pomoc nieformalna (znajomi, rodzina itp.)	**28,17 %**

W oparciu o powyższe dane można wyciągnąć wnioski, iż:

- mnożą się kolejne potencjalne źródła finansowania rozwoju innowacji w Polsce i w Unii Europejskiej,
- oprócz publicznych programów wsparcia pojawiają się nowe instrumenty finansowania rozwoju innowacji działające na zasadach rynkowych,
- mimo dostępności środków na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym, zdolność absorpcji dostępnych środków publicznych ze strony podmiotów gospodarczych i instytucji badawczo-rozwojowych z województwa zachodniopomorskiego jest wysoce niezadowalająca.

Rozdział 3. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2011-2020

Analiza SWOT

Analiza SWOT stosowana w programach regionalnych jest kompleksowym wyznacznikiem pozycji strategicznej regionu. Jest to metoda łącząca analizę wewnętrznych cech: (sił (strenghts), słabości (weaknesses)), jak i otoczenia (szans (opportunities) i zagrożeń (threats)). Głównym celem analizy jest określenie aktualnej i perspektywicznej pozycji regionu oraz prognoza strategii postępowania. Zestawia się w niej czynniki zewnętrzne i wewnętrzne oraz pozytywne i negatywne mające wpływ na sytuację i perspektywy dalszego

rozwoju województwa.

W przypadku Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego analiza SWOT przeprowadzona została z uwzględnieniem zapisów:

- analizy SWOT dla obszaru „Gospodarka i Przedsiębiorczość" zawartej w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego z 2010 r.,
- diagnozy otoczenia społeczno-gospodarczego regionu (rozdział 2),
- wnioski z analiz przeprowadzonych podczas warsztatów z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego i spotkań z ekspertami.

Tabela 18 Analiza SWOT w obszarze „Gospodarka i Przedsiębiorczość"[143]

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Przygraniczne i nadmorskie położenie województwa • Dobrze wykształcona, wielofunkcyjna aglomeracja szczecińska. Atrakcyjne tereny inwestycyjne • Aglomeracja koszalińska z atrakcyjnymi terenami inwestycyjnymi • Istnienie uczelni wyższych o szerokim potencjale edukacyjnym • Duży odsetek studiujących na kierunku nauka-inżynieria • Istniejące strefy aktywności inwestycyjnej • Wysoka koncentracja mikroprzedsiębiorstw • Korzystna struktura sektorowa przedsiębiorstw • Niskie koszty pracy • Rozwinięty sektor transportu morskiego i przetwórstwa rybnego • Duża liczba gospodarstw produkujących żywność ekologiczną • Wysoka produktywność przedsiębiorstw rolnych • Korzystna struktura agrarna	• Wysoki poziom bezrobocia zwłaszcza na obszarach wiejskich • Dysproporcje rozwoju społeczno-ekonomicznego w układzie przestrzennym • Konkurencja regionów w zakresie lokalizacji nowych inwestycji • Brak spójnego systemu wspierania przedsiębiorczości • Dysproporcje efektywności pomiędzy sektorami gospodarki w regionie • Niski poziom inwestycji w działalność badawczo – rozwojową zwłaszcza w przedsiębiorstwach • Niski stopień powiązań kooperacyjnych oraz powiązań nauki z gospodarką • Słaba kultura innowacyjna • Nie w pełni dostosowana do potrzeb rynku pracy oferta edukacyjna • Niedostatecznie wypromowane regionalne produkty turystyczne • Niedostatecznie zbudowana sieć informacji turystycznej w regionie • Ograniczone oddziaływanie aglomeracji szczecińskiej i Koszalina na pozostałą część regionu

[143] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin czerwiec 2010.

• Bogate zasoby turystyczne • Posiadanie walorów uzdrowiskowych, największe uzdrowiska nadmorskie w Polsce • Dobre warunki do uprawiania turystyki aktywnej i specjalistycznej • Silnie rozwinięta baza noclegowa w pasie nadmorskim • Bliskość aglomeracji berlińskiej	• Słaby wizerunek gospodarczy regionu • Słabo wykorzystany potencjał regionu dla przyciągania kapitału zagranicznego • Niewielka i malejąca liczba zakładów przetwórstwa spożywczego • Niewykorzystany potencjał małych portów i przystani rybackich • Mała liczba obiektów noclegowych o wysokim standardzie • Mała liczba silnie wizerunkowych imprez promujących region • Mało stabilne planowanie dochodów z podatków z PIT i CIT, co stanowi ok. 20% wpływów samorządów
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Realokacja produkcji ze starych do nowych krajów UE • Wzrost politycznego i gospodarczego znaczenia Regionu Morza Bałtyckiego w UE, także w polityce Polski • Dynamiczny rozwój turystyki wodnej • Dywersyfikacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich • Rozbudzenie świadomości klastrowej w regionie • Dalszy rozwój stref aktywności inwestycyjnej • Budowa parku technologicznego w Szczecinie i Koszalinie • Efektywniejsze wykorzystanie środków UE • Wykorzystanie potencjału naukowego ośrodków akademickich w kierunku innowacyjności • Wprowadzenie budżetu zadaniowego w jednostkach samorządu terytorialnego	• Zaprzestanie produkcji i likwidacja stoczni szczecińskiej • Peryferyzacja gospodarcza Polski północno-zachodniej • Niedowartościowanie sfery badawczo-rozwojowej w Polsce • Niedostateczny poziom inwestycji w nowoczesne technologie informacyjne • Słaba dostępność do atrakcyjnych źródeł finansowania dla przedsiębiorstw • Słaba absorpcja funduszy strukturalnych UE na poziomie krajowym i regionalnym • Odpływ wykwalifikowanej kadry

Biorąc pod uwagę występujące na świecie, w Europie i w kraju trendy rozwojowe oraz analizę stanu innowacyjności regionu zachodniopomorskiego w aspekcie tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji opracowano analizę przedstawioną w tabeli 19.

Tabela 19. Analiza SWOT w zakresie poziomu i szans rozwojowych pozycji innowacyjnej województwa zachodniopomorskiego[144]

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• W regionie korzystny jest wskaźnik liczby studentów kierunków naukowo-technicznych, do których zalicza się nauki biologiczne, fizyczne, matematyczno-statystyczne, informatyczne, inżynieryjno-techniczne, produkcja i przetwórstwo, architektura i budownictwo. • W regionie istnieją szczególne kompetencje, wiedza i myśl techniczna w oparciu o znajdujące się tu przemysły: energetyczny, chemiczny, drzewny i meblarski oraz budownictwo, jak również te, które pozostały po przemyśle stoczniowym. • Rośnie atrakcyjność inwestycyjna regionu w zakresie rozwijania działalności zaawansowanych technologicznie. • Funkcjonujące w regionie firmy innowacyjne, działając samodzielnie lub w powiązaniach kooperacyjnych na rynku krajowym i zagranicznym, konsekwentnie wzmacniają swoją pozycję na rynku regionalnym, krajowym i międzynarodowym. • Rosnąca współpraca między centrami transferu technologii na uczelniach wyższych, a instytucjami otoczenia biznesu oraz samorządem (w tym także w ramach Regionalnej Rady Innowacji) wskazuje na istnienie świadomości o potrzebie współpracy.	• Problem rozdrobnionej przedsiębiorczości w regionie ogranicza siłę przebicia z rozwiązaniami innowacyjnymi na rynku oraz skutkuje małym zapleczem finansowym dla realizacji poważnych przedsięwzięć naukowych i technologicznych. • Większość przedsiębiorstw jest nastawiona raczej na przetrwanie niż na rozwój (dopóki sprzedaje się aktualny produkt, nie widzi się potrzeby zmian w produkcji). • Struktury klastrowe są słabo rozwinięte. • Współpraca biznesu z sektorem B+R w regionie nie ma charakteru strategicznego, zorientowanego na długofalowy rozwój innowacji. • Udział przedsiębiorstw w konkursach na projekty innowacyjne w ramach Programu Operacyjnym „Innowacyjna Gospodarka” i 7. Programu Ramowego UE jest znikomy. • Spada liczba studentów na uczelniach wyższych (wstępowanie w wiek akademicki pokolenia niżu demograficznego, wybieranie przez absolwentów szkół średnich uczelni w innych regionach kraju) • W regionie występuje problem atomizacji zespołów badawczych na uczelniach. • Prowadzone przez instytucje badawcze badania nie odpowiadają potrzebom gospodarki regionu. • Większość pracowników naukowo-dydaktycznych nie uprawia

[144] Opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów przeprowadzonych w dniach 27-28 sierpnia 2010 r.

	działalności naukowo-badawczej potwierdzonej zagranicznymi publikacjami i patentami. • Brakuje wspólnego wsparcia przez władze regionu i uczelnie wyższe procesów integracji najlepszych zespołów badawczych, aby sprostać międzynarodowej konkurencji w badaniach nad interdyscyplinarnymi innowacyjnymi technologiami • Brakuje strategii rozwoju technologii w oparciu o endogeniczny potencjał regionu. • Powstałe centra i parki technologiczne za mało angażują się w twarde procesy rozwoju innowacji, skupiają się przede wszystkim na realizacji projektów, często w sposób nieskoordynowany. • Podmioty gospodarcze z mniejszych miejscowości mają ograniczony dostęp do wyspecjalizowanych instytucji wsparcia innowacji, które ulokowane są w Szczecinie i w Koszalinie. • Nowe instrumenty finansowe (sieci aniołów biznesu, fundusze kapitału wysokiego ryzyka) są stosunkowo młode i małe, aby w widoczny sposób oddziaływać na rynek innowacyjnych wdrożeń. • Brakuje skoordynowanych mechanizmów spinających instrumenty finansowania innowacji. • Region, pomimo swojego korzystnego położenia, nie współpracuje na szeroką skalę z Niemcami.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**

• Polska gospodarka może odegrać istotną rolę podwykonawcy w segmencie wysoko specjalizowanych komponentów w kontekście rozwoju gospodarki światowej wokół osi Niemcy-Chiny. • Nowe inwestycje zagraniczne prowadzone na terenie Regionu Morza Bałtyckiego uzupełnią potencjał technologiczny i gospodarczy regionu (inwestycje komplementarne budujące masę krytyczną). • Wzrastające i rozwijające się na szeroką skalę nowe dziedziny naukowe na świecie tworzą nowe możliwości dla sektora nauki.	• Rośnie pozycja światowa krajów rozwijających się (w tym m.in.: Chiny, Indie, Brazylia, Rosja) w sektorach istotnych dla województwa zachodniopomorskiego. • Prognozowana przez światowych ekonomistów druga fala recesji gospodarki światowej wpłynie na zwiększenie protekcjonizmu ze strony państw. • Polityka Rozwoju Państwa koncentrować się będzie w znacznym stopniu jedynie na regionach o silnym potencjale wzrostu. • Na regionalnym rynku pracy może zabraknąć wysoko wykwalifikowanej kadry i specjalistów w różnych dziedzinach w konsekwencji zachodzących zmian demograficznych. • Kluczowe inwestycje w nauce i w branży badawczo-rozwojowej kierowane są do kilku strategicznych ośrodków wzrostu w Polsce.

Zasady polityki innowacyjnego rozwoju województwa zachodniopomorskiego

Nowa logika Regionalnej Strategii Innowacji

W ostatnich kilku latach mamy do czynienia ze znaczącą zmianą metodologii analizy strategicznej i studiów prospektywnych. Przez wiele lat mieliśmy do czynienia z podejściem funkcjonalnym i procesowym, które ze strategii biznesowych zostało przeniesione do strategii jednostek publicznych i samorządu terytorialnego. W tym duchu zostało także przygotowanych wiele regionalnych strategii innowacji, także i RSI województwa zachodniopomorskiego, która powstała w 2005 roku.

Od 2-3 lat na rynku europejskim można zaobserwować tendencje, w których odchodzi się od podejścia funkcjonalnego na rzecz ujęcia tematycznego. Podejście to jest uzasadnione biznesowym spojrzeniem na strategię, gdyż pozwala ono łatwiej identyfikować oczekiwania klientów, na które w swych założeniach ma odpowiadać strategia. W sektorze publicznym podejście to nabiera nawet większego znaczenia, gdyż nie tylko pozwala lepiej odpowiadać na oczekiwania beneficjentów, ale także pozwala efektywniej zestawiać różne instrumenty polityki, tworząc systemowe rozwiązania na rzecz realizacji wytyczonych celów.

Stąd też w niniejszej strategii przyjęto podejście tematyczne prowadzące od wyzwań przez zdefiniowanie obszarów tematycznych po określenie celów. Elementy funkcjonalne przyjęły postać kierunków działań.

Mając na uwadze różnorodne polityczne narzędzia wsparcia innowacyjnego rozwoju regionu, którymi dysponują samorządy województw, w Regionalnej Strategii Innowacji należy uwzględnić określone zasady stosowania wieloletniej polityki w trzech podstawowych obszarach: tworzenie innowacji, dyfuzja innowacji oraz absorpcja innowacji[145].

Tworzenie innowacji

- System edukacji i szkoleń powinien w sposób elastyczny, dopasowany do ciągle zmieniającej się sytuacji społecznej i gospodarczej, dostarczyć ludziom niezbędnych umiejętności do prowadzenia działań innowacyjnych.
- Bycie innowacyjnym oznacza również bycie otwartym wobec rzeczy nowych. Gospodarka oparta o innowacje potrzebuje społeczeństwa otwartego na innowacje. Gotowość konsumentów do przejmowania kolejnych innowacyjnych rozwiązań na rynku

[145] W oparciu o: Ministerial report on the OECD Innovation Strategy – Innovation to strengthen growth and address global and social challenges – Key Findings, strona 3, maj 2010, (www.oecd.org/innovation/strategy)

napędza w naturalny sposób nowe procesy innowacyjne w gospodarce. Instytucje publiczne powinny regularnie prowadzić odpowiednie działania promocyjno-informacyjne wokół istotnych zagadnień społecznych, gospodarczych i środowiskowych, w których rozwiązania innowacyjne mogą odgrywać kluczową rolę w procesach rozwojowych. Tym samym, poprzez przetargi publiczne i kluczowe inwestycje, instytucje publiczne mogą stać się widocznym przykładem, łamiąc tym samym tradycyjne tabu, obawy i stereotypy wobec tego, co nieznane.

- Umożliwić ludziom bycie innowacyjnym oznacza również dać im szansę wejść na rynek z nowymi pomysłami i rozwiązaniami. Przedsiębiorczość w oparciu o innowacje jest bardziej ryzykowna, ale może w dłuższej perspektywie czasu generować znacznie więcej wpływów do budżetów publicznych w postaci podatków i innych rodzajów opłat. Oznacza to, że z jednej strony należy zadbać o swobodne procedury uruchomienia nowych przedsiębiorstw, ale także o swobodne procedury ogłoszenia upadłości i likwidacji przedsiębiorstw. Jednocześnie przed instytucjami publicznymi stoi zadanie promowania „niepowodzenia jako istotnego elementu w naturalnym procesie uczenia się ludzi i tym samym społeczeństwa".
- Publiczne nakłady na działalność badawczo-rozwojową powinny być z jednej strony wystarczające wysokie, aby osiągnąć masę krytyczną, z drugiej strony zaś skupione wokół określonych procesów badawczych tak, aby zapewnić efekt synergii. Oznacza to, że na tle szybkiego postępu technologicznego w dużych koncernach światowych, aby nadążyć do kolejnych generacji osiągnięć naukowych, potrzebne są nowe modele zarządzania krajowymi i regionalnymi systemami innowacji oraz jednostkami zajmującymi się innowacjami.
- Polityka wsparcia badań naukowych powinna być przewidywalna i stworzona w oparciu o wieloletnie założenia, co pozwoli instytucjom badawczym na średnio- i długookresowe planowanie strategicznych działań. Jednocześnie procesy foresightowe umożliwiają spojrzenie na wyzwania z różnych perspektyw i przygotowanie map drogowych, które uwzględniają różnorodne aktywności badawcze i innowacyjne.
- Stabilny i transparenty system zabezpieczenia własności intelektualnej jest niezbędnym warunkiem doprowadzenia do nowych form współpracy wokół strategicznych przedsięwzięć innowacyjnych. Oprócz regulacji prawnych, potrzebne są odpowiednie programy uświadamiające, edukacyjne i kompleksowego wsparcia procesowego, które zwrócą uwagę na możliwości i szanse pojawiające się przy uruchomieniu nowych form współpracy w gospodarce (platformy technologiczne, powiązanie kooperacyjne, konsorcja naukowo-przemysłowe).

Absorpcja innowacji

- Regulacje prawne powinny zagwarantować swobodne procesy współpracy między sektorem badawczo-rozwojowym i sektorem gospodarczym. Jednocześnie, instytucje badawcze powinny być wyposażone w odpowiedni sprzęt, pozwalający im wejść w

partnerstwa z przedsiębiorstwami na równych zasadach.

- Im szybszej innowatorzy i naśladowcy eksperymentują z nowymi rozwiązaniami, tym szybszej ludzie nastawieni pragmatycznie – którzy statystycznie mówiąc stanowią większość rynku - skłaniają się do wchłonięcia rozwiązań innowacyjnych. Innymi słowy, w tych społeczeństwach, w których mało jest innowatorów i naśladowców, instytucje publiczne powinny stać się przykładem stosując nowe rozwiązania innowacyjne.
- Regionalne specjalizacje mogą odrywać istotną rolę w międzynarodowych powiązaniach naukowo-technologicznych. Należy zachęcać wybitne regionalne instytucje badawcze do włączenia się w międzynarodowe programy badawcze. Dostęp jednostek naukowych do wiedzy na skalę międzynarodową pozwoli kreować efekt zwrotu do regionu, a następnie inicjować skuteczne procesy transferu technologii, w których to jednostki naukowe odgrywają kluczową rolę w zakresie dostosowania technologii i ich aplikacji do specyficznych potrzeb regionalnych przedsiębiorstw.
- W tych obszarach, w których postęp technologiczny jest znacznie zaawansowany poza regionem lub krajem, należy przygotować regionalne środowisko naukowe i gospodarcze do efektywnego zapoznania się z nowościami, skutecznego wchłonięcia i zastosowania nowych technologii i uruchomienia procesów uczenia się pozwalających na rozwój własnego know-how, a następnie uruchomienia własnych rozwiązań. Instytucje publiczne powinny zapewnić możliwości zapoznania się z trendami (foresight, trend-watch, benchmarking), eksperymentowania na poziomie grupowym (tematyczne programy w ramach powiązań kooperacyjnych) i szybkiego wdrożenia nowych rozwiązań (kredyt technologiczny, programy wsparcia finansowego nowych inwestycji).

Dyfuzja innowacji

- Ramy i regulacje prawne muszą być przede wszystkim transparentne i jednoznaczne, co pozwoli zagwarantować równe traktowanie firm na rynku. Jedynie uczciwa konkurencja pozwoli firmom podejmować ryzykowne działania innowacyjne, które często wymagają wieloletniego planowania.
- Zapewniając lepszy dostęp firm do rynkowych instrumentów finansowych wspierających działania innowacyjne w różnych fazach rozwoju, kreuje się w dłuższej perspektywie czasu zrównoważone fundamenty rynkowe w oparciu o budowę znaczenia wartości dodanej.
- Publiczne programy wsparcia powinny być przede wszystkim skierowane na zachęcanie małych i średnich firm, w tym młodych i nowopowstałych, do podejmowania odważnych kroków ku wdrożeniu innowacji. Oznacza to, iż należy kłaść nacisk na promowanie otwartych postaw wobec tego, co nowe i nieznane (kreatywność, ryzyko) oraz nowych form współpracy z otoczeniem (powiązania kooperacyjne, otwarta innowacja).

Kluczowe wyzwania w perspektywie 2010-2020

Definiując wizję województwa zachodniopomorskiego w 2020 roku, społeczność regionu określiła pożądany przyszły obraz stanu i procesów związanych z gospodarką regionu i zachowaniami społecznymi. Wizja ta koncentruje się wokół następujących kluczowych zagadnień:

- *łatwo dostępne, wykwalifikowane, innowacyjne zasoby ludzkie,*
- *wszechstronne możliwości rozwoju, zwłaszcza dla osób przedsiębiorczych, wykształconych i kreatywnych oraz dla małych i średnich podmiotów gospodarczych,*
- *nowoczesna i zróżnicowana gospodarka stawiająca na naukę i innowacyjność,*
- *pełne wykorzystanie potencjału specyficznych zasobów i branż gospodarczych funkcjonujących w regionie,*
- *rozwój nowych technologii,*
- *sprawny system pobudzania, transferu oraz promocji innowacji i postaw innowacyjnych,*
- *ośrodki badawczo-rozwojowe w Szczecinie i Koszalinie współpracujące z przedsiębiorstwami wytwarzającymi produkty wysokiej jakości, dzięki kadrze ciągle podnoszącej swe umiejętności i gotowej na zmiany, o wysokich kompetencjach technicznych i społecznych,*
- *zainteresowanie młodzieży naukami ścisłymi i kontynuację nauki na kierunkach technicznych i przyrodniczych na zachodniopomorskich uczelniach.*

W kontekście obecnej sytuacji regionu i wizji jego gospodarczego rozwoju przed województwem zachodniopomorskim w najbliższych 10 latach stoją trzy kluczowe wyzwania, którym powinno się sprostać na drodze do rozwoju innowacyjnej gospodarki. Są nimi:

1. *Świadomość i kompetencje innowacyjne,*
2. *Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej,*
3. *Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji.*

Jednocześnie rekomenduje się, aby region w najbliższej przyszłości dążył do sprecyzowania obszarów tematycznych, wokół których możliwe będzie koncentrowanie sił i środków. W okresie 2011-2013 przed Urzędem Marszałkowskim Województwa Zachodniopomorskiego oraz kluczowymi instytucjami otoczenia biznesu i instytucjami badawczo-rozwojowymi stoi ambitne i trudne zadanie zdefiniowania wąskich specjalizacji regionalnych oraz obszarów interwencji, które będą wspierane w perspektywie 2014-2020.

Wyzwanie 1: Świadomość i kompetencje innowacyjne

W poprzedniej Strategii Rozwoju Innowacyjności Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku, budowanie świadomości innowacyjnej wśród małych i średnich przedsiębiorstw uważano za kluczowe zadanie. Ówczesne diagnozy wskazywały na jej bardzo niski poziom i na fakt, iż firmy nie dostrzegały potrzeby prowadzenia czynnych działań innowacyjnych i korzyści z tym związanych.[146]

W 2009 roku badano poziom świadomości i podstaw wobec innowacyjności wśród grupy 1000 respondentów, w tym 600 przedstawicieli przedsiębiorstw, 107 przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu, 106 przedstawicieli jednostek naukowych, 97 przedstawicieli instytucji publicznych oraz 90 przedstawicieli mediów w Polsce. Z badań wynikało, iż ponad 83% traktuje innowacje jako szansę na poprawę sytuacji, a u prawie 60% innowacje wzbudzają ciekawość. Lęki i obawy wobec innowacji odczuwa 10% badanych. Większość rozumie pojęcie „innowacyjności" jako wprowadzenie do oferty nowego produktu lub technologii. Badane osoby łączyły również innowacyjność ze zmianami organizacyjnymi i marketingowymi. Tylko 2% wiązało innowacyjność z wykorzystaniem badań naukowych w praktyce.[147] Jednocześnie, 20% badanych przedsiębiorstw wskazała innowacyjność jako czynnik zwiększający ich konkurencyjność, a niewiele ponad 8% wymieniło kapitał ludzki oraz wiedzę, pomysły i kreatywność jako źródła budowania przewagi konkurencyjnej.[148]

W badaniu analizowano również podejmowane w Polsce inicjatywy o charakterze innowacyjnym. Wyniki w oparciu o badania ankietowe pokazują, że w regionie obserwuje się dużą aktywność w zakresie nowych wdrożeń innowacyjnych w ostatnich trzech latach. Ponad 1/3 respondentów stwierdziła, że wdrożono własne wyniki badań. Jednakże większość badanych jako wprowadzenie innowacji traktuje zakup nowych maszyn i urządzeń (82%).[149] Zarządy lub kierownictwo firm uważa się za zdecydowanie innowacyjne, aż 81% kadry zarządzającej jest we własnym mniemaniu inicjatorem innowacji w przedsiębiorstwie.

[146] Regionalna Strategia Innowacyjności w Województwie Zachodniopomorskim, ZARR SA, strona 24, wersja 3 stycznia 2005 roku
[147] Raport dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości z badania „Ocena poziomu świadomości i postaw wobec innowacyjności wśród grup docelowych planowanej kampanii promocyjnej" wykonany w ramach realizacji zamówienia pt. „Przygotowanie strategii działań promocyjnych i public relations do kampanii promującej postawy proinnowacyjne, opracowanie Opisu Przedmiotu Zamówienia na przeprowadzenie kampanii promocyjnej i public relations oraz pomoc ekspercka"; Autor: Piotr Ciacek, Konsultacje: dr Olaf Gajl, Realizacja Sp. z o.o., strona 3-4, Warszawa, 2009
[148] Ibidem, strona 5
[149] Ibidem

Istotną rolę w procesie rozwoju innowacyjności odgrywają bariery w jej wdrażaniu. Oprócz czynnika finansowego, do głównych barier wytypowanych w trakcie badań można zaliczyć[150]:

- brak dostępu do wiedzy,
- mentalność, strach przed ryzykiem i niechęć zmian,
- negatywny wpływ rozwiązań prawnych,
- brak wykwalifikowanej kadry.

Z kolei badanie pn.: „Analiza rynku regionalnego z obszaru popytu i podaży na finansowanie projektów innowacyjnych – międzynarodowych realizowanych przez MSP" przeprowadzone w styczniu 2010 r. na terenie województwa zachodniopomorskiego wśród 280 przedsiębiorstw pokazuje, że przedsiębiorcy często postrzegają innowację jako coś nowego, nieznanego, a co za tym idzie niekoniecznie pozytywnego. Ponadto, wielu przedsiębiorców wciąż nie rozumie pojęcia „innowacyjność". Skutkuje to niskim poziomem unowocześnienia i skupieniu się w rozwoju firmy głównie na maksymalizacji zysku i bieżącej działalności przedsiębiorstwa.[151]

W raporcie „Ocena stanu i skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim" dokonano weryfikacji czynników, które miały w ostatnich latach wpływ na podniesienie poziomu innowacyjności w regionie. Spośród 117 przedsięwzięć zidentyfikowanych przez wykonawców oceny[152] w 2009 r., aż 81 wpisywało się w co najmniej jeden cel operacyjny celu strategicznego 1, Wzrost świadomości innowacyjnej MSP Regionalnej Strategii Innowacyjności w województwie zachodniopomorskim do 2020 roku. Mimo relatywnie dużej aktywności ze strony instytucji otoczenia biznesu w zakresie zwiększenia świadomości innowacyjnej wśród małych i średnich przedsiębiorstw, większość działań podjętych w okresie 2005-2010 miała charakter projektowy. Ponadto brak koordynacji działań spowodowało rozdrobnienie inicjatyw, a w efekcie ograniczyło możliwości kreowania synergii.

[150] Raport dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości z badania „Ocena poziomu świadomości i postaw wobec innowacyjności wśród grup docelowych planowanej kampanii promocyjnej" wykonany w ramach realizacji zamówienia pt. „Przygotowanie strategii działań promocyjnych i public relations do kampanii promującej postawy proinnowacyjne, opracowanie Opisu Przedmiotu Zamówienia na przeprowadzenie kampanii promocyjnej i public relations oraz pomoc ekspercka"; Autor: Piotr Ciacek, Konsultacje: dr Olaf Gajl, Realizacja Sp. z o.o., strona 3-4, Warszawa, 2009

[151] JOSEFIN, Regional Market Study. Region: Zachodniopomorski, Polska Fundacja Przedsiębiorczości, strona 9, Szczecin, 2010

[152] Ocena stanu i skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim; Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość, dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego Szczecin, strona 37, 30 listopada 2009 r.

W aspekcie kreowania świadomości innowacyjnej eksperci uważają, iż[153]:

- Istnieje na rynku zapotrzebowanie na działania promujące innowacyjność. Stopniowo wzrasta ich ilość, przede wszystkim dzięki finansowaniu ze środków europejskich. Firmy oczekują większej interaktywności podczas spotkań, możliwości poruszenia problemów i dokonania wymiany doświadczeń,
- Promocja innowacyjności jest nierozerwalnie związana z edukacją, lecz w ostatnich latach zostało podjętych za mało działań w tym kierunku. Można jednak zaobserwować tworzenie się oddolnych inicjatyw młodzieżowych,
- Brakuje w regionie warunków dla podejmowania inicjatyw wokół promocji innowacyjności,
- Brakuje również systematycznej polityki promującej innowacyjność. Proponuje się uwzględnić podejście tematyczne wokół określonych obszarów, w których dokonuje się oceny sytuacji, a następnie inicjuje się procesy informacyjne i promocyjne, a także monitoruje się na bieżące efekty podejmowanych działań,
- Do tej pory za mało wykorzystano media w procesach promocji innowacji,
- Ciągle brakuje rozwiniętej kultury przedsiębiorczości i innowacji oraz postaw przedsiębiorczych,
- Za mało jest imprez promujących przedsiębiorstwa i ich osiągnięcia.

W zakresie promocji postaw przedsiębiorczych, innowacji i kreatywności w systemie edukacyjnym, obserwuje się wciąż za mało aktywności. Większość inicjatyw ma charakter oddolny, jest prowadzona na małą skalę i w ramach projektów. Obecny rozdzielony układ kompetencji na poszczególnych poziomach władz publicznych powoduje, iż pojedyncze gminy lub powiaty rzadko podejmują działania wsparcia w zakresie promocji przedsiębiorczości w szkołach im podległych. Z kolei w zakresie edukacji akademickiej najczęstszą formą działań jest wprowadzanie do programów studiów zajęć z zakresu przedsiębiorczości. Zajęcia te, poza kierunkami ekonomicznymi nie są obowiązkowe, w związku z tym zainteresowanie nimi jest bardzo zróżnicowane. Pracownicy uczelni mimo podejmowanych działań stosunkowo nisko oceniają świadomość studentów w zakresie problematyki takiej jak innowacyjność i transfer wiedzy.[154]

Przed województwem zachodniopomorskim stoją istotne wyzwania w obszarze „świadomość i kompetencje innowacyjne", gdyż:

- Struktura gospodarcza charakteryzuje się dużym rozdrobieniem, a podmioty gospodarcze nie są w stanie w pojedynkę udźwignąć koniecznych inwestycji, aby w przyszłości zagwarantować sobie dalszy rozwój. Istnieje zagrożenie marginalizacji

[153] Ocena stanu i skuteczności działań proinnowacyjnych w województwie zachodniopomorskim; Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość, dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego Szczecin, strona 44-48, 30 listopada 2009 r.

[154] Ibidem, strona 42

izolowanych i skoncentrowanych na przetrwanie przedsiębiorstw, a co za tym idzie fala niepowodzeń gospodarczych w kolejnych latach.

- Zmniejszy się liczba studentów na uczelniach wyższych w związku z nadchodzącym niżem demograficznym w tym przedziale wiekowym. Przy braku dostępu do wykwalifikowanej kadry na rynku pracy, przedsiębiorstwa będą zmuszone prowadzić innowacje procesowe oraz nowe modele biznesowe uwzględniając jednocześnie zwiększoną produktywność w oparciu o dostępne zasoby kadrowe.
- Szybko zmieniająca się sytuacja w gospodarce na arenie światowej dalej powodować będzie zmiany w procesach technologicznych i łańcuchach wartości. Wymaga to od pracowników i kadr zarządzających przedsiębiorstw umiejętności elastycznego dostosowania się do nowej rzeczywistości i gotowości do podejmowania zmian w firmie. Istotną rolę odgrywać będzie nastawienie kolejnych pokoleń młodych pracowników wobec procesów innowacyjnych. „Ryzyko", „niepewność", „przekształcenie", a także „szybki postęp", „szybki wzrost i upadek" – takie pojęcia coraz częściej pojawić się będą w ich codziennej rzeczywistości. W związku z powyższym należy stawiać na rozwój przedsiębiorczości i postawy innowacyjne w systemie edukacji.

Należy również zwrócić uwagę na fakt, iż wzrost innowacyjności będzie w coraz mniejszym stopniu koncentrować się w dużych firmach. Główne szanse i wyzwania „nowej gospodarki" wynikają z faktu, iż rewolucja w zakresie ICT oraz coraz silniejsze powiązanie wzrostu wydajności z innowacyjnością spowodowały spadek znaczenia tradycyjnie rozumianego efektu skali jako czynnika decydującego o sukcesie gospodarczym. Wiele procesów, które do niedawna wymagały zcentralizowanego zarządzania i dużej skali działalności pojedynczego przedsiębiorstwa, może być obecnie prowadzonych w równie efektywny sposób w dowolnej lokalizacji i w stosunkowo małej skali przez wiele firm, jeśli tylko uczestniczące w tych procesach podmioty są w stanie kooperować ze sobą w ramach sieci powiązań. W efekcie, sukces w gospodarce opartej na wiedzy zależy od umiejętności połączenia dwóch efektów: elastyczności charakterystycznej dla małych przedsiębiorstw z efektami skali wynikającymi z produktywnej współpracy. Oznacza to, iż coraz ważniejszą rolę w promowaniu innowacyjności i budowaniu wzrostu gospodarczego będą, również w Polsce, odgrywać małe i średnie przedsiębiorstwa wspierane siecią powiązań wewnętrznych (między sobą) i zewnętrznych (z innymi instytucjami).[155]

[155] Uwarunkowania przyszłego rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce: globalizacja, demografia i zmiany społeczno-gospodarcze w Polsce, Raport cząstkowy przygotowany przez konsorcjum: Ernst & Young Business Advisory, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, strona 40-41, Listopad 2009

Wyzwanie 2: Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej

Województwo zachodniopomorskie jest i będzie świadkiem istotnych przemian gospodarczych, w tym w branży stoczniowej, chemicznej, spożywczej i drzewnej. Należy skutecznie wykorzystać wiedzę i kompetencje, które powstały w wyniku wieloletnich aktywności gospodarczych. W oparciu o endogeniczny potencjał tkwiący w regionie należy wspierać ścisłą współpracę z zainteresowanymi podmiotami z różnych sektorów, aby rozpoznać problemy i wyzwania, a następnie wspólnie zastanowić się, jak utrzymać silną bazę przemysłową i bazę wiedzy oraz uczynić województwo zachodniopomorskie liderem w określonych niszach gospodarczych.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego kładzie nacisk na lepsze wykorzystanie endogenicznego potencjału regionów jako sposób zwiększenia ich konkurencyjności. W związku z tym, przyszłe programy wsparcia będą skierowane między innymi na rozwój badań stosowanych i komercjalizację technologii powiązanych przede wszystkim z regionalną specyfiką województw. Dotyczy to także tworzenia bazy dydaktycznej umożliwiającej zdobywanie wyższego wykształcenia zgodnego z kierunkami rozwoju regionu, sprzyjającego innowacyjności i kreatywności, wzmocnienia edukacji na poziomie wyższym i instytucji naukowo-badawczych. Przewiduje się, że polityka regionalna w zakresie innowacyjności wspierana środkami publicznymi odbywać się będzie w ścisłym powiązaniu z regionalnymi strategiami innowacji (RSI). Podkreśla się konieczność skupienia się na wsparciu ośrodków wzrostu i tych dziedzin, w których podmioty mogą osiągnąć wiodącą pozycję w Polsce, Europie i na arenie międzynarodowej. Polityka regionalna promować będzie większe wykorzystanie badań i technologii na rzecz rozwoju branż o najwyższym potencjale wzrostu oraz konkurencyjności w skali międzynarodowej oraz tworzących płaszczyznę dla powstawania innowacji.

Nowe podejście odchodzi od rozproszonego horyzontalnego wsparcia w kierunku bardziej skoncentrowanego działania wzmacniającego określone branże i obszary będące napędem rozwoju danego regionu. Słowa kluczowe to: platforma współpracy, konkurencja międzynarodowa, rozwój dziedzin kluczowych, wsparcie wiodących podmiotów. Województwo zachodniopomorskie musi zatem określić, w czym tkwi siła jego „regionalnej specyfiki", przygotować odpowiednie działania interwencyjne (narzędzia wsparcia), a następnie konsekwentnie wspierać rozwój określonych specjalizacji naukowych, technologicznych i produktowych w taki sposób, żeby w wyniku tych procesów powstały nowe rozwiązania innowacyjne, które mogą również znaleźć swoje zastosowania w innych obszarach gospodarczych i społecznych, niż w tych, w których powstały.

Od kompetencji, poprzez nowe procesy technologiczne do nowych zastosowań gospodarczych

Województwo zachodniopomorskie dysponuje wieloletnim doświadczeniem, kompetencjami i wiedzą związaną z branżą chemiczną, metalową i stoczniową. Obszarem innowacji technologicznych, a w konsekwencji produktowych łączących te przemysły są nowe technologie materiałowe, w szczególności technologie kompozytowe, polimerowe oraz technologie powlekania. Punktem wyjścia dla kreowania nowego profilu technologicznego regionu w oparciu o centra kompetencji (platformy współpracy między przemysłem a nauką) jest stopniowa zmiana podejścia do rozwoju technologicznego w przemyśle chemicznym, otwierającego drogę do tworzenia nowej generacji polimerów i kompozytów, a także farb, lakierów oraz innych powłok, co pozwoli:

- stworzyć nową ofertę produktową małych i średnich firm remontujących i budujących jednostki pływające,
- stworzyć nową ofertę produktową małych i średnich firm działających w branży konstrukcyjno-budowlanej,
- wspierać rozwój technologiczny szeroko rozumianego przemysłu drzewnego (konserwacja drewna, produkcja mebli, zabezpieczenie stolarki okiennej),
- wspierać rozwój technologiczny firm produkujących elementy konstrukcyjne elektrowni wiatrowych,

a w konsekwencji:

- pozwoli kreować wizerunek województwa zachodniopomorskiego jako regionu doskonałości technologicznej w zakresie konstrukcji stalowych, polimerowych i kompozytowych oraz powłok je zabezpieczających.

Innowacyjne rozwiązania w tym zakresie będą mogły zostać przeniesione poza region dodatkowo do branż takich jak: motoryzacja, lotnictwo, produkcja sprzętu AGD.

Proces ten będzie można powielać wokół innych obszarów i kompetencji, które wynikają z kolejnych przedsięwzięć analitycznych i foresigthowych prowadzonych w regionie.

Przed województwem zachodniopomorskim stoją istotne wyzwania w obszarze endogenicznego potencjału na rzecz specjalizacji regionalnych, gdyż:

- Branże od lat uznawane jako motor rozwoju gospodarczego regionu stają obecnie w obliczu coraz silniejszej konkurencji zewnętrznej oraz konieczności dokonywania głębokich przekształceń w obszarze ich działalności. Istotne będzie wykorzystanie doświadczeń, wiedzy oraz potencjału ludzkiego i technologicznego, aby stopniowo wejść w nowe procesy rozwoju specjalizacji regionalnych.
- W gospodarce światowej coraz częściej kreowane są nowe wartości wokół materialnych i niematerialnych rozwiązań innowacyjnych w nowych dziedzinach

technologicznych i rynkowych. Regionalne specjalizacje o wysokim potencjale wzrostu stawać się będą magnesem dla nowych działalności gospodarczych. Istotną rolę odgrywać będzie zacieśniona współpraca między regionalnymi aktorami, którzy będą potrafili skutecznie oceniać sytuację, wymieniać doświadczenia i angażować swoje zasoby w nowych procesach rozwoju technologicznego. Należy zatem wspierać powstawanie klastrów technologicznych i centrów kompetencji w oparciu o regionalne zespoły badawcze i przedsiębiorstwa w wąskich dziedzinach technologicznych i produktowych, które będą potrafiły skutecznie konkurować na arenie międzynarodowej.

Wyzwanie 3: Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji

Do tej pory polityka rozwoju nauki i jej finansowania leżała prawie wyłącznie w gestii państwa. Pierwsze oznaki decentralizacji narzędzi wsparcia rozwoju nauki pojawiły się wraz z uwzględnieniem w okresie 2007-2013 w Regionalnych Programach Operacyjnych możliwości finansowania małych projektów badawczych (badania celowe) - zgodnie z linią demarkacyjną. W tych samych programach operacyjnych przewidziano ponadto działania wspierające inwestycje w infrastrukturę badawczą uczelni wyższych i innych instytucji badawczych oraz instytucji otoczenia biznesu (centra transferu technologii, parki technologiczne). Powyższy fakt ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia projektowania regionalnych narzędzi interwencji w procesie budowania systemu innowacji.

Zgodnie z podejściem przedstawionym w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, konsekwentne rozbudowanie regionalnego systemu innowacji powinno sprzyjać rozwijaniu doskonałości i inteligentnej specjalizacji, zacieśnić współpracę między uczelniami, społecznością badawczą i biznesem, realizować wspólne planowanie, a także poprawić współpracę w obszarach tworzących wartość dodaną. Należy zatem wspierać rozwój infrastruktury naukowo-badawczej i edukacyjnej oraz działalności badawczo-rozwojowej jednostek naukowych i przedsiębiorstw, a także rozwoju instytucji otoczenia przedsiębiorstw zajmujących się transferem nowoczesnych technologii do gospodarki. Należy stworzyć system identyfikacji potrzeb technologicznych i innowacyjnych MSP, a także regionalny system wielokierunkowego transferu i komercjalizacji technologii oraz rozwiązań innowacyjnych. Niezbędne jest zwiększanie świadomości innowacyjnej MSP i stworzenie w regionie stałej platformy współpracy sektora B+R z gospodarką, w tym skutecznego systemu informacyjnego i systemu kojarzenia popytu z podażą usług B+R.

Umiejętne wykorzystanie lokalnego potencjału absorpcji innowacji na rzecz rozwoju nowych rozwiązań inżynierskich i technologicznych na przykładzie sektora transportu i logistyki

W województwie zachodniopomorskim funkcjonują wszystkie stosowane współcześnie na masową skalę systemy transportowe: powietrzne, morskie i lądowe. Ich obsługa od wielu lat jest domeną licznych przedsiębiorstw zlokalizowanych w regionie, a uczelnie wyższe angażują się w prace eksperckie i badawcze z tym związane. Jednocześnie, obecnie w gospodarce stawia się coraz wyższe wymagania technologiczne związane z szybkością, bezpieczeństwem i redukcją kosztochłonności obsługi logistycznej. Mamy do czynienia już nie tylko z rozwojem infrastruktury technicznej przeładunków, ale przede wszystkim ze zintegrowanymi systemami zarządzania logistycznego bazującymi na automatyce, elektronice, geolokalizacji i informatyce. Dodatkowo, mający powstać w niedalekiej przyszłości gazoport stwarza szansę rozwoju kompetencji związanych z obsługą przedsięwzięć strategicznych z punktu widzenia polityki państwa.

Województwo zachodniopomorskie jest doskonałym „obszarem pilotażowym" dla projektowania i wdrażania nowych zintegrowanych rozwiązań zarówno inżynieryjnych, jak i biznesowych w logistyce. Połączenie wiedzy technicznej i organizacyjnej związanej z różnymi formami transportu z wiedzą informatyczną i z zakresu automatyki oraz geolokalizacji jest punktem wyjścia dla:

- tworzenia nowych rozwiązań wdrażanych w regionie,
- sprzedaży rozwiązań systemowych do innych światowych „węzłów" logistycznych,
- tworzenia nowej oferty produktowej dla firm logistycznych;

co w konsekwencji:

- pozwoli wykorzystać sprawdzone w regionie rozwiązania do tworzenia produktów oferowanych na rynkach międzynarodowych.

Innowacyjne rozwiązania w tym zakresie będą mogły zostać przeniesione dodatkowo do branż, w których firmy posiadają rozbudowane systemy zarządzania produkcją.

Proces ten można powielać w innych obszarach, w których pojawiają się możliwości kreowania projektów pilotażowych w oparciu o procesy absorpcyjne, testujące i kreujące nowe rozwiązania.

Rosnąca konkurencja między krajami rozwijającymi się a Unią Europejską powodować będzie w kolejnej dekadzie stopniowe ograniczenie dominującej pozycji krajów Unii Europejskiej w tradycyjnych obszarach przemysłu. Pojawiać się będą niespotykane dotychczas rodzaje działalności przemysłowej związane z nowymi produktami i usługami, które wynikają z nowych potrzeb społeczeństwa oraz z rozwoju technologii w nowych

dziedzinach badawczych. Klastry i inne formy powiązań kooperacyjnych w gospodarce są uważane za istotne procesy rozwoju polskiej gospodarki. Na poziomie krajowym przewiduje się w przyszłości wsparcie dla klastrów o największym potencjale konkurencyjnym. W województwie zachodniopomorskim prowadzone są działania na rzecz rozwoju klastrów, przede wszystkim przez uczelnie wyższe i instytucje otoczenia biznesu, nieraz w oparciu o oddolne inicjatywy inicjowane przez samych przedsiębiorców. Współpraca między przedsiębiorstwami w ramach inicjatyw klastrowych charakteryzuje się jednak wciąż dużą dozą ostrożności. Współpraca technologiczna i stricte biznesowa jest nadal rzadkością. Rozdrobniona struktura gospodarcza nie ułatwia budowy silnych platform współpracy wokół kilku kluczowych graczy. Dlatego też stosunkowo istotne będzie podjęcie działań animacyjnych i promujących współpracę, a także budujących pozytywny klimat wokół wprowadzania zmian innowacyjnych.

Europejska agenda cyfrowa szansą dla przedsiębiorstw branży IT w województwie zachodniopomorskim

Chiny wyprzedziły Japonię jako drugie mocarstwo ekonomiczne na świecie. Unia Europejska musi dalej inwestować w upowszechnienie szybkiego Internetu i umożliwienie gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego. Będziemy świadkami pojawienia się coraz to większej ilości nowoczesnych usług *on-line* (takich, jak e-administracja, e-zdrowie, inteligentny dom, umiejętności informatyczne, bezpieczeństwo). Obecny potencjał firm IT, uczelni wyższych i instytucji otoczenia biznesu w województwie zachodniopomorskim stwarza szansę rozwoju nowych usług i produktów dla polskiego i zagranicznego rynku. Należy dalej wspierać procesy współpracy w powiązaniach kooperacyjnych (klaster, uczelniane centra kompetencji, parki technologiczne), a także drogą przetargów publicznych stworzyć pokazowe projekty pilotażowe w sektorze publicznym.

Również inwestycje zagraniczne w Polsce, będące ważnym źródłem kapitału i know-how, w znacznym stopniu przyczyniają się do tworzenia i rozprzestrzeniania innowacji oraz pozwalają na zwiększenie zatrudnienia i kreowanie warunków dla wzrostu gospodarczego. W krajowych dokumentach strategicznych zwraca się uwagę na lepsze wykorzystanie inwestycji dla wzmocnienia zdolności do kooperacji firm z danego obszaru z uwzględnieniem zasad pomocy publicznej oraz tworzenie w ośrodkach naukowych i przedsiębiorstwach warunków dla wykorzystania inwestycji dla tworzenia i wprowadzenia rozwiązań innowacyjnych.

Przedsiębiorstwa działające na terenach specjalnych stref ekonomicznych, a także średnie i duże przedsiębiorstwa z siedzibą w województwie zachodniopomorskim, nierzadko współpracują w relacjach międzynarodowych, są zatem świadkami zmian technologicznych i procesowych na świecie. Z jednej strony działają ściśle według wytycznych wewnątrz

korporacji lub grup kapitałowych i związku z tym prowadzą zamkniętą politykę rozwoju. Z drugiej strony zaś szukają lokalnych i regionalnych podwykonawców (w postaci zespołów badawczych, projektowych lub wyspecjalizowanych przedsiębiorstw) w celu ciągłego obniżania kosztów produkcji. Decyzje lokalizacyjne i związane z utrzymaniem danej inwestycji w określonej lokalizacji, nieraz związane są z obecnością w regionie sprawnej sieci współpracy z podwykonawcami. Ci ostatni muszą jednak nadążać za nowymi standardami rynkowymi i technologicznymi, co często związane jest z dokonywaniem nowych inwestycji, przekwalifikowaniem pracowników i podjęciem nowych ryzyk innowacyjnych.

Absorpcja technologii a następnie dyfuzja wiedzy w zakresie alternatywnych źródeł energii
w układzie ponadregionalnym

Województwo zachodniopomorskie od wielu lat rozpoznawane jest w Polsce jako region, w którym rozwija się wiedza związana z technologiami wykorzystania energii wiatru oraz biomasy. Dzieje się tak przede wszystkim dzięki dynamice grupy małych i średnich firm stopniowo rozwijających swoje aktywności w tych dziedzinach. Rozwojowi temu sprzyjają korzystne warunki geograficzne – zarówno układ wiatrów korzystny dla potencjalnych farm wiatrowych, jak i zagospodarowanie i użytkowanie przestrzeni zapewniające bliskość surowców do produkcji biomasy. Ponadto, bliskość regionów niemieckich Meklemburgii-Pomorza Przedniego i Brandenburgii, które również dynamicznie rozwijają swoje kompetencje w tym zakresie, zwiększa możliwości transferu niezbędnej wiedzy. Współpraca międzyregionalna, międzyuczelniana i przemysłowa może w kolejnych latach pozwolić na uruchomienie produkcji podzespołów i urządzeń, które plasowane będą na rynkach międzynarodowych. Punktem wyjścia dla tak pojmowanych działań jest wykorzystanie dorobku rodzimych firm i zagranicznych inwestorów w zakresie konstruowania i produkcji podzespołów do farm wiatrowych oraz urządzeń do produkcji biomasy.

Przed województwem zachodniopomorskim stoją istotne wyzwania w zakresie regionalnego systemu na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji, gdyż:

- W zakresie tworzenia innowacji spodziewać się można wzrostu ryzyka niepowodzenia w poszczególnych fazach od odkreślenia szans rynkowych, przez prace badawcze, testowanie nowych rozwiązań (gotowość technologiczna) i ich przygotowanie w odpowiednim czasie do komercjalizacji (gotowość wdrożeniowa). Istotnym czynnikiem jest zatem wsparcie przedsiębiorstw przez silnych partnerów w postaci instytucji otoczenia biznesu oraz instytucji badawczo-rozwojowych. Jednocześnie, dzięki współpracy w ramach klastrów i innych sieci współpracy możliwe jest zmniejszenie poziomu ryzyka inwestycyjnego poprzez wspólne angażowanie się w nowe przedsięwzięcia naukowe, technologiczne i biznesowe. Technologie informatyczne pozwolą na inicjowanie nowych platform współpracy w

ramach łańcuchów dostaw. Tzw. „user-driven-innovation", a także „wspólne projektowanie" oraz „reversed engineering" powodować będzie, iż podwykonawcy muszą występować w łańcuchach dostaw na jak najwcześniejszych etapach. Nie wystarczy dostarczyć półprodukt lub daną usługę. Klienci przemysłowi oczekiwać będą od swoich kluczowych dostawców, iż będą się oni dzielić wiedzą w nowych procesach innowacyjnych.

- Dyfuzja innowacji coraz bardziej będzie związana z odpowiednim wyczuciem czasu i sposobem wprowadzania nowych rozwiązań innowacyjnych na rynku. Obecnie zaobserwować można nowe modele biznesu wykorzystywane przez przedsiębiorstwa w celu szybszego dotarcia do klienta, lepszego opanowania struktur kosztów i bycia efektywniejszym od konkurentów. Oprócz dostępu do kapitału na prowadzenie nowych wdrożeń, istotne będą kompetencje i umiejętności pracowników przedsiębiorstw w przekształcaniu modelu biznesu. W tym zakresie można spodziewać się wzrostu znaczenia innowacji organizacyjnych i rynkowych w procesach rozwoju przedsiębiorstw. Istotne stają się zatem nowe usługi specjalistyczne oferowane przez instytucje otoczenia biznesu.
- Nowoczesne społeczeństwo jest społeczeństwem otwartym na rozwiązania innowacyjne. Gospodarka oparta na wiedzy może rozwijać się tylko w oparciu o społeczeństwo otwarte na wiedzę. Ponadto, umiejętne absorbowanie nowych rozwiązań przez rynek (szeroko rozumiane) pozwoli na kreowanie nowych zachowań społecznych i gospodarczych, które z kolei otwierają drogę dla procesów uczenia się i kreowania własnych rozwiązań. To właśnie obszary dysponujące odpowiednim nastawieniem na nowości i potencjałem o odpowiedniej „masie krytycznej" stają się terenami doświadczalnymi dla producentów technologii na świecie. Województwo zachodniopomorskie posiada co najmniej dwa obszary, w których takie procesy mogą zostać zainicjowane w przyszłości: turystyka, logistyka i transport.
- Zgodnie z obecnymi założeniami europejskich i krajowych dokumentów strategicznych, środki publiczne powinny zostać w coraz większym stopniu przeznaczone na działania związane z tworzeniem wartości dodanej. Narzędziem do osiągnięcia tego celu będzie skuteczny regionalny system innowacji tworzący całość interakcji między różnymi podmiotami.

Wizja innowacyjnego rozwoju województwa zachodniopomorskiego 2020

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego wytycza kierunek innowacyjnego rozwoju województwa w oparciu o istotne procesy, które należałoby uruchomić i wspierać przy współudziale podmiotów gospodarczych, instytucji badawczo-rozwojowych, instytucji otoczenia biznesu oraz władz samorządowych wokół 3 kluczowych wyzwań w perspektywie 2011-2020r.

Działania skoncentrowane na procesach pobudzania aktywności poszczególnych środowisk w procesach tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji wokół endogenicznego potencjału wzrostu oraz specjalizacji regionalnych, umożliwią osiągnięcie wartości dodanej w gospodarce województwa zachodniopomorskiego w najbliższych 10 latach, a w konsekwencji zrealizowanie głównych założeń wizji sformułowanej w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020r.

Cele strategiczne i operacyjne, kierunki działań

Regionalna Strategia Innowacji uwzględnia główne założenia strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Cele strategiczne i operacyjne wychodzą naprzeciw istotnym wyzwaniom w trzech obszarach zgodnie z następującym układem:

Kluczowe wyzwania dla regionu	*Na których obszarach należy skoncentrować uwagę w najbliższych 10 latach i proponować wsparcie w celu osiągnięcia innowacyjnego rozwoju regionu?*
Cele strategiczne	*Co chcemy osiągnąć w danym obszarze, aby zapewnić innowacyjny rozwój regionu?*
Cele operacyjne	*W jaki sposób chcemy osiągnąć cele strategiczne?*
Kierunki działań	*Co należałoby zrobić, aby zrealizować cele operacyjne?*

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 20. Struktura celów strategicznych i operacyjnych

Obszary	Świadomość i kompetencje innowacyjne	Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej	Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji
Cele strategiczne	Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych społeczeństwa oraz przedsiębiorstw	Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji
Cele operacyjne	Pobudzanie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy	Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu

Spójność RSI WZ na lata 2011-2020 z SRWZ

Projekt aktualizacji programu rozwoju pn. „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2011-2020" został przygotowany w duchu i zgodności ze zaktualizowaną w 2010 Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, uwzględniając zapisy poszczególnych celów strategicznych, kierunkowych i działań, które są w szczególności istotne dla sfery innowacyjnego rozwoju regionu. Poniższa tabela prezentuje spójność dokumentów.

RSI WZ na lata 2011-2020	Zgodność z zapisami w SRWZ
1. Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych społeczeństwa oraz przedsiębiorstw	***Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania*** ***Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności***
1.1. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie	Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki Cel kierunkowy 5.5: Budowanie społeczeństwa informacyjnego
1.1.1. Skoordynowana promocja innowacyjności	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania*

1.1.2. *Pobudzanie kreatywności i przedsiębiorczości poprzez programy edukacyjne*	*Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Zwiększanie świadomości innowacyjnej przedsiębiorstw i instytucji oraz kreowanie postaw i rozwiązań proinnowacyjnych* *Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości* *Działanie: Promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie dostępu do specjalistycznej pomocy doradczej i informacji dla przedsiębiorstw i osób podejmujących lub przekształcających działalność gospodarczą* *Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki* *Działanie: Podnoszenie jakości, atrakcyjności i dostępności nauczania na wszystkich poziomach edukacji, w szczególności matematyki, nauk przyrodniczych i kierunków technicznych, w tym wspieranie kształcenia zamawianego, tworzenie programów stypendialnych i wyrównawczych* *Działanie: Promocja i wspieranie staży i szkoleń praktycznych pomiędzy przedsiębiorstwami i uczelniami* *Cel kierunkowy 5.5: Budowanie społeczeństwa informacyjnego* *Działanie: Powszechna edukacja teleinformatyczna na wszystkich poziomach nauczania i w odniesieniu do wszystkich grup ludności, przełamywanie przyzwyczajeń i stereotypów w tej dziedzinie rozwój e-usług, e-handlu i innych działań wykorzystujących zaawansowane technologie IT.*
1.2. Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji	1.3. Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania 1.4. Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki 1.5. Cel kierunkowy 1.6: Restrukturyzacja i rozwój produkcji rolnej i rybactwa 1.6. Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności 1.7. Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki 1.8. Cel kierunkowy 5.5: Budowanie społeczeństwa informacyjnego

1.2.1. Doradztwo, szkolenia oraz instrumenty wymiany informacji dla przedsiębiorstw	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Zwiększanie świadomości innowacyjnej przedsiębiorstw i instytucji oraz kreowanie postaw i rozwiązań proinnowacyjnych* *Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki* *Działanie: Wzmacnianie potencjału adaptacyjnego kadr w przedsiębiorstwach poprzez wdrażanie nowych rozwiązań w zakresie organizacji i form pracy, zarządzania zmianą gospodarczą, promocji podnoszenia kwalifikacji zawodowych, społecznej odpowiedzialności biznesu* *Cel kierunkowy 5.5: Budowanie społeczeństwa informacyjnego* *Działanie: Powszechna edukacja teleinformatyczna na wszystkich poziomach nauczania i w odniesieniu do wszystkich grup ludności, przełamywanie przyzwyczajeń i stereotypów w tej dziedzinie rozwój e-usług, e-handlu i innych działań wykorzystujących zaawansowane technologie IT.*
1.2.2. Finansowanie projektów pilotażowych w zakresie wprowadzania zmian innowacyjnych w przedsiębiorstwach	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno- komunikacyjnych przez przedsiębiorstwa oraz tworzenie autonomicznych i systemowych bezpiecznych sieci i systemów informatycznych* *Cel kierunkowy 1.6: Restrukturyzacja i rozwój produkcji rolnej i rybactwa* *Działanie: Restrukturyzacja działalności rolniczej i rybackiej poprzez jej rozszerzanie m.in. o usługi turystyczne wdrażanie nowych form produkcji rolnej, nowoczesnych technologii, upraw do celów niespożywczych*

1.3. Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy	Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki Cel kierunkowy 5.4: Rozwój szkolnictwa zawodowego zgodnie z potrzebami gospodarki
1.3.1. Promocja innowacyjnego potencjału regionu	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości* *Działanie: Opracowanie i wdrażanie narzędzi przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie lokalnym i wojewódzkim*
1.3.2. Wsparcie mechanizmów pozyskiwania kadr innowacyjnej gospodarki	*Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki* *Działanie: Promocja i wspieranie staży i szkoleń praktycznych pomiędzy przedsiębiorstwami i uczelniami* *Cel kierunkowy 5.4: Rozwój szkolnictwa zawodowego zgodnie z potrzebami gospodarki* *Działanie: Stworzenie i wdrożenie systemu identyfikacji kierunków kształcenia zawodowego zgodnych z potrzebami gospodarki regionu* *Działanie: Dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy przez współpracę z pracodawcami i instytucjami rynku pracy, wyposażenie w sprzęt dydaktyczny, podnoszenie jakości praktyk i staży zawodowych*
2. Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa	**Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania** **Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności**

2.1. Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu	Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania Cel kierunkowy 1.2: Wzrost konkurencyjności województwa w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości
2.1.1. Identyfikacja kierunków zmian na rzecz budowy specjalizacji regionalnych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.2: Wzrost konkurencyjności województwa w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym* *Działanie: Budowa powiązań gospodarczych turystyki z rolnictwem, rybactwem, leśnictwem, gospodarką portową oraz innymi sektorami w oparciu o racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych* *Działanie: Rozwój markowych produktów turystycznych* *Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości* *Działanie: Opracowanie i wdrażanie narzędzi przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie lokalnym i wojewódzkim*
2.1.2. Promowanie specjalizacji regionalnych w środowiskach gospodarczych, naukowych i samorządowych	
2.2. Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki Cel kierunkowy 1.5: Zintegrowana polityka morska Cel kierunkowy 1.6: Restrukturyzacja i rozwój produkcji rolnej i rybactwa Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki

2.2.1. Przygotowanie i wdrożenie programów rozwoju dla zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.5: Zintegrowana polityka morska* *Działanie: Restrukturyzacja przedsiębiorstw gospodarki morskiej* *Działanie: Rozwój lądowo-morskich łańcuchów transportowych, wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych w transporcie ładunków oraz przenoszenie potoków ładunkowych z lądu na wodę* *Cel kierunkowy 1.6: Restrukturyzacja i rozwój produkcji rolnej i rybactwa* *Działanie: Wspólne przedsięwzięcia przedsiębiorstw z branży rolnej i rybołówstwa z jednostkami naukowo-badawczymi i instytucjami odpowiedzialnymi za rozwój regionalny* *Działanie: Rozwój grup producenckich, rozwiązań kooperacyjnych, logistyczno-dystrybucyjnych, w sferze produkcji rolnej oraz sieciowej współpracy związanej z produkcją rolną i rybołówstwem* *Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki* *Działanie: Podnoszenie umiejętności pracowników placówek badawczo-rozwojowych w zakresie komercjalizacji rezultatów prac badawczych, np. stypendia dla doktorantów*
2.2.2. Budowanie konsorcjów naukowo-gospodarczych w oparciu o liderów naukowych i gospodarczych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Komercjalizacja i wdrażanie produktów i technologii, promocja wynalazków i patentów* *Działanie: Rozwój powiązań przedsiębiorstw i instytucji z*

2.2.3. Wspieranie rozwoju badań stosowanych i komercjalizacji technologii	*partnerami gospodarczymi oraz ośrodkami naukowobadawczymi o potencjale innowacyjnym* *Cel kierunkowy 1.5: Zintegrowana polityka morska* *Działanie: Restrukturyzacja przedsiębiorstw gospodarki morskiej* *Działanie: Rozwój lądowo-morskich łańcuchów transportowych, wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych w transporcie ładunków oraz przenoszenie potoków ładunkowych z lądu na wodę* *Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki* *Działanie: Zakładanie innowacyjnych przedsiębiorstw przez naukowców (firmy typu spin-off) i absolwentów uczelni*
2.2.4. Dostosowanie programów kształcenia do procesów budowy specjalizacji regionalnych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Rozwój oferty edukacyjnej i dostępności szkolnictwa wyższego na całym obszarze województwa* *Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki* *Działanie: Podnoszenie jakości, atrakcyjności i dostępności nauczania na wszystkich poziomach edukacji, w szczególności matematyki, nauk przyrodniczych i kierunków technicznych, w tym wspieranie kształcenia zamawianego, tworzenie programów stypendialnych i wyrównawczych* *Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki* *Działanie: Promocja i wspieranie staży i szkoleń praktycznych pomiędzy przedsiębiorstwami i uczelniami*

2.2.5. Finansowanie infrastruktury służącej badaniom i wdrażaniu technologii w procesach budowy specjalizacji regionalnych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Rozwój bazy badawczo-rozwojowej i jej ścisłych związków z gospodarką regionu wraz z systemem monitoringu i transferu technologii*
3. Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	**Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania** **Cel strategiczny 2: Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu** **Cel strategiczny 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami** **Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności**
3.1. Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	Cel strategiczny 2: Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu Cel kierunkowy 2.2: Wzmacnianie rozwoju narzędzi wsparcia biznesu
3.1.1. Rozwijanie kompetencji podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	*Cel strategiczny 2: Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu* *Cel kierunkowy 2.2: Wzmacnianie rozwoju narzędzi wsparcia biznesu* *Działanie: Dostosowanie oferty i działań instytucji otoczenia biznesu do potrzeb przedsiębiorstw* *Działanie: Budowa proinnowacyjnych mechanizmów wsparcia finansowego, prawnego i organizacyjnego dla przedsiębiorstw,*
3.1.2. Wzmacnianie instrumentów finansowania innowacji	

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

3.1.3. Współpraca podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	*w tym funduszy pożyczkowych, poręczeniowych i venture-capital, inkubatorów akademickich i technologicznych*
3.2. Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych	Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki Cel strategiczny 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami Cel kierunkowy 4.1: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki
3.2.1. Finansowanie rozbudowy i modernizacji infrastruktury instytucji badawczo-rozwojowych prowadzącej do rozszerzenia lub poprawienia jakości współpracy z przedsiębiorstwami	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Rozwój bazy badawczo-rozwojowej i jej ścisłych związków z gospodarką regionu wraz z systemem monitoringu i transferu technologii*

3.2.2. Koordynacja wielodyscyplinarnej współpracy zespołów badawczych	*Cel strategiczny 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami* *Cel kierunkowy 4.1: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego* *Działanie: Rozwój badań naukowych w priorytetowych obszarach tematycznych dla technologii środowiskowych określonych przez Komisję Europejską (ochrona zasobów wód, ochrona powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, zrównoważona produkcja i konsumpcja* *Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.1: Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki* *Działanie: Podnoszenie umiejętności pracowników placówek badawczo-rozwojowych w zakresie komercjalizacji rezultatów prac badawczych, np. stypendia dla doktorantów*
3.2.3. Finansowanie centrów kompetencji współpracujących z przedsiębiorstwami	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Komercjalizacja i wdrażanie produktów i technologii, promocja wynalazków i patentów*
3.2.4. Wspieranie współpracy instytucji badawczo-rozwojowych z wiodącymi instytucjami z innych regionów Polski i krajów Unii Europejskiej, w tym w szczególności z obszarów Partnerstwa Odry oraz regionu Morza Bałtyckiego	*Cel strategiczny 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami* *Cel kierunkowy 4.1: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego* *Działanie: współpraca placówek naukowych, ośrodków badawczych i podmiotów gospodarczych w zakresie kreowania i wdrażania nowych rozwiązań z dziedziny ochrony środowiska w tym zużycia energii, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, zmniejszania energochłonności wyrobów*

3.3. Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji	Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości Cel strategiczny 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami Cel kierunkowy 4.3: Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii
3.3.1. Identyfikacja projektów pilotażowych w obszarach o największym potencjale wzrostu	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Rozwój powiązań przedsiębiorstw i instytucji z partnerami gospodarczymi oraz ośrodkami naukowobadawczymi o potencjale innowacyjnym*
3.3.2. Promowanie i wspieranie współpracy przedsiębiorstw i instytucji badawczo-rozwojowych przy tworzeniu konsorcjów realizujących projekty pilotażowe	*Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości* *Działanie: Wspieranie i rozwoju inicjatyw klastrowych, samorządu gospodarczego, porozumień branżowych, partnerstw lokalnych oraz innych form integracji działań i potencjału gospodarczego* *Działanie: Opracowanie i wdrażanie narzędzi przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie lokalnym i wojewódzkim* *Cel strategiczny 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami* *Cel kierunkowy 4.3: Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii* *Działanie: Rozwój podmiotów gospodarczych działających na rzecz wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz ich współpracy z instytucjami nauki i samorządami lokalnymi*
3.3.3. Finansowanie projektów pilotażowych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania*

3.3.4. Systemowe wykorzystanie efektów projektów pilotażowych	*Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Komercjalizacja i wdrażanie produktów i technologii, promocja wynalazków i patentów* *Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości* *Działanie: Wspieranie i rozwoju inicjatyw klastrowych, samorządu gospodarczego, porozumień branżowych, partnerstw lokalnych oraz innych form integracji działań i potencjału gospodarczego*
3.4. Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych	Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości Cel kierunkowy 1.6: Restrukturyzacja i rozwój produkcji rolnej i rybactwa Cel strategiczny 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami Cel kierunkowy 4.1: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego
3.4.1. Pobudzanie aktywności naukowej i gospodarczej w nowych dziedzinach wynikających z wyzwań społecznych i gospodarczych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Rozwój powiązań przedsiębiorstw i instytucji z partnerami gospodarczymi oraz ośrodkami naukowobadawczymi o potencjale innowacyjnym* *Cel strategiczny 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami* *Cel kierunkowy 4.1: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego* *Działanie: Rozwój badań naukowych w priorytetowych obszarach tematycznych dla technologii środowiskowych określonych przez Komisję Europejską (ochrona zasobów wód, ochrona powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, zrównoważona produkcja i konsumpcja*

3.4.2. Wspieranie tworzenia i funkcjonowania inicjatyw klastrowych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Rozwój powiązań przedsiębiorstw i instytucji z partnerami gospodarczymi oraz ośrodkami naukowobadawczymi o potencjale innowacyjnym* *Cel kierunkowy 1.2: Wzrost konkurencyjności województwa w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym* *Działanie: Budowa powiązań gospodarczych turystyki z rolnictwem, rybactwem, leśnictwem, gospodarką portową oraz innymi sektorami w oparciu o racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych* *Cel kierunkowy 1.3: Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości* *Działanie: Wspieranie i rozwoju inicjatyw klastrowych, samorządu gospodarczego, porozumień branżowych, partnerstw lokalnych oraz innych form integracji działań i potencjału gospodarczego* *Cel kierunkowy 1.6: Restrukturyzacja i rozwój produkcji rolnej i rybactwa* *Działanie: Rozwój grup producenckich, rozwiązań kooperacyjnych, logistyczno-dystrybucyjnych, w sferze produkcji rolnej oraz sieciowej współpracy związanej z produkcją rolną i rybołówstwem*
3.4.3. Finansowanie projektów badawczych, szkoleniowych i inwestycyjnych realizowanych w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.1: Wzrost innowacyjności gospodarki* *Działanie: Rozwój powiązań przedsiębiorstw i instytucji z partnerami gospodarczymi oraz ośrodkami naukowobadawczymi o potencjale innowacyjnym*

3.5. Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu	Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania Cel kierunkowy 1.4: Wspieranie wzrostu eksportu Cel strategiczny 2: Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu Cel kierunkowy 2.1: Podnoszenie atrakcyjności i spójności oferty inwestycyjnej regionu oraz obsługi inwestorów Cel kierunkowy 2.3: Tworzenie i rozwój stref aktywności inwestycyjnej Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności Cel kierunkowy 5.4: Rozwój szkolnictwa zawodowego zgodnie z potrzebami gospodarki
3.5.1. Rozwój systemu informacji o regionalnych zasobach kooperacyjnych w procesie współpracy z inwestorami zewnętrznymi	*Cel strategiczny 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania* *Cel kierunkowy 1.4: Wspieranie wzrostu eksportu* *Działanie: Tworzenie i rozwój mechanizmów gospodarczej współpracy międzynarodowej poprzez monitorowanie i identyfikację trendów gospodarczych, tworzenie i rozwój baz danych ekspertów*

3.5.2. Finansowanie procesów adaptacyjnych i rozwojowych wśród podmiotów uczestniczących w łańcuchach kooperacyjnych	*Cel strategiczny 2: Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu* *Cel kierunkowy 2.1: Podnoszenie atrakcyjności i spójności oferty inwestycyjnej regionu oraz obsługi inwestorów* *Działanie: Rozwój i usprawnienie regionalnych narzędzi promocji i obsługi inwestycyjnej* *Cel kierunkowy 2.3: Promocja stref aktywności inwestycyjnych oraz aktywne pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych* *Cel strategiczny 5: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności* *Cel kierunkowy 5.4: Rozwój szkolnictwa zawodowego zgodnie z potrzebami gospodarki* *Działanie: Stworzenie i wdrożenie systemu identyfikacji kierunków kształcenia zawodowego zgodnych z potrzebami gospodarki regionu* *Działanie: Dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy przez współpracę z pracodawcami i instytucjami rynku pracy, wyposażenie w sprzęt dydaktyczny, podnoszenie jakości praktyk i staży zawodowych*

Obszar 1: Świadomość i kompetencje innowacyjne

Cel strategiczny:

1. *Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych społeczeństwa oraz przedsiębiorstw*

W rankingach poziomu innowacyjności województwo zachodniopomorskie ma jedno z ostatnich miejsc wśród pozostałych regionów. Nie należy interpretować tego jednoznacznie negatywnie, gdyż region dysponuje nieco innymi zasobami i potencjałem, niż na przykład województwo mazowieckie, śląskie, dolnośląskie, czy małopolskie. Negatywny jest fakt, iż do tej pory nie do końca potrafiono skutecznie wykorzystać tkwiący w regionie potencjał. Wysoki poziom przedsiębiorczości z jednej strony daje powód do dumy, gdyż mieszkańcy wykazują się zaradnością. Z drugiej zaś strony rozdrobienie inicjatyw gospodarczych nie pozwala wyróżnić się na rynku, który coraz bardziej cechuje się silną konkurencją międzynarodową.

Aby zmierzyć się z istotnymi wyzwaniami związanymi ze zmianami demograficznymi, z odpływem wykwalifikowanych osób do krajów zachodnich lub do innych regionów Polski, a także ze zmianami gospodarczymi, należy postawić na inwestycje w ludzi kreatywnych, przedsiębiorczych, otwartych na zmiany i nastawionych na innowacje. Z jednej strony trzeba ich inspirować do działania, z drugiej zaś należy dać im szansę wykazania się, czy to we własnym zakresie poprzez wsparcie w tworzeniu innowacyjnych firm, czy to w ramach swoich umiejętności zawodowych w przedsiębiorstwach regionu. W związku z powyższym tak istotną rolę odgrywa odpowiednia kultura innowacyjna w przedsiębiorstwach, pozwalająca na rozwój kreatywności i inspirowanie zmian.

W kolejnych dziesięciu latach pobudzanie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie województwa zachodniopomorskiego powinno być stałym elementem wpisanym w działalność jednostek samorządu terytorialnego, jak i instytucji otoczenia biznesu. Bez otwartości społeczeństwa regionu na nowe pomysły i wyzwania, działania innowacyjne będą zawsze odbierane jako ryzykowne i nie do zaakceptowania. Dlatego istotnym staje się budowa odpowiedniego klimatu zaufania, zarówno w relacjach pracownik-pracodawca, jak i w stosunkach pomiędzy podmiotami, który pozwala na uruchomienie procesów dzielenia się wiedzą. Procesy te są na tyle istotne, że bez nich przeprowadzanie zmian będzie zawsze kosztowne, niepełne i trudne do realizacji. W procesie budowy klimatu zaufania dla innowacyjnych rozwiązań nie można lekceważyć roli jednostek samorządu terytorialnego i instytucji otoczenia biznesu.

Obecna sytuacja gospodarcza w regionie wymusza wykorzystanie własnego potencjału ludzi i przedsiębiorstw do budowania nowych kierunków aktywności gospodarczych. W tym kontekście system edukacji odgrywa kluczową rolę przygotowując kolejne pokolenie młodzieży do wejścia na dynamicznie zmieniający się rynek pracy. Z kolei instytucje otoczenia biznesu poprzez wspólne działania promocyjne, szkoleniowe i doradcze powinny inspirować przedsiębiorstwa do podążania drogą innowacyjnego rozwoju.

Cele operacyjne i kierunki działań:

1.1 Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie

1.1.1 Skoordynowana promocja innowacyjności
1.1.2 Pobudzanie kreatywności i przedsiębiorczości poprzez programy edukacyjne

1.2 Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji

1.2.1 Doradztwo, szkolenia oraz instrumenty wymiany informacji dla przedsiębiorstw
1.2.2 Finansowanie projektów pilotażowych w zakresie wprowadzania zmian innowacyjnych w przedsiębiorstwach

1.3 Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy

1.3.1 Promocja innowacyjnego potencjału regionu
1.3.2 Wsparcie mechanizmów pozyskiwania kadr innowacyjnej gospodarki

Obszar 2: Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej

Cel strategiczny:

2. Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa

Obecność w województwie zachodniopomorskim sektorów takich, jak: spożywczy, metalowy, budowlany, logistyka z produkcją środków transportu, chemiczny oraz drzewno-meblarski, pozwoliła w ostatnich dwudziestu latach zbudować szerokie kompetencje w tym zakresie w obszarze edukacji, badań i produkcji. Na rynku powstało wiele firm dostarczających półprodukty, specjalistyczne usługi, czy też prowadzących działalności komplementarne do tych już obecnych w regionie. Mając w pamięci liczne procesy restrukturyzacji branży stoczniowej, należy mieć świadomość, iż w kolejnych latach podobne sytuacje mogą mieć miejsce również w branżach chemicznej, drzewno-meblarskiej i spożywczej. Nie należy zatem upatrywać szansy rozwoju gospodarki regionu we wspieraniu obecnych branż i ich produktów. Trzeba skoncentrować działania wokół rozwoju nowych procesów gospodarczych w oparciu o istniejący potencjał wzrostu na bazie wiedzy, kompetencji, umiejętności i doświadczeń, które są obecne w tych branżach.

Perspektyw rozwoju należy upatrywać również w parkach technologicznych i uczelniach wyższych, które w oparciu o obecne relacje z przedsiębiorstwami, powinny stopniowo inwestować w kreowanie procesów pozwalających na wykorzystanie endogenicznego potencjału wzrostu w kierunku budowy specjalizacji regionalnych.

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego wraz z pozostałymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz innymi regionalnymi aktorami powinien podjąć rolę katalizatora, inicjując działania związane z analizami tematycznymi i branżowymi, organizując działania promocyjno-informacyjne i wspierając powstawanie konsorcjów naukowo-przemysłowych wokół głównych liderów. Koncentracja działań na konkretnych obszarach specjalizacji regionalnych pozwoli na lepsze planowanie przedsięwzięć rozwojowych ze strony przedsiębiorstw i instytucji badawczo-rozwojowych, co wpłynie korzystnie na efektywność podjętych inwestycji, również tych współfinansowanych ze środków publicznych.

W najbliższych latach głównym wyzwaniem dla regionu jest podjęcie takich działań, które w oparciu o endogeniczny potencjał województwa pozwolą wykreować w regionie kilka nowych

dziedzin specjalizacji, które umożliwią konkurowanie na arenie międzynarodowej. Proces ten wymaga jednak inicjowania nowych form współpracy między przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu (w szczególności parki technologiczne oraz centra innowacji i transferu technologii) oraz instytucjami badawczo-rozwojowymi. Tego typu inicjatywy w niektórych przypadkach będą rozwijać się w kierunku takich form współpracy jak klastry technologiczne, czy centra kompetencji. Istotne z punktu widzenia realizacji zamierzonego celu jest kompleksowe podejście do nowych procesów, mając na uwadze fakt, iż niosą one ze sobą duże ryzyko, ale też mając w świadomości ich wysoki potencjał wzrostu.

Cele operacyjne i kierunki działań:

2.1 Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu

- 2.1.1 Identyfikacja kierunków zmian na rzecz budowy specjalizacji regionalnych
- 2.1.2 Promowanie specjalizacji regionalnych w środowiskach gospodarczych, naukowych i samorządowych

2.2 Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych

- 2.2.1 Przygotowanie i wdrożenie programów rozwoju dla zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych
- 2.2.2 Budowanie konsorcjów naukowo-gospodarczych w oparciu o liderów naukowych i gospodarczych
- 2.2.3 Wspieranie rozwoju badań stosowanych i komercjalizacji technologii
- 2.2.4 Dostosowanie programów kształcenia do procesów budowy specjalizacji regionalnych
- 2.2.5 Finansowanie infrastruktury służącej badaniom i wdrażaniu technologii w procesach budowy specjalizacji regionalnych

Obszar 3: Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji

Cel strategiczny:

3. Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie

W okresie 2005-2010 w regionie podjęto szereg inicjatyw w obszarze wsparcia rozwoju innowacji. Uczelnie wyższe pozyskały środki na modernizację infrastruktury badawczej i podejmowały działania zmierzające ku zacieśnieniu współpracy z przedsiębiorstwami. Znaczące inwestycje w nowych laboratoriach pozwoliły zespołom badawczym na ugruntowanie swojej pozycji rynkowej, a naukowcom wejście w nowe obszary badawcze zgodne z trendami na świecie. Instytucje otoczenia biznesu i jednostki samorządu terytorialnego – a także uczelnie wyższe - wykazały dużą aktywność w zakresie rozbudowy zaplecza inkubacyjnego dla młodych firm oraz parków technologicznych. Dzięki funduszom strukturalnym i innym środkom publicznym pojawiły się nowe usługi wsparcia rozwoju innowacji na rynku. Do tej pory jednakże szereg z wyżej wymienionych inicjatyw jest realizowanych w sposób izolowany, nieskorelowany z zapotrzebowaniem rynku. Pozytywnym sygnałem jest jednak to, iż wśród instytucji otoczenia biznesu i instytucji badawczo-rozwojowych istnieje coraz większa gotowość do współpracy.

W następnych latach wyspecjalizowane instytucje otoczenia biznesu i instytucje badawczo-rozwojowe powinny stać się silnymi partnerami przedsiębiorstw w procesach rozwoju innowacji. Należy konsekwentnie dążyć do rozbudowania regionalnego systemu innowacji w oparciu o instytucje otoczenia biznesu i zespoły badawcze, które potrafią wspólnie z przedsiębiorstwami wejść w nowe działania innowacyjne. W szczególności należy zwrócić uwagę na zmieniające się relacje między firmami w łańcuchach wartości. Globalizacja wymusza proces budowania coraz węższych regionalnych specjalizacji, które rozwijają się na bazie endogenicznego potencjału regionu. Instytucje otoczenia biznesu odgrywać będą istotną rolę we wspieraniu powstania nowych powiązań kooperacyjnych. Istotne w tym procesie jest również wspieranie istniejących już sieci współpracy i klastrów.

Przed specjalnymi strefami ekonomicznymi stoi wyzwanie doprowadzenia do lepszej integracji podmiotów zagranicznych w regionalnej strukturze gospodarczej. Wspólnie z instytucjami otoczenia biznesu powinny kreować nowe możliwości dla inwestorów zagranicznych, aby budować współpracę z lokalnymi wyspecjalizowanymi dostawcami. Te ostatnie z kolei będą świadkami zmian technologicznych, materiałowych i procesowych, co

wymuszać będzie na nich decyzję o przekształceniu swoich działalności. Również z uwagi na coraz to bliższe formy współpracy z głównymi klientami rośnie znaczenie wiedzy w procesach produkcyjnych i transakcyjnych. Dostawcy w sieciach współpracy powinni stać się ekspertami w swoich specjalizacjach produktowych i usługowych.

W regionalnych dokumentach sektor logistyki i transportu oraz sektor turystyczny są uważane za sektory flagowe gospodarki województwa. W oparciu o te sektory należy inicjować procesy doświadczalne, które pozwolą na wymianę wiedzy i doświadczeń o procesach innowacyjnych. Z jednej strony region nie dysponuje silnym zapleczem technologicznym do tworzenia nowych rozwiązań technologiczno-innowacyjnych, z drugiej zaś liczba i potencjał podmiotów działających w skupionych obszarach geograficznych pozwala na tworzenie terenów doświadczalnych w przyszłości. Chodzi w szczególności o inicjowanie sieci współpracy wokół konkretnych inwestycji innowacyjnych, co pozwoli na poziomie grupowym wstępnie weryfikować najnowsze rozwiązania technologiczne na świecie, określić potencjalne modele operacyjne i następnie wdrożyć nowe rozwiązania w praktyce. Zachowując z jednej strony zasady konkurencyjności, z drugiej zaś stawiając na bieżącą wymianę informacji między podmiotami, będziemy świadkami procesu, który pozwoli budować nową wiedzę i stymulować instytucje badawczo-rozwojowe do inicjowania nowych działań badawczych. Jednocześnie, inicjatywy wokół obszarów doświadczalnych, mogą stać się istotnym partnerem koncernów międzynarodowych w fazie testowania nowych technologii. Opisane powyżej procesy są żmudne i trudne do realizacji, jednakże w okresie od ośmiu do dziesięciu lat mogą stymulować w regionie nowe aktywności badawcze, a w konsekwencji nowe procesy gospodarcze.

Cele operacyjne i kierunki działań:

3.1 Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii

- 3.1.1 Rozwijanie kompetencji podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii
- 3.1.2 Wzmacnianie instrumentów finansowania innowacji
- 3.1.3 Współpraca podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii

3.2 Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych

- 3.2.1 Finansowanie rozbudowy i modernizacji infrastruktury instytucji badawczo-rozwojowych prowadzącej do rozszerzenia lub poprawienia jakości

współpracy z przedsiębiorstwami

3.2.2 Koordynacja wielodyscyplinarnej współpracy zespołów badawczych

3.2.3 Finansowanie centrów kompetencji współpracujących z przedsiębiorstwami

3.2.4 Wspieranie współpracy instytucji badawczo-rozwojowych z wiodącymi instytucjami z innych regionów Polski i krajów Unii Europejskiej, w tym w szczególności z obszarów Partnerstwa Odry oraz regionu Morza Bałtyckiego

3.3 Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji

3.3.1 Identyfikacja projektów pilotażowych w obszarach o największym potencjale wzrostu

3.3.2 Promowanie i wspieranie współpracy przedsiębiorstw i instytucji badawczo-rozwojowych przy tworzeniu konsorcjów realizujących projekty pilotażowe

3.3.3 Finansowanie projektów pilotażowych

3.3.4 Systemowe wykorzystanie efektów projektów pilotażowych

3.4 Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych

3.4.1 Pobudzanie aktywności naukowej i gospodarczej w nowych dziedzinach wynikających z wyzwań społecznych i gospodarczych

3.4.2 Wspieranie tworzenia i funkcjonowania inicjatyw klastrowych

3.4.3 Finansowanie projektów badawczych, szkoleniowych i inwestycyjnych realizowanych w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych

3.5 Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu

3.5.1 Rozwój systemu informacji o regionalnych zasobach kooperacyjnych w procesie współpracy z inwestorami zewnętrznymi

3.5.2 Finansowanie procesów adaptacyjnych i rozwojowych wśród podmiotów uczestniczących w łańcuchach kooperacyjnych

Rozdział 4. System realizacji programu rozwoju pn. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego

System wdrażania RSI WZ w latach 2005 – 2010.

Za wdrażanie Regionalnej Strategii Innowacyjności w Województwie Zachodniopomorskim odpowiedzialny był Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego (ZWZ). Zgodnie z zapisami RSI z 2005 roku, przewidywano utworzenie trzech ciał/podmiotów uczestniczących w systemie wdrażania:

- Komitet Sterujący (KS),
- Regionalną Radę do spraw Gospodarki, Innowacji i Technologii (Regionalna Rada),
- Jednostkę Monitorującą (JM).

Regionalna Rada ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii stanowiła ciało opiniodawczo – doradcze Zarządu Województwa. Regionalna Rada pełniła także rolę Komitetu Sterującego nadzorującego wdrażanie Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Zachodniopomorskiego[156]. Misją Rady było „wzrost innowacyjności gospodarki województwa poprzez pobudzenie świadomości innowacyjnej oraz kształtowanie i optymalizowanie infrastruktury innowacyjnej, transferu technologii oraz badań i rozwoju. (…) Celem działalności Rady było wspieranie samorządu regionalnego oraz organizacji i instytucji zajmujących się tworzeniem i wdrażaniem innowacji poprzez programowanie, opiniowanie i rekomendowanie w sposób usystematyzowany Zarządowi Województwa planów realizacji działań i projektów związanych z innowacyjnością w województwie zachodniopomorskim, zgodnych ze strategiami i programami wojewódzkimi”. [157]

W skład Rady weszli przedstawiciele:

- uczelni wyższych,
- parków naukowo-technologicznych,
- samorządu województwa oraz samorządów lokalnych,
- centrów innowacji i transferu technologii,
- instytucji okołobiznesowych zrzeszających przedsiębiorców,
- instytucji o charakterze naukowo-technologicznym.

W ramach zadań Rada Regionalna była zobowiązana do:

[156] Dokument Programowy Regionalnej Rady do spraw Nauki, Techniki i Innowacji, strona 3.
[157] Ibidem, strona 1.

- rekomendowania dla Zarządu Województwa Ramowych Planów Działań na okresy roczne lub dwuletnie,
- rekomendowania i opiniowania dla Zarządu Województwa projektów i działań związanych z rozwojem innowacyjności w regionie w sposób usystematyzowany i zgodny z dokumentami strategicznymi województwa,
- koordynowania działań mających na celu rozwój infrastruktury naukowej, technologicznej i innowacyjnej w województwie zachodniopomorskim,
- propagowania innowacyjności wśród społeczności regionu, w tym w formie wydawanych okresowo informacji i/lub folderów oraz w lokalnych środkach masowego przekazu,
- wyrażania opinii odnośnie nowych przedsięwzięć infrastrukturalnych w tym zakresie, podejmowanych w regionie i ubiegających się o wsparcie formalne i/lub finansowe z funduszy regionalnych,
- udziału członków Rady w procedurze oceniania projektów w systemie wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 na poziomie eksperckim (lub komplementarnym) w priorytecie „Gospodarka – innowacje - technologie" (lub w priorytecie go zastępującym) w działaniach dotyczących innowacji i transferu technologii.

Ponadto, Rada została zobligowana do ścisłej współpracy z podmiotami bezpośrednio lub potencjalnie związanymi z działalnością innowacyjną lub jej wspieraniem, tzn.:

- uczelniami wyższymi,
- parkami naukowo-technologicznymi,
- centrami innowacyjności i transferu technologii,
- przedsiębiorcami,
- instytucjami otoczenia biznesu,
- dużymi przedsiębiorstwami,
- inkubatorami,
- bankami, instytucjami finansowymi,
- stowarzyszeniami, fundacjami skierowanymi na rozwój innowacyjności,
- samorządami lokalnymi wszystkich szczebli.

W latach 2005 – 2010 nie powołano/wyodrębniono Jednostki Monitorującej do prowadzenia monitoringu RSI, natomiast częściowo jej funkcję pełniło Centrum Innowacyjności utworzone przy ówczesnym Departamencie Polityki Regionalnej UMWZ.

System wdrażania RSI WZ w latach 2011 – 2020.

Proponowana struktura systemu wdrażania RSI uwzględnia obecnie funkcjonujące ciała, tj. Regionalną Radę do spraw Gospodarki, Innowacji i Technologii, Jednostkę Monitorującą

(która zostanie utworzona) oraz zespoły operacyjne powoływane tymczasowo w ramach realizacji określonych zadań.

Instytucją nadrzędną, odpowiedzialną za zarządzanie, wdrażanie i koordynację realizacji Regionalnej Strategii Innowacji w Województwie Zachodniopomorskim pozostanie Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego (ZWZ) i będzie on jednocześnie pełnił rolę Komitetu Sterującego nadzorującego realizację zapisów Strategii. ZWZ do operacyjnego kierowania realizacją zadań będzie wyznaczał zespoły operacyjne (jednostki właściwe w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Zachodniopomorskiego). Komórka, do której zlecona zostanie realizacja zadania, określa sposób jego realizacji i finansowania. Komórka ta może wykonać zadanie samodzielnie, we współpracy z innymi jednostki lub instytucjami zewnętrznymi, a także może jego wykonanie w całości powierzyć jednostce zewnętrznej.

Za monitoring realizacji zadań odpowiadać będzie Jednostka Monitorująca. JM powstanie przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Zachodniopomorskiego, jako część komórki właściwej w UMWZ zajmującej się zagadnieniami innowacyjności oraz monitoringiem innowacji w regionie (komórka jest obecnie w fazie tworzenia). Przystępując do utworzenia JM w strukturach UMWZ przyjęto obligatoryjne założenia, iż: Jednostka będzie 3-osobowym zespołem, którego członkowie będą zaangażowani w to przedsięwzięcie w sumarycznym wymiarze od 1,5 do 2,0 etatów, w składzie pracowników Jednostki będą osoby dotychczas zatrudnione w Wydziale Polityki Regionalnej UMWZ (nie przewiduje się zatrudniania nowych pracowników do tego celu). Do zadań tej instytucji należeć będzie badanie wskaźników monitoringu w trybie ciągłym i cyklicznym, zgodnie z horyzontami czasowymi określonymi w kartach wskaźników w ramach utworzonego narzędzia monitoringowego. Każdorazowo będzie się ona opierała o dane wtórne, a jedynie w przypadku, gdy określone dane będą niedostępne, JM będzie zobowiązana do zlecenia stosownych badań, np. z wykorzystaniem metod badań społecznych.[158] Wyniki badań i analiz prowadzonych przez JM mają być publikowane i rozpowszechniane min. poprzez portal innowacyjności WZ. Dodatkowo w pierwszym roku funkcjonowania JM opracuje koncepcję wyznaczenia wskaźników docelowych oraz opracuje harmonogram pomiarów na okres analogiczny do Planu Działań. Monitoring na poziomie wskaźników ogólnych, opracowanych na podstawie metodologii European Innovation Scoreboard oraz Comunity Innovation Surrvay, będzie się opierał na wskaźnikach dostępnych w GUS na poziomie NUTS-2: Rocznika Statystycznego Województw, Nauki i techniki oraz w Banku Danych Regionalnych, w kategorii „Nauka i postęp techniczny". Monitoring wskaźników na poziomie największego uszczegółowienia – odnoszących się bezpośrednio do działań – będzie się odbywał na zasadzie zewnętrznego zlecania badań oraz poprzez inwentaryzację projektów zgodnie z metodologią zaproponowaną w „Przewodniku Ewaluatora opracowanego w ramach ewaluacji procesu wdrażania Regionalnych Strategii Innowacji 15 regionów Polski pod kątem implementacji

[158] MORIS – Regionalny system monitoringu zasobów i procesów innowacyjnych, ZARR SA, Szczecin 2008, strona 19.

projektów wynikających ze strategii" (PARP, 2008) lub inną metodą opracowaną przez JM. Sprawozdania z monitoringu sporządzane będą co najmniej raz w roku i przedkładane będą Regionalnej Radzie ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii oraz Zarządowi Województwa.

Regionalna Rada do spraw Gospodarki, Innowacji i Technologii w ramach obecnego systemu wdrażania będzie ciałem maksymalne 10 – osobowym. Nadal pełnić ona będzie rolę opiniotwórczą i doradczą Zarządu Województwa. Rada nie będzie pełnić już roli Komitetu Sterującego, jednak zostaną jej powierzone zadania Komitetu Monitorującego (KM) – nowej instytucji w ramach systemu wdrażania RSI WZ. Precyzyjne zapisy odnośnie funkcjonowania i zadań Regionalnej Rady zostaną zawarte w Regulaminie Regionalnej Rady Regionalna Rada na bazie sprawozdań przedkładanych przez JM będzie formułowała rekomendacje dla Zarządu Województwa w kontekście dalszego wdrażania oraz monitorowania Strategii (np. rekomendacje związane z koniecznością przeprowadzenia badań ewaluacyjnych Strategii, czy samego systemu jej monitorowania).

Rysunek 1 Schemat systemu wdrażania RSI WZ na lata 2011 – 2020.

Źródło: Opracowanie własne

System monitoringu RSI i kluczowe wskaźniki

Regulacje odnośnie badania innowacyjności w regionach zapisano w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1450/200416. Zostały w niej uwzględnione następujące wskaźniki:[159]

[159] Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1450/2004 z dnia 13 sierpnia 2004 r. wykonującej decyzje nr 1608/2003/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie sporządzania i rozwoju statystyk Wspólnoty z zakresu innowacji.

- *Liczba przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie* (jako wartość bezwzględna i jako procent wszystkich przedsiębiorstw),
- *Liczba przedsiębiorstw innowacyjnych, które wprowadziły nowe produkty lub znacznie ulepszyły produkty będące nowością na rynku* (jako wartość bezwzględna, jako procent wszystkich przedsiębiorstw oraz jako procent wszystkich przedsiębiorstw działających innowacyjnie),
- *Obroty pochodzące z innowacji, związane z produktami nowymi lub znacznie ulepszonymi produktami będącymi nowością na rynku* (jako wartość bezwzględna, jako procent ogólnych obrotów oraz jako procent ogólnych obrotów przedsiębiorstw działających innowacyjnie),
- *Obroty pochodzące z innowacji, związane z produktami nowymi lub znacznie ulepszonymi produktami będącymi nowością dla firmy, ale nie dla rynku* (jako wartość bezwzględna, jako procent ogólnych obrotów oraz jako procent ogólnych obrotów przedsiębiorstw innowacyjnych). Liczba przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie, które współpracują w zakresie działalności innowacyjnej z innymi jednostkami (jako wartość bezwzględna i jako procent przedsiębiorstw działających innowacyjnie),
- *Wydatki na innowacje* (jako wartość bezwzględna, jako procent ogólnych obrotów oraz jako procent ogólnych obrotów przedsiębiorstw działających innowacyjnie),
- *Liczba przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie, które wskazały bardzo ważne efekty innowacji* (jako wartość bezwzględna i jako procent wszystkich przedsiębiorstw działających innowacyjnie),
- *Liczba przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie, które wskazały ważne źródła informacji dotyczące innowacji* (jako wartość bezwzględna i jako procent wszystkich przedsiębiorstw działających innowacyjnie – fakultatywnie),
- *Liczba przedsiębiorstw spotykających się z poważnymi utrudnieniami* (jako wartość bezwzględna, jako procent wszystkich przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie oraz jako procent wszystkich przedsiębiorstw nieaktywnych innowacyjnie).

Podstawą oceny innowacyjności krajów i regionów jest opracowana w 2007 roku Europejska Karta Wyników Innowacyjności. Uwzględnia ona wskaźniki w ujęciu grup wejścia i wyjścia.

Tabela 21 Wskaźniki zalecane przez Europejską Kartę Wyników Innowacyjności 2007

Grupy wejścia	**Siły napędowe innowacji**	• Liczba absolwentów kierunków technicznych na 1000 członków populacji w wieku 20-29 lat, • Odsetek ludności z wyższym wykształceniem w wieku 25-64 lat, • Wskaźnik penetracji szerokopasmowej (liczba linii szerokopasmowych na 100 mieszkańców), • Uczestnictwo w nauczaniu ciągłym (w % populacji w wieku 25-64 lat), • Poziom wykształcenia młodych (udział młodych w wieku 20-24 ze średnim i wyższym wykształceniem w % populacji młodych).
	Kreowanie wiedzy	• Nakłady na sferę B+R w % PKB (intensywność B+R), • Nakłady na B+R finansowane przez biznes jako % PKB, tzw. BERD, • Udział średniej i wysokiej techniki w wydatkach na sferę B+R w przetwórstwie przemysłowym, • Udział przedsiębiorstw korzystających ze środków publicznych na innowacje.
	Innowacje i przedsiębiorczość	• Innowacje wprowadzone w MSP w przetwórstwie przemysłowym, w % liczby ogólnej MSP, • Innowacyjne MSP kooperujące z innymi, w % liczby ogólnej MSP, • Nakłady na działalność innowacyjna, w % obrotu (intensywność innowacji), • Kapitały ryzyka w fazie wczesnego rozwoju (w % PKB), • Wydatki ICT, w % PKB, • Udział MSP wprowadzających innowacje organizacyjne (w % liczby ogólnej MSP).
Grupy wyjścia	**Wdrożenia**	• Zatrudnienie w usługach wysokiej techniki, w % ogółu pracujących, • Udział eksportu high-tech, w % eksporcie ogółem, • Sprzedaż nowych i zmodernizowanych produktów z punktu widzenia rynku, w % obrotu, • Sprzedaż nowych produktów z punktu widzenia firmy, w % obrotu, • Zatrudnienie w średniowysokiej i wysokiej technice przetwórstwa przemysłowego, w % ogółu pracujących.

	Własność intelektualna	• Nowe wnioski patentowe w EPO na milion mieszkańców, • Nowe wnioski patentowe w USPTO na milion mieszkańców, • Wnioski patentowe zgłoszone w triadzie biur patentowych na milion mieszkańców, • Liczba nowych znaków towarowych uznawanych na obszarze UE na milion mieszkańców, • Liczba nowych wzorów przemysłowych uznawanych na obszarze UE na milion mieszkańców.

Źródło: „Analiza porównawcza innowacyjności regionów w Polsce w oparciu o metodologię European Innovation Scoreboard", Instytut Technologii Eksploatacji Państwowy Instytut Badawczy, Radom 2008, za: „Methodology EIS; European Innovation Scoreboard 2007. Comparative Analysis of Innovation Performance". Pro Inno Europe. February 2008.

Rekomenduje się, by Jednostka Monitorująca RSI WZ zaimplementowała te z powyższych wskaźników, które dostępne będą w bazach danych GUS (Rocznik Statystyczny Województw, Nauki i techniki, BDR - kategoria „Nauka i postęp techniczny") w okresie, kiedy JM będzie przygotowywała pierwsze sprawozdanie z monitoringu (na poziomie każdego kolejnego sprawozdania JM powinna weryfikować listę danych dostępnych w GUS i równolegle z nią aktualizować listy wskaźników dla RSI).

Na poziomie celów operacyjnych i kierunków działań Jednostka Monitorująca wykorzysta wskaźniki wypracowane w ramach systemu MORIS, wskazane w Strategii Rozwoju Województwa do roku 2020 i dostępne w GUS. Są nimi:

Tabela 22 Wskaźniki realizacji strategii

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
1 Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych społeczeństwa oraz przedsiębiorstw	1. Nakłady na B + R (MORIS) w odniesieniu do całości nakładów, udziału nakładów w PKB, benchmarkingu z innymi regionami, dynamiki 2. Nakłady na B+R w sektorze przedsiębiorstw (GUS) w odniesieniu do dynamiki, PKB, benchmarkingu, przemysł i usługi, wielkości firm	1.1 Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postawy innowacyjnej w społeczeństwie	1. Liczba nowozałożonych przedsiębiorstw (GUS) w odniesieniu do liczby mieszkańców, benchmarkingu z innymi regionami, innowacyjnych sektorów PKD, 2. Syntetyczny wskaźnik świadomości innowacyjnej przedsiębiorstw (MORIS) 3. Liczba firm w inkubatorach akademickich (MORIS)	1.1.1 Skoordynowana promocja innowacyjności	1. Nakłady na działania promujące innowacyjność w odniesieniu do dynamiki 2. Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi w odniesieniu do typów działań promocyjnych: akcje promocyjne, audycje telewizyjne, radiowe i inne
				1.1.2 Pobudzenie kreatywności i przedsiębiorczości poprzez programy edukacyjne	1. Studenci kierunków naukowo - technicznych w odniesieniu do liczby mieszkańców 2. Średnie wyniki maturalne z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych na poziomie rozszerzonym w odniesieniu do innych regionów (MORIS) 3. Liczba laureatów olimpiad przedmiotowych z: matematyki, fizyki, chemii, biologii, astronomii i informatyki w odniesieniu do innych regionów (MORIS) 4. Absolwenci uczelni wyższych w tym kierunkach Nauka i Inżynieria (MORIS)

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
	3. Sprzedaż produktów innowacyjnych (MORIS) w odniesieniu do dynamiki, klasy wielkości przedsiębiorstw 4. Odsetek gospodarstw domowych korzystających Internetu (MORIS) 5. Aktywność szkoleniowa przedsiębiorstw (MORIS)	1.2 Zwiększenie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji	1. Uczestnictwo osób w przedziale wiekowym 25-64 w kształceniu ustawicznym (MORIS) 2. Wskaźnik dostępności do kursów ustawicznego kształcenia zawodowego (MORIS)	1.2.1 Doradztwo, szkolenia oraz instrumenty wymiany informacji przedsiębiorstw regionu	1. Liczba przeszkolonych beneficjentów w instytucjach wsparcia liczona w osobodniach w odniesieniu do dynamiki 2. Liczba doradców w dziedzinie innowacji współpracujących z instytucjami wsparcia ogółem doniesieniu do dynamiki
				1.2.2 Finansowanie projektów pilotażowych w zakresie wprowadzania zmian innowacyjnych w przedsiębiorstwach	1. Nakłady na wprowadzenie zmian innowacyjnych w przedsiębiorstwach (SRWZ) 2. Liczba pracowników przedsiębiorstw w których zrealizowano projekty pilotażowe w zakresie wprowadzania zmian innowacyjnych w odniesieniu do klasy wielkości przedsiębiorstwa, dynamiki

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
	6. Nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną (MORIS) 7. Propagacja innowacyjności (MORIS)	1.3 Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy	1. Udział proinnowacyjnych zasobów ludzkich w rynku pracy w odniesieniu do dynamiki, benchmarkingu z innymi regionami (absorpcja proinnowacyjnych zasobów ludzkich MORIS nr 3115 ze zmiennymi Z1, Z2, Z3 tworzącymi podstawę wskaźnika)	1.3.1.Promocja innowacyjnego potencjału regionu	1. Nakłady na działania promujące innowacyjność w odniesieniu do dynamiki 2. Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi w odniesieniu do typów działań promocyjnych: akcje promocyjne, audycje telewizyjne, radiowe i inne
				1.3.2.Wsparcie mechanizmów pozyskiwania kadr innowacyjnej gospodarki	1. Udział zatrudnionych z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie zatrudnionych 2. Nakłady na pozyskanie kadry innowacyjnej gospodarki (sprowadzenie z zew., transfer ze sfery nauki, wsparcie doktorantów, projekty stażowe) w odniesieniu do dynamiki
2 Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał	1. Liczba złożonych wniosków patentowych (GUS) w ramach	2.1 Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu	1. Liczba zidentyfikowanych specjalizacji regionalnych (sztuki)	2.1.1 Identyfikacja kierunków zmian na rzecz budowy specjalizacji regionalnych	1. Liczba przeprowadzonych badań dot. identyfikacji specjalizacji regionalnych, 2. Nakłady na identyfikowanie kierunków zmian na rzecz budowy specjalizacji regionalnych

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
województwa	specjalizacji regionalnych 2. Liczba firm typu spin-off w rozbiciu na poszczególne specjalizacje 3. Sprzedaż produktów innowacyjnych (MORIS)			2.1.2 Promowanie specjalizacji regionalnych w środowiskach gospodarczych, naukowych i samorządowych	1. Nakłady na spotkania mające na celu promocję specjalizacji regionalnych w rozbiciu na typy działań (konferencje, seminaria, szkolenia, warsztaty), dynamika 2. Liczba instytucji objętych promocją w rozbiciu na typy działań i dynamikę
		2.2 Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	1. Odsetek przedsiębiorstw działających w zidentyfikowanych specjalizacjach regionalnych w ogóle przedsiębiorstw	2.2.1 Przygotowanie i wdrożenie programów rozwoju dla zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	1. Liczba programów rozwoju 2. Liczba podmiotów biorących udział w programie rozwoju w rozbiciu na podmioty naukowe i firmy 3. Wartość nakładów przeznaczonych na realizację programów rozwoju w rozbiciu na program
				2.2.2 Budowanie konsorcjów naukowo-gospodarczych w oparciu o liderów naukowych i gospodarczych	1. Liczba konsorcjów naukowo-gospodarczych, 2. Liczba podmiotów biorących udział w konsorcjach w rozbiciu na podmioty naukowe i firmy

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
				2.2.3 Wspieranie rozwoju badań stosowanych i komercjalizacji technologii	1. Liczba wdrożonych "map drogowych" w stosunku do opracowanych, 2. Liczba podmiotów gospodarczych i naukowo-badawczych zaangażowanych w realizację "map drogowych"
				2.2.4 Dostosowanie programów kształcenia do procesów budowy specjalizacji regionalnych	1. Liczba nowych kierunków kształcenia w obszarze specjalizacjami regionalnych w rozbiciu na szkoły wyższe, 2. Liczba studentów na nowych kierunkach zgodnych ze specjalizacjami regionalnymi w stosunku do liczby studentów ogółem
				2.2.5 Finansowanie infrastruktury służącej badaniom i wdrażaniu technologii w procesach budowy specjalizacji regionalnych	1. Wartość wsparcia finansowego przeznaczonego na rozwój infrastruktury badawczo – rozwojowej w specjalizacji regionalnej w rozbiciu na instytucje B+R i firmy

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
3 Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	1. Zatrudnieni w działalności B+R (GUS) 2. Liczba osób z wyższym wykształceniem w procencie ludności ogółem (GUS) 3. Zakup własności intelektualnej przez przedsiębiorstwa (MORIS) 4. Liczba firm typu spinn-off (MORIS) 5. Działalność badawcza dla innowacji (MORIS)	3.1 Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	1. Potencjał operacyjny instytucji wsparcia w odniesieniu do dynamiki (MORIS) 2. Aktywność instytucji wsparcia w odniesieniu do dynamiki (MORIS)	3.1.1 Rozwijanie kompetencji podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	1. Liczba pracowników instytucji pro-innowacyjnych podnoszących kompetencje w odniesieniu do typu instytucji, typów działań
				3.1.2 Wzmacnianie instrumentów finansowania innowacji	1. Wartość wsparcia finansowego dla instrumentów wspierania innowacji w zależności od typu wsparcia 2. Wartość wsparcia finansowego dla beneficjentów ostatecznych w rozbiciu na instrumenty finansowe (venture, seed, giełdowe, poręczeniowe)
				3.1.3 Współpraca podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	1. Nakłady na tworzenie i podtrzymanie współpracy podmiotów zaangażowanych w procesu innowacji i transferu technologii w doniesieniu do typu finansowania, dynamiki 2. Odsetek finansowania innowacji i TT powstałego w wyniku współpracy sieciowej w rozbiciu na rodzaj instrumentu, instytucje wsparcia

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
	6. Sprzedaż produktów innowacyjnych (MORIS) w odniesieniu do regionów 7. Liczba przedsiębiorstw, które zakupiły licencje i prace badawczo-rozwojowe (MORIS) 8. Stan własności intelektualnej w przedsiębiorstwach (MORIS) 9. Innowacyjność elitarna (MORIS)	3.2 Wzmocnienie instytucji badawczo – rozwojowych i współpracy zespołów badawczych	1. Potencjał instytucji B+R (MORIS) w odniesieniu do dynamiki, benchmarkingu z innymi regionami 2. Liczba podmiotów współpracujących z jednostkami B+R	3.2.1 Finansowanie rozbudowy i modernizacji infrastruktury instytucji badawczo-rozwojowych prowadzącej do rozszerzenia lub poprawienia jakości współpracy z przedsiębiorstwami	1. Łączna wartość dofinansowania projektów inwestycyjnych związanych z rozbudowaniem i modernizacją infrastruktury B+R w rozbiciu na dyscypliny naukowe, źródła finansowania
				3.2.2 Koordynacja wielodyscyplinarnej współpracy zespołów badawczych	1. Liczba wielodyscyplinarnych zespołów badawczych 2. Liczba utworzonych centów kompetencji w stosunku do funkcjonujących w odniesieniu do dynamiki
				3.2.3 Finansowanie centrów kompetencji współpracujących z przedsiębiorstwami	1. Liczba podmiotów gospodarczych współpracujących z centrami kompetencji 2. Łączna wartość wsparcia przeznaczona na finansowanie centrów kompetencji

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
				3.2.4 Wspieranie współpracy instytucji badawczo-rozwojowych z wiodącymi instytucjami z innych regionów Polski i krajów Unii Europejskiej, w tym w szczególności w obszarów Partnerstwa Odry oraz rejonu Morza Bałtyckiego	1. Liczba pracowników naukowych przebywających w zewnętrznych ośrodkach naukowych (poza regionem) (MORIS) 2. Liczba miesięcy spędzonych przez naukowców w zewnętrznych placówkach badawczych (MORIS) 3. Liczba instytucji zaangażowanych we współpracę z instytucjami B+R z województwa zachodniopomorskiego, z innych regionów Polski, z zagranicy, krajów partnerstwa Odry, Morza Bałtyckiego
		3.3 Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji	1. Liczba projektów pilotażowych realizowanych w regionie 2. Liczba podmiotów zaangażowanych w projekty pilotażowe 3. Liczba rozwiązań innowacyjnych wdrożonych do produkcji w wyniku podjętej współpracy	3.3.1 Identyfikacja projektów pilotażowych w obszarach o największym potencjale wzrostu	1. Liczba zidentyfikowanych projektów pilotażowych
				3.3.2 Promowanie i wspieranie współpracy przedsiębiorstw i instytucji badawczo rozwojowych przy tworzeniu konsorcjów realizujących projekty pilotażowe	1. Liczba konsorcjów utworzonych do realizacji projektów pilotażowych 2. Liczba rozwiązań innowacyjnych zaabsorbowanych w rezultacie realizacji projektów pilotażowych

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
				3.3.3 Finansowanie projektów pilotażowych	1. Nakłady na projekty pilotażowe w odniesieniu do dynamiki
				3.3.4 Systemowe wykorzystanie efektów projektów pilotażowych	1. Liczba rozwiązań technologicznych i organizacyjnych przetransferowanych poza obszar pilotażowy
		3.4 Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych	1. Liczba klastrów (MORIS) 2. Udział przedsiębiorstw działających w klastrach w ogólnej liczbie przedsiębiorstw 3. Liczba osób zatrudnionych w klastrach (MORIS) 4. Procent przedsiębiorstw, które	3.4.1 Pobudzanie aktywności naukowej i gospodarczej w nowych dziedzinach wynikających z wyzwań społecznych i gospodarczych	1. Nakłady na identyfikację nowych obszarów działalności innowacyjnej w rozbiciu na typy przedsięwzięć
				3.4.2 Wspieranie tworzenia i funkcjonowania inicjatyw klastrowych	1. Liczba wspieranych inicjatyw klastrowych 2. Wartość wsparcia dla inicjatyw klastrowych

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
			współpracowały z innymi instytucjami w zakresie działalności innowacyjnej (MORIS)	3.4.3 Finansowanie projektów badawczych, szkoleniowych i inwestycyjnych realizowanych w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych	1. Liczba instytucji B+R, które podjęły współpracę w zakresie innowacji z przedsiębiorstwami lub instytucjami otoczenia biznesu 2. Wielość nakładów na projekty badawcze, szkoleniowe i inwestycyjne realizowane w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych 3. Liczba przedsiębiorstw zaangażowanych w projekty badawcze, szkoleniowe i inwestycyjne realizowane w ramach klastra i innych powiązań kooperacyjnych

Cel strategiczny	Wskaźniki do celu strategicznego	Cel operacyjny	Wskaźniki do celu operacyjnego	Kierunki działań	Wskaźniki do kierunków działań
		3.5 Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika nowych technologii do regionu	1. Atrakcyjność inwestycyjna regionu (MORIS) w odniesieniu do regionów 2. Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie w stosunku do regionów 3. Liczba nowych technologii związanych z inwestycjami zagranicznymi	3.5.1 Rozwój systemu informacji o regionalnych zasobach kooperacyjnych w procesie współpracy z inwestorami zewnętrznymi	1. Liczba podmiotów korzystających z doradztwa w zakresie pozyskiwania potencjalnych inwestorów 1. Liczba podmiotów nawiązujących współpracę z inwestorami zewnętrznymi
				3.5.2 Finansowanie procesów adaptacyjnych i rozwojowych wśród podmiotów uczestniczących w łańcuchach kooperacyjnych	1. Wartość nakładów przeznaczonych na wsparcie procesów adaptacyjnych i rozwojowych 2. Liczba przedsiębiorstw stale współpracujących z podmiotami zagranicznymi

Źródło: Opracowanie własne.

Zaproponowany zestaw wskaźników zostanie zweryfikowany przez JM, a dla każdego z nich zostanie sporządzona karta wskaźnika, określająca:

- definicję obliczeniową wskaźników,
- metodologię dokonywania pomiaru wartości wskaźników,
- właściwą interpretację wskaźników,
- źródła danych,
- wartości docelowe.

Przy wyznaczaniu wskaźników wykorzystano wypracowane systemy wskaźników z: Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Zachodniopomorskiego z 2005 roku, Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2010 oraz opracowaniu MORIS – Regionalny system monitoringu zasobów i procesów innowacyjnych.

Kontrola i sprawozdawczość

Zgodnie z aktualnym projektem aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji, zarządzanie RSI odbywa się w ramach następującej struktury organizacyjnej:

Rysunek 2 Struktura organizacyjna w ramach której odbywa się zarządzanie RSI

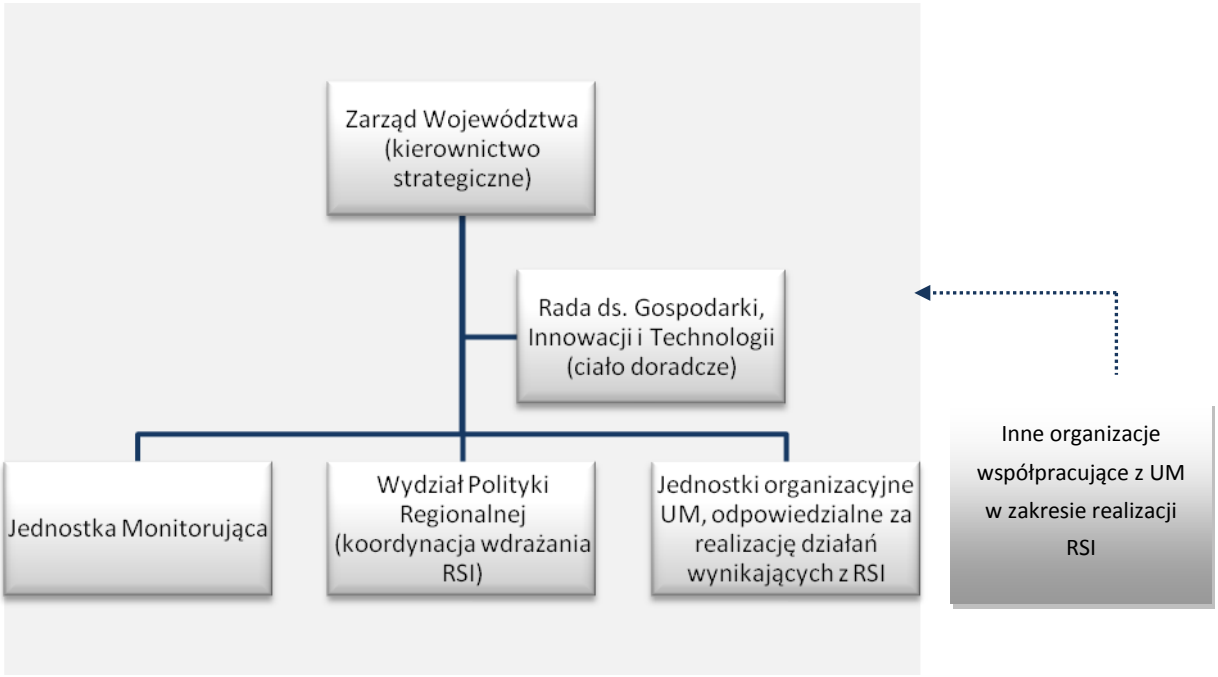

W tej organizacji Regionalną Strategią Innowacji zarządza Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego. Na poziomie operacyjnym działania związane z wdrażaniem Regionalnej Strategii Innowacji koordynuje Wydział Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Poszczególne działania, niezbędne do wdrożenia Regionalnej Strategii Innowacji, wykonują wyznaczone przez Zarząd Województwa jednostki organizacyjne UM. We wdrażaniu RSI uczestniczą również, współpracujące z Urzędem Marszałkowskim, organizacje zewnętrzne, takie jak uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe, struktury samorządowe innych szczebli itp. Poniższa tabela zawiera skrócony opis zadań przedstawionych na schemacie procesu zarządzania RSI:

Tabela 23 Opis zadań

Nazwa zadania	Opis zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Jednostki współpracujące przy realizacji zadania
Opracowanie/aktualizacja Regionalnej Strategii Innowacji	Zadanie polega na przygotowaniu nowej lub aktualizacji istniejącej Regionalnej Strategii Innowacyjności WZ na podstawie różnorodnych źródeł danych, w tym na podstawie wyników oceny wcześniej obowiązującej RSI	Zarząd Województwa	Wydział Polityki Regionalnej, Jednostka Monitorująca
Przyjęcie RSI	Zadanie obejmuje formalne przyjęcie RSI przez Zarząd Województwa, po uprzednim: • zaopiniowaniu przez Radę ds. Gospodarki, Innowacji, Technologii, • przeprowadzeniu konsultacji społecznych	Zarząd Województwa	Rada ds. Gospodarki, Innowacji, Technologii jednostki samorządu terytorialnego Partnerzy społeczni i gospodarczy
Opracowanie/korekta Ramowego Planu Działań	Zadanie obejmuje opracowanie nowego lub korektę istniejącego 2-letniego Ramowego Planu Działań do RSI	Jednostka Monitorująca	Wydział Polityki Regionalnej, inne jednostki organizacyjne UM WZP i organizacje zewnętrzne, odpowiedzialne za realizację działań wynikających z RSI
Przyjęcie Ramowego Planu Działań	Zadanie obejmuje formalne przyjęcie Ramowego Planu Działań przez Zarząd Województwa, po uprzednim zaopiniowaniu przez Radę ds. Gospodarki, Innowacji, Technologii	Zarząd Województwa	Rada ds. Gospodarki, Innowacji, Technologii

Nazwa zadania	Opis zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Jednostki współpracujące przy realizacji zadania
Wdrożenie Ramowego Planu Działań	Zadanie obejmuje zrealizowanie zadań zaplanowanych w Ramowym Planie Działań	Wydział Polityki Regionalnej	Inne jednostki organizacyjne UM WZP i organizacje zewnętrzne, odpowiedzialne za realizację działań wynikających z RSI
Śledzenie realizacji Ramowego Planu Działań i Regionalnej Strategii Innowacyjności	Zadanie obejmuje: • Zbieranie wartości wskaźników pozwalających ocenić aktualną sytuację w regionie w zakresie innowacyjności; • Śledzenie wskaźników realizacji Ramowego Planu Działań; • Ocena osiągania celów i rezultatów Regionalnej Strategii Innowacyjności	Jednostka Monitorująca	Wydział Polityki Regionalnej, inne jednostki organizacyjne UM WZP i organizacje zewnętrzne, odpowiedzialne za realizację działań wynikających z RSI
Przygotowanie oceny realizacji Ramowego Planu Działań	Zadanie obejmuje przygotowanie, na podstawie wyników śledzenia realizacji Ramowego Planu Działań, dokumentu oceniającego tę realizację. W dokumencie zawarte być powinny ewentualne rekomendacje dotyczące konieczności zmodyfikowania Ramowego Planu Działań. Ocena realizacji Ramowego Planu Działań obejmuje również ustalenie wartości osiągniętych wskaźników zaplanowanych działań oraz ewentualne rekomendacje dotyczące ustalenia/modyfikacji wartości docelowych tych wskaźników	Jednostka Monitorująca	Wydział Polityki Regionalnej, inne jednostki organizacyjne UM WZP i organizacje zewnętrzne, odpowiedzialne za realizację działań wynikających z RSI

Nazwa zadania	Opis zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Jednostki współpracujące przy realizacji zadania
Przyjęcie oceny realizacji Ramowego Planu Działań	Zadanie obejmuje formalne przyjęcie oceny Ramowego Planu Działań i rekomendacji dotyczących jego modyfikacji przez Zarząd Województwa, po uprzednim zaopiniowaniu przez Radę ds. Gospodarki, Innowacji, Technologii	Zarząd Województwa	Rada ds. Gospodarki, Innowacji, Technologii
Przygotowanie raportu okresowego z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności	Zadanie obejmuje przygotowanie, na podstawie wyników śledzenia wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności, raportu oceniającego to wdrożenia. W dokumencie zawarte być powinny ewentualne rekomendacje dotyczące konieczności zmodyfikowania Regionalnej Strategii Innowacyjności Raport okresowy z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności obejmuje również ustalenie wartości osiągniętych wskaźników zaplanowanych działań oraz ewentualne rekomendacje dotyczące ustalenia/modyfikacji wartości docelowych tych wskaźników. Raport powinien być przygotowywany w połowie obowiązywania Planu Działań	Jednostka Monitorująca	Wydział Polityki Regionalnej, inne jednostki organizacyjne UM WZP i organizacje zewnętrzne, odpowiedzialne za realizację działań wynikających z RSI

Nazwa zadania	Opis zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Jednostki współpracujące przy realizacji zadania
Przyjęcie raportu okresowego/końcowego z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności	Zadanie obejmuje formalne przyjęcie raportu okresowego z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności najpierw przez Radę ds. Gospodarki, Innowacji, Technologii, a następnie przez Zarząd Województwa. Informacja powinna zostac przedstawiona Sejmikowi Województwa w formie informacji o stanie realizacji Planu Działań Raport końcowy powinien zostać przyjęty w tej samej kolejności	Zarząd Województwa	Rada ds. Gospodarki, Innowacji, Technologii

Z powyższego opisu procesu zarządzania RSI wynika lista podstawowych zadań Jednostki Monitorującej:

1. **Opracowywanie/aktualizacja Ramowych Planów Działań, określających działania niezbędne dla wdrożenia Regionalnej Strategii Innowacyjności**

W ramach realizacji tego zadania Jednostka Monitorująca powinna:

a. Zbierać propozycje zapisów do planów działań od wszystkich jednostek organizacyjnych, odpowiedzialnych za realizację działań wynikających z RSI,

b. Analizować propozycje planów działań pod kątem:
   - Zgodności z RSI (zgodność z celami RSI, pokrycie działaniami wszystkich kierunków działań),
   - Zgodności z wymaganiami formalnymi dotyczącymi planów działań,
   - Odpowiedniości do potrzeb regionu (przy współpracy ekspertów zewnętrznych),
   - Wzajemnej spójności planów działań przedstawianych przez różne jednostki organizacyjne,

c. W przypadku, gdy tak wynika z analizy – sugerować i uzgadniać z zainteresowanymi jednostkami organizacyjnymi poprawki do przedstawionych planów działań,

d. Opracowywać projekty Ramowych Planów Działań i przedstawiać je do zaopiniowania Radzie ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii, a następnie do przyjęcia Zarządowi Województwa,

e. Wprowadzać do Ramowego Planu Działań poprawki wynikające ewentualnych uwag Rady ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii i Zarządu Województwa, a następnie przedstawiać je do ponownego przyjęcia

2. **Śledzenie postępów realizacji Ramowych Planów Działań i Regionalnej Strategii**

Innowacyjności

W ramach realizacji tego zadania Jednostka Monitorująca musi:

a. Śledzić aktualny stan innowacyjności w regionie,
b. Śledzić wartości wskaźników realizacji RSI, zgodnie z kartami wskaźników, pozyskując dane:
   - Od instytucji, które te dane posiadają,
   - Poprzez zlecanie odpowiednich badań organizacjom zewnętrznym,
   - Poprzez wykonywanie własnych badań i analiz,
c. Śledzić wartości wskaźników realizacji działań wynikających z Ramowych Planów Działań, na podstawie danych otrzymywanych od jednostek odpowiedzialnych za realizację tych działań;
d. Przygotowywać zestawienia osiągniętych wartości wskaźników z wartościami planowanymi
e. Przeprowadzać, we współpracu z jednostkami odpowiedzialnymi za realizację działań, analizę osiągniętych wyników, w tym w szczególności wyjaśniać przyczyny ewentualnych odstępstw od planowanych wartości

3. Przygotowywanie ocen realizacji Ramowych Planów Działań

W ramach realizacji tego zadania Jednostka Monitorująca musi:

a. Przeprowadzać, we współpracy z zewnętrznymi ekspertami, analizy wpływu zrealizowanych działań na osiągnięcie celów określonych w RSI,
b. Przygotowywać, we współpracy z zewnętrznymi ekspertami, wnioski dotyczące zmian w realizowanych działaniach, zmian w Ramowym Planie Działań lub zmian wartości docelowych wskaźników tych działań,
c. Przygotowywać dokumenty oceny realizacji Ramowych Planów Działań, zawierający wyniki wszystkich, powyżej wymienionych zadań,
d. Przedstawiać dokumenty oceny realizacji Ramowych Planów Działań do zaopiniowania Radzie ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii, a następnie do przyjęcia Zarządowi Województwa,
e. Wprowadzać do dokumentów oceny realizacji Ramowych Planów Działań poprawki wynikające z ewentualnych uwag Rady ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii i Zarządu Województwa i przedstawiać je do ponownego przyjęcia,
f. Jeśli to wynika z oceny realizacji Ramowych Planów Działań - inicjować wdrożenie zmian w realizowanych działaniach, aktualizację Ramowych Planów Działań, zmian we wskaźnikach działań;

4. Przygotowywanie raportów okresowych z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności

W ramach realizacji tego zadania Jednostka Monitorująca musi:

a. Przygotowywać zestawienia osiągniętych wartości wskaźników Regionalnej Strategii Innowacyjności z wartościami planowanymi,
b. Przeprowadzać analizę osiągniętych wyników, w tym w szczególności wyjaśniać przyczyny ewentualnego nie osiągnięcia planowanych wartości,

c. Przeprowadzać, we współpracy z zewnętrznymi ekspertami, analizy stopnia osiągnięcia celów określonych w Regionalnej Strategii Innowacyjności
d. Przygotowywać, we współpracy z zewnętrznymi ekspertami, ewentualne wnioski dotyczące zmian w Regionalnej Strategii Innowacyjności, zmian wartości docelowych wskaźników realizacji jej celów lub zmian w realizowanych przez UM działaniach,
e. Przygotowywać raporty okresowe z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności, zawierające wyniki wszystkich, powyżej wymienionych zadań,
f. Przedstawiać raporty okresowe z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności do zaopiniowania Radzie ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii, a następnie do przyjęcia Zarządowi Województwa,
g. Wprowadzać do raportów okresowych z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności poprawki wynikające z ewentualnych uwag Rady ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii i Zarządu Województwa i przedstawiać je do ponownego przyjęcia,
h. Jeśli to wynika z raportu okresowego z wdrażania Regionalnej Strategii Innowacyjności - inicjować działania zmierzające do aktualizacji RSI.

Dla zapewnienia realizacji powyżej wymienionych zadań Jednostka Monitorująca musi realizować następujące zadania pomocnicze:

1. Opracowanie i pielęgnacja wymagań formalnych dotyczących Ramowych Planów Działań oraz procedur współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi przy opracowywaniu Ramowych Planów Działań;
2. Opracowanie i przestrzeganie szczegółowych procedur pozyskiwania danych o wartościach wskaźników realizacji Regionalnej Strategii Innowacyjności oraz Ramowych Planów Działań oraz opracowywania dokumentów ocen Ramowych Planów Działań i Regionalnej Strategii Innowacyjności;
3. Przechowywanie dokumentacji związanej z realizowanymi zadaniami;
4. Współpraca i wymiana doświadczeń z innymi organizacjami zajmującymi się monitoringiem i innowacyjnością w kraju i za granicą.

Rysunek 3 Proces przygotowania Ramowego Planu Działań

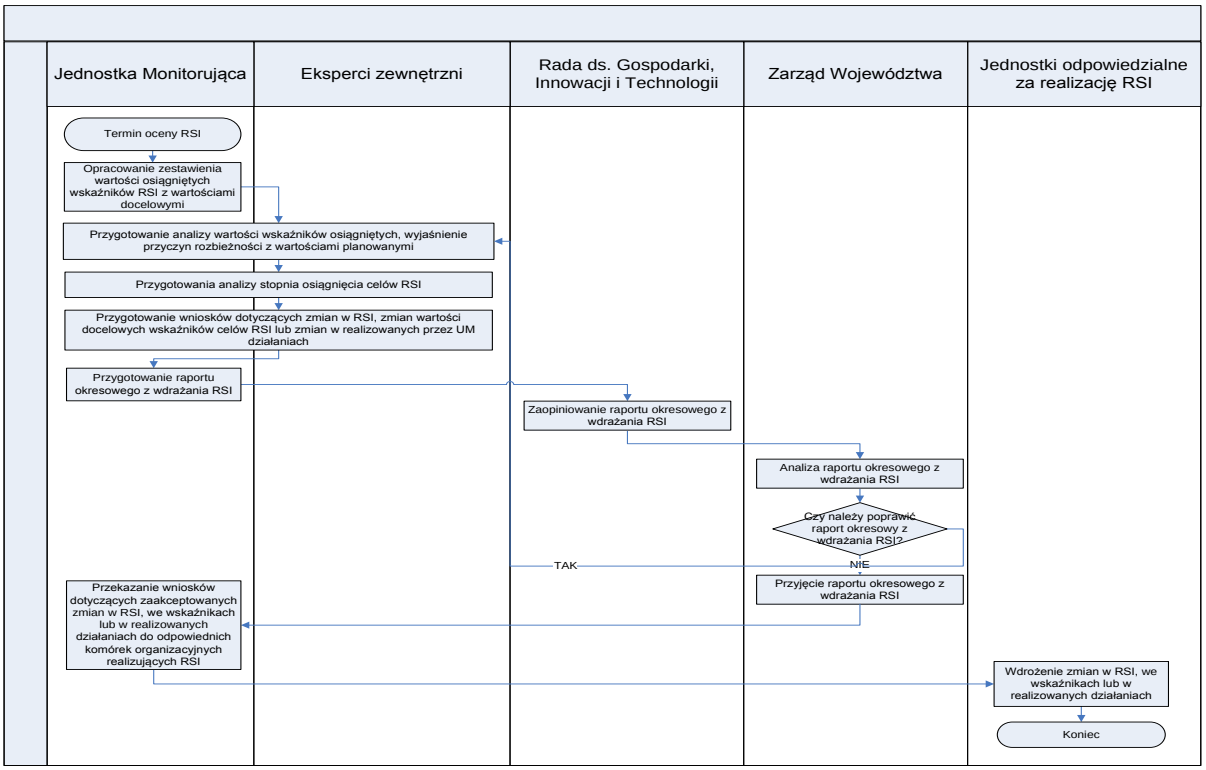

Rysunek 4 Przygotowanie raportu oceny Ramowego Planu Działań

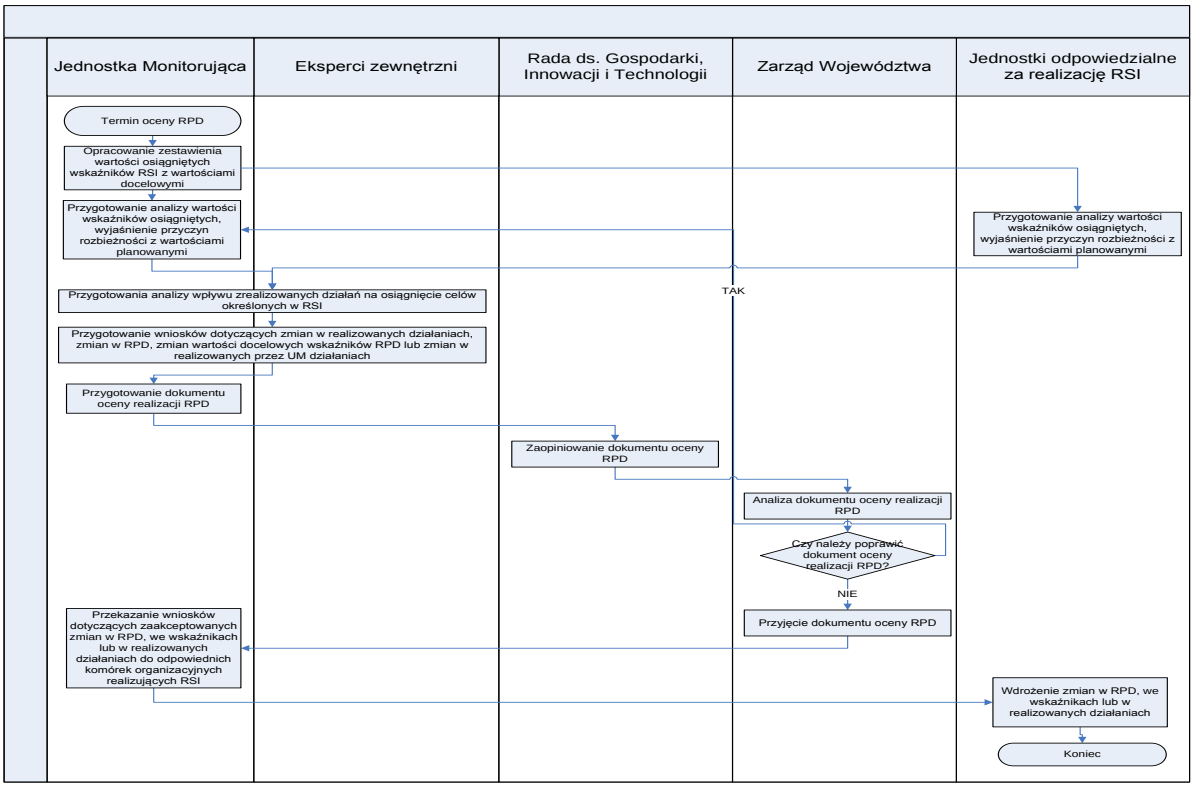

Narzędzia finansowania wdrażania RSI województwa zachodniopomorskiego

Potencjalne źródła zewnętrznego finansowania realizacji Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2011-2013/2015

Wg stanu na sierpień 2010r. przedstawione programy wsparcia rozwoju innowacji oraz instrumenty finansowe teoretycznie tworzą możliwość wspierania realizacji Regionalnej Strategii Innowacji do 2013/2015 roku. Należy jednak brać pod uwagę, iż część z działań w ramach Programów Operacyjnych wyczerpały swoją alokację na lata 2007-2013, niemniej w związku z ewentualnymi decyzjami o realokacji środków, w pewnych zakresach mogą się pojawić dodatkowe możliwości finansowania planowanych przedsięwzięć. Poniższe potencjalne źródła finansowania prezentowane są na kilku poziomach dostępności, w tym: regionalnym, centralnym (krajowym) oraz unijnym. Możliwości wpływania na ich absorpcję przez region zachodniopomorski są zróżnicowane, niemniej należy wykazać je wszystkie, by przed regionalnymi aktorami innowacji pojawił się pełen wachlarz dostępnych środków.

1. Źródła zewnętrznego finansowania na poziomie regionalnym

Tabela 24 Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
1.1.1 Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa Mikroprzedsiębiorstwa	Dofinansowanie przedsięwzięć podnoszących konkurencyjność mikroprzedsiębiorstw (jednym z ocenianych elementów jest innowacyjność pomysłu). Dotacje skierowane są na wspieranie inwestycji w początkowej fazie funkcjonowania firmy w celu umocnienia jej pozycji rynkowej oraz projektów zwiększających potencjał i zdolność inwestycyjną mikroprzedsiębiorstw już działających na rynku.
1.1.2 Inwestycje w małe i średnie przedsiębiorstwa Małe i średnie przedsiębiorstwa (z wyłączeniem firm mikro)	Dofinansowanie przedsięwzięć podnoszących konkurencyjność oraz zdolność inwestycyjną małych i średnich firm poprzez wprowadzanie w przedsiębiorstwie innowacji produktowej lub procesowej.
1.1.3 Inwestycje w MŚP w nowe technologie Małe i średnie przedsiębiorstwa	Dofinansowanie projektów związanych z wdrożeniem nowej technologii, rozumianej jako technologia w postaci prawa własności przemysłowej lub usługi badawczo-rozwojowej, która umożliwia wytwarzanie nowych lub znacząco ulepszonych towarów, procesów lub usług i nie jest stosowana na świecie dłużej niż 5 lat.
1.2.1 Wsparcie proinnowacyjnych instytucji otoczenia biznesu Instytucje otoczenia biznesu (IOB)	Wsparcie proinnowacyjne IOB, poprzez wdrożenie projektów inwestycyjnych na ich rzecz, które będą świadczyć proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw: parki technologiczne, centra zawansowanych technologii i innowacji, inkubatory innowacji i przedsiębiorczości oraz inne instytucje o podobnym charakterze.
1.2.2 Infrastruktura B+R Szkoły wyższe, jednostki naukowe	Wsparcie na realizację projektów dotyczących wyposażenia jednostek badawczych i zwiększenie zdolności podmiotów do świadczenia usług w zakresie prac badawczych i rozwojowych (remont, inwestycje w wyposażenie oraz wartości niematerialne i prawne).
1.3.1 Specjalistyczne doradztwo dla MSP Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa	Doradztwo w zakresie: – wykorzystywania zaawansowanych technologii informatycznych, – opracowania strategii rozwoju, – pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności, – jakości, – planowania inwestycyjnego (BP, SW).

1.3.2 Promocja przedsiębiorstw w wymiarze międzynarodowym Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa	Dofinansowanie dwóch typów projektów: – udział w targach/ wystawach – dotyczący udziału w targach lub wystawach o międzynarodowym charakterze, – Udział w misji gospodarczej – dotyczący udziału mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w branżowych misjach gospodarczych organizowanych przy targach lub wystawach za granicą.
1.3.3 Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej podmioty zarządzające strefami inwestycyjnymi tworzonymi przez JST, JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, przedsiębiorstwa komunalne	Polepszenie przedsiębiorstwom warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz tworzenia warunków do lokowania inwestycji poprzez tworzenie infrastruktury technicznej (uzbrojenie strefy, doprowadzenie sieci oraz infrastruktury drogowej).
1.3.4 Pozadotacyjne instrumenty finansowe dla MSP – Inicjatywa Wspólnotowa JEREMIE Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa	JEREMIE jest instrumentem inżynierii finansowej mającym na celu udzielanie wsparcia w postaci pożyczek i poręczeń ze środków regionalnych programów operacyjnych mikro, małym i średnim przedsiębiorcom będących we wstępnej fazie wzrostu (także dla inwestycji innowacyjnych).
5.5.2. Inicjatywa JESSICA 6.6.2. Inicjatywa JESSICA na obszarze metropolitalnym Fundusz Powierniczy	Zwiększenie potencjału gospodarczego regionu poprzez rewitalizację obszarów zdegradowanych.
7.1.1 Infrastruktura edukacyjna – szkolnictwo wyższe Uczelnie wyższe	Poprawa jakości i dostępności do infrastruktury edukacyjnej na poziomie wyższym, czyli wzmocnienie konkurencyjności województwa poprzez promowanie modelu społeczeństwa rozwijającego swój potencjał intelektualny, poprzez: zakup wyposażenia obiektów infrastruktury szkół wyższych oraz budowa, przebudowa obiektów infrastruktury szkół wyższych.

Tabela 25 Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Program Operacyjny Kapitał Ludzki	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia IOB - osoby fizyczne	Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą (także innowacyjną) poprzez zastosowanie: doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej, przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości, do wysokości 40 tys. zł oraz wsparcie pomostowe w okresie od 6 do 12 miesięcy, obejmujące m.in. doradztwo.
8.2.1 Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw IOB, szkoły wyższe, itp.	Wsparcie dla pracowników przedsiębiorstw, pracowników naukowych poprzez: staże i szkolenia praktyczne, tymczasowe zatrudnienie w MŚP wysoko wykwalifikowanego personelu, promocja idei przedsiębiorczości akademickiej, szkolenia i doradztwo dla pracowników uczelni, doktorantów, studentów, absolwentów, wsparcie tworzenia i rozwoju sieci współpracy i wymiany informacji między naukowcami a przedsiębiorcami w zakresie innowacji i transferu technologii oraz stypendia naukowe dla doktorantów.
8.2.2 Regionalne strategie innowacji - projekty systemowe Jednostka organizacyjna samorządu województwa	Wsparcie systemu innowacji regionie poprzez: tworzenie, rozwój i aktualizację RSI, tworzenie i rozwój sieci współpracy i wymiany informacji między badaczami naukowymi a przedsiębiorcami w zakresie innowacji i transferu technologii pomiędzy przedsiębiorstwami a instytucjami badawczo-rozwojowymi, uczelniami i innymi podmiotami, stypendia naukowe dla doktorantów.

2. Źródła finansowania na poziomie krajowym

Tabela 26 Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
1.1.1 Projekty badawcze z wykorzystaniem metody foresight jednostki naukowe, NCBiR uczelnie, podmioty realizujące projekty *foresight,* samorząd województwa, spółki powołane z udziałem ww. podmiotów nie działające dla zysku	Ukierunkowanie badań naukowych na dziedziny i dyscypliny naukowe, które mogą mieć duży wpływ na szybki rozwój cywilizacyjno-gospodarczy kraju i budowę gospodarki opartej na wiedzy. Celem wykorzystania metody foresight natomiast jest wypracowanie spójnej strategii rozwoju zarówno prac B+R, jak i poszczególnych regionów kraju i sektorów gospodarki.
1.1.2 Strategiczne programy badań naukowych i prac rozwojowych jednostki naukowe, NCBiR, uczelnie, spółki powołane z udziałem ww. podmiotów nie działające dla zysku	Dofinansowanie tworzenia strategicznych programów badawczych oraz rozwojowych.
1.2 Wzmocnienie potencjału kadrowego nauki	Zachęcanie młodych ludzi do podjęcia kariery naukowej przy jednoczesnym stymulowaniu rozwoju jakościowego kadry naukowej, jak i współpracy międzynarodowej, poprzez: – projekty aplikacyjne realizowane przez studentów, absolwentów i doktorantów, mające zastosowanie w gospodarce (VENTURES), – projekty, w których uczestniczą studenci, doktoranci i uczestnicy staży podoktorskich, realizowane w najlepszych zespołach badawczych w Polsce (TEAM), – projekty badawcze realizowane w trakcie studiów doktoranckich w Polsce w ramach współpracy

Beneficjent projektu indywidualnego	międzynarodowej jednostek naukowych (MPD), – projekty realizowane przez wybitnych uczonych z zagranicy, tworzących zespoły badawcze w polskich jednostkach naukowych (WELCOME), – projekty realizowane przez młodych naukowców przyjeżdżających do Polski z zagranicy (Homing Plus), – projekty realizowane przez naukowców powracających do pracy naukowej po przerwach związanych z opieką nad dzieckiem oraz wsparcie w trakcie realizacji projektów naukowych dla kobiet w ciąży (POMOST).
1.3.1 Projekty rozwojowe jednostki naukowe, uczelnie, spółki powołane z udziałem ww. podmiotów nie działające dla zysku	Dofinansowanie projektów badawczych o charakterze aplikacyjnym, ukierunkowanych na bezpośrednie zastosowanie w praktyce na potrzeby branży / gałęzi gospodarki lub o szczególnym wymiarze społecznym.
1.3.2 Wsparcie ochrony własności przemysłowej tworzonej w jednostkach naukowych w wyniku prac B+R jednostki naukowe, uczelnie, spółki powołane z udziałem ww. podmiotów nie działające dla zysku	Zdobywanie oraz zwiększenie skali wykorzystywania nowych rozwiązań niezbędnych dla rozwoju gospodarki i poprawy pozycji konkurencyjnej przedsiębiorców oraz rozwoju polskiego społeczeństwa.
1.4 Wsparcie projektów celowych Przedsiębiorcy	Dofinansowanie projektów obejmujących przedsięwzięcia techniczne, technologiczne lub organizacyjne prowadzone przez przedsiębiorców – samodzielnie lub na zlecenie przedsiębiorców przez jednostki naukowe bądź innych przedsiębiorców posiadających zdolność do realizacji prac badawczych. Działanie obejmuje dofinansowanie wydatków do momentu stworzenia prototypu.
2.1 Rozwój ośrodków o wysokim potencjale badawczym jednostki naukowe, uczelnie, NCBiR, spółki powołane z udziałem ww. podmiotów nie	Wsparcie dla inwestycji obejmujących: zakup lub wytworzenie aparatury naukowo-badawczej zaliczanej do środków trwałych, inwestycje budowlane, a także zakup obiektów budowlanych, do prowadzenia wysokiej jakości badań.

działające dla zysku	
2.2 Wsparcie tworzenia wspólnej infrastruktury badawczej jednostek naukowych jednostki naukowe, uczelnie, NCBiR, spółki powołane z udziałem ww. podmiotów nie działające dla zysku	Wsparciem w ramach działania są objęte projekty, których efektem będzie stworzenie wspólnej infrastruktury badawczej kilku jednostek naukowych, polegające na przenoszeniu lub zakupie wspólnej infrastruktury badawczej.
2.3.1 Projekty w zakresie rozwoju infrastruktury informatycznej nauki **2.3.2 Projekty w zakresie rozwoju zasobów informacyjnych nauki w postaci cyfrowej** **2.3.3 Projekty w zakresie rozwoju zaawansowanych aplikacji i usług teleinformatycznych** jednostki naukowe, uczelnie, NCBiR, jednostki wiodące MAN, Centra Komputerów Dużej Mocy, spółki powołane z udziałem ww. podmiotów nie działające dla zysku	Zapewnienie środowisku naukowemu w Polsce stałego i bezpiecznego dostępu do zaawansowanej infrastruktury informatycznej, umożliwienie prowadzenia nowoczesnych badań z zastosowaniem technologii społeczeństwa informacyjnego oraz zapewnienie jednostkom naukowym mającym siedzibę w Polsce łączności z międzynarodowymi naukowymi sieciami teleinformatycznymi.
3.1 Inicjowanie działalności innowacyjnej Instytucje wspierające powstawanie innowacyjnych przedsiębiorstw np. inkubatory, centra transferu technologii i innowacji, parki naukowo-technologiczne.	Wsparcie nowopowstałych przedsiębiorstw, które wprowadzają innowacyjne technologie i rozwiązania. Wsparciem zostaną objęte projekty związane z poszukiwaniem i oceną innowacyjnych pomysłów potencjalnych przedsiębiorców, pracami przygotowawczymi mającymi na celu utworzenie nowego przedsiębiorstwa na bazie tego pomysłu oraz inwestycjami kapitałowymi w nowopowstałe przedsiębiorstwo.

3.3.2 Tworzenie systemu ułatwiającego inwestowanie w MŚP. Wsparcie dla MŚP Instytucje otoczenia biznesu	Wsparcie oraz promowanie inwestycji związanych z rozwojem innowacyjności w małych i średnich przedsiębiorstwach. Działanie polega na wsparciu projektów w zakresie usług doradczych dla przedsiębiorcy w celu przygotowania dokumentacji i analiz niezbędnych do pozyskania zewnętrznego inwestora.
4.2 Stymulowanie działalności B+R przedsiębiorstw oraz wsparcie w zakresie wzornictwa przemysłowego Przedsiębiorcy	– wparcie w zakresie rozwoju działalności B+R w przedsiębiorstwach, w tym przekształcenia przedsiębiorcy w CBR, – wparcie w zakresie opracowania wzoru przemysłowego lub użytkowego i wdrożenia go do produkcji obejmujące zakup usług szkoleniowych w zakresie metod wdrożenia nowych produktów wzorniczych.
4.4 Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym Przedsiębiorcy	Wsparcie przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych dokonujących nowych inwestycji oraz niezbędnych dla ich realizacji projektów doradczych i szkoleniowych, obejmujących nabycie innowacyjnych rozwiązań technologicznych.
5.1 Wspieranie rozwoju powiązań kooperacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym Osoba prawna prowadząca powiązanie kooperacyjne	Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw poprzez wsparcie rozwoju powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami oraz pomiędzy przedsiębiorstwami a instytucjami otoczenia biznesu, w tym jednostkami naukowymi.
5.2 Wspieranie instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi proinnowacyjne oraz ich sieci o znaczeniu ponadregionalnym Instytucje otoczenia biznesu	Ułatwienie przedsiębiorcom na terenie całego kraju dostępu do kompleksowych, wysokiej jakości usług biznesowych niezbędnych z punktu widzenia prowadzenia działalności innowacyjnej. W ramach działania planowane jest wzmocnienie sieci IOB poprzez promowanie współpracy w ramach sieci, wymiany doświadczeń, wspólnej obsługi klientów oraz rozwój oferty usług o charakterze proinnowacyjnym
PO IG 5.3 Wspieranie ośrodków innowacyjności Wysoko wyspecjalizowane	Założeniem działania jest umożliwienie dostępu do kompleksowych usług nowopowstałym oraz innowacyjnym przedsiębiorstwom oraz środowisku naukowemu. Wspierane będą projekty indywidualne umieszczone na Liście projektów indywidualnych dla PO IG.

instytucje otoczenia biznesu, podmioty zarządzające parkami naukowo-technologicznymi, inkubatorami, centrami zaawansowanych technologii, centrami produktywności.	
5.4.1 Wsparcie na uzyskanie/realizację ochrony własności przemysłowej Małe i średnie przedsiębiorstwa	– wsparcie na pokrycie kosztów uzyskania ochrony własności przemysłowej – wsparcie na pokrycie kosztów związanych z postępowaniem w zakresie: o nieważnienia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji, o twierdzenia wygaśnięcia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji.
5.4.2 Popularyzacja wiedzy w zakresie własności intelektualnej Instytucje otoczenia biznesu	Upowszechnienie wiedzy na temat korzyści wynikających z ochrony własności intelektualnej w przedsiębiorstwach, w tym projekty promocyjne i informacyjne mające na celu wzrost świadomości przedsiębiorców z korzyści płynących z ochrony własności intelektualnej, a także projekty informacyjne dotyczące metod i możliwości ochrony własności intelektualnej.
8.2 Wspieranie wdrażania elektronicznego biznesu typu B2B Małe i średnie przedsiębiorstwa	Stymulowanie tworzenia wspólnych przedsięwzięć biznesowych prowadzonych w formie elektronicznej. Szczególnie istotne jest stymulowanie tej formy współpracy z partnerami biznesowymi wśród mikro-, małych i średnich przedsiębiorców, którym stwarza ona szansę udziału w rynkach o zasięgu ponadregionalnym, jednocześnie znacząco zmniejszając koszty produkcji i dystrybucji.

Tabela 27 Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Program Operacyjny Kapitał Ludzki	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	– przygotowanie, otwieranie i realizacja nowych kierunków studiów, studiów podyplomowych, studiów doktoranckich oraz dostosowywanie programów na istniejących kierunkach

Wszystkie podmioty, głównie uczelnie wyższe	studiów do potrzeb rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy, – rozszerzanie oferty edukacyjnej uczelni o zajęcia fakultatywne w postaci programów wyrównawczych dla studentów z zakresu matematyki i fizyki, – rozszerzanie oferty edukacyjnej uczelni o programy skierowane do osób spoza społeczności akademickiej, – opracowywanie programów i materiałów dydaktycznych oraz wdrożenie programów kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, – współpraca uczelni z pracodawcami w zakresie wzmocnienia praktycznych elementów nauczania (staże i praktyki studenckie) oraz zwiększania zaangażowania pracodawców w realizację programów nauczania, – lepsze przygotowanie absolwentów do wejścia na rynek pracy m. in. poprzez wsparcie akademickich biur karier działających przy uczelni, – podnoszenie kompetencji dydaktycznych kadry akademickiej w celu podwyższania jakości nauczania, – podnoszenie kompetencji kadry kierowniczej w zakresie zarządzania uczelnią, – organizowanie staży i szkoleń w wiodących zagranicznych i krajowych ośrodkach akademickich i naukowo – badawczych dla kadry dydaktycznej uczelni przydatnych dla prowadzenia pracy dydaktycznej, – stypendia dla doktorantów, młodych doktorów (postdoców) i profesorów wizytujących zatrudnionych w instytucjach szkolnictwa wyższego w dziedzinach szczególnie istotnych dla rozwoju gospodarki, – projekty skierowane do studentów niepełnosprawnych w celu umożliwienia im korzystania z pełnej oferty edukacyjnej uczelni – wdrożenie modeli zarządzania jakością w uczelni.
4.1.2 Zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy Wszystkie podmioty, głównie uczelnie wyższe	Realizacja kształcenia zamawianego poprzez podniesienie atrakcyjności kształcenia na kierunkach technicznych, matematycznych i przyrodniczych poprzez realizację projektów obejmujących m.in.: – tworzenie programów stypendialnych dla studentów kierunków zamawianych, – tworzenie i wdrażanie programów wyrównawczych adresowanych do studentów pierwszego roku kierunków technicznych, matematycznych i przyrodniczych, – wdrażanie nowych lub zmienionych programów, – inne formy działalności dydaktycznej określane przez uczelnię podnoszące atrakcyjność kształcenia na kierunkach technicznych, matematycznych i przyrodniczych.
4.2. Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i	Podniesienie kompetencji kadr systemu B+R do poziomu zapewniającego efektywną współpracę jednostek naukowych i przedsiębiorstw

wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym Wszystkie podmioty	w zakresie wdrażania osiągnięć naukowych w gospodarce, poprzez: – projekty w zakresie podnoszenia umiejętności pracowników systemu B+R w zakresie zarządzania badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi oraz komercjalizacji rezultatów prac badawczych – projekty dotyczące podnoszenia świadomości pracowników systemu B+R w zakresie wagi i zasad badań naukowych i prac rozwojowych dla gospodarki – przedsięwzięcia upowszechniające osiągnięcia nauki polskiej i światowej w procesie kształcenia na poziomie wyższym

Tabela 28 Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
13.1 Infrastruktura szkolnictwa wyższego Uczelnie wyższe	Kompleksowe projekty mające na celu rozwój i unowocześnienie infrastruktury służącej prowadzeniu działalności dydaktycznej na poziomie wyższym oraz działalności rozwojowej, naukowo-badawczej powiązanej z dydaktyką na priorytetowych kierunkach, obejmujące w szczególności: – budowę, rozbudowę lub przebudowę istniejących obiektów infrastruktury szkół wyższych wraz z wyposażeniem w aparaturę dydaktyczno-badawczą wykorzystywaną w procesie kształcenia oraz inne nowoczesne rozwiązania pozwalające na zastosowanie ICT w dydaktyce, wraz z dostosowaniem stanu technicznego istniejącej infrastruktury do wymogów nowego wyposażenia, w tym budowę lub rozwój bezpiecznych szerokopasmowych sieci komputerowych, współdziałających ze szkieletowymi sieciami regionalnymi lub krajowymi,

Tabela 29 Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy	
Beneficjenci	**Opis Działania**

organy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli, instytucje naukowe i badawcze, instytucje branżowe i środowiskowe, organizacje społeczne, podmioty partnerstwa publiczno-prywatnego (partnerstwa z instytucjami z EOG)	Środki finansowe w ramach MFEOG są dostępne na realizację projektów w następujących sześciu obszarach priorytetowych: • Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii, • Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, • Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast, • Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmacnianie wspierających go procesów demokratycznych, • Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem, • Badania naukowe. Środki finansowe z NMF mogą wspierać działania podejmowane w ramach wszystkich sześciu priorytetów MFEOG, oraz na zasadach pierwszeństwa w zakresie następujących dodatkowych czterech obszarów priorytetowych: • Wdrażanie przepisów z Schengen, wspieranie Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również wzmacnianie sądownictwa, • Ochrona środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych, • Polityka regionalna i działania transgraniczne, • Pomoc techniczna przy wdrażaniu acquis communautaire.

Tabela 30 Polsko-Szwajcarski Program Badawczy

Polsko-Szwajcarski Program Badawczy	
Beneficjenci	**Opis Działania**
instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe	W ramach Polskiego-Szwajcarskiego Programu Współpracy wyróżniamy cztery obszary priorytetowe: • bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform: ○ inicjatywy na rzecz rozwoju regionalnego regionów peryferyjnych i słabo rozwiniętych,

(partnerstwa z instytucjami z Szwajcarii)	○ zwiększenie ochrony wschodnich granic Unii Europejskiej, • środowisko i infrastruktura: ○ odbudowa, przebudowa i rozbudowa infrastruktury środowiskowej oraz poprawa stanu środowiska (m.in. zarządzanie odpadami stałymi, systemy energii odnawialnej, poprawa wydajności energetycznej, ○ poprawa publicznych systemów transportowych, ○ bioróżnorodność i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych, • sektor prywatny: ○ poprawa środowiska biznesowego i dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), ○ rozwój sektora prywatnego i promocja eksportu MŚP, • rozwój społeczny i zasobów ludzkich: ○ ochrona zdrowia (m.in. profilaktyka i kampanie promocji zdrowia oraz poprawa opieki społecznej), ○ badania i rozwój (m.in. Fundusz Stypendialny, projekty badawcze).

Tabela 31 Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	
Beneficjenci	**Opis Działania**
Lokalne Grupy Działania	Z punktu widzenia innowacji najważniejsza jest Oś 4 Leader – działania: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, Wdrażanie projektów współpracy oraz Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja. Celem Osi 4 jest aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi, zwiększenie potencjału zdobywania środków finansowych i ich wykorzystania, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja. Aktywizacja społeczności wiejskich wymaga włączenia do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw partnerów społecznych. Leader jest podejściem do rozwoju obszarów wiejskich, polegającym na oddolnym opracowaniu przez lokalną społeczność wiejską lokalnej strategii rozwoju obszarów wiejskich oraz realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby, wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Przedstawiciele ci tworzą tzw. lokalną grupę działania – partnerstwo międzysektorowe, które samodzielnie wybiera projekty, a ich realizacja przyczynia się do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej strategii. Takie podejście oddolne wzmocni spójność

	podejmowanych lokalnie decyzji, podniesie jakość zarządzania i przyczyni się do wzmocnienia kapitału społecznego w społecznościach wiejskich, a także skłoni do stosowania innowacyjnych rozwiązań w zakresie rozwoju regionu. Budowa lokalnych strategii niesie ze sobą szereg korzyści, wśród których najważniejsze to lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów (ludzkich, naturalnych), dostosowanie kierunków działania do potrzeb podmiotów funkcjonujących na danym obszarze. Ponadto podejście lokalne pomaga w wyznaczeniu pożądanych i najbardziej dopasowanych kierunków rozwoju oraz pozwala na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania.

Tabela 32 Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013

Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013	
Beneficjenci	**Opis Działania**
<u>Środek 3.5</u> Organizacje naukowe, instytuty badawcze, organizacje ekologiczne, organizacje producentów, inne organizacje wyznaczone w tym celu przez Instytucję Zarządzającą, administracja, przedsiębiorstwa prywatne <u>Oś 4</u> Lokalne Grupy Rybackie	Program Operacyjny Zrównoważony Rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007-2013 składa się z pięciu tzw. osi priorytetowych, a cały budżet przeznaczony na jego realizację wynosi około 1 miliard euro. Program Operacyjny jest realizowany w ramach 5 Osi Priorytetowych. Z punktu widzenia innowacji, najważniejsza jest Oś 3 oraz 4. Oś 3 realizowana jest poprzez następujące Środki: – Środek 3.1. Działania wspólne – Środek 3.2. Ochrona i rozwój fauny i flory wodnej – Środek 3.3. Inwestycje w portach rybackich, miejscach wyładunku i przystaniach – Środek 3.4. Rozwój nowych rynków i kampanie promocyjne – Środek 3.5. Projekty pilotażowe – Środek 3.6. Modyfikacja w celu zmiany przeznaczenia statków rybackich. <u>Środek 3.5 Projekty pilotażowe</u> EFR wesprze sektor rybacki w Polsce w zdobywaniu i rozpowszechnianiu nowej wiedzy technicznej i naukowej i jest sprawdzeniu w warunkach zbliżonych do realiów poprzez wspieranie projektów pilotażowych. Projekty pilotażowe dotyczyć będą przede wszystkim: – Testowania i wdrażania nowych rozwiązań technicznych i technologicznych – Testowania ulepszeń technicznych mających na celu redukcję zużycia energii przez statki rybackie, ulepszeń silników,

	wyposażenia lub narzędzi połowowych, a także redukcję emisji i przyczyniających się do walki ze zmianami klimatycznymi – Opracowania i testowania metod poprawy selektywności narzędzi połowowych, ograniczenia przyłowów i odrzutów oraz metod redukujących wpływ rybołówstwa na środowisko – Symulacji metod zarządzania stadem, podziału kwot połowowych, w tym, w razie konieczności ustanowienie stref zakazu połowów, w celu dokonania oceny skutków biologicznych i ekonomicznych, w tym również eksperymentalne zarybianie – Opracowania alternatywnych metod zarządzania rybołówstwem Oś 4 ma wymiar terytorialny i uzupełnia działania sektorowe. Wsparcie finansowe w ramach osi 4 może obejmować: – Zakładanie Lokalnych Grup Rybackich (LGR). Przygotowanie partnerstw i Lokalnych Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich (LSROR) – Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich Podejmowanie projektów współpracy przez Lokalne Grupy Rybackie

Tabela 33 Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz jej agendy: Narodowe Centrum Badań i Rozwoju i Narodowe Centrum Nauki

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz jej agendy: Narodowe Centrum Badań i Rozwoju i Narodowe Centrum Nauki	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
Projekty badawcze **Projekty rozwojowe** **Projekty celowe** **Stypendia dla młodych naukowców** **Kreator innowacyjności** **Program Patent Plus** **KadTech** **IniTech** **Projekt LIDER**	Oś 4 jest realizowana poprzez dwa Środki: • Środek 4.1. Rozwój obszarów zależnych od rybactwa Środek 4.2. Wsparcie na rzecz współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej **Działania MNiSW** Środki finansowe na naukę przeznacza się na: • strategiczne badania naukowe i prace rozwojowe zarządzane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz inne zadania realizowane przez Centrum; • projekty badawcze, projekty rozwojowe i projekty celowe finansowane przez Ministra, • działalność statutową jednostek naukowych, w tym na badania własne oraz utrzymanie specjalnych urządzeń badawczych, • inwestycje służące badaniom naukowym i pracom rozwojowym, • współpracę naukową z zagranicą, • działalność wspomagającą badania, • programy lub przedsięwzięcia określane przez Ministra, • finansowanie działalności organów opiniodawczych i doradczych Ministra, recenzentów i ekspertów oraz działalności

	kontrolnej. **Projekty badawcze** to badania podstawowe w określonych dyscyplinach naukowych lub badania interdyscyplinarne. Projekty badawcze mogą być realizowane jako projekty własne, w tym habilitacyjne, lub jako projekty promotorskie. **Projekt rozwojowy** obejmuje badania stosowane lub prace rozwojowe ukierunkowane na zastosowanie w praktyce, a jego planowanym wynikiem jest określone zastosowanie uzyskanych wyników w praktyce gospodarczej lub społecznej. **Projekt celowy** obejmuje badania stosowane prowadzące do wdrożeń w przedsiębiorstwie. **Stypendia dla młodych naukowców** są przyznawane dla młodych naukowców (do 35 roku życia), zatrudnionych w jednostkach naukowych. Program **Kreator Innowacyjności** jest odpowiedzią na zapotrzebowanie sektora nauki i sektora gospodarki dotyczące wzajemnej współpracy. Jest on pomostem łączącym oba światy poprzez wspieranie inicjatyw studentów i pracowników uczelni w zakresie podejmowania innowacyjnych przedsięwzięć i promocji przedsiębiorczości. Program ma zachęcać do podnoszenia kwalifikacji kadr akademickich w zakresie przedsiębiorczości, zarządzania własnością intelektualną oraz komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych. Ma pomagać w tworzeniu warunków do komercjalizacji wyników prac badawczych na uczelniach, a także w tworzeniu i rozwijaniu jednostek organizacyjnych działających na rzecz transferu technologii. Wypracowanie standardów komunikacji pomiędzy sferą badawczą, a przedsiębiorstwami jest kluczowym zadaniem Programu. **Wsparcie patentowania wynalazków"** W ramach Programu finansowane są następujące rodzaje zadań: • dofinansowanie lub refundowanie kosztów niezbędnych do przygotowania zgłoszenia patentowego w Urzędzie Patentowym RP oraz w procedurze Międzynarodowej, procedurach regionalnych lub procedurze krajowej do urzędu patentowego państwa innego niż RP, w tym również czynności rzecznika patentowego; • finansowanie zadania związanego z ułatwieniem pozyskiwania partnerów do komercjalizacji wynalazków oraz dofinansowanie szkolenia i upowszechnianie wiedzy o ochronie własności przemysłowej Program Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego **Patent PLUS** polegające na opracowaniu i/lub wdrożeniu innowacji technologicznej opartej na komercyjnym wykorzystaniu wyników badań. **Program KadTech (NCBiR)** Program KadTech służy wzmocnieniu współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a wysoko wykwalifikowanymi specjalistami ze sfery naukowo-badawczej. Program adresowany jest do mikro,

	małych i średnich przedsiębiorców realizujących projekty **IniTech (NCBiR)** W ramach Przedsięwzięcia „IniTech" możliwe jest dofinansowanie: • badań naukowych lub prac rozwojowych nakierowanych na zastosowanie w działalności gospodarczej („faza badawcza"), • czynności, których celem jest przygotowanie wyników fazy badawczej do zastosowania w działalności gospodarczej („faza przygotowań do wdrożenia"), • zakup usług doradczych w zakresie innowacji. **Program Lider** Program ten stanowi ofertę skierowaną do najzdolniejszych młodych pracowników nauki. Rezultatem realizacji Programu LIDER będzie m.in. poszerzenie kompetencji młodych naukowców w samodzielnym planowaniu, zarządzaniu oraz kierowaniu własnym zespołem badawczym do realizacji projektów badawczych posiadających możliwość wdrożenia w gospodarce.

Tabela 34 PARP - Bon na Innowacje

PARP - Bon na Innowacje	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
Mikro i mali przedsiębiorcy	W ramach programu można realizować usługi dotyczące wdrożenia lub rozwoju produktu lub technologii, świadczone przez jednostkę naukową, mające na celu np. opracowanie nowych lub udoskonalenie istniejących technologii lub wyrobów danego przedsiębiorstwa, w tym usługi doradcze świadczone przez jednostki naukowe.

3. Źródła finansowania na poziomie unijnym

Tabela 35 Program Operacyjny Celu 3. Europejska Współpraca Terytorialna Współpraca Transgraniczna Meklemburgia - Pomorze Przednie/ Brandenburgia/ Województwo Zachodniopomorskie 2007-2013

Programu Operacyjny Celu 3. Europejska Współpraca Terytorialna Współpraca Transgraniczna Meklemburgia - Pomorze Przednie/ Brandenburgia/ Województwo Zachodniopomorskie 2007-2013	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
Priorytet 2. Wspieranie transgranicznych kontaktów gospodarczych i wspieranie współpracy gospodarczo-naukowej	
jednostki samorządu terytorialnego oraz Związek Komunalny Pomerania, podmioty prawa publicznego, osoby prawne pożytku publicznego, zakłady budżetowe jednostek samorządowych nie prowadzące działalności komercyjnej, towarzystwa wspierania gospodarki, szkoły wyższe placówki	Dofinansowanie na rozwój współpracy i sieci ośrodków naukowych, badawczych i technologicznych, której celem jest ułatwienie dostępu do wiedzy i transferu technologii (minimum 2 partnerów z terenów przygranicznych Polski i Niemiec).

naukowo-dydaktyczne, placówki kultury i sportu, placówki służby zdrowia i służb socjalnych, inne organizacje pozarządowe (NGO)	

Tabela 36 Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013

Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013	
Nazwa Działania / **Beneficjenci**	**Opis Działania**
Oś 1. Konkurencyjność gospodarcza – Rozwój przedsiębiorczości	Wsparcie ukierunkowane na m.in. na wzmocnienie powiązań i platformy współpracy pomiędzy MŚP obszaru Południowego Bałtyku, wspieranie i rozpowszechnianie innowacyjności oraz działań i rozwiązań promujących koncepcję *triple helix* (współpraca biznesu, nauki i administracji publicznej).
władze krajowe, regionalne i lokalne oraz ich związki i stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, szkoły wyższe, placówki naukowo-dydaktyczne, instytucje wspierające i/lub promujące innowacyjność oraz przedsiębiorczość	

Tabela 37 Program Transnarodowej Współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego 2007-2013

Program Transnarodowej Współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego 2007-2013	
Nazwa Działania / **Beneficjenci**	**Opis Działania**

Priorytet 1 Rozwijanie innowacji w całym BSR	
władze publiczne, instytucje badawcze i szkoleniowe, fundacje, organizacje pozarządowe oraz instytucje typu non-profit, prywatne (komercyjne) organizacje z własnym wkładem finansowym	Dofinansowanie projektów związanych z zapewnieniem wsparcia dla źródeł innowacji, ułatwianiem transferu technologii i rozpowszechnianiem wiedzy w całym basenie Morza Bałtyckiego oraz zwiększaniem możliwości społecznych w generowaniu i absorpcji nowej wiedzy (minimum 3 partnerów z 3 krajów).

Tabela 38 Program Operacyjny Europa Środkowa

Program Operacyjny Europa Środkowa	
Nazwa Działania / **Beneficjenci**	**Opis Działania**
Priorytet 1 – Wspieranie innowacyjności na obszarze Europy Środkowej	
uczelnie wyższe, lokalne i regionalne organy władzy, agencje rozwoju regionalnego, izby handlowe, instytuty i inne placówki badawcze, stowarzyszenia, instytucje zajmujące się transferem technologii, ośrodki B+R, regionalne międzynarodowe centra doskonałości B+R, inkubatory przedsiębiorczości, ośrodki edukacyjno-szkoleniowe,	Służy poprawie ramowych warunków dla innowacji oraz tworzy możliwości transferu innowacji i jej zastosowania, co w konsekwencji przyczyni się do rozwój wiedzy, poprzez działania umożliwiające: – Poprawę ramowych warunków dla innowacji, – Stworzenie możliwości rozprzestrzeniania i stosowania innowacji, – Wspieranie rozwoju wiedzy. **(minimum 3 partnerów z 3 krajów)**

partnerzy społeczni, stowarzyszenia pracodawców, związki zawodowe, małe i średnie przedsiębiorstwa, grupy społeczne i ich przedstawiciele	

Tabela 39 Program Współpracy Międzyregionalnej - INTERREG IVC

Program Współpracy Międzyregionalnej - INTERREG IVC	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
Priorytet 1	Wsparcie dla władz regionalnych i lokalnych oraz innych uczestników projektów na szczeblu regionalnym w celu usprawnienia polityk, metod oraz zwiększeniu potencjału w zakresie innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy. Sposobem na realizację tego celu jest wymiana oraz transfer wiedzy i doświadczeń pomiędzy regionami UE oraz opracowanie nowych polityk i metod w regionach na terenie całej Unii Europejskiej.

Tabela 40 Leonardo da Vinci Programme

Leonardo da Vinci Programme	
Nazwa Działania **Beneficjenci**	**Opis Działania**
Projekty transferu innowacji	Projekty transferu innowacji to projekty polegające na przenoszeniu i zastosowaniu na nowym gruncie innowacyjnych rozwiązań i produktów w celu podniesienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego. W toku międzynarodowej współpracy partnerzy adaptują pod

	kątem językowym kulturowym i prawnym sprawdzone pomysły i wdrażają je w kolejnych krajach lub sektorach. W skład grupy partnerskiej muszą wchodzić przynajmniej 3 instytucje z 3 różnych krajów uczestniczących w Programie.

Ponadto 7 Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego oraz Program Ramowy na Rzecz Konkurencyjności i Innowacji (CIP) tworzą możliwości dla instytucji otoczenia biznesu, instytucji badawczo-rozwojowych i podmiotów gospodarczych, angażowania się w konsorcja międzynarodowe. W większości przypadków potrzebny jest przychylny klimat na poziomie regionalnym oraz odpowiedni potencjał ze strony zainteresowanych podmiotów. W związku z tym w kolejnych latach istotną rolę odgrywać będą wyspecjalizowane ośrodki wsparcia zintegrowane w międzynarodowych sieciach współpracy (European Enterprise Network, Punkty Kontaktowe 7PR), które informują, realizują usługi doradcze i wspierają podmioty z województwa zachodniopomorskiego w procesach przygotowawczych i realizacji projektów międzynarodowych.

Potencjalne źródła zewnętrznego finansowania realizacji Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2014-2020

Mając na uwadze obecne procesy przygotowawcze do okresu programowania 2014-2020 na poziomie Komisji Europejskiej oraz poszczególnych państw (w tym Polski), a także nowe podejście do prowadzenia krajowej polityki rozwoju regionalnego w Polsce, dystrybucja środków publicznych po 2013 roku prawdopodobnie odbywać się będzie w oparciu o następujące założenia:

- Budżetowanie w układzie zadaniowym,
- Budżetowanie w układzie decentralizowanym z większym poziomem odpowiedzialności regionów (kontrakty regionalne),
- Określenie priorytetów rozwojowych w układzie tematycznym,
- Wspieranie specjalizacji regionalnych i obszarów mogących tworzyć większe wartości dodane,
- Wspieranie ośrodków wzrostu mogących odgrywać istotną rolę w lokalnej i regionalnej dyfuzji innowacji do obszarów mniej rozwiniętych.

Ponadto, warto zauważyć politykę państwa w zakresie rozwoju nauki, która będzie realizowana przy pomocy dwóch kluczowych centrów, a mianowicie: Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowego Centrum Nauki. Centra te będą w kolejnych latach odpowiedzialne za finansowanie przedsięwzięć o strategicznym znaczeniu dla kraju.

Plan finansowania Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2011-2020

Zgodnie ze wstępnymi obliczeniami niezbędnych do poniesienia środków na realizację Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego, zaproponowano

następujący indykatywny podział środków pomiędzy poszczególne wyzwania na lata 2011-2020.

Tabela 41 Projekcja budżetowa środków koniecznych do realizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2011-2020 (w tys. zł)

Cele strategiczne i operacyjne	Suma	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych społeczeństwa oraz przedsiębiorstw	***250 000***	***21 000***	***24 500***	***24500***	***24500***	***28000***	***25500***	***25500***	***25500***	***25500***	***25500***
1.1. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie	110 000	8 500	11 000	11 000	11 000	13 500	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000
1.2. Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji	125 000	11 000	12 000	12 000	12 000	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000
1.3. Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy	15 000	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
2. Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa	***577 000***	***7 400***	***9 700***	***9 700***	***89 200***	***89 000***	***86 600***	***86 600***	***85 600***	***64 100***	***49 100***
2.1. Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu	17 000	2 000	3 000	2 000	3 000	3 000	1 000	1 000	1 000	500	500
2.2. Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	560 000	5 400	6 700	7 700	86 200	86 000	85 600	85 600	84 600	63 600	48 600
3. Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	***468 100***	***10 100***	***16 100***	***12 700***	***52 100***	***99 500***	***97 500***	***75 800***	***38 600***	***38 600***	***27 100***
3.1. Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	121 600	600	600	1 200	11 800	41 700	41 200	21 200	1 100	1 100	1 100
3.2. Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych	163 000	2 000	3 000	3 000	23 300	24 300	23 300	22 600	20 500	20 500	20 500
3.3. Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji	73 500	2 000	3 000	3 000	3 500	18 500	18 500	17 500	2 500	2 500	2 500
3.4. Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych	97 000	4 500	8 500	4 500	12 500	13 500	13 000	13 000	13 000	13 000	1 500
3.5. Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu	13 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500

OBSZARY	Lata 2011-2013	Lata 2014-2020
OBSZAR 1: Świadomość i kompetencje innowacyjne	70 000 tys. zł	180 000 tys. zł
OBSZAR 2: Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej	26 800 tys. zł	550 200 tys. zł
OBSZAR 3: Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji	38 900 tys. zł	429 200 tys. zł
SUMA	135 700 tys. zł	1 159 400 tys. zł

Rekomendowane obszary wsparcia i interwencji

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2011-2020 jest programem rozwoju i narzędziem, w ramach którego Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego apeluje do poszczególnych środowisk o angażowanie się w działania i procesy na rzecz innowacyjnego rozwoju regionu.

Sformułowane w strategii wyzwania, cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań należy traktować jako inspirację do podejmowania różnego rodzaju inicjatyw w kolejnych latach. Poprzez zawieranie różnorodnych form współpracy między instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami samorządu terytorialnego przedsiębiorstwami w ramach regionalnego systemu innowacji mogą kreować się konkretne przedsięwzięcia dopasowane do specyficznych sytuacji i potrzeb beneficjentów.

Część zaprezentowanych działań dotyczy istniejących programów wsparcia i konkursów w nich uwzględnionych jako narzędzia finansowania inwestycji, szkoleń i doradztwa w przedsiębiorstwach lub instytucjach badawczych. Wśród pozostałych działań można znaleźć takie, które leżą w gestii instytucji otoczenia biznesu i podmiotów rynku prywatnego (np. prywatne firmy konsultingowe i szkoleniowe) i powinny być realizowane na zasadach rynkowych lub w ramach projektów współfinansowanych ze środków publicznych. Uwzględniono również działania, które powinny zostać kontynuowane lub rozszerzone w oparciu o dotychczasowe doświadczenia.

W przypadkach, w których w poniżej prezentowanych tabelkach mowa jest o konkretnych branżach, chodzi o doświadczenia, kompetencje, wiedzę i umiejętności w nich obecne, a nie o podmioty i struktury instytucjonalne w nich działające. Jest to swego rodzaju wskazanie, iż procesy rozwojowe powinny się w kolejnych latach koncentrować między innymi na przedsiębiorstwach i instytucjach badawczo-rozwojowych, które dysponują specyficznymi przewagami konkurencyjnymi na rynku dzięki swoim zasobom i specjalizacjom. Należy zatem dostrzegać, które kompetencje i umiejętności w różnych branżach można łączyć na rzecz kreowania nowych działalności gospodarczych.

Istotnym okresem dla realizacji założeń zaktualizowanej Regionalnej Strategii Innowacji są lata 2011-2013. W ciągu najbliższych trzech lat należy skupić uwagę na rozpoznaniu istotnych dla regionu procesów gospodarczych, zidentyfikowaniu możliwości rozwoju wokół specjalizacji i animowaniu lokalnych, regionalnych i ponadbranżowych inicjatyw współpracy na rzecz wzmacniania konkurencyjności przedsiębiorstw. Dlatego też priorytetowe działania do podjęcia będą stanowić podstawę do sformułowania Planu Działań na lata 2011-2013.

Przy określaniu potencjalnych realizatorów i beneficjentów zastosowano w tabelkach następujące skróty:

- UMWZ: Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego
- IF: Instytucje Finansujące aktywne w ramach publicznych programów wsparcia
- JST: Jednostki Samorządu Terytorialnego
- IOB: Instytucje Otoczenia Biznesu
- IBR: Instytucje Badawczo-Rozwojowe (w tym uczelnie wyższe prowadzące działania B+R)
- UW: Uczelnie Wyższe
- MŚP: Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
- DP: Duże Przedsiębiorstwa

<table>
<tr><th colspan="3">Świadomość i kompetencje innowacyjne</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 1</td><td colspan="2">Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych wśród społeczeństwa oraz przedsiębiorstw</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 1.1</td><td colspan="2">Pobudzanie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 1.1.1</td><td colspan="2">Skoordynowana promocja innowacyjności</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">W kolejnych dziesięciu latach pobudzanie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie województwa zachodniopomorskiego powinno być stałym elementem wpisanym w działalność jednostek samorządu terytorialnego, jak i instytucji otoczenia biznesu. Bez otwartości społeczeństwa regionu na nowe pomysły i wyzwania, działania innowacyjne będą zawsze odbierane jako ryzykowne i nie do zaakceptowania. Dlatego istotnym staje się budowa odpowiedniego klimatu zaufania, zarówno w relacjach pracownik-pracodawca, jak i w stosunkach pomiędzy podmiotami, który pozwala na uruchomienie procesów dzielenia się wiedzą. Procesy te są na tyle istotne, że bez nich przeprowadzanie zmian będzie zawsze kosztowne, niepełne i trudne do realizacji. Urząd Marszałkowski województwa zachodniopomorskiego powinien określić główne ramy wieloletniego programu promocji innowacyjności w regionie. Wspólnie z kluczowymi aktorami rynku (IOB, IBR) należy zatem opracować zestaw narzędzi, które w sposób kompleksowy i komplementarny będą oddziaływać na różne grupy docelowe w procesie pobudzania kreatywności i postaw innowacyjnych.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• UMWZ
• IOB</td><td>• Opracowanie kampanii medialnej, która na stałe wpisze się w działania regionu
• Organizowanie konkursów nagradzających specyficzne osiągnięcia wśród przedsiębiorstw, naukowców i ich instytucji oraz studentów</td><td>• Mieszkańcy
• MŚP, DP
• IOB
• IBR
• JST</td></tr>
<tr><td>• UMWZ
• JST</td><td>• Organizowanie dedykowanych kampanii promocyjnych wokół tematów wrażliwych, w których występować będą nowe rozwiązania</td><td>• Mieszkańcy</td></tr>
<tr><td>• UMWZ
• IOB
• Szkoły podstawowe, szkoły średnie</td><td>• Regionalny portal kreatywności i innowacji, skierowany do ludzi młodych
• Organizowanie cyklicznych konkursów dla uczniów szkół podstawowych i średnich wokół tematów istotnych z punktu widzenia wyzwań społecznych i gospodarczych</td><td>• Młodzież
• Pracownicy szkół podstawowych i średnich</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
<tr><td>• Budżet własny UMWZ
• PO KL 8.2.2</td><td colspan="2">• Nakłady na działania promujące innowacyjność w odniesieniu do dynamiki
• Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi w odniesieniu do typów działań promocyjnych: akcje promocyjne, audycje telewizyjne, radiowe i inne</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="3">Świadomość i kompetencje innowacyjne</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 1</td><td colspan="2">Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych wśród społeczeństwa oraz przedsiębiorstw</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 1.1</td><td colspan="2">Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 1.1.2</td><td colspan="2">Pobudzanie kreatywności i przedsiębiorczości poprzez programy edukacyjne</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">Negatywne tendencje w strukturze demograficznej pokazują, iż liczba młodzieży z roku na rok będzie się zmniejszać, a obecna sytuacja gospodarcza w regionie skłania najbardziej zdolnych absolwentów do szukania swojej przyszłości poza granicami regionu. Wobec powyższego region stoi przed koniecznością uwzględniania w programach edukacyjnych elementów związanych z pobudzaniem kreatywności i przedsiębiorczości na wszystkich poziomach nauczania. Pojedyncze inicjatywy, które już teraz funkcjonują jako oddolne działania nie są wystarczające, aby w sposób kompleksowy rozwinąć postawy innowacyjne w młodych ludziach, którzy w przyszłości wejdą na wymagający i coraz dynamiczniej zmieniający się rynek pracy.

Region potrzebuje konsekwentnych i systemowych działań. Urząd Marszałkowski apeluje do pozostałych jednostek samorządu terytorialnego, do uczelni wyższych oraz inkubatorów przedsiębiorczości i parków technologicznych o wypracowanie wspólnej polityki interwencji i wsparcia w tym zakresie.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• UMWZ
• IOB
• JST
• Szkoły
• Jednostki oświatowe</td><td>• Pozalekcyjne programy kreatywności i przedsiębiorczości,
• Edukacja projektowa w szkołach średnich (uczniowie wybierają na początku roku szkolnego konkretny temat, wokół którego współpracują w małych grupach),
• Szkolenia dla nauczycieli w zakresie technik kreatywności i sposobów ich wykorzystania w lekcjach.</td><td>• Nauczyciele
• Trenerzy
• Uczniowie (szkoły podstawowe i średnie)
• Dorośli (kształcenie ustawiczne)</td></tr>
<tr><td>• UMWZ
• IF</td><td>• Konkursy na projekty w zakresie programów promocji przedsiębiorczości</td><td>• Szkoły podstawowe i średnie
• UW</td></tr>
<tr><td>• UW</td><td>• Programy promocji przedsiębiorczości na uczelniach wyższych</td><td>• Studenci
• Personel akademicki</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
<tr><td>• PO KL Oś 3
• PO KL Oś 9
• Środki własne UW
• Budżet własny JST</td><td colspan="2">• Studenci kierunków naukowo - technicznych w odniesieniu do liczby mieszkańców
• Średnie wyniki maturalne z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych na poziomie rozszerzonym w odniesieniu do innych regionów (MORIS)
• Liczba laureatów olimpiad przedmiotowych z: matematyki, fizyki, chemii, biologii, astronomii i informatyki w odniesieniu do innych regionów (MORIS)
• Absolwenci uczelni wyższych w tym kierunkach Nauka i Inżynieria (MORIS)</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="3">Świadomość i kompetencje innowacyjne</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 1</td><td colspan="2">Wzrost świadomości innowacyjnej i kompetencji wśród społeczeństwa oraz przedsiębiorstw</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 1.2</td><td colspan="2">Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 1.2.1</td><td colspan="2">Doradztwo, szkolenia oraz instrumenty wymiany informacji dla przedsiębiorstw</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">W rankingach poziomu innowacyjności województwo zachodniopomorskie ma jedno z ostatnich miejsc wśród pozostałych regionów. Nie należy interpretować tego jednoznacznie negatywnie, gdyż region dysponuje nieco innymi zasobami i potencjałem, niż na przykład województwo mazowieckie, śląskie, dolnośląskie czy małopolskie. Negatywny jest fakt, że do tej pory nie do końca potrafiono skutecznie wykorzystać tkwiący w regionie potencjał. Wysoki poziom przedsiębiorczości z jednej strony daje powód do dumy, gdyż mieszkańcy wykazują się zaradnością. Z drugi zaś strony rozdrobienie inicjatyw gospodarczych nie pozwala wyróżnić się na rynku, który cechuje się silną konkurencją międzynarodową.

Procesy innowacyjne opierają się na współpracy pomiędzy ludźmi. Kadra zarządzająca przedsiębiorstw, w szczególności małych, codziennie zmierza się z różnorodnymi problemami, w związku z czym skupiona jest na bieżących sprawach, nie mając czasu na dalekosiężne patrzenie w przyszłość. Obserwuje się jednak rosnące przekonanie o tym, że wkład w rozwój firmy mają wszyscy jej pracownicy, a właściciele i menedżerowie poszukują nowych sposobów współpracy ze swoimi pracownikami w kwestiach istotnych dla przyszłości firmy. W najbliższych latach pojawiać się będą zatem potrzeby pozyskania wiedzy w zakresie: zarządzania innowacjami, oceny ryzyka technologicznego, zarządzania w oparciu o scenariusze rozwoju, kreowania partnerstw naukowo-biznesowych, rozwijania nowych działalności biznesowych wokół własności intelektualnej.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• UMWZ
• IF</td><td>• Konkursy w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
• Konkursy w ramach Poddziałania 1.3.1. Regionalnego Programu Operacyjnego „Specjalistyczne doradztwo dla MSP”,
• Nowy instrument regionalny na rzecz dofinansowania pierwszego etapu doradztwa i szkoleń w zakresie innowacji.</td><td>• MŚP</td></tr>
<tr><td>• IOB</td><td>• Doradztwo i szkolenia z zakresu innowacyjnego rozwoju
• Promowanie usług doradczych i szkoleniowych jako skutecznego narzędzia dla rozwoju innowacyjności,
• Instrumenty wymiany informacji: spotkania śniadaniowe, kluby przedsiębiorców, warsztaty tematyczne, konferencje.</td><td>• MŚP</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
</table>

• PO KL Oś 8 • Środki własne UMWZ • PO KL Oś 2 • RPO 1.3.1	• Liczba przeszkolonych beneficjentów w instytucjach wsparcia liczona w osobodniach w odniesieniu do dynamiki • Liczba doradców w dziedzinie innowacji współpracujących z instytucjami wsparcia ogółem doniesieniu do dynamiki

Świadomość i kompetencje innowacyjne		
Cel strategiczny 1	Wzrost świadomości innowacyjnej i kompetencji wśród społeczeństwa oraz przedsiębiorstw	
Cel operacyjny 1.2	Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji	
Kierunek działań 1.2.2	Finansowanie projektów pilotażowych w zakresie wprowadzania zmian innowacyjnych w przedsiębiorstwach	
Opis	Najlepszą metodą przekonywania jest praktyka. Dlatego też należałoby stworzyć możliwości wsparcia przedsiębiorstw, które po raz pierwszy chcą wprowadzać u siebie zmiany w oparciu o działania innowacyjne. Instrument taki jak „Bon na innowacje", realizowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, umożliwia finansowanie kosztów związanych z pierwszą współpracą firm z jednostkami badawczo-rozwojowymi. W 2010r. PARP ogłosił konkurs na dofinansowanie projektów innowacyjnych firm, które chcą skorzystać ze wsparcia w ramach II Priorytetu PO KL „Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących", na działania mające na celu wsparcie pracodawców oraz pracowników przedsiębiorstw przechodzących procesy adaptacyjne i modernizacyjne. Również w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego w okresie programowania 2007-2013 istniała możliwość finansowania prac badawczych i inwestycji infrastrukturalnych. Jednakże ocena sytuacji w regionie pokazuje niską gotowość przedsiębiorstw do podejmowania tego typu działań związanych z przeprowadzaniem zasadniczych zmian innowacyjnych w przedsiębiorstwach i do korzystania z systemu wsparcia (niski odsetek firm w regionie, które złożyły swoje wnioski w otwartych konkursach). Dlatego też należy, wraz z systemem wsparcia, który umożliwi firmom dokonanie pierwszych doświadczeń praktycznych w zakresie wprowadzenia zmian w oparciu o działania innowacyjne, prowadzić działania promocyjne i informacyjne w zakresie konieczności, skuteczności i możliwości prowadzenia tego typu działań.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UMWZ • IF	• Konkursy na finansowanie projektów pilotażowych skupionych na innowacjach produktowych (w tym wzornictwo), technologiczne i procesowe (w tym rozwiązania ICT, kompleksowe doradztwo wokół procesów zmian)	• MŚP
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	

• środki krajowe w dyspozycji Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości • PO KL Oś 2 • PO IG Oś 5	• Nakłady na wprowadzenie zmian innowacyjnych w przedsiębiorstwach (SRWZ) • Liczba pracowników przedsiębiorstw w których zrealizowano projekty pilotażowe w zakresie wprowadzania zmian innowacyjnych w odniesieniu do klasy wielkości przedsiębiorstwa, dynamiki

Świadomość i kompetencje innowacyjne		
Cel strategiczny 1	Wzrost świadomości innowacyjnej i kompetencji wśród społeczeństwa oraz przedsiębiorstw	
Cel operacyjny 1.3	Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy	
Kierunek działań 1.3.1	Promocja innowacyjnego potencjału regionu	
Opis	Region województwa zachodniopomorskiego, pomimo dużego potencjału, wciąż odznacza się niekorzystnym saldem migracji. Niepokojące dla dalszego rozwoju regionu są zjawiska związane zarówno ze stopniowo zmniejszającą się liczbą studentów szkół wyższych, jak i fakt, iż zachodniopomorski rynek nie stwarza dla absolwentów dostatecznej liczby stabilnych miejsc pracy. Wciąż niski jest odsetek naukowców, którzy chcą swoją karierę kontynuować w regionie, mała jest liczba osób, które prowadzą swoją działalność w zawodach opartych na wiedzy. Jednakże atrakcyjność inwestycyjna regionu, który w rankingach ogólnopolskich jest notowany w pierwszej ósemce województw, stwarza warunki do rozwoju kadr gospodarki opartej na wiedzy. Aby poprawić tą niekorzystną tendencję należy podjąć zakrojone na szeroką skalę działania promocyjne i informacyjne, które będą promować region jako miejsce o szerokich możliwościach i niewykorzystanym potencjale. Należy skupiać działania wokół obszarów specjalizacji regionalnych, aby w ten sposób przyciągnąć do regionu kadry, chcące rozwijać swoje kompetencje we wskazanych obszarach. Pozwoli to jednocześnie na transfer wiedzy i doświadczeń, które przyczynią się do rozwoju regionalnych zasobów. Należy zatem promować region, jako ten, w którym potencjał endogeniczny sprzyja rozwojowi przemysłu i usług opartych na wiedzy, a położenie geograficzne regionu stwarza szczególne możliwości rozwoju logistyki, turystyki i branży energii odnawialnej.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

• UMWZ • JST	• Skoordynowana kampania medialna o zasięgu ogólnopolskim: cykliczne artykuły w mediach, reportaże telewizyjne, spoty reklamowe, obecność regionu na targach ogólnopolskich, • Analiza wpływów migracyjnych polaków, w tym mieszkańców regionu, za granicę, • Skoordynowana kampania medialna w określonych regionach Unii Europejskiej: cykliczne artykuły w mediach, reportaże telewizyjne, spoty reklamowe, obecność regionu na targach ogólnopolskich.	• Mieszkańcy województwa • Absolwenci szkół wyższych • Polacy za granicą • Specjaliści za granicą
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• Środki własne UMWZ • PO KL 8.2.2	• Nakłady na działania promujące innowacyjność w odniesieniu do dynamiki • Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi w odniesieniu do typów działań promocyjnych: akcje promocyjne, audycje telewizyjne, radiowe i inne	

<table>
<tr><th colspan="3">Świadomość i kompetencje innowacyjne</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 1</td><td colspan="2">Wzrost świadomości innowacyjnej i kompetencji wśród społeczeństwa oraz przedsiębiorstw</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 1.3</td><td colspan="2">Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 1.3.2</td><td colspan="2">Wsparcie mechanizmów pozyskiwania kadr innowacyjnej gospodarki</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">Brak specjalistów i osób wykwalifikowanych na rynku zaczyna być poważnym problemem dla przedsiębiorstw planujących rozwój. Zamiast zatrudniać kolejnych pracowników, muszą szukać innych rozwiązań. Jednym z nich jest przeniesienie części lub całości produkcji do innego regionu (kraju), w którym są jeszcze dostępni odpowiednio wykwalifikowani pracownicy. Innym rozwiązaniem jest rozszerzenie kręgu firm współpracujących (outsourcing) i podzlecanie kolejnych zadań na zewnątrz (nierzadko poza region, w którym funkcjonują). Należy pamiętać również o tym, że wzrastające tempo przemian gospodarczych coraz bardziej skraca czas, który przedsiębiorca może dać młodemu pracownikowi na dokształcenie się do odpowiedniego poziomu, który pozwoli mu na osiągnięcie pełnego poziomu produktywności. W obliczu powyższego oczywistym staje się fakt, iż im wcześniej studenci spotkają się z rzeczywistością gospodarczą, tym szybciej ich kreatywność może pozytywnie oddziaływać na procesy zachodzące w gospodarce.

W związku z powyższym, w interesie przedsiębiorstw i uczelni wyższych leżą takie działania, aby współpraca na styku edukacja – praktyka zawodowa rozpoczynała się w jak najwcześniejszym etapie edukacji. Istotną rolę odgrywają tutaj biura karier i inne tego typu jednostki na uczelniach wyższych. Oczekiwanym efektem podjęcia tego typu działań jest rosnąca liczba studentów, którzy, mając coraz więcej możliwości zapoznania się z dynamicznie rozwijającymi się przedsiębiorstwami na rynku w trakcie studiów, będą chcieli pozostać w regionie i aktywnie angażować się w rozwój jego gospodarki.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• UW (w tym biura karier)
• IOB</td><td>• konkursy tematyczne związane z rozwiązaniem konkretnych problemów w danej firmie czy sektorze (foresight edukacyjny),
• programy stażowe, prace magisterskie na zlecenie,
• wykłady gościnne, programy mentorskie,
• warsztaty kreatywne z udziałem studentów i specjalistów firm,
• modularne kursy dokształcania.</td><td>• Studenci
• Absolwenci UW</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
</table>

• Środki własne UM WZ • PO IG 1.1, 1.2 • POKL Oś 8 • Polsko Szwajcarski Program Badawczy • POKL Oś 4	• Udział zatrudnionych z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie zatrudnionych • Nakłady na pozyskanie kadry innowacyjnej gospodarki (sprowadzenie z zew., transfer ze sfery nauki, wsparcie doktorantów, projekty stażowe) w odniesieniu do dynamiki

Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej		
Cel strategiczny 2	Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa	
Cel operacyjny 2.1	Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu	
Kierunek działań 2.1.1	Identyfikacja kierunków zmian na rzecz budowy specjalizacji regionalnych	
Opis	Obecność w województwie zachodniopomorskim przemysłów, takich jak: spożywczy, budowlany, logistyka z produkcją środków transportu, chemiczny oraz drzewno-meblarski, pozwoliła w ostatnich dwudziestu latach zbudować kompetencje w obszarach edukacji, badań i produkcji. W regionie pojawiły się również nowe firmy dostarczające półprodukty, specjalistyczne usługi, czy też rozwijające działalności komplementarne do tych, które są już obecne w regionie. Mając na uwadze kolejne procesy restrukturyzacji branży stoczniowej, należy być świadomym, iż podobne sytuacje mogą zdarzyć się w kolejnych latach również w innych gałęziach przemysłu. Nie należy zatem analizować szans i zagrożeń dla gospodarki regionu przez pryzmat obecnych branż, ich produktów i usług. Wyzwaniem jest dostrzec nowe perspektywy rozwoju wokół nowych procesów gospodarczych w oparciu o potencjał wzrostu, który może być uwolniony na bazie wiedzy, kompetencji, umiejętności i doświadczeń istniejących w endogenicznym potencjale województwa. Urząd Marszałkowski wraz z regionalnymi aktorami powinien podjąć się roli katalizatora zmian w kierunku identyfikacji obszarów specjalizacji regionalnych, dokonując analiz tematycznych i branżowych. W zależności od wielkości i kompleksowości tematu zaleca się w danym obszarze organizowanie inicjatyw foresightowych (podejście długoterminowe) lub warsztatów tematycznych (podejście krótkoterminowe). Ponadto należy opracować mapy powiązań gospodarczych i mapy wiedzy w celu identyfikowania potencjału rozwojowego na styku różnych branż i dziedzin naukowo-technologicznych.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UMWZ • IOB • IBR	• inicjatywy foresightowe, • warsztaty tematyczne, • analizy branżowe i tematyczne, • mapy powiązań gospodarczych, mapy wiedzy.	• IOB • IBR • MŚP, DP • JST
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	

• POKL 8.2.2 • PO IG Oś 1 • PO RYBY • Środki własne UMWZ	• liczba przeprowadzonych badań dot. identyfikacji specjalizacji regionalnych, • nakłady na identyfikowanie kierunków zmian na rzecz budowy specjalizacji regionalnych

Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej		
Cel strategiczny 2	Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa	
Cel operacyjny 2.1	Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu	
Kierunek działań 2.1.2	Promowanie specjalizacji regionalnych w środowiskach gospodarczych, naukowych i samorządowych	
Opis	Mając na uwadze fakt, iż zidentyfikowane obszary specjalizacji regionalnych mogą się pojawić w obszarach, które do tej pory nie istniały w ogólnej świadomości, potrzebne będą działania promocyjne, które pozwolą na: • przygotowanie środowiska naukowego i gospodarczego do działań w nowych obszarach (ryzyko naukowe, technologiczne, rynkowe), • zaznajomienie interesariuszy z kluczowymi kwestiami wynikającymi z uwarunkowań zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych, • pokazanie sposobu postępowania w procesach budowy specjalizacji regionalnych na bazie wcześniejszych doświadczeń, • poinformowanie środowiska naukowego i gospodarczego o zachodzących trendach i wyzwaniach. Działania promocyjne odbywać się będą musiały w szczególnych warunkach, ze względu na fakt, iż będą to dziedziny nowe, a zatem obarczone dużym stopniem ryzyka. Zakrojone na szeroką skalę konferencje i kampanie medialne mogłyby odstraszyć regionalnych przedsiębiorców w początkowej fazie. W związku z powyższym w pierwszym etapie zaleca się korzystanie z doświadczeń zaufanych w danym środowisku animatorów. Spotkania informacyjne, konferencje i warsztaty powinny być organizowane w kręgu zaufanych podmiotów. Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, iż ten kierunek działań powinien leżeć w gestii parków technologicznych, centrów innowacji i transferu technologii.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UMWZ • IF	• Konkursy na realizację przez IOB i IBR projektów dotyczących budowania specjalizacji regionalnych.	• IOB • IBR
• IOB • IBR	• Zintegrowany pakiet działań realizowany przez parki technologiczne, centra innowacji i transferu technologii, w tym: animowanie procesów wymiany informacji, organizowanie spotkań informacyjnych, konsultacje indywidualne i grupowe.	• MŚP, DP • IOB • IBR
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	

• PO KL Oś 8 • Środki własne IOB, IBR	• nakłady na spotkania mające na celu promocję specjalizacji regionalnych w rozbiciu na typy działań (konferencje, seminaria, szkolenia, warsztaty), dynamika • liczba instytucji objętych promocją w rozbiciu na typy działań i dynamikę

Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej		
Cel strategiczny 2	Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa	
Cel operacyjny 2.2	Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	
Kierunek działań 2.2.1	Przygotowanie i wdrożenie programów rozwoju dla zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	
Opis	Budowanie silnej pozycji regionu na bazie jego wewnętrznego potencjału, wykorzystanego w procesie wyznaczania wąskich dziedzin specjalizacji, daje szansę na zaistnienie osiągnięć w regionu na arenie międzynarodowej. Proces ten wymaga jednak wykreowania nowych form współpracy między przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu (w szczególności parkami technologicznymi, centrami innowacji i transferu technologii) oraz instytucjami badawczo-rozwojowymi. W niektórych przypadkach taka współpraca może rozwijać się w kierunku klastrów technologicznych lub centrów kompetencji. Dlatego też w najbliższych latach należy podejść kompleksowo do tych nowych procesów, pamiętając o ryzyku, które się z nimi wiąże, a z drugiej strony wiążąc nadzieję z potencjałem wzrostu, który w sobie posiadają. Z uwagi na wysoki poziom ryzyka, w początkowej fazie trudno będzie przekonać przedsiębiorstwa, żeby włączyły się we współfinansowanie tworzenia (faza koncepcyjna) konsorcjów naukowo-gospodarczych. Działania przygotowawcze będą musiały być zatem w głównej mierze prowadzone przez parki technologiczne oraz centra innowacji i transferu technologii, lub też przez instytucje badawczo-rozwojowe. Aby przekonać przedsiębiorców o słuszności idei rozwoju działalności gospodarczych w obszarach specjalizacji regionalnych, potrzebne będą argumenty w postaci studiów wykonalności lub raportów eksperckich. Z kolej z uwagi na specyfikę tematu, potrzebne będzie również wsparcie prawne i doradztwo w doborze właściwych modeli współpracy (konsorcjum, centrum kompetencji, klaster technologiczny).	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UMWZ • IF	• Konkursy na realizację przez IOB i IBR projektów dotyczących budowania specjalizacji regionalnych.	• IOB • IBR
• IOB • IBR	• Zintegrowany pakiet działań realizowany przez parki technologiczne oraz centra innowacji i transferu technologii, w tym: animowanie procesów przygotowawczych, opracowanie studiów wykonalności i raportów eksperckich, prowadzenie konsultacji i negocjacji indywidualnych i grupowych.	• MŚP, DP • IOB • IBR
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	

• RPO 1.3 • PO KL 8.2.2 • Środki własne IOB, IBR	• liczba programów rozwoju • liczba podmiotów biorących udział w programie rozwoju w rozbiciu na podmioty naukowe i firmy • wartość nakładów przeznaczonych na realizację programów rozwoju w rozbiciu na program

Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej		
Cel strategiczny 2	Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa	
Cel operacyjny 2.2	Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	
Kierunek działań 2.2.2	Budowanie konsorcjów naukowo-gospodarczych w oparciu o liderów naukowych i gospodarczych	
Opis	W procesie kreowania nowych specjalizacji regionalnych (w oparciu o endogeniczny potencjał wzrostu) skuteczność tworzenia i dyfuzji innowacji zależna jest od szeregu czynników, w tym: właściwego doboru kadry naukowej, umiejętnego prowadzenia procesów badawczych, możliwości testowania wyników badań, dostępu do środków finansowych we wszystkich fazach rozwoju, właściwego doboru modelu wdrożeniowego. Należy również zweryfikować własny potencjał w kontekście realizacji odpowiednich prac badawczych, testujących i wdrożeniowych. Istotną kwestią jest współpraca w tego typu konsorcjach liderów naukowych z regionu, którzy mogą pochwalić się odpowiednim doświadczeniem oraz kompetencjami w wąskiej dziedzinie specjalizacji. Mając na uwadze procesy przemian oraz czas potrzebny na przygotowanie analiz, organizowanie konsultacji i przygotowanie konsorcjów naukowo-gospodarczych, przewiduje się powstanie tego typu inicjatyw nie wcześniej niż w 2012-2013 roku, a ich wdrożenie nie wcześniej niż w 2014 roku.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UMWZ • IF	• Konkursy na realizację przez IOB i IBR projektów dotyczących budowania specjalizacji regionalnych.	• IOB • IBR
• IOB • IBR	• Koordynacja budowy konsorcjów naukowo-gospodarczych, animacja procesów współpracy, • Wsparcie doradcze procesów tworzenia się konsorcjów w pierwszej fazie wzrostu, • Budowa wielodyscyplinarnych zespołów badawczych.	• MŚP, DP • IOB • IBR
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• PO IG Oś 1 • PO KL Oś 8	• liczba konsorcjów naukowo-gospodarczych, • liczba podmiotów biorących udział w konsorcjach w rozbiciu na podmioty naukowe i firmy	

<table>
<tr><th colspan="4">Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 2</td><td colspan="3">Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 2.2</td><td colspan="3">Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 2.2.3</td><td colspan="3">Wspieranie rozwoju badań stosowanych i komercjalizacji technologii</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="3">Aby uzyskać odpowiedni poziom synergii w ramach konsorcjów naukowo-badawczych, powstawać będą „mapy drogowe”, które określą niezbędne etapy postępowania w procesie kreowania nowych specjalizacji regionalnych. Należy dokonać kompleksowych analiz związanych z otoczeniem gospodarczym oraz ryzykiem, określić krytyczne punkty w zakresie gotowości technologicznej i wdrożeniowej. W oparciu o wyniki podjętych działań na rzecz tworzenia „map drogowych” powstanie program rozwoju projektów badawczych. Skoordynowane działania i wspólne ubieganie się o środki w ramach konsorcjum umożliwi realizację działań od procesu badań do pełnej komercjalizacji technologii.

Parki Technologiczne, centra innowacji i transferu technologii oraz instytucje badawczo-rozwojowe, odgrywając rolę koordynatora w tego typu inicjatywach, będą na bieżąco musiały monitorować prace związane z realizacją projektów, a także dokonywać cyklicznych analiz w otoczeniu (analiza trendów, analiza technologii), aby z wyprzedzeniem antycypować i minimalizować wpływy negatywnych czynników zewnętrznych.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• IF</td><td>• Konkursy na finansowanie projektów badawczo-rozwojowych oraz projektów wdrożeniowych,
• Konkursy na finansowanie projektów badawczo-rozwojowych zgłoszonych przez konsorcja instytucji badawczo-rozwojowych.</td><td>• IOB
• IBR</td></tr>
<tr><td>• IOB
• IBR</td><td>• Analiza trendów, analiza technologii, opracowanie „map drogowych”,
• Doradztwo przy opracowaniu programów rozwoju obszarów specjalizacji regionalnych.</td><td>• MŚP, DP
• IOB
• IBR</td></tr>
<tr><td>• IOB
• IBR</td><td>• Wsparcie doradcze i finansowe w fazie zalążkowej,
• Wsparcie doradcze dla nowopowstałych firm oraz zagwarantowanie zaplecza inkubacyjnego,
• Wsparcie doradcze w procesie komercjalizacji technologii.</td><td>• IBR
• MŚP</td></tr>
<tr><th colspan="2">Potencjalne źródła finansowania</th><th>Wskaźniki</th></tr>
<tr><td colspan="2">• PO IG 1.2
• PO IG 1.3.1, 1.4-4.1
• PO IG 2.2
• PO IG 3.1
• Środki MNiSW
• 7. PR
• PO KL 8.2.1
• RPO 1.2
• Środki własne UW
• Polsko Szwajcarski Program Badawczy</td><td>• Liczba wdrożonych "map drogowych" w stosunku do opracowanych,
• Liczba podmiotów gospodarczych i naukowo-badawczych zaangażowanych w realizację "map drogowych"</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="3">Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 2</td><td colspan="2">Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 2.2</td><td colspan="2">Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 2.2.4</td><td colspan="2">Dostosowanie programów kształcenia do procesów budowy specjalizacji regionalnych</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">Niezbędnym elementem w procesie budowy specjalizacji regionalnych jest skorelowanie z nim programów w systemie nauczania na poziomie edukacji w technikach zawodowych, na studiach wyższych oraz kształcenia ustawicznego. Województwo zachodniopomorskie od lat boryka się z problemem zbyt dużego odsetka bezrobotnych absolwentów, dla których nie ma miejsca na regionalnym rynku pracy oraz problemem w jednostkach naukowo-badawczych, w których dokonuje się badań nieprzystających do rzeczywistości gospodarczej regionu. Istotna w tej kwestii staje się identyfikacja specyficznych kompetencji pracowników oraz kadr naukowo-badawczych, potrzebnych w przedsiębiorstwach oraz jednostkach naukowo-badawczych funkcjonujących w obszarach o wysokim potencjale wzrostu. Dostosowanie systemu edukacji poprzez rozszerzenie programów nauczania, uruchamianie nowych kierunków studiów lub specjalizacji, powinno odbywać się na poziomach związanych z kształceniem zawodowym (technika) jak i studiów wyższych. Nie można jednakże zapominać o systemie kształcenia ustawicznego, który pozwoli na przekwalifikowanie istniejących kadr gospodarki do nowych specyficznych wymagań w obszarach specjalizacji regionalnych. Należy w tym zakresie wykorzystać fakt, a zarazem atut naszego regionu, w którym jest najwyższy w kraju wskaźnik osób uczestniczących w systemie kształcenia ustawicznego. Istotną kwestią jest również kształcenie kadry naukowo-badawczej i ukierunkowanie studiów doktoranckich w obszarach o wysokim potencjale wzrostu.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• WUP
• IOB, UW</td><td>• Analiza rynku pracy.</td><td>• MŚP, DP
• UW</td></tr>
<tr><td>• UW</td><td>• Uruchamianie dodatkowych kierunków studiów w obszarze specjalizacji regionalnych,
• Wprowadzanie w istniejące kierunki studiów dodatkowych zajęć kierunkowych z obszarów nowych specjalizacji regionalnych,
• Wyższe stypendia dla studentów wybierających kierunki w obszarach specjalizacji regionalnych,
• Wyższe stypendia doktoranckie dla absolwentów decydujących się na karierę naukowo-badawczą w wąskim obszarze specjalizacji regionalnych.</td><td>• Studenci
• Doktoranci
• MŚP, DP</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
<tr><td>• PO KL Oś 4
• PO KL Oś 9
• PO IG 1.2
• Środki własne UM WZ</td><td colspan="2">• Liczba nowych kierunków kształcenia w obszarze specjalizacjami regionalnych w rozbiciu na szkoły wyższe,
• Liczba studentów na nowych kierunkach zgodnych ze specjalizacjami regionalnymi w stosunku do liczby studentów ogółem</td></tr>
</table>

Endogeniczny potencjał na rzecz specjalizacji regionalnej		
Cel strategiczny 2	Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa	
Cel operacyjny 2.2	Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych	
Kierunek działań 2.2.5	Finansowanie infrastruktury służącej badaniom i wdrażaniu technologii w procesach budowy specjalizacji regionalnych	
Opis	Podczas opracowania map drogowych i programów rozwoju z nich wynikających, należy również identyfikować niedostatki w zakresie infrastruktury badawczo-rozwojowej lub wdrożeniowej, która jest niezbędnym elementem procesu komercjalizacji technologii. Należy budować system wsparcia finansowego, który pozwoli na sprawne pozyskanie środków finansowych na zakup brakującej aparatury lub sprzętu. Czas, w jakim uda się te środki pozyskać jest elementem krytycznym, dlatego należy dążyć do jak największego uproszczenia procedur związanych z pozyskaniem finansowania. Istotną kwestią jest tu również dostępna szeroka informacja o różnych źródłach finansowania tego typu przedsięwzięć oraz system doradztwa i szkoleń, pozwalający na skuteczne pozyskanie środków wraz z wyborem najkorzystniejszego dla danego przedsięwzięcia.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• IF • UMWZ	• Konkursy na finansowanie aparatury badawczej w instytucjach badawczo-rozwojowych.	• IBR
• IF • UMWZ	• Konkursy na finansowanie infrastruktury badawczo-rozwojowej i infrastruktury wdrożeniowej w przedsiębiorstwach.	• MŚP, DP
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• PO IG 1.3.1 • PO IG Oś 2 • RPO Oś 1 • POIiŚ Oś 13 • PO KL 8.2.2	• Wartość wsparcia finansowego przeznaczonego na rozwój infrastruktury badawczo – rozwojowej w specjalizacji regionalnej w rozbiciu na instytucje B+R i firmy	

<table>
<tr><th colspan="3">Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 3</td><td colspan="2">Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 3.1</td><td colspan="2">Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 3.1.1</td><td colspan="2">Rozwijanie kompetencji podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">W ostatnich latach w regionie powstały parki technologiczne oraz centra innowacji i transferu technologii. Również inne instytucje otoczenia biznesu stopniowo tworzyły zespoły specjalizujące się w usługach na rzecz transferu technologii. Eksperci wciąż jednak obserwują niedopasowanie oferty do potrzeb przedsiębiorstw (rozproszenie wsparcia, dominuje wsparcie ogólne, nie uwzględniające zróżnicowania branżowego, wsparcie zbyt „płytkie”, nie uwzględniające realnych oczekiwań firm, niska jakość wsparcia). Sposób realizacji usługi i ich dostępność są często uzależnione od posiadanych środków publicznych.

Instytucje otoczenia biznesu skupione wokół procesów rozwoju innowacji i transferu technologii powinny stać się partnerami dla przedsiębiorstw. Muszą zatem rozwijać swoje kompetencje w nowych obszarach wsparcia i rozważyć wyspecjalizowanie się w określonych obszarach tematycznych, co docelowo pozwoli im zdywersyfikować źródła przychodów. Z uwagi na wysokie ryzyko związane z opracowaniem i wprowadzeniem na rynek nowych usług wsparcia, należałoby doprowadzić do utworzenia systemu identyfikacji potrzeb technologicznych i innowacyjnych przedsiębiorstw.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• IF
• UMWZ</td><td>• konkursy na finansowanie projektów wspierających rozwój IOB (w tym: szkolenie pracowników, tworzenie nowych usług wsparcia),
• wsparcie finansowe dla IOB działających w procesach współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej jako istotny element rozwoju kompetencji w oparciu o benchmarking i wymianę dobrych praktyk</td><td>• IOB</td></tr>
<tr><td>• IOB</td><td>• utworzenie i utrzymanie funkcjonowania systemu identyfikacji potrzeb technologicznych i innowacyjnych przedsiębiorstw w oparciu o współpracę pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii.</td><td>• MŚP, DP</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
<tr><td>• PO KL Oś 8
• RPO 1.3</td><td colspan="2">• Liczba pracowników instytucji pro-innowacyjnych podnoszących kompetencje w odniesieniu do typu instytucji, typów działań</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="3">Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 3</td><td colspan="2">Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 3.1</td><td colspan="2">Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 3.1.2</td><td colspan="2">Wzmacnianie instrumentów finansowania innowacji</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">Brak dostępu do kapitału wysokiego ryzyka stanowi jedną z największych barier rozwoju innowacji w przedsiębiorstwach w Polsce. Mimo pojawiania się coraz to nowszych instrumentów finansowych w ramach publicznych programów wsparcia (na przykład: Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, kredyt technologiczny, ulgi podatkowe), niektóre inwestycje w procesach tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji wymagają zastosowania instrumentów finansowych, które pozwolą na bardziej elastyczne ulokowanie środków w nowych przedsięwzięciach rozwojowych. Wobec coraz większego zapotrzebowania na finansowanie przedsięwzięć o wysokim stopniu ryzyka w ostatnich latach powstały fundusze zalążkowe i sieci aniołów biznesu. Systemy te powinny być dalej rozwijane tak, aby mogły osiągnąć odpowiednią masę krytyczną.
W następnych latach szczególną uwagę należy poświęcić identyfikacji sposobów zwiększenia wśród przedsiębiorstw gotowości do wykorzystania dostępnych środków publicznych przeznaczonych na działania stricte innowacyjne na poziomie regionalnym i krajowym. Wobec powyższego instytucje otoczenia biznesu powinny rozwijać usługi przygotowawcze w postaci realizacji audytów innowacyjnych i technologicznych. Istotną kwestią w procesach rozwoju innowacji i ich finansowania jest tzw. „inteligentny kapitał”, co oznacza, iż nie samo finansowanie nowych inwestycji nie jest wystarczające, należy również zapewnić wsparcie doradcze w dalszych etapach rozwoju. W tym kontekście ważnym elementem staje się zacieśniona współpraca między instytucjami finansującymi a centrami innowacji i transferu technologii.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• IF
• UMWZ</td><td>• wsparcie finansowe instytucji finansujących procesy innowacyjne,
• wsparcie finansowe dla obsługi sieci aniołów biznesu w pierwszej fazie uruchomienia sieci.</td><td>• IOB
• MŚP (pośrednio)</td></tr>
<tr><td>• IOB
• IBR</td><td>• współpraca między instytucjami finansującymi a centrami innowacji i transferu technologii w zakresie zapewnienia firmom „inteligentnego kapitału”,
• audyty innowacyjne i technologiczne na rzecz przygotowania priorytetów innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw.</td><td>• MŚP</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
<tr><td>• PO IG Oś 3
• Polsko Szwajcarski Program Badawczy
• RPO WZ</td><td colspan="2">• Wartość wsparcia finansowego dla instrumentów wspierania innowacji w zależności od typu wsparcia
• Wartość wsparcia finansowego dla beneficjentów ostatecznych w rozbiciu na instrumenty finansowe (venture, seed, giełdowe, poręczeniowe)</td></tr>
</table>

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji		
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	
Cel operacyjny 3.1	Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	
Kierunek działań 3.1.3	Współpraca podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	
Opis	W ostatnich paru latach instytucje otoczenia biznesu rozwijały swoje usługi wsparcia rozwoju innowacji w oparciu o dostępne środki publiczne. W większości przypadków to właśnie dostępność środków publicznych i realizacja określonych projektów, a nie realny popyt rynkowy, warunkowały oferowany wachlarz usług wsparcia. Kolejnym problemem jest brak wiedzy wśród przedsiębiorców o dostępnych w instytucjach otoczenia biznesu usługach wsparcia innowacji. Niejednokrotnie czynnikiem odstraszającym są również skomplikowane procedury administracyjne związane z pozyskaniem wsparcia. Nie oznacza to jednak, że pierwsze kroki podjęte przez instytucje otoczenia biznesu w zakresie uruchomienia nowych usług wsparcia rozwoju innowacji nie były słuszne. Trzeba jedynie w następnym kroku skoncentrować swoje działania raz na skorelowaniu ich z realnymi potrzebami rynku, a dwa przekonać potencjalnych interesariuszy o potrzebie i korzyściach wynikających z korzystania z tego typu usług. W następnych latach instytucje otoczenia biznesu powinny wypracować wspólne podejście, co do promowania wśród przedsiębiorstw korzystania z usług wsparcia rozwoju innowacji. Do tej pory nie osiągnięto konsensusu wokół regionalnego portalu innowacji i usług wsparcia. Oprócz przedsięwzięć informacyjnych, również o dużym znaczeniu, wskazane jest opracowanie i przestrzeganie wspólnych standardów postępowania w realizacji usług, co może pozytywnie wpłynąć na zaufanie przedsiębiorstw wobec nowych usług związanych z rozwojem innowacji.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UMWZ • IOB	• Regionalny portal.	• MŚP
• IOB	• Kampania medialne, • Uzgodnienie podstawowych standardów postępowania.	• MŚP
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• RPO Oś 3 • PO KL Oś 8	• Nakłady na tworzenie i podtrzymanie współpracy podmiotów zaangażowanych w procesu innowacji i transferu technologii w doniesieniu do typu finansowania, dynamiki • Odsetek finansowania innowacji i TT powstałego w wyniku współpracy sieciowej w rozbiciu na rodzaj instrumentu, instytucje wsparcia	

<table>
<tr><td>Cel strategiczny 3</td><td colspan="2">Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 3.2</td><td colspan="2">Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 3.2.1</td><td colspan="2">Finansowanie rozbudowy i modernizacji infrastruktury instytucji badawczo-rozwojowych prowadzącej do rozszerzenia lub poprawienia jakości współpracy z przedsiębiorstwami</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">Fundusze strukturalne były najważniejszym źródłem finansowania inwestycji w rozbudowie i modernizacji infrastruktury badawczo-rozwojowej w Polsce w ostatnich pięciu latach. Również instytucje badawczo-rozwojowe z województwa zachodniopomorskiego korzystały z tej możliwości. W kolejnych latach należy dalej wspierać rozwój zaplecza laboratoryjnego i usługowego instytucji badawczo-rozwojowych, aby mogły być one partnerami we współpracy z przedsiębiorstwami na konkurencyjnym rynku. Regionalni przedsiębiorcy bowiem coraz częściej poszukują wiarygodnych partnerów przy pracach badawczo rozwojowych w kraju, a nawet za granicą.

Istotną rolę powinny odgrywać centra innowacji i transferu technologii w instytucjach badawczo-rozwojowych, wspierając zespoły badawcze przy opracowaniu planów rozwoju zaplecza laboratoryjnego, przygotowaniu biznesplanów i rozwijaniu nowych usług w oparciu o przyszłą infrastrukturę.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• IBR</td><td>• Analizy wykonalności rozbudowy lub modernizacji laboratoriów,
• Biznes plany dla zespołów badawczych planujących rozbudowę lub modernizację laboratoriów.</td><td>• IBR</td></tr>
<tr><td>• UMWZ
• IF</td><td>• Konkursy na finansowanie infrastruktury badawczo-rozwojowej w ramach Programów Operacyjnych (do 2013),
• Konkursy na finansowanie infrastruktury badawczo-rozwojowej w ramach publicznych programów wsparcia po 2014.</td><td>• IBR</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
<tr><td>• PO IG 1.3.1
• PO IG Oś 2
• PO IG 5.3
• PO RYBY
• POIiŚ Oś 13</td><td colspan="2">• Łączna wartość dofinansowania projektów inwestycyjnych związanych z rozbudowaniem i modernizacją infrastruktury B+R w rozbiciu na dyscypliny naukowe, źródła finansowania</td></tr>
</table>

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji		
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	
Cel operacyjny 3.2	Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych	
Kierunek działań 3.2.2	Koordynacja wielodyscyplinarnej współpracy zespołów badawczych	
Opis	Zmiany technologiczne i złożoność zjawisk wpływających na gospodarkę sprawiają, iż problemy pojawiające się w przemyśle oraz zagadnienia rozwojowe stają się coraz bardziej kompleksowe. Przedsiębiorstwa średnie i duże szukają w instytucjach badawczo-rozwojowych partnera, który w sposób zintegrowany potrafi podejść do zgłoszonych przez nich problemów. Jednocześnie obserwuje się rosnącą rolę instytucji otoczenia biznesu, w tym centrów innowacji i transferu technologii oraz specjalistycznych jednostek w parkach technologicznych, które wspierają firmy przy tworzeniu dedykowanych konsorcjów badawczych. Słabością naszego regionu jest jak dotąd wciąż zbyt mała współpraca pomiędzy zespołami naukowo-badawczymi, co skutkuje realizacją badań, które nie są ze sobą skorelowane. Należy dążyć do tego, aby poszczególne zespoły w specjalistycznych jednostkach i instytucjach badawczo-rozwojowych tworzyły wielodyscyplinarne zespoły badawcze w oparciu o analizy rynku i wynikające z nich obszary popytowe. Współpraca między zespołami badawczymi skutkować powinna w kolejnych latach powstaniem wspólnych ramowych programów badawczych i nowych usług skierowanych do przedsiębiorstw. Z jednej strony należy lepiej wykorzystać efekty synergii, z drugiej strony zaś należy doprowadzić do powstania na uczelniach centrów kompetencji, które w sposób zintegrowany skumulują wiedzę i kompetencje wokół określonych dziedzin badawczych.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UMWZ • IF	• Konkursy dla IBR i IOB współpracujących z IBR" na dofinansowanie projektów w zakresie utworzenia i koordynacji wielodyscyplinarnych zespołów badawczych.	• IBR • IOB w partnerstwie z IBR
• IBR	• Doradztwo w zakresie modelowania i tworzenia centrów kompetencji, • Wieloletnie programy badawcze.	• IBR • MŚP, DP
• IBR, IOB	• Analiza potrzeb przedsiębiorstw i branż, • Nowe usługi badawcze.	• IBR • MŚP, DP
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• PO KL Oś 8 • PO IG 1.1 • PO IG 1.2	• Liczba wielodyscyplinarnych zespołów badawczych • Liczba utworzonych centów kompetencji w stosunku do funkcjonujących w odniesieniu do dynamiki	

<table>
<tr><th colspan="3">Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 3</td><td colspan="2">Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 3.2</td><td colspan="2">Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 3.2.3</td><td colspan="2">Finansowanie centrów kompetencji współpracujących z przedsiębiorstwami</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">W województwie zachodniopomorskim rozwinęło się w ostatnich latach kilka inicjatyw klastrowych. Mimo szeregu podejmowanych działań są one w fazie wstępnego rozwoju. Istotnym elementem w ramach klastrów jest współpraca z instytucjami badawczo-rozwojowymi. Dlatego też instytucje te powinny rozwijać swoje usługi na rzecz wsparcia procesów innowacyjnych wśród przedsiębiorców w klastrach. Ten skumulowany popyt pozwoli bowiem na tworzenie i rozwijanie na uczelniach wyższych centrów kompetencji. Z uwagi na rosnącą konkurencję na rynku polskim i międzynarodowym w obszarach, w których działają klastry na terenie województwa zachodniopomorskiego, przedsiębiorstwa będą potrzebowały partnerów naukowych działających w sposób profesjonalny i kompleksowy w procesach tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji.

Instytucje badawczo-rozwojowe, które widzą możliwości intensyfikacji współpracy z przedsiębiorstwami działającymi w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych, powinny angażować się w tworzenie centrów kompetencji. Również te instytucje badawczo-rozwojowe, które dostrzegają perspektywy rozwojowe w skali krajowej lub międzynarodowej poprzez tematyczne połączenie różnych dziedzin naukowych, powinny być zachęcane do tworzenia centrów kompetencji.

Oprócz wsparcia w fazie przygotowawczej, Urząd Marszałkowski wraz z instytucjami badawczo-rozwojowymi powinien określić zasady finansowania zarządzania centrami kompetencji w pierwszej fazie ich rozwoju (3-5 lat).</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• UMWZ
• IF</td><td>• Konkursy dla IBR oraz konsorcjów tworzonych przez IBR, IOB oraz przedsiębiorstwa na dofinansowanie projektów w zakresie utworzenia i koordynacji wielodyscyplinarnych zespołów badawczych,
• Konkursy na finansowanie zarządzania centrów kompetencji utworzone przez IBR lub konsorcja tworzone przez IBR, IOB oraz przedsiębiorstwa w pierwszej fazie rozwoju (3-5 lat).</td><td>• IBR
• MŚP (pośrednio)
• konsorcja tworzone przez IBR, IOB oraz przedsiębiorstwa</td></tr>
<tr><td>• IBR</td><td>• Doradztwo w zakresie modelowania centrów kompetencji,
• Wieloletnie programy badawcze.</td><td>• IBR
• MŚP, DP</td></tr>
<tr><td>• IBR, IOB</td><td>• Analiza potrzeb przedsiębiorstw i branż,
• Nowe usługi badawcze.</td><td>• IBR
• MŚP, DP</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
</table>

• RPO 1.2 • PO KL Oś 8 • PO KL 4.2 • PO IG 5.3 • Środki własne UM WZ	• Liczba podmiotów gospodarczych współpracujących z centrami kompetencji • Łączna wartość wsparcia przeznaczona na finansowanie centrów kompetencji
Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji	
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie
Cel operacyjny 3.2	Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych
Kierunek działań 3.2.4	Wspieranie współpracy instytucji badawczo-rozwojowych z wiodącymi instytucjami z innych regionów Polski i krajów Unii Europejskiej, w tym w szczególności w obszarów Partnerstwa Odry oraz regionu Morza Bałtyckiego
Opis	Województwo zachodniopomorskie coraz ściślej współpracuje naukowo z instytucjami z innych regionów Polski oraz krajów UE. Z racji położenia geopolitycznego oraz dotychczasowych doświadczeń, w szczególności współpraca ta powinna skupić się na obszarze Partnerstwa Odry oraz rejonie Morza Bałtyckiego. Partnerstwo Odry jest międzyregionalną siecią, w której pod hasłem „Granice dzielą – Odra łączy", w oparciu o projekty współpracują województwa Wielkopolskie, Zachodniopomorskie, Dolnośląskie i Lubuskie oraz niemieckie kraje związkowe Berlin, Brandenburgia, Meklemburgia-Pomorze Przednie i Saksonia. Współpraca polskich i niemieckich ośrodków naukowych powinna zostać kontynuowane w kolejnych latach, co przyczyni się do lepszego wykorzystania potencjału naukowego, w tym również w dyscyplinach pozwalających na wykorzystanie efektu synergii. Istotnym partnerem dla regionu są także instytucje badawczo-rozwojowe z krajów Skandynawskich (wiedza na najwyższym poziomie), Bałtyckich oraz Obwodu Kaliningradzkiego (współpraca z Rosją). Od pierwszego okresu programowania 2004-2006 instytucje naukowe z regionu zrealizowały szereg projektów w ramach inicjatyw UE oraz programów ramowych z partnerami z rejonu Morza Bałtyckiego. W kolejnych latach instytucje badawczo-rozwojowe z województwa zachodniopomorskiego powinny wzmacniać więzi współpracy z wiodącymi instytucjami z poza regionu, przede wszystkim w tych dziedzinach naukowych, w których zachodniopomorskie instytucje już ugruntowały pewną pozycję.

Potencjalni realizatorzy	Przykładowe typy działań	Potencjalni beneficjenci
• IF • UMWZ • IBR	• konkursy na finansowanie prac przygotowawczych (opracowanie analiz benchmarkingu, strategii rozwoju zespołów badawczych, centrów kompetencji, itp. w celu określenia kluczowych czynników kompetencji, udział w konferencjach międzynarodowych i targach).	• IBR

Potencjalne źródła finansowania	Wskaźniki

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

• Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej	• 7 Program Ramowy • CIP • Leonardo da Vinci • PO KL międzynarodowy • PO RYBY	• Liczba pracowników naukowych przebywających w zewnętrznych ośrodkach naukowych (poza regionem) (MORIS) • Liczba miesięcy spędzonych przez naukowców w zewnętrznych placówkach badawczych (MORIS) • Liczba instytucji zaangażowanych we współpracę z instytucjami B+R z województwa zachodniopomorskiego, z innych regionów Polski, z zagranicy, krajów partnerstwa Odry, Morza Bałtyckiego

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji		
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	
Cel operacyjny 3.3	Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji	
Kierunek działań 3.3.1	Identyfikacja projektów pilotażowych w obszarach o największym potencjale wzrostu	
Opis	W regionalnych dokumentach strategicznych sektor logistyki i transportu oraz sektor turystyczny są uważane za sektory flagowe województwa. Z jednej strony region nie dysponuje silnym zapleczem technologicznym do tworzenia nowych rozwiązań technologiczno-innowacyjnych, z drugi zaś strony liczba podmiotów działających w skupionych obszarach geograficznych pozwoliłaby w przyszłości na tworzenie terenów doświadczalnych. Chodzi tu w szczególności o inicjowanie sieci współpracy wokół konkretnych inwestycji innowacyjnych, co pozwoli na poziomie grupowym wstępnie weryfikować aktualnie dostępne na świecie innowacyjne rozwiązania, określić potencjalne modele operacyjne, a następnie wdrożyć nowe rozwiązania w praktyce. Zachowując z jednej strony zasady konkurencyjności, a z drugiej strony inicjując wymianę informacji pomiędzy podmiotami, można budować nową wiedzę, która powinna stać się stymulantem dla instytucji badawczo-rozwojowych do inicjowania nowych działań badawczych. Jednocześnie wykreowane już obszary doświadczalne, mogą stać się istotnym partnerem koncernów międzynarodowych w fazie testowania nowych technologii. Wyżej opisane procesy są żmudne i trudne do realizacji, jednakże w okresie od ośmiu do dziesięciu lat mogą wykreować w regionie nowe dziedziny badawcze, a w konsekwencji nowe procesy gospodarcze. Kierunek działań ten wymaga ścisłej współpracy w fazie koncepcyjnej na styku jednostki samorządowe - instytucje otoczenia biznesu – przedsiębiorstwa – instytucje badawczo-rozwojowe. Instytucje typu parki technologiczne oraz centra innowacji i transferu technologii.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UM • IF	• konkursy na wyłonienie operatora (operatorów) w celu wprowadzenia całego procesu lub istotnych jego części.	• IOB • IBR • Firmy konsultingowe

• IOB • IBR • Firmy konsultingowe	• analizy sytuacji w środowisku, w którym występuje potencjał i określić kluczowe wyzwania, • rozeznanie dostępnych na świecie rozwiązań innowacyjnych, które mogą znaleźć zastosowanie w danym środowisku, • opracowanie ramowych założeń, konsultowanie, a następnie przygotowanie studiów wykonalności i planów wdrożeń, • identyfikowanie zespołów badawczych w regionie, które mogą zostać zaangażowane w kolejnych fazach realizacji projektu, • przejmowanie roli menedżera procesów wdrożenia i monitoringu.	• IBR • MŚP, DP • IOB
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• PO KL 8.2.2 • PO IG 5.3	• Liczba zidentyfikowanych projektów pilotażowych	

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji		
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	
Cel operacyjny 3.3	Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji	
Kierunek działań 3.3.2	Promowanie i wspieranie współpracy przedsiębiorstw i instytucji badawczo-rozwojowych przy tworzeniu konsorcjów realizujących projekty pilotażowe	
Opis	Istotną rolę w realizacji projektów pilotażowych odgrywa zacieśniona i skoordynowana współpraca pomiędzy wszystkimi partnerami zawiązanego konsorcjum. Istotnymi działaniami w tym zakresie są zakrojone na szeroką skalę akcje promocyjno-informacyjne, które mają za zadanie z jednej strony skupić wokół konsorcjum partnerów z różnych instytucji, przedsiębiorstw i jednostek samorządu, a z drugiej wywołać debatę publiczną na temat wdrażanego przedsięwzięcia, co ma na celu wymianę wiedzy i doświadczeń. Z uwagi na złożone procesy rozwojowe związane z wykorzystaniem regionalnego potencjału absorpcji innowacji, Urząd Marszałkowski powinien wspólnie z wybranymi instytucjami otoczenia biznesu (w postaci centrów innowacji i transferu technologii oraz parków technologicznych) określić model postępowania w tym obszarze, a przede wszystkim wspólnie z partnerami osiągnąć konsensus co do wyboru obszaru doświadczalnego i partnerów, którzy będą w przedsięwzięciu uczestniczyć. W następnym kroku, na poziomie regionalnego partnerstwa należy opracować narzędzia, które pozwolą w sprawny sposób postępować przy identyfikowaniu potencjału, określeniu wyzwań, identyfikowania możliwości absorpcji innowacji oraz określeniu ścieżki wdrożeniowej.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• IOB • IBR	• konferencje i seminaria poruszające kluczowe kwestie dla danego obszaru, • doradztwo przy tworzeniu konsorcjów.	• IBR • MŚP, DP

• UM • IF	• Konkursy na dofinansowanie projektów w zakresie przygotowania i zarządzania sieci współpracy, konsorcjów.	• MŚP, DP • IBR • IOB
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• Środki własne UM WZ • PO IG 5.3 • PO IG 1.2	• Liczba konsorcjów utworzonych do realizacji projektów pilotażowych • Liczba rozwiązań innowacyjnych zaabsorbowanych w rezultacie realizacji projektów pilotażowych	

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji		
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	
Cel operacyjny 3.3	Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji	
Kierunek działań 3.3.3	Finansowanie projektów pilotażowych	
Opis	Pojęcie „projekt pilotażowy" należy rozumieć jako całość inicjatyw podjętych na danym obszarze, na którym występuje regionalny endogeniczny potencjał absorpcji innowacji. W związku z tym, realizacja tego typu inicjatyw będzie się odbywać poprzez wykorzystanie różnorakich źródeł finansowania (programy regionalne, programy krajowe, programy europejskie, środki własne, fundusze inwestycyjne). Urząd Marszałkowski powinien również przewidzieć środki na finansowanie działań realizowanych przez regionalne partnerstwa, gdyż ryzyko niepowodzenia w fazie przygotowania tego typu konsorcjów i projektów jest bardzo wysokie. Tylko przy współudziale władz województwa można znacznie zminimalizować zagrożenie niepowodzenia i osiągnąć lepszy efekt i trwałość rezultatów.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• IF • UMWZ	• Konkursy na projekty pilotażowe na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim (projekty indywidualne, projekty grupowe, projekty inwestycyjne, projekty badawcze, projekty szkoleniowe).	• MŚP, DP • IOB • IBR • JST
• IOB • Firmy konsultingowe	• Doradztwo przy przygotowaniu dokumentacji aplikacyjnych, studiów wykonalności.	• MŚP, DP • IOB • IBR
• IOB • Firmy konsultingowe	• Szkolenia dla osób zajmujących się zarządzaniem i realizacją projektów.	• MŚP, DP • IOB • IBR
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	

• RPO Oś 1 • PO RYBY • PO KL • 7 Program Ramowy • PO IG Oś 4 • Środki własne UM WZ	• Nakłady na projekty pilotażowe w odniesieniu do dynamiki

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji		
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	
Cel operacyjny 3.3	Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji	
Kierunek działań 3.3.4	Systemowe wykorzystanie efektów projektów pilotażowych	
Opis	Instytucje otoczenia biznesu zaangażowane w zarządzanie zbudowanymi wokół projektów pilotażowych konsorcjami powinny zadbać o wymianę poglądów i informacji w całym cyklu realizacji projektu. Działania informacyjne i szkoleniowe powinny być skoncentrowane na przekazywaniu i nabywaniu nowej wiedzy o dostępnych rozwiązaniach innowacyjnych i sposobów ich skutecznego wykorzystania w danym obszarze. Jednocześnie instytucje zaangażowane w proces powinny opracować przy udziale instytucji badawczo-rozwojowych nowe ścieżki rozwoju badań i zidentyfikować możliwości budowania nowych kompetencji w zespołach badawczych. Instytucje otoczenia biznesu będą odgrywać rolę inspirującą i promującą dla generowania nowych ścieżek rozwoju. Przed instytucjami badawczo-rozwojowymi, które będą bezpośrednio brały udział w realizacji przedsięwzięcia pilotażowego stoi wyzwanie w jaki sposób przejść z procesu obserwacji zjawisk, przez edukację i realizowanie prac badawczych, aż do podejmowania prac rozwojowych i testowania własnych rozwiązań innowacyjnych. Istotną rolę w całym procesie powinny mieć działania promocyjno-informacyjne, które pokażą szerszemu gronu odbiorców „dobre praktyki" w oparciu o zdobyte doświadczenia i nabyte kompetencje w ramach obszaru doświadczalnego. Proces ten jest jednym z najistotniejszych przy realizacji projektów pilotażowych, gdyż uruchamia „efekt naśladownictwa", a zatem rozprzestrzenianie się i praktyczne wykorzystanie zdobytej wiedzy.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• IBR • IOB	• promocja w oparciu o studia przypadków i dobrych praktyk, skierowana do podmiotów w danym środowisku, które nie były wcześniej zaangażowane w projekcie pilotażowym, • Warsztaty tematyczne dla przedsiębiorstw naukowców.	• MŚP, DP • IBR • IOB • JST
• IBR	• Prace badawcze, prace rozwojowe w nowych dziedzinach wynikających z doświadczeń praktycznych, • Promocja skierowana do przedsiębiorstw potencjalnie zainteresowanych współpracą z konsorcjum będącym obszarem doświadczalnym dla testowania nowych rozwiązań innowacyjnych.	• MŚP, DP

Potencjalne źródła finansowania	Wskaźniki
• Środki własne UM WZ • PO KL 4.2 • Środki MNiSW • PO IG 1.2	• Liczba rozwiązań technologicznych i organizacyjnych przetransferowanych poza obszar pilotażowy

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji		
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	
Cel operacyjny 3.4	Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych	
Kierunek działań 3.4.1	Pobudzanie aktywności naukowej i gospodarczej w nowych dziedzinach wynikających z wyzwań społecznych i gospodarczych	
Opis	Rozwój gospodarki w coraz większym stopniu zależy od korzystania z nowych technologii oraz alternatywnych zastosowań obecnych rozwiązań produktowych, materiałowych oraz procesowych. Od pewnego czasu można zaobserwować, iż rozwiązania wykorzystywane w jednej branży, znajdują swoje zastosowanie także w innych sektorach. Wynika to z faktu, że szukając odpowiedzi na nowe wyzwania, podmioty rozglądają się nie tylko we własnym otoczeniu, ale również szukają nowych pomysłów na zewnątrz. Prowadzi to do technologicznych przełomów, gdyż to, co wydaje się prostym rozwiązaniem w jednej dziedzinie, może okazać się kluczowe i wartościowe w innej. Proces ten opisywany jest jako „otwarta innowacja" i nabiera coraz bardziej istotnego znaczenia na arenie międzynarodowej, co będzie skutkowało powstawaniem coraz to nowszych produktów oraz usług na rynku. W celu optymalnego wykorzystania potencjału regionu, należy wspierać procesy inspirujące do inicjowania nietypowych form współpracy wokół szans, które na pierwszy rzut oka nie leżą w zasięgu pojedynczych przedsiębiorstw. Odbywać się to powinno poprzez ustrukturyzowane spojrzenie w przyszłość w zakresie postępów technologicznych na świecie oraz analizy trendów. Wyniki będą dysseminowane podczas regionalnych warsztatów oraz seminariów.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• IOB	• Analizy trendów, • Warsztaty kreatywności, • Inicjatywy foresightowe.	• MŚP, DP • IOB • IBR • JST
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• PO IG 1.1.1 • PO KL 8.2.2 • Środki własne UM WZ	• Nakłady na identyfikację nowych obszarów działalności innowacyjnej w rozbiciu na typy przedsięwzięć.	

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji			
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie		
Cel operacyjny 3.4	Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych		
Kierunek działań 3.4.2	Wspieranie tworzenia i funkcjonowania inicjatyw klastrowych		
Opis	Zgodnie z definicją Portera, klaster to "znajdująca się w geograficznym sąsiedztwie grupa przedsiębiorstw i powiązanych z nimi instytucji zajmujących się określoną dziedziną, połączoną podobieństwami i wzajemnie się uzupełniającą". Do uruchomienia procesu zawiązywania się inicjatyw klastrowych potrzebne jest specjalistyczne doradztwo w zakresie procesów zachodzących w ramach takich inicjatyw. Aby móc skutecznie zarządzać tym procesem animatorzy klastrów powinni mieć wiedzę i kompetencje, które powinni nabyć w drodze szkoleń, a wiedzę wykorzystywać zarówno do inicjowania procesów współpracy jak i do zarządzania strukturą klastra. Jak pokazują doświadczenia ostatnich lat w regionie, przedsiębiorstwa tworzące takie struktury, po okresie „zerwania pierwszych owoców" obecności w klastrze, nie są w stanie dalej się rozwijać, ponieważ brakuje im odpowiednich narzędzi oraz umiejętności w tym zakresie. Dlatego tak ważne jest wsparcie na każdym etapie funkcjonowania klastra od momentu zainicjowania współpracy w ramach powiązań kooperacyjnych, poprzez strategie rozwoju, do konkursów na zarządzanie tymi powiązaniami. Istotne z punktu widzenia powodzenia inicjatyw klastrowych są działania informacyjno-promocyjne, które mają na celu informowanie przedsiębiorców o już istniejących inicjatywach i zachęcanie ich do wstąpienia do klastra. Istotne znaczenie w tym kontekście ma właściwe zrozumienie przez przedsiębiorców roli takich inicjatyw i korzyści z nich płynących.		
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**		**Potencjalni beneficjenci**
• UMWZ • IF	• Konkursy na zarządzanie powiązaniami kooperacyjnymi.		• MŚP, DP
• IOB • IBR	• Doradztwo w zakresie inicjowania współpracy w ramach powiązań kooperacyjnych, • Strategie rozwoju powiązań kooperacyjnych.		• MŚP, DP • IOB, IBR
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**		
• PO KL 8.2.2 • PO IG Oś 5 • Środki własne UM WZ • PROW • PO RYBY	• Liczba wspieranych inicjatyw klastrowych • Wartość wsparcia dla inicjatyw klastrowych		

<table>
<tr><th colspan="3">Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 3</td><td colspan="2">Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 3.4</td><td colspan="2">Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 3.4.3</td><td colspan="2">Finansowanie projektów badawczych, szkoleniowych i inwestycyjnych realizowanych w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">Po pierwszym okresie funkcjonowania klastra, gdy podmioty go tworzące przekonały się, że wspólna praca może przynieść im wszystkim korzyści, że istnieją dla nich takie obszary działań, które mogą ich połączyć, należy rozpocząć etap wzmacniania ich potencjału.

Odbywać się to będzie poprzez zachęcanie do realizacji wspólnych projektów badawczych, szkoleniowych oraz inwestycyjnych. Realizacja takich przedsięwzięć jest kluczowa w kontekście zdobywania nowych obszarów, rynków oraz klientów podmiotów skupionych wokół wspólnej inicjatywy.

Należy wesprzeć realizację wspólnych projektów badawczych, które mogą skutkować rozwojem nowych obszarów wiedzy oraz umiejętności, w konsekwencji być wdrażane przez podmioty regionalne. Przeprowadzanie wspólnych projektów szkoleniowych da efekt synergii oraz zaowocuje możliwościami nawiązania ściślejszej współpracy pomiędzy podmiotami w sieci powiązań. Połączenie sił oraz środków przy inwestycjach jest końcowym efektem pełnego zaufania oraz chęci ścisłej współpracy pomiędzy podmiotami klastra.

Istotne znaczenie w tym kontekście ma również finansowanie wspólnych przedsięwzięć skupionych na promocji klastra. Dla pełnego wykorzystania potencjału dla szybkiego wzrostu należy podjąć wysiłki, aby podmioty w ramach inicjatyw klastrowych wspólnie uczestniczyły w targach, wystawach, giełdach promując region na skalę krajową i międzynarodową, jako ten, w którym funkcjonują innowacyjne sieci powiązań kooperacyjnych.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• UM
• IF</td><td>• Konkursy regionalne i krajowe na rzecz wspierania współpracy między kilkoma podmiotami.</td><td>• MŚP</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
<tr><td>• PO IG 1.2
• PO IG Oś 5
• PO IG 1.4-4.1, 4.4
• Środki własne klastrów</td><td colspan="2">• Liczba instytucji B+R, które podjęły współpracę w zakresie innowacji z przedsiębiorstwami lub instytucjami otoczenia biznesu
• Wielość nakładów na projekty badawcze, szkoleniowe i inwestycyjne realizowane w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych
• Liczba przedsiębiorstw zaangażowanych w projekty badawcze, szkoleniowe i inwestycyjne realizowane w ramach klastra i innych powiązań kooperacyjnych</td></tr>
</table>

Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji		
Cel strategiczny 3	Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie	
Cel operacyjny 3.5	Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu	
Kierunek działań 3.5.1	Rozwój systemu informacji o regionalnych zasobach kooperacyjnych w procesie współpracy z inwestorami zewnętrznymi	
Opis	Na obszarze województwa zachodniopomorskiego zlokalizowane są 3 specjalne strefy ekonomiczne. Są to strefy: Słupska, Pomorska oraz Kostrzyńsko-Słubicka. Przed specjalnymi strefami inwestycyjnymi oraz samorządem stoi wyzwanie, by doprowadzić do pełniejszej integracji inwestorów z regionalną strukturą gospodarczą. Wspólnie z instytucjami otoczenia biznesu powinni oni kreować nowe możliwości dla inwestorów, inicjując współpracę z regionalnym łańcuchem kooperacyjnym. Zarazem dostawcy, którzy wyspecjalizowali się w kwestii podzespołów, komponentów oraz usług, będą świadkami zachodzących przemian technologicznych w zakresie materiałów i procesów, co wymusi na nich decyzje o przekształcaniu swoich działalności. Ponadto z uwagi na występującą coraz bliższą kooperację z głównymi klientami, rośnie znaczenie wiedzy w procesach produkcyjnych i transakcyjnych. Oznacza to, że dostawcy muszą stać się ekspertami w swoich dziedzinach, tak związanych z produktami, jak i usługami. Należy zatem przeprowadzić cykliczne analizy nt. klimatu kooperacji, zweryfikować potencjał regionalnych łańcuchów kooperacyjnych oraz zbadać zdolność dostawców do radzenia sobie ze zmianami.	
Potencjalni realizatorzy	**Przykładowe typy działań**	**Potencjalni beneficjenci**
• UM	• Koordynacja współpracy wokół regionalnego systemu informacji o regionalnych zasobach kooperacyjnych.	• IOB
• IOB	• szkolenia w zakresie nowych trendów na styku dostawca-klient w relacjach B2B, • doradztwo prawne i merytoryczne, • analiza regionalnych łańcuchów kooperacyjnych.	• MŚP, DP
Potencjalne źródła finansowania	**Wskaźniki**	
• PO IG Oś 3 • PO IG Oś 5 • PO IG 8 • Środki własne UM WZ • PO KL 8.2.2 • PO KL Oś 2 • Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej • Sieć Enterprise Europe Network • CIP • RPO 1.3	• Liczba podmiotów korzystających z doradztwa w zakresie pozyskiwania potencjalnych inwestorów • Liczba podmiotów nawiązujących współpracę z inwestorami zewnętrznymi	

<table>
<tr><th colspan="3">Regionalny system na rzecz tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji</th></tr>
<tr><td>Cel strategiczny 3</td><td colspan="2">Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji w regionie</td></tr>
<tr><td>Cel operacyjny 3.5</td><td colspan="2">Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu</td></tr>
<tr><td>Kierunek działań 3.5.2</td><td colspan="2">Finansowanie procesów adaptacyjnych i rozwojowych wśród podmiotów uczestniczących w łańcuchach kooperacyjnych</td></tr>
<tr><td>Opis</td><td colspan="2">Współpraca z inwestorami zewnętrznymi częstokroć wymusza konieczność posiadania odpowiednich certyfikatów oraz systemów zarządzania jakością w regionalnych firmach oraz instytucjach.

Dokumenty potwierdzające najwyższe kompetencje dostawców będą nieodzownym elementem przyciągającym inwestycje z zewnątrz. W związku z tym konieczne jest zachęcanie do otrzymywania certyfikatów oraz systemów, które umożliwią regionalnym dostawcom ciągły rozwój własnej działalności gospodarczej oraz uwiarygodnienie najwyższej jakości ich usług lub produktów na rynkach międzynarodowych. Ma to szczególne znaczenie w przypadku świadectw zgodności, certyfikatów wydawanych np. przez TUV, czy innych potwierdzających specjalistyczne umiejętności. Dostawcy będą musieli uzupełnić i modernizować zaplecze infrastrukturalno-produkcyjne, co wynikać będzie ze zmian technologicznych i produkcyjnych na świecie. Pojawienie się nowych materiałów, a także nowych technik konstrukcji wymuszać będzie na dostawcach inwestycje w wyspecjalizowane – nieraz bardzo kosztowne – urządzenia. Jednocześnie relacje między dostawcami i klientami odbywać się będą coraz częściej drogą elektroniczną, co wymaga od strony dostawców inwestycje w IT. Wsparcie finansowe dla tego typu inwestycji pozwoli regionowi budować silne systemy dostawcze i utrzymać pozycję konkurencyjną w rejonie bałtyckim.

Podejście takie wynika z nieustannie zmieniających się oczekiwań na rynkach światowych co do warunków współpracy biznesowej. Pozwoli ono na przygotowanie regionu zachodniopomorskiego do nieustającej absorpcji rozwiązań technologicznych z zewnątrz, co w konsekwencji przełoży się na rozwój regionalnej gospodarki oraz jej podmiotów.</td></tr>
<tr><th>Potencjalni realizatorzy</th><th>Przykładowe typy działań</th><th>Potencjalni beneficjenci</th></tr>
<tr><td>• UM
• IF</td><td>• Konkursy na projekty adaptacyjne i rozwojowe (doradztwo, inwestycje),
• Konkursy na projekty szkoleniowe i doradcze w zakresie przygotowania i wdrożenia procesów adaptacyjnych i rozwojowych w MŚP.</td><td>• MŚP, DP
• IOB, MŚP</td></tr>
<tr><th>Potencjalne źródła finansowania</th><th colspan="2">Wskaźniki</th></tr>
<tr><td>• RPO 1.3
• PO IG Oś 8
• Środki własne UM WZ
• Konkursy COIiE</td><td colspan="2">• Wartość nakładów przeznaczonych na wsparcie procesów adaptacyjnych i rozwojowych
• Liczba przedsiębiorstw stale współpracujących z podmiotami zagranicznymi</td></tr>
</table>

Słownik pojęć

Absorpcja innowacji – (na podstawie: Niedzielski P., Jaźwiński I., *Polityka regionalna i innowacje w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa zachodniopomorskiego*) to ogólnie wchłanianie, przyjmowanie innowacji. Wyróżnia się absorpcję bierną oraz czynną. Pierwsza z nich to zdolność regionu lub obszaru do przyjęcia pozytywnej odpowiedzi rynków docelowych, w tym inwestorów, na podejmowane działania. Druga zaś to absorpcja czynna polegająca na zdolności do kreowania i rozwoju następstw tych działań poprzez wykorzystanie i wzmacnianie efektu synergicznego.

Benchmarking – (na podstawie: Martyniak Z., *Metody organizowania procesów pracy*, PWE, Warszawa 1996) ciągła i systematyczna metoda rozwoju oraz usprawniania działania organizacji, polegająca na konfrontowaniu własnej efektywności mierzonej produktywnością, jakością i doświadczeniem z wynikami tych przedsiębiorstw i organizacji, które można uznać za wzór doskonałości. Zgodnie z tą definicją jest to potrzeba ciągłego konfrontowania własnych osiągnięć z osiągnięciami najlepszych przedsiębiorstw w danej branży.

Centrum Badawczo – Rozwojowe (CBR) – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) zgodnie z Ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. z dnia 2 lipca 2008 r.) status centrum badawczo-rozwojowego może mieć (Art. 17 ustawy) przedsiębiorca:

1. którego przychody netto (bez podatku od towarów i usług) ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość kwoty określonej w przepisach o rachunkowości jako minimalny przychód netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek jawnych osób fizycznych oraz spółek partnerskich, do których stosuje się przepisy o rachunkowości;
2. którego przychody netto (bez podatku od towarów i usług) ze sprzedaży własnych usług badawczo-rozwojowych w rozumieniu przepisów w sprawie polskiej klasyfikacji wyrobów i usług lub praw własności przemysłowej udzielonych przedsiębiorcy przez urząd właściwy do spraw własności przemysłowej, stanowią co najmniej 20 % przychodów określonych w pkt 1;
3. który nie zalega z zapłatą podatków oraz składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Centrum Doskonałości – (http://www.old.pi.gov.pl/page.php?cat=2559&char=C&rid=15) Centrum Doskonałości jest jednostką naukową lub jej częścią wyodrębnioną organizacyjnie,

prowadzącą w sposób ciągły badania naukowe we współpracy międzynarodowej, w szczególności w ramach programów UE, w celu rozwoju nauki w dziedzinach uznanych za szczególnie ważne dla gospodarki w założeniach polityki naukowej państwa. Za Centra Doskonałości uznaje się jednostki wyselekcjonowane, reprezentujące najwyższy poziom naukowy i techniczny, skupiające zespoły naukowców o wybitnych osiągnięciach badawczych a także posiadające odpowiednie zaplecze techniczne

Centrum kompetencji (definicja ekspercka Luka Palmena) – W Unii Europejskiej Naukowo-Badawcze Centra Kompetencji dotyczą współpracy w wąskich dziedzinach i są tworzone jako niezależne podmioty w oparciu o porozumienia pomiędzy czołowymi instytucjami sektora badawczo – rozwojowego i przedsiębiorstwami. Są one silnymi ośrodkami o charakterze wielodyscyplinarnym w fazie badań przedkonkurencyjnych oraz w obszarze edukacji i kształcenia ustawicznego dla zawodów wysoko-wyspecjalizowanych. Angażują w swoją działalność od 20 do 100 pracowników naukowych. Dzięki połączeniu unikatowej infrastruktury, wieloletniego doświadczenia w zakresie naukowym i praktycznym oraz umiejętności do wytwarzania i wdrożenia najnowszych rozwiązań w skali światowej, centra te dążą do pozycji lidera w określonej niszy technologicznej.

Centrum Transferu Technologii (CTT) – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) to zróżnicowana organizacyjnie grupa nie nastawionych na zysk jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych, realizujących programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących tym procesom zadań. Działalność CTT na styku sfery nauki i biznesu (stąd częsta nazwa jednostki pomostowe), ma zaowocować adaptacją nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy, a tym samym przyczynić się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionalnych struktur gospodarczych.

Działalność badawczo-rozwojowa (B+R) – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) obejmuje trzy rodzaje aktywności: badania podstawowe (prace teoretyczne i eksperymentalne, w zasadzie nie ukierunkowane na uzyskanie konkretnych zastosowań praktycznych) i stosowane (prace badawcze mające na celu zdobycie nowej wiedzy mającej konkretne zastosowanie) oraz prace rozwojowe (polegające na zastosowaniu istniejącej już wiedzy do opracowania nowych lub istotnego ulepszenia istniejących procesów, wyrobów lub usług. Działalność B+R nie obejmuje prac wdrożeniowych.

Działalność innowacyjna – (na podstawie: GUS) Całokształt działań naukowych, technicznych, organizacyjnych, finansowych i komercyjnych, które rzeczywiście prowadzą lub mają w zamierzeniu prowadzić do wdrażania innowacji. Niektóre z tych działań same z

siebie mają charakter innowacyjny, natomiast inne nie są nowością, lecz są konieczne do wdrażania innowacji. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczo-rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Dyfuzja innowacji – (na podstawie: Niedzielski P., Jaźwiński I., *Polityka regionalna i innowacje w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa zachodniopomorskiego*) to rozprzestrzenianie, rozpowszechnianie innowacji do różnych regionów oraz do różnych dziedzin gospodarki (rynków) i przedsiębiorstw. Bez procesów dyfuzji nie byłoby szerszego ekonomicznego oddziaływania i efektów ekonomicznych innowacji. W czasie rozprzestrzeniania się innowacji może następować proces uczenia się i podnoszenia poziomu wiedzy zarówno przez pojedyncze podmioty, jak i całe struktury gospodarcze i przestrzenne, tym samym potęgując proces dyfuzji innowacji. Podniesienie efektywności dyfuzji może następować, dzięki wdrożeniu nowych technik i sposobów przekazywania informacji, przede wszystkim jednak przez zwiększenie współpracy oraz synergii realizowanych działań pomiędzy najsilniejszymi ośrodkami wzrostu i innowacji, a ośrodkami słabszymi, jak również pomiędzy szczeblem regionalnym i centralnym.

Foresight – (na podstawie: Kuciński J., *Organizacja i prowadzenie projektów foresight w świetle doświadczeń międzynarodowych*, PAN, Warszawa 2006) pojęcie to w języku angielskim oznacza „przewidywanie". Foresight to systematyczny, przyszłościowy sposób docierania do informacji w celu budowania średnio lub długookresowej wizji rozwojowej, jej kierunków i priorytetów, a w tym kontekście podejmowanie bieżących decyzji i mobilizowanie wspólnych działań. Można je rozumieć jako spojrzenie lub sięgnięcie w przyszłość, przy czym nie chodzi tylko o prognozę ale o możliwość wpływu na bieg wydarzeń. Ma on na celu wskazanie i ocenę przyszłych potrzeb, szans i zagrożeń związanych z rozwojem społecznym i gospodarczym oraz przygotowanie odpowiednich działań wyprzedzających z dziedziny nauki i techniki.

Innowacja – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) wprowadzenie czegoś nowego, wprowadzenie lub urzeczywistnienie zmian rozwojowych. Zmiana wprowadzona celowo, która polega na zastępowaniu dotychczasowych rozwiązań innymi ulepszonymi. Można wyróżnić innowacje organizacyjne oraz innowacje technologiczne w obrębie produktów i procesów.

Innowacyjność – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) jest to zdolność do tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji oraz faktyczna umiejętność wprowadzania nowych i zmodernizowanych wyrobów, nowych lub zmienionych procesów technologicznych lub organizacyjno-technicznych.

Innowacja marketingowa - (na podstawie: *„Zasady gromadzenia i interpretacji danych*

dotyczących innowacji. Pomiar działalności naukowej i technicznej. Podręcznik Oslo (wydanie trzecie)") Wdrożenie nowej koncepcji lub strategii marketingowej różniącej się znacząco od metod marketingowych dotychczas stosowanych w przedsiębiorstwie. Obejmuje znaczące zmiany w projekcie/konstrukcji produktów, opakowaniu, dystrybucji produktów, promocji produktów i kształtowaniu cen. Nie zalicza się tu zmian sezonowych, regularnych i innych rutynowych zmian w zakresie metod marketingowych.
Nowe metody marketingowe w zakresie dystrybucji produktów polegają przede wszystkim na wprowadzeniu nowych kanałów sprzedaży. Nowe metody marketingowe w zakresie promocji produktów polegają na stosowaniu nowych koncepcji promowania wyrobów i usług firmy. Innowacje w zakresie kształtowania cen polegają na zastosowaniu nowych strategii cenowych dla sprzedaży wyrobów lub usług firmy na rynku.

Innowacja organizacyjna - (na podstawie: „*Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji. Pomiar działalności naukowej i technicznej. Podręcznik Oslo (wydanie trzecie)"*) Wdrożenie nowej metody organizacyjnej w przyjętych przez przedsiębiorstwo zasadach działania (w tym w zakresie zarządzania wiedzą - knowledge management), w organizacji miejsca pracy lub w stosunkach z otoczeniem, która nie była dotychczas stosowana w przedsiębiorstwie. Innowacje organizacyjne w zakresie przyjętych przez przedsiębiorstwo zasadach działania polegają na wdrażaniu nowych metod organizowania rutynowych działań i procedur regulujących pracę przedsiębiorstwa. Innowacje w zakresie organizacji miejsca pracy polegają na wdrożeniu nowych metod podziału zadań i uprawnień decyzyjnych wśród pracowników. Nowe metody organizacyjne w zakresie stosunków z otoczeniem polegają na wdrażaniu nowych sposobów organizacji stosunków z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami publicznymi.

Innowacja procesowa – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) oznacza przyjęcie technologicznie nowych lub znacząco udoskonalonych metod wytwarzania lub świadczenia usług, w tym sposobów docierania z produktem do odbiorców. Metody te mogą polegać na dokonywaniu zmian w urządzeniach lub w organizacji produkcji, czy świadczeniu usług, mogą też stanowić połączenie tych dwóch rodzajów zmian lub być wynikiem wykorzystania nowej wiedzy. Metody te mogą mieć na celu produkcję lub dostarczenie technologicznie nowych lub udoskonalonych produktów lub usług, które nie mogłyby być wytworzone/dostarczone przy pomocy metod konwencjonalnych. Celem tych metod może też być zwiększenie efektywności produkcji lub dostarczania istniejących produktów.

Innowacja produktowa – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) oznacza wprowadzenie na rynek przez dany podmiot nowego produktu lub usługi, lub znaczące ulepszenie oferowanych uprzednio produktów lub usług w odniesieniu do ich charakterystyk lub przeznaczenia. Ulepszenie

może dotyczyć charakterystyk technicznych, komponentów, materiałów, wbudowanego oprogramowania, bardziej przyjaznej obsługi przez użytkownika oraz innych cech funkcjonalnych.

Innowacje technologiczne - (na podstawie: GUS) Wprowadzenie na rynek nowego lub ulepszonego produktu, jak również zastosowanie w produkcji nowego lub ulepszonego procesu, przy czym ów produkt i proces są nowe przynajmniej z punktu widzenia wprowadzającego je przedsiębiorstwa. W badaniach statystycznych i innowacji prowadzonych w oparciu o metodologię Oslo pojęciem innowacji objęte są wszystkie możliwe stopnie nowości: od produktów i procesów nowych na skalę światową (tzw. innowacje absolutne), poprzez produkty i procesy nowe w skali kraju lub rynku, na którym operuje przedsiębiorstwo, po produkty i procesy nowe tylko dla danego przedsiębiorstwa, lecz już wdrożone w innych przedsiębiorstwach, dziedzinach działalności lub krajach (tzw. innowacje imitacyjne). Innowacje technologiczne powstają w wyniku działalności innowacyjnej obejmującej szereg działań o charakterze badawczym (naukowym), technicznym, organizacyjnym, finansowym i handlowym. Innowacja technologiczna oznacza obiektywne udoskonalenie właściwości produktu lub procesu bądź systemu dostaw w stosunku do produktów i procesów dotychczas istniejących. Mniejsze, techniczne lub estetyczne modyfikacje produktów i procesów, nie wpływające na osiągi, właściwości, koszty lub też na zużycie materiałów, energii i komponentów nie są traktowane jako innowacje technologiczne. Innowacje technologiczne mogą występować we wszystkich rodzajach działalności przedsiębiorstwa, tzn. zarówno w działalności podstawowej, jak i drugorzędnej i dalszych (zgodnie z definicją stosowaną w Systemie Rachunków Narodowych), a także w działalności pomocniczej prowadzonej przez działy sprzedaży, rachunkowości, informatyczne, itp. (np. komputeryzacja działu sprzedaży lub działu finansowego przedsiębiorstwa może być uznana za innowację technologiczną).

Innowacje technologiczne obejmują:

- innowacje technologiczne produktów,
- innowacje technologiczne procesów.

Na innowacje technologiczne produktów składają się:

- produkty technologicznie nowe,
- produkty technologicznie ulepszone.

Instytucja otoczenia biznesu (IOB) – (na podstawie: Burdecka W., *Instytucje otoczenia biznesu. Badania własne PARP, 2004*) podmioty non-profit, które wspomagają prowadzenie działalności gospodarczej w szerokim zakresie. Pomoc może dotyczyć zagadnień związanych z tworzeniem, prowadzeniem i rozwojem przedsiębiorstwa. Do instytucji otoczenia biznesu zalicza się: izby i stowarzyszenia gospodarcze, organizacje pracodawców, samorząd rzemieślniczy, samorząd rolniczy, zrzeszenia handlu usług i transportu. Poza tym są to fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, inkubatory wspierania przedsiębiorczości, parki

naukowo-technologiczne, centra wspierania przedsiębiorczości, instytucje finansowe, przedsiębiorstwa doradcze, agencje i fundacje rozwoju lokalnego i regionalnego, szkoły wyższe i instytuty badawcze, związki ekologiczne i inne.

Jednostka badawczo-rozwojowe (JBR) - (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) państwowe jednostki organizacyjne wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, tworzone w celu prowadzenia prac badawczych i rozwojowych, których wyniki powinny znaleźć zastosowanie w określonych dziedzinach gospodarki narodowej i życia społecznego. Działają na podstawie ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych. Jednostkami badawczo-rozwojowymi są:

1. instytuty naukowo-badawcze,
2. ośrodki badawczo-rozwojowe,
3. centralne laboratoria,
4. inne jednostki organizacyjne, których podstawowym zadaniem jest prowadzenie działalności badawczej i rozwojowej.

Jednostki badawczo-rozwojowe posiadają osobowość prawną.

Klaster (grono, skupisko) – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (na przykład uniwersytetów, jednostek normalizacyjnych i stowarzyszeń branżowych) w poszczególnych dziedzinach, konkurujących między sobą, ale także współpracujących. Sieć małych i średnich przedsiębiorstw, które ze względu na swoją niewielką siłę przy działaniu w pojedynkę decydują się na współpracę. Klastry obejmują kontakty i współpracę przedsiębiorstw z instytucjami naukowo-badawczymi i władzami publicznymi.

Park technologiczny – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) zorganizowane struktury, których zadaniem jest tworzenie warunków do innowacji, rozwoju nowych technologii, ich transferu i komercjalizacji. Jest to zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną, utworzony w celu dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami, w którym oferowane są przedsiębiorcom wykorzystującym nowoczesne technologie, usługi w zakresie doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii oraz przekształcania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w innowacje technologiczne, a także stwarzający tym przedsiębiorcom możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez korzystanie z nieruchomości i infrastruktury technicznej na zasadach umownych.

Park przemysłowy – (na podstawie: *„Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć", Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005*) zespół wyodrębnionych projektowo, organizacyjnie i własnościowo nieruchomości i gruntów, stwarzający możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorcom, w szczególności MŚP.

Seed capital – (na podstawie: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości *Wspieranie tworzenia funduszy kapitału zalążkowego – wyniki oceny projektów w Działaniu 1.2.3 SPO WKP*, Gazeta Innowacje Nr 32/2007) kapitał zalążkowy (seed capital) jest to rodzaj finansowania dostarczany na bardzo wczesnym etapie rozwoju przedsięwzięcia, najczęściej w celu zbudowania prototypu, a następnie jego usprawnienia, przeprowadzenia wstępnych badań rynkowych, przygotowania w miarę dokładnego i rzetelnego biznes planu oraz skompletowania właściwego zespołu menedżerskiego do rozwoju przedsięwzięcia. Jest to kapitał długoterminowy (zazwyczaj 3 do 7 lat), z którego korzystanie nie jest obciążone bieżącą spłatą odsetek, co daje możliwość utrzymania płynności finansowej młodym, szybko rozwijającym się, ale kapitałochłonnym spółkom (szczególnie tym działającym w obszarach nowych technologii).

Spółka spin-off – (na podstawie: Tamowicz P., *Przedsiębiorczość akademicka. Społki typu spin-off w Polsce)* to nowe przedsiębiorstwo, które powstaje w celu komercjalizacji innowacyjnych pomysłów lub technologii, która w ramach jednostki macierzystej byłaby trudna do zrealizowania lub wręcz niemożliwa. Jego cechą jest niezależność organizacyjna i finansowa w stosunku do organizacji macierzystej. Produkty spółki spin-off tworzone są zwykle na bazie innowacyjnej (najczęściej chronionej) technologii lub wynalazku. Przedsiębiorstwa te, tworzone we współpracy z uczelnią, nazywane są często spółkami odpryskowymi – posiadają w nich udziały naukowcy z uczelni oraz sama uczelnia, za pośrednictwem wyodrębnionego podmiotu. Jednocześnie, dość często spółkami spin-off nazywa się również te działalności biznesowe, które wykorzystują istniejący na uczelni potencjał intelektualny: wiedzę ekspercką, unikatową aparaturę i umiejętność jej obsługi, odkrycia i udoskonalenia.

Technika odwracania, inżynieria odwrotna, inżynieria wsteczna (ang. reverse engineering) (na podstawie: http://www.plm.automation.siemens.com/pl_pl/products/nx/design/industrial/reverse_eng.shtml) pojęcie oznaczające proces badania produktu w celu ustalenia, jak on działa, w jaki sposób i jakim kosztem został wykonany. Wykorzystywany najczęściej w celu stworzenia odpowiednika.

Tworzenie innowacji – (na podstawie: Rudolf T., Fuchs K., Kossut N., Workiewicz M., Wróblewski J., *Strategie innowacji)* tworzenie właściwych warunków dla rozwoju innowacji poprzez stymulowanie współpracy zespołów badawczych, wsparcie prac badawczo-

rozwojowych, wąską specjalizację w zakresie nakładów publicznych na działalność B+R. Na tworzenie innowacji wpływ ma w dużej mierze istnienie stabilnego i transparentnego systemu zabezpieczenia własności intelektualnej oraz istnienie postaw otwartości na nowości.

User-driven innovation - (na podstawie: "*User-driven innovation Results and Recommendations*", Jørgen Rosted, 2005) „innowacje tworzone przez użytkownika (przedsiębiorstwo) w celu uzyskania wyższej wartości użytkownika (przedsiębiorstwa), w przeciwieństwie do komercyjnych innowacji zachodzących w przedsiębiorstwach".

Spis tabel

TABELA 1. PODMIOTY W REJESTRZE REGON (BEZ OSÓB PROWADZĄCYCH GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE W ROLNICTWIE) 53
TABELA 2. PODMIOTY W REJESTRZE REGON (BEZ OSÓB PROWADZĄCYCH GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE W ROLNICTWIE) 54
TABELA 3. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WEDŁUG SEKCJI W 2009R. (BEZ OSÓB PROWADZĄCYCH GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE W ROLNICTWIE) 56
TABELA 4. INWESTYCJE W GOSPODARCE 57
TABELA 5. WARTOŚĆ NAKŁADÓW INWESTYCYJNYCH W GOSPODARCE NARODOWEJ WG SEKCJI PKD 59
TABELA 6. NAKŁADY INWESTYCYJNE W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA 61
TABELA 7 DANE DOTYCZĄCE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH, W KTÓRYCH LICZBA PRACOWNIKÓW PRZEKRACZA 9 OSÓB 62
TABELA 8. BUDOWNICTWO - DANE DOTYCZĄ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH, W KTÓRYCH LICZBA PRACUJĄCYCH PRZEKRACZA 9 OSÓB 64
TABELA 9. SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE 65
TABELA 10. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA WOJEWÓDZTWA NA TLE INNYCH REGIONÓW 67
TABELA 11. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA DLA DZIAŁALNOŚCI TECHNOLOGICZNIE ZAAWANSOWANEJ W PODREGIONIE SZCZECIŃSKIM 67
TABELA 12. DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZO-ROZWOJOWA ORAZ NAKŁADY NA B+R 68
TABELA 13. ZATRUDNIENIE W B+R 72
TABELA 14. DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNA W WOJEWÓDZTWIE 74
TABELA 15. DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNA NA ROK 2008 76
TABELA 16 NAKŁADY NA DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ W PRZEDSIĘBIORSTWACH WG RODZAJÓW (2008 R.) ... 78
TABELA 17. KORZYSTANIE Z FINANSOWYCH FORM WSPARCIA DLA DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ 114
TABELA 18 ANALIZA SWOT W OBSZARZE „GOSPODARKA I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ” 116
TABELA 19. ANALIZA SWOT W ZAKRESIE POZIOMU I SZANS ROZWOJOWYCH POZYCJI INNOWACYJNEJ WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO 118
TABELA 20. STRUKTURA CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH 137
TABELA 21 WSKAŹNIKI ZALECANE PRZEZ EUROPEJSKĄ KARTĘ WYNIKÓW INNOWACYJNOŚCI 2007 165
TABELA 22 WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII 167
TABELA 23 OPIS ZADAŃ 180
TABELA 24 REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO 188
TABELA 25 PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI 190
TABELA 26 PROGRAM OPERACYJNY INNOWACYJNA GOSPODARKA 191
TABELA 27 PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI 195
TABELA 28 PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 197

TABELA 29 MECHANIZM FINANSOWY EUROPEJSKIEGO OBSZARU GOSPODARCZEGO ORAZ NORWESKI MECHANIZM FINANSOWY 197
TABELA 30 POLSKO-SZWAJCARSKI PROGRAM BADAWCZY 198
TABELA 31 PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2007-2013 199
TABELA 32 PROGRAM OPERACYJNY ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH 2007-2013 200
TABELA 33 MINISTERSTWO NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO ORAZ JEJ AGENDY: NARODOWE CENTRUM BADAŃ I ROZWOJU I NARODOWE CENTRUM NAUKI 201
TABELA 34 PARP - BON NA INNOWACJE 203
TABELA 35 PROGRAM OPERACYJNY CELU 3. EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA MEKLEMBURGIA - POMORZE PRZEDNIE/ BRANDENBURGIA/ WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE 2007-2013 204
TABELA 36 PROGRAM WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ POŁUDNIOWY BAŁTYK 2007-2013 205
TABELA 37 PROGRAM TRANSNARODOWEJ WSPÓŁPRACY W REGIONIE MORZA BAŁTYCKIEGO 2007-2013 .. 205
TABELA 38 PROGRAM OPERACYJNY EUROPA ŚRODKOWA 206
TABELA 39 PROGRAM WSPÓŁPRACY MIĘDZYREGIONALNEJ - INTERREG IVC 207
TABELA 40 LEONARDO DA VINCI PROGRAMME 207
TABELA 41 PROJEKCJA BUDŻETOWA ŚRODKÓW KONIECZNYCH DO REALIZACJI REGIONALNEJ STRATEGII INNOWACJI WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO NA LATA 2011-2020 (W TYS. ZŁ) 210

Spis wykresów

WYKRES 1. LICZBA PODMIOTÓW W REJESTRZE REGON Z PODZIAŁEM NA SEKTORY GOSPODARKI 54
WYKRES 2. LICZBA PODMIOTÓW W WYBRANYCH RODZAJACH PODMIOTÓW REJESTRU REGON. 55
WYKRES 3. LICZBA OSÓB FIZYCZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ WG REJESTRU REGON 55
WYKRES 4. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WEDŁUG SEKCJI W 2009R. 57
WYKRES 5. WARTOŚĆ NAKŁADÓW INWESTYCYJNYCH WG SEKTORÓW GOSPODARKI NARODOWEJ (W MLD ZŁ) 58
WYKRES 6. NAKŁADY NA INWESTYCJE SEKTORA PUBLICZNEGO W 5 SEKCJACH PKD O NAJWYŻSZYCH WARTOŚCIACH (W MLN ZŁ.). 60
WYKRES 7. NAKŁADY NA INWESTYCJE SEKTORA PRYWATNEGO W 5 SEKCJACH PKD O NAJWYŻSZYCH WARTOŚCIACH (W MLN ZŁ.). 60
WYKRES 8. NAKŁADY INWESTYCYJNE W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA 61
WYKRES 9. WIELKOŚĆ PRODUKCJI SPRZEDANEJ PRZEMYSŁU (W MLD ZŁ) 63
WYKRES 10. STRUKTURA PRODUKCJI SPRZEDANEJ PRZEMYSŁU 63
WYKRES 11. WIELKOŚĆ SPRZEDAŻY PRODUKCJI BUDOWLANO-MONTAŻOWEJ (W MLN ZŁ.) ORAZ DYNAMIKA JEJ WZROSTU. 64
WYKRES 12. SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE. ODSETEK PRZEDSIĘBIORSTW POSIADAJĄCYCH ŚRODKI

INFORMATYCZNE 66
WYKRES 13. LICZBA JEDNOSTEK PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZO-ROZWOJOWĄ 70
WYKRES 14. NAKŁADY NA BADANIA I ROZWÓJ W PRZEMYŚLE (W MLN ZŁ.). 70
WYKRES 15. NAKŁADY NA BADANIA I ROZWÓJ WG SEKTORÓW GOSPODARKI (W MLN ZŁ.) 71
WYKRES 16. WIELKOŚĆ NAKŁADÓW NA BADANIA I ROZWÓJ WG DZIEDZIN NAUKI (W MLN ZŁ.) 71
WYKRES 17. NAKŁADY ZEWNĘTRZNE NA BADANIA I ROZWÓJ (W TYS. ZŁ.) 72
WYKRES 18. LICZBA OSÓB ZATRUDNIONYCH W B+R WG TYPU STANOWISKA 73
WYKRES 19. LICZBA PRACOWNIKÓW B+R W SEKTORACH GOSPODARKI 74
WYKRES 20. WIELKOŚĆ NAKŁADÓW NA DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ WG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA (W MLN ZŁ.) 75
WYKRES 21. WIELKOŚĆ NAKŁADÓW NA DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ I ODSETEK PRZEDSIĘBIORSTW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ (W MLN ZŁ.) W 2008 ROKU 77
WYKRES 22. WIELKOŚĆ NAKŁADÓW NA DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ I ODSETEK PRZEDSIĘBIORSTW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ (W MLN ZŁ.) W 2008 ROKU, W PODZIALE NA WIELKOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTWA 77
WYKRES 23. NAKŁADY NA DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ PRZEDSIĘBIORSTW USŁUGOWYCH WG RODZAJU DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ (W TYS. ZŁ.) W 2008 ROKU 79
WYKRES 24. NAKŁADY NA DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH WG RODZAJU DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ (W TYS. ZŁ.) W 2008 ROKU 79

Spis rysunków

RYSUNEK 1 SCHEMAT SYSTEMU WDRAŻANIA RSI WZ NA LATA 2011 – 2020. 1
RYSUNEK 2 STRUKTURA ORGANIZACYJNA W RAMACH KTÓREJ ODBYWA SIĘ ZARZĄDZANIE RSI 179
RYSUNEK 3 PROCES PRZYGOTOWANIA RAMOWEGO PLANU DZIAŁAŃ 186
RYSUNEK 4 PRZYGOTOWANIE RAPORTU OCENY RAMOWEGO PLANU DZIAŁAŃ 187